Viděl jsem finský les

r.n.podzemský

OBSAH

Předmluva **4**

PŘED ODJEZDEM **4**
Lehce skeptické zamyšlení 4
Polární (o)záření 4
Severovýchodní vítr 5
Čísla, fakta, finance 7
Co tam budete proboha jíst? 8
Přípravný kemp 8

DO NEZNÁMA! **9**
TAK ČEHO SE BÁT? 9
ZAPLNIT BÍLÁ MÍSTA! 10
26 HODIN, KTERÉ NEOTŘÁSLY SVĚTEM 10
POBALTSKÉ ZEMĚ VE FAKTECH a ČÍSLECH 18
RIGA, SLADKÁ RIGA 27
NA VÝCHOD OD RÁJE 28
DOJEM SE VYLEPŠUJE 28
NĚCO PRAKTICKÝCH RAD PRO POBYT V RIZE 33
TALLINN, STARÝ TALLINN 34
NECHCETE, SAKRA, PIVO? 36
VOLÁNÍ DIVOČINY 37
CHLADNÝ DECH ESTONIE 37
PŘIŠLI RUSOVÉ – PŘIŠLY PROBLÉMY 38
PADNI POD IKONU! 39
PAJEZŽÁJ V MASKVÚ! 41
DÍTĚ S SEBOU, AŤ JE VÍC PIV! 43
NĚCO PRAKTICKÝCH RAD PRO POBYT V TALLINNU 44

HYVÄ, KAUNIS SUOMI!!! **45**
KDYŽ MORAVEC ZAVĚSIL 48
TROPY ZA ŠEDESÁTOU ROVNOBĚŽKOU 49
HOREČKA NEDĚLNÍ NOCI 50
BISKUPSKÝ MYS 54
KUUSAMO 57

TREKK MEDVĚDÍ STEZKOU **59**
Medvědí stezka 59
Stezka Ristikallio 61
Malá Medvědí stezka 61
Stezka Keroharju 61
KARHUNKIERROS 61
DEN PRVNÍ – Z RUKY NA VALTAVAARU (3,5km) 63
DEN DRUHÝ – Z VALTAVAARY NA MYLLYKOSKI (19,5km) 67
Národní park Oulanka 75
DEN TŘETÍ – Z MYLLYKOSKI K JEZERU KULMAKKOJÄRVI (16KM) 79
DEN ČTVRTÝ – Z JUSSINKÄMPY K VODOPÁDŮM KIUTAKÖNGÄS (16KM) 85
DEN PÁTÝ – OD VODOPÁDŮ KIUTAKÖNGÄS NA RISTIKALLIO (14KM) 91
DEN ŠESTÝ – Z RISTIKALLIA NA SAVILAMPI (8,5KM) 94
DEN SEDMÝ a POSLEDNÍ – ZE SAVILAMPI DO HAUTAJÄRVI (16KM) 97
POLÁRNÍ KRUH VE SKANDINÁVII 101

NĚCO JINÉHO, NEŽ FINSKÁ PŘÍRODA **104**

FINSKO 104
FINOVÉ 106
FINŠTINA 107
HISTORIE FINSKA 108
STÁTNÍ SPRÁVA 113
VZDĚLÁVÁNÍ 113
HOSPODÁŘSTVÍ 114
KULTURA, UMĚNÍ 114
SPORT 115
DOPRAVA, FACILITY PRO TURISTY 115

TREKK NÁRODNÍM PARKEM URHO KEKKONENA 118
Národní park URHO KEKKONENA 123
DEN PRVNÍ : Z KIILOPÄÄ K SOBÍM OHRADÁM (4,5 KM) 125
DEN DRUHÝ – OD SOBÍCH OHRAD NA SUOMUN RUOKTU (11,5 KM) 129
DEN TŘETÍ – ZE SUOMUN RUOKTU NA TUISKUKURU (16km) 133
DEN ČTVRTÝ – Z TUISKUKURU NA LUIROJÄRVI (8km) 138
DEN PÁTÝ – ZPĚT NA TUISKUKURU (8km) 146
DEN ŠESTÝ – Z TUISKUKURU NA RAUTALAMPI (20km) 155
DEN SEDMÝ – Z RAUTALAMPI PŘES LUULAMPI DO KIILOPÄÄ (14km) 159
NÁVSTĚVNICKÁ CENTRA 163
CENY VE FINSKU 164

INARIJÄRVI – TYRKYSOVÉ OKO SEVERU 165
ZEMĚ JE HŘÍŠNÁ PÍSEŇ 165
INARIJÄRVI 168
NA INARI 170
BLÁZEN, KDO ZA SLUNCEM MUSÍ NA JIH! 174
NOTRE-DAMME ARKTIDY 178
SBOHEM, LAPONSKO! 185
SBOHEM, FINSKO!!! 187

FINSKÉ NÁRODNÍ PARKY 189
MAPA NÁRODNÍCH PARKŮ 189
INFORMACE O NÁRODNÍCH PARCÍCH 189

Divoké oblasti FINSKA 205
MAPA DIVOKÝCH OBLASTÍ 206
INFORMACE O DIVOKÝCH OBLASTECH 206

Z RÁJE DO PEKEL – aneb Bývalé SSSR podruhé 210
TALLINN – ODVRÁCENÁ STRANA MĚSÍCE 210
„DRITTE WELT“ 213
EUROLINŠTÍ NEPOCTIVCI 216
E. T. VORKÁČ 217
PASY, DOLARY a PÁR FACEK 218

LITERATURA a PÁR ZAJÍMAVÝCH WEBŮ 221

PŘEDMLUVA

Jeden můj kamarád dostal při pohovoru uchazeče o zaměstnání v jistém finančním ústavu záludnou otázku:

„Kolik si pane myslíte, že v České republice připadá stromů na jednoho obyvatele?"

Kamarád mi říkal, že jej tato situace značně zaskočila, neboť musel v paměti lovit zasuté zeměpisné znalosti ze základní školy, ale nakonec se v potu tváře dobral k relativně uspokojivému výsledku.

Nechci vůbec podceňovat schopnosti onoho přítele, ale myslím, že kdyby úkol zněl spočítat tento koeficient ve Finsku, asi by byl ihned znám negativní výsledek pohovoru. Tato úvaha mě napadla během třetí procestované noci, když jsem vlakem uháněl zcela neseverskou žhavou nocí napříč Finskem, vstříc bájnému Rovaniemi. Stromy, jež svou melancholickou zelení zaplavily okolí trati již kousek za Helsinkami, slily se za městem Tampere v nekonečný, tisíc kilometrů mocný les. a já v tuto chvíli věděl, že náruč Severu, která se právě otevírá, mě přijme se stejnou magickou silou na svou nekonečnou hruď, jako tomu bylo loni v zemi norské.

PŘED ODJEZDEM

LEHCE SKEPTICKÉ ZAMYŠLENÍ

Sever je vášeň. Kdo nikdy neokusil vůni rašeliny a vřesu, kterou čerstvý severozápadní vítr rozsévá po nekonečném panoramatu hor, lesů a jezer, kdo nikdy neohluchl pod divokým vodopádem, valícím se ze stometrové skály, kdo nikdy nezažil ten neuvěřitelný rozhled po zalesněné divoké krajině bez jediného lidského obydlí, který skýtá vrchol hory v půlnočním čase, kdy barvy v nízkém, oranžovém slunci zezlátnou a vnímání se zostří, ten asi nikdy nepochopí, jak silné emoce dokáže vyvolat příroda i v době, kdy jsme zahlcováni miliardami stále psychologicky vykoumanějších triků, zábavných i k práci nutných technologií, kdy to, co by před sto lety vzbudilo celospolečenský mravní skandál, sotva vyvolá blahosklonné pousmání. Civilizace člověka pádí kupředu bez ohledu, kam ji tento sprint se zavázanýma očima dovede, a my stále hledáme v záplavách požitků něco originálního, šokujícího a vzrušujícího, aby nám vůbec ještě něco stálo za řeč.

Na druhé straně tohoto davového šílení lidského druhu však stojí prostá, neměnná a přesto, či právě proto fascinující příroda, obydlená živočichy i lidmi v nečekaném souladu, příroda, která na naší planetě hájí ohrožené pozice s jistotou, že jí konečné vítězství v tomto pitomém boji spadne do klína.

Sever Evropy je ideálním útočištěm pro ty z nás, kteří pro to, aby nevzdali každodenní malá snažení a získali energii na přelézání střech všerůzných Potěmkinových vesnic, kterými vlak našich všedních dnů tak často projíždí, potřebují najít a v sobě živit toto vědomí.

POLÁRNÍ (O)ZÁŘENÍ

To jsem pochopil i já se svou dívkou, když jsme stejně jako loni drasticky posunuli odjezd do zapolárních končin, tentokráte ze srpna 2002 na červen 2001.

Po návratu z Norska, porvavše se s českou kocovinou a inverzní vleklou zimou, jsme oba měli jasnou představu o tom, že na Sever se jistojistě vrátíme. Ale že to bude už letos, to se dlouho nikdo z nás neodvážil vyslovit nahlas. Tak možná ten Island v roce 2005, mezitím by to chtělo asi projet to Finsko a podívat se do Kautokeina za Nilsem...

Prvním impulsem k radikální změně plánů byla jedna akce, která se konala v zastrčeném příbramském klubu Junior kdysi na začátku února. Jmenovalo se to tuším Polární (o)záření a bylo to takové odpoledne a večer, zasvěcené Severu. Povídání o přechodu Špicberského souostroví, stavění ledových soch a malování po sněhu, vystoupení prokazatelné čarodějnice Pavly Brzákové, jež se magii učila u sibiřských šamanů, trochu nepochopitelně zařazený koncert neseverské keltské skupiny a ... blok pojmenovaný „Národní parky Finska".

Pochopitelně, na takové akci jsme nemohli chybět. Bylo to zrovna v době, kdy skončila výprava Suomi Lapland 2001, expedice do Zimou sevřeného největšího finského národního parku Lemmenjoki, jejíž průběh jsme – a ať si už příště nestěžuju na výdobytky civilizace – sledovali takměř on-line na internetu. Polární horečka začala plíživě zachvacovat naše organismy, ač jsme to v tu chvíli ještě netušili.

Počasí se vydařilo, neb mrzlo a sněžilo. V Praze to sice nevypadalo jako nikdy v zimě nic moc, ale na samém konci Příbrami, sotva jsme vylezli s kamarádem (byl to mimochodem ten samý, který musel řešit tu úlohu o stromech) z auta, přišlo nám, že jsme někde v Hammerfestu. Ledový fičák, krupičky sněhu v očích, před dřevěnou budovou Junior klubu nějací šílenci barví v jásavých barvách léta právě postavené iglú a uvnitř je lezavá zima, pár lidí cucajících studené pivo, či sajících horký grog a na stěnách fotky z Norska a Islandu.

Musíme se oba přiznat, že jsme si na zimu panující v sále ani nevzdechli, a to už tehdy, kdy v přestávce promítali na videu záběry z legendárního parku Oulanka, to když jsme zírali přes neproniknutelnou záclonu bzikajících komárů na smělé skalnaté strže, ocelově temné i jásavě modré řeky v rozervaných kaňonech a nekonečné lesy všude kolem.

Samotná přednáška pana Stanovského sympaticky přiblížila stručně historii, geografii a demografii finské země a pak začalo velkoplošné promítání z Oulanky a mnoha menších, jižněji položených parků. a v tu chvíli mi už spíš začínalo být horko – symptomy ozáření Severem, co jiného? Přes svou nesmělou povahu jsem vystartoval po skončení přednášky za Stanovským s několika dotazy ohledně dopravy a výchozích bodů do Oulanky, v koutě hlavy s umrněnou myšlenkou : Máš ještě rok a půl času!

A po cestě domů, kdy jsme se čtyřicítkou ploužili dálnicí zavátou sněhem, po chvilce mlčení onen osudový kamarád pronesl:

„Hele, ale kdybyste si dali jen čistě dva národní parky, tak zas tolik neutratíte! To by se dalo možná letos povodit, nemyslíte?"

V tu chvíli severní horečka zcela ovládla mé tělo i mysl. Horečné počítání, vlny extazijního nadšení probíhající nezvladatelně tělem i zadřená hlava z přemíry myšlení.

V Praze jsem oslovil Martinu:

„Nešla bys na pivo, rád bych s tebou o něčem pokecal..."

Nemoc propukla v plné síle.

SEVEROVÝCHODNÍ VÍTR

Nyní chci čtenáře obtěžovat něco technickými informacemi, které jsme zjistili během plánování cesty, snad vám pomohou, pokud byste se nechali těmito stránkami inspirovat na podobnou výpravu.

Nejprve jsme uvažovali nad samotným cílem cesty.

Bylo jasné, že z časových i finančních důvodů nemůžeme plánovat podobný „poznávací" přejezd Skandinávie jako loni. Navíc, po loňském trekku v norském Rago (kde jsme se sice dost oddělali) mi přišlo líto jen tak prolétávat tak rozsáhlá území bez možnosti delšího zastavení, vsakování dojmů a poznávání. Takže... parky a chodit, šlapat a trekkovat. Ten nejčistší, i když nejnáročnější způsob, jak zhmotniti náladu země a letoru obyvatel do vlastní duše. Park Oulanka, přilepený zespoda na polárním kruhu těsně při hranicích s ruskou Severní Karélií, byl jasný a neoddiskutovatelný. Po velkém přemýšlení a horečném shánění informací o finské přírodě na netových stránkách Finských státních lesů Metsähallitus zvítězil národní park Urho Kekkonen. Jen o vlásek druhá největší rozloha po Lemmenjoki, divočina, tundrové vrchy, jezero Luirojärvi v samém středu oblasti. Zeměpisná šířka – 69. s.š. a na závěr samozřejmě to, co nám loni tak smolně uteklo – jezero Inari, oko finského Severu.

Věděli jsme, že letošní rozpočet budeme musit oproti loňsku snížit, zároveň jsme počítali s tím, že ceny ve Finsku jsou oproti zbytku Skandinávie relativně příznivé (aspoň co se týče základních potravin, neboť individuální doprava je velmi drahá i zde).

Rozhodli jsme se dostat do Finska přes Polsko a pobaltské státy. Jednak kvůli financím, jednak kvůli tomu, že samotné tyto nástupnické země SSSR, které v podstatě odstartovaly proces pádu nenáviděného východního impéria, jsou zajímavé jako takové a našimi krajany v podstatě neobjevené – a tak trochu neprávem.

To, že směr naší cesty bude severovýchodní, také ovlivnilo kvalitu informací o dopravě a jiných facilitách. Nechci se zbytečně rozepisovat o každé vteřině, strávené nad internetem a u telefonního sluchátka, snad jen pár detailů. Třeba o tom, jak jsme plánovali cestu do estonského Tallinnu. Z jakési webové stránky německého původu jsme zjistili, že cesta vlakem by nebyla žádnou procházkou růžovým sadem. Přestupy ve Varšavě, Suwalkách (polské městečko v samé severovýchodní výspě země, *koniec swiata,* jak říkají sami Poláci), Kaunasu, Vilniusu, Rize a Valze (hraniční dvojměsto lotyšsko-estonské), cesta trvající tři dny a dvě noci, do toho se nám moc nechtělo. Odradily i telefonáty do Českých drah:

„Do Tallinnu? Tam přímý vlak nejezdí. Ano, jistě, mnoho přestupů. Cena? No tu vám říct nemůžeme...Lístek vám vystavíme, to ano, ale kolik bude stát nevíme, to záleží na tom, jakými spoji pojedete...Ale my nevíme, jaké tam jedou! To si musíte zjistit sám a my podle toho vystavíme lístek, protože cena závisí na počtu kilometrů...Kde si to máte zjistit? To nevíme...Internet? Ale tam je spousta chyb, na ten nespoléhejte! Kde si to tedy máte zjistit?...No...to my nevíme. Nashledanou."

Zkusili jsme tedy autobus. Internet napověděl, že společnost Eurolines pokrývá sítí svých destinací i tyto nedotčené oblasti Evropy, nepoznamenané Inter-railem a dalšími vymoženostmi v dopravě. Jenže...

V pražské kanceláři společnosti mi sdělili, že z Prahy lze cestovat pouze do Paříže a Varšavy. Bezva! Jenže...

„O spojích do Litvy nemáme žádné informace."

„Jak to, vždyť jste jedna společnost?"

„Nejsme. S polskými Eurolines, natož s pobaltskými, vůbec nespolupracujeme..."

„Nemůžete mi alespoň zjistit nějaké kontakty, abych se dozvěděl odjezdy a přibližné ceny?"

„Do Varšavy stojíme 700 Kč. Víc nevíme. Kontakty nemáme, jak říkám, je to jiná společnost!"

Sakra. Zase jsem jednou neovládl nervy a uložil sluchátko do vidlice o mnoho hlasitěji, než je slušné. Kdo jednou poznal ochotu a zdvořilost lidí na Severu, má před sebou na rodné hroudě zase o jeden vnitřní boj navíc.

A pomáhal zase ten nespolehlivý globalizační ďábel jménem Internet, pracovníci litevských a lotyšských poboček Eurolines mě začali přesvědčovat, že co se týče „západního" přístupu k životu, jsme my Češi opravdu v kanále... Do mé e-mailové schránky přišly skoro obratem informace o cenách a odjezdech. Bohužel, nebyly moc povzbudivé. Spoje na sebe moc nenavazovaly a nebyly zrovna nejlacinější. Cesta by trvala tři dny a tři noci – navíc ty noci by často „visely ve vzduchu" někde ve Vilniusu a Rize.

Naštěstí nám ve smíchovském obchodu s mapami padla do oka skromná brožura Josefa Miškovského „Pobaltí". Koupě knížky znamenala zásadní přelom v plánování. Z Prahy přímo do Rigy jede autobus jednou týdně, v pátek dopoledne. Cena 1.800,- Kč. Spousta informací o pobaltských zemích, prohlídkách starobylých center hlavních měst, údaje o ubytovacích možnostech pro trempíře i movitější, údaje o dopravě. a zejména adresa na klíčový server www.inyourpocket.com . Byli jsme zachráněni. Cesta z Prahy do Tallinnu zabere dva dny a dvě noci, přičemž jeden z dnů bude věnován pohodové prohlídce Rigy a obě noci průjezdu zemí v autobuse. Cena – 2.400 Kč a Helsinki nadosah. Možnost výběru z mnoha trajektových společností, přepravujících lidi ze severního Pobaltí do Skandinávie.

ČÍSLA, FAKTA, FINANCE

INSPIRAČNÍ ITINERÁŘ NAŠÍ CESTY DO HELSINEK

Pátek, 10h, autobusové nádraží Florenc – bus Praha – Riga . Cena:2000 Kč

Sobota, 12:30 baltského letního času, Riga.

Sobota, 23:40 BLČ, bus Riga – Tallinn . Cena: 7 latů (420 Kč)

Neděle, 4:10 estonského času (stejný jako středoevropský letní) – Tallinn

Neděle, 14:00, přístav Linnahalli sadama, vznášedlo Linda Line do Helsinek.
Cena: 290 – 360 estonských korun (640 – 790 Kč) v závislosti na termínu – levnější do 28.6., zpáteční s úsporou 70 EEK za 470 estonských (1030 českých) korun.

Neděle, 16:30 finského letního času (totožný s BLČ), Helsinki.

DOPRAVNÍ KALKULACE

Pro cestování Finskem jsme jako nejrentabilnější vyhodnotili zakoupení třídenní permanentky EuroDomino pro Finsko (cena 2.350 Kč pro lidi do 26 let, pro starce jménem Podzemský za 3.000 a osm pětek k tomu.)

Protože vlaková síť je ve Finsku velmi řídká a slouží spíše jako jednoduchá magistrála na relativní sever a jihovýchod země, bylo nutné podchytit dopravu autobusovou. Zde se jednoznačně rentovala koupě 14-ti denní kilometrické banky s tisícikilometrovým kreditem, jež se ve Finsku jmenovala Bussilomalippu (pro cizince Holiday Ticket). Přišla na 390 finských marek, což bylo asi 2300 Kč.

Připočítavši k tomu asi tisíc korun na ježdění autobusem na začátku cesty ve Finsku mezi cílovou vlakovou stanicí Rovaniemi a východiskem do Oulanky Rukou, kdy jsme vzhledem k čtrnáctidenní platnosti permanentky museli jet za řádné jízdné, došli jsme k vcelku příjemným výdajům za dopravu:

Druh dopravy	***Destinace***	***Cena***
Autobus	*Praha – Riga a zpět*	*4.000 Kč*
	Riga-Tallinn a zpět	*860 Kč*
	Bussilomalippu	*2 260 Kč*
	Rovaniemi – Kuusamo-Ruka	*960 Kč*
Vlak	*EuroDomino – 3 dny po Finsku*	*2350,-/3080 Kč*
Loď	*Tallinn – Helsinki a zpět*	*1030 Kč*
Celkem		***11 460 / 12 190 Kč***

CO TAM BUDETE PROBOHA JÍST?

Kamarádi se celkem divili, když jsme se holedbali, že se podobná, pětadvacetidenní cesta za dobrodružstvím divoké finské přírody dá pořídit se vším všudy za šestnáct, sedmnáct tisíc na hlavu.

„Co tam proboha budete jíst?" zněly často udivené dotazy, na které jsme potutelně odpovídali, že přece do Finska se jede za něčím úplně jiným, než je nacpávání trávicích cest. a navíc, jisté mé přední partie těla se začaly neesteticky zaoblovat...

„Když se chodí, ani není přes den nějak hlad", odpovídal jsem nejistě a samozřejmě si vzal na cestu peněz o dost víc. Ale udělal jsem to pro to, abych sobě i svým blízkým udělal po návratu trochu radost. Z loňska jsem věděl, jak je potřeba mít na dosah ruky ve chvílích marnosti nějaký ten symbol, usnadňující víru v přírodu a krajiny, kde „to" pořád ještě funguje...

Co se týče vybavení, byli jsme na tom po loňsku docela dobře.[1]Alespoň do jisté doby. Zdálo se skoro, jako by nějaká vyšší mocnost chtěla cestu do ráje znepříjemnit mnoha trnitými hlohy před samotným vyjetím. a tak mi třeba v dubnu praskly mé loňské, za drahý peníz zakoupené goratexové boty. Smůla! Skoro pět tisíc za nové ! Anebo hrozba BSE v České republice. Co když nám polští celníci vyhodí naše instantní těstoviny „s přísadou hovězího aroma" ! a k tomu ještě podivná čtrnáctidenní viróza, jež mi zkomplikovala počátek června a sebrala dost sil těsně před vyjetím... a to jen za mě. Martina bojovala ještě s nepříjemnější komplikací.

PŘÍPRAVNÝ KEMP

Ještě na konci dubna to vypadalo, že pojedeme ve čtyřech. Velká obdivovatelka Severu Míša a "její Dopita", trénovaný šumperský hokejista. Vypadalo to dobře, v takové sestavě by cesta přinesla jisté netušené rozměry, kterým se říká „jízda". Několik posezení v restauraci se zvrtlo do vášnivých severských debat, kde jsme nad mapou rozebírali trasu, počítali úspory (a tak si nedali toho posledního panáka, aby se ušetřilo), plánovali koupi moskytiér na hlavu, silných repelentů a objednání trekkových map parků z Finska. Vymysleli jsme si dokonce přípravný tábor na Šumavě. Přechod horstva na konci dubna z Lenory na Špičák, 120 kilometrů za čtyři dny.

První známkou rozpadu teamu byl fakt, že na Šumavu jsme odjeli sami. V tu chvíli jsme začali reálně počítat s tím, že nadšení ve druhé polovici expedice asi ne-

[1] Dost na tom, že během tvorby budu opisovat z různých článků a knih jiných. Nehodlám tedy opisovat sám od sebe, z loňského cestopisu „Cesta za nekonečným dnem". a tak třeba popis věcí, co si vzít s sebou a co nechat doma, či třeba reálie o Sámech, jejich víře, etnicitě apod. , pokud vás budou zajímat, nalistujete ve výše uvedené knize...Ke stažení ve formátu RTF/ZIP na webovských stránkách: http://kutik.webpark.cz , sekce „Knihy"

ní v jejich životě na prvním místě. a tak jsme Šumavu dali sami, s o to větší vervou v tajícím velikonočním sněhu drtili desítky kilometrů pod botami.

Poněkud jsme to přehnali. Martina se z akce vrátila s ostrou, neustupující bolestí v obou kolenech. První výsledky krevních testů po měsíčních útrapách zněly hrozně : artróza, revmatické onemocnění kloubů, degenerativní změny. Deprese kulminovala, zdálo se, že se výprava ztenčí jen na jednoho, pocity viny a samotou obestřeného Podzemského.

Ale pak bolest jako mávnutím kouzelného proutku ustala. S tím přišla druhá lékařská zpráva od ortopéda – nic závažného v nálezu není. Pan obvoďák se trochu spletl, možná zaměnil Martininu kartu s kartou nějaké babičky...

Věci se začaly v dobré obracet i přes to, že v květnu definitivně „Dopitovci" odřekli účast. No a co? Zvládli jsme Sever jednou, zvládnem ho i podruhé!

Z Finska mi přišly poštou trekkové mapy Urho Kekkonena i mapa Oulanky. Seděl jsem dlouho nad neuvěřitelnými mapami a do hlavy se mi vpíjely pojmy jako Medvědí stezka – Karhunkierros, Jyrävä, Myllykoski, Luirojärvi, Tuiskukuru, Sokosti.

Nové trekkové boty se rozšláply ve Slovenském Rudohoří do měkka, aniž by přitom praskly. Asi týden před plánovaným odjezdem jsem se probudil bez bolestí v kloubech a svalech a s jasnou hlavou. Lístky na autobus i vlak trůnily založené v cestovním pase. Batoh se nafoukl věcmi a my dva pýchou:

„Dokázali jsme to!"

Zítra vyjíždíme!!!

DO NEZNÁMA!

TAK ČEHO SE BÁT?

Sovětský Svaz, to je pojem, vhánějící do srdcí nás „dříve narozených" prapodivnou směsici respektu, strachu a podvědomého odporu. Kdo by se proboha hnal do této nekonečné východní říše? Představa gulagů, Stalina, rozpadajících se struktur společenských i urbanistických, chaos, korupce a kriminalita. Jo. Jenže na druhé straně – cožpak už jsem zapomněl, jak jsem v těch temných dobách nacházel i na této říši zla drobné radosti? Když třeba basketbalisti z klubu Žalgiris Kaunas neměli na dresech azbuku, ale sympatickou latinku? Když se kdokoli z této země nejmenoval na –ov, ale jeho jméno končilo úplně jinak, nerusky? (nemyslím samozřejmě jméno Džugašvili, ale třeba Arturs Irbe, Elena Välbe, Arvidas Sabonis[2]!) a když se v dobách porevolučních najednou z šedi vylouply tři malé zemičky, které nikdy pod Rusko patřit nechtěly, nikdy se v nich nehovořilo slovanským jazykem diktátorů… Zemičky, kde byla životní úroveň i kultura vždy o poznání lépe rozvinutá, než ve zbytku země, kde zítra bohužel bylo teprve včera. a když jednoho dne v srpnu 1989 na dva miliony obyvatel tří pobaltských sovětských republik spojilo své ruce a vytvořilo živý lidský řetěz mezi Vilniusem a Tallinnem: S vámi už na věčné časy nebudeme mít nic společného! Tři odvážné a nezávislé země při Baltském moři. Litva, Lotyšsko, Estonsko. Jména, která jsem v radostné euforii adolescence měl jako symboly odporu načmáraná fixkou na vojenském somradle. Tak čeho se bát?

[2] postupně : lotyšský hokejový brankář, bývalá estonská běžkyně na lyžích, bývalá litevská hvězda basketbalové NBA

ZAPLNIT BÍLÁ MÍSTA!

Cestování jako způsob poznání, rozšíření rozhledu duše a pochopení originalit a odlišností snad není tak povrchní činností, jak píše pan Burian ve své knize „Sága o cestě na Island". Aspoň mě se povedlo se jisté povrchnosti v duši díky mému stylu cestování zbavit. Na Severu jsem našel klid a smysl života – v přírodě a mentalitě lidí. Našel jsem novou sílu, která umí rozehnat těžkou mlhu deprese, našel jsem chuť poznávat nové, ne snad pro to, abych sám před sebou měl dlouhatánský výčet zemí, měst a krajin, jež „padly pod mou botou", ale právě pro to, abych uměl zařazovat do souvislostí, abych uměl více rozumět světu a životu, který žiju.

A tak jsem samozřejmě polichocen, když mě někdo osloví třeba „ahoj cestovateli!" Kdyby však takový člověk věděl, že mezi zeměmi, kde jsem nikdy nebyl, je třeba … . POLSKO! Neuvěřitelné, že? a tak jsem se chvilku stylizoval do těch povrchních cestovatelů, polykajících kilometry a země jako špagety. Nejen Litva, Lotyšsko a Estonsko, ale především, no světe div se – Polsko! To bude nových razítek v pase! a jakých! Polských!!!

26 HODIN, KTERÉ NEOTŘÁSLY SVĚTEM

Nebe se pomalu zatahuje a my stojíme na florenckém autobusovém nádraží a cestovní horečka je snad ještě větší, než přesně před rokem, kdy jsme mířili do země Norge. Těšíme se a chvějeme po těle ještě víc, snad pro ten opojný pocit návratu, pro pocit, který se zdál loni po příjezdu domů tak neskutečný a spíše byl přáním, než plánem.

Naše věrná loučitelka Míša tu je zase s námi a my už jí odpustili, že s námi nejede. Potutelně se usmíváme, když stejně jako před rokem šátrá v tašce pro dáreček na cestu. Tentokrát je to plyšový losík se švédskou stužkou kolem krku. Do Švédska sice nejedeme, ale je to blízko!

„Hirvi[3]!" vyrážím ze sebe jedno z mála finských slov, které jsem se stihl v době před odjezdem naučit. Finština provokuje Míšu asi víc, než jsem byl schopen domyslet, vidím, jak popotahuje. a není to z žalu nad naším odjezdem, cítíme, že je jí líto, že nemůže jet s námi.

„Jak se jmenuje ta Medvědí stezka?" křičí za námi do útrob autobusu, jež se pomalu, ale jistě zaplňuje cestovateli převážně z Východu.

„Karhunkierros!" odpovídám též zlomeným hlasem. Zlomeným nadšením, očekáváním a touhou, ať už se ten proklatý autobus rozjede a vše se konečně zpřetrhá. „Hyvää Suomi!" ječím do zavírajících se dveří, až se na mě pár spolucestujících zděšeně otočí. Jedna rusky mluvící mladá žena s dvěma synky, tak ve věku čtyř a deseti let, by už už zasedla vedle Martiny na moje místo.

„K sažaléniju, zděs ně svabódno!" naplouvají mi na jazyk stará, zapomenutá slova. Rozjíždíme se a realita mizí.

Hradec Králové, šedá obloha, počasí je skoro jako loni, při cestě do Norska. Stavíme na posledních dvacet českých minut na pevné zemi, nějací pubescenti okukují náš autobus a znalecky hlásí:

„Hele, Kaunas! To jede do Německa!"

Probíhá první, dosti zmatený kontakt se spolucestujícími. Jakýsi starší pán se mě anglicky ptá, jak je to v autobuse se záchodky. Odpovídám, že v autobuse

[3] los (fin)

hajzlíky sice jsou, ale řidič není ochotný je otevřít, prý že se nechce namáhat s vyvážením odpadu. Trochu se stydím za českou neochotu. Boha! Ať už jsme ve Finsku, kde aspoň někdo ocení náš hokej… Pán, ve společnosti manželky, nabízí jahody a stěžuje si, že budou brzy shnilé. Pár spolu hovoří řečí, kterou nejsem schopen identifikovat. Je v tom ruština a pak něco prapodivného. Shodujeme se, že všichni jedem do Rigy. Asi jsem svědkem zvláštního jevu, který jsem si nebyl schopen před cestou připustit – vidím smíšené manželství lotyšsko-ruské! Ani politická nenávist a nepřekonatelný bilaterální odpor nemůžou zlomit vztah dvou lidí. To je přeci výborný lék na mou zatrpklou duši!

Ruská menšina v Lotyšsku a Estonsku tvoří téměř 30%, ve velkých městech jako je Riga a Tallinn je populace smíšena v poměru jedna ku jedné, v estonských městech na východě, jako je Narva, tvoří Rusové 95% populace. Tato čísla nabyla své podoby v období po druhé světové válce, kdy pokračovala sovětská okupace baltských států a statisíce lidí (zejména z řad místní inteligence) byly násilně deportovány na Sibiř, přičemž probíhalo dosidlování zemí Rusy. Z těchto důvodů jsou vztahy mezi baltskými národy a jejich ruskou menšinou po navrácení politických poměrů do normality stále napjaté, i když prý se v posledních letech začínají řešit s trochu chladnější hlavou. Dosud však příslušníci ruské menšiny nemají v pobaltských zemích volební právo a platí pro ně různá diskriminační omezení v oblasti lidských svobod, jako je např. zakládání politických stran apod. (Proti krvavým represím komunistů proti baltským národům to však, nechť ochránci lidských práv prominou, nestojí ani za řeč, zejména proto, že baltští Rusové jsou v pobaltských státech velmi spokojeni.) Dík propastným ekonomickým rozdílům mezi Pobaltím a Ruskem by se zřejmě na světě nenašla síla, která by je dovedla k dobrovolnému návratu do Matky Rusi.

Hranice překračujeme kolem 14 hodiny. Nikde kolem celního prostoru nevidíme ani kontejnery, z nichž by přetékaly výrobky z hovězího masa, ani celníky v protichemických kuklách, prohrabující nešťastným turistům batohy a kufry aut. Autobus přiráží k celnické boudičce, celník vybírá pasy a asi po půl hodině je orazítkované vrací. Žádný problém. Díváme se po sobě teď již s lehkomyslným úsměvem – to bylo v Praze starostí, jestli nám celník nevyhodí pečené kuře, které máme na cestu k jídlu, protože když si CELNÍK usmyslí, že kuře je z krávy, tak prostě JE z krávy…

Seznamujeme se s týpkem, který nás dík své „alternativní" vizáži upoutal už v Hradci. (Pokud tedy k „alternativitě" patří extrémní hubenost a skutečnost, že dotyčný jako my kouří balené cigarety.) Trošku litujeme, že to je Čech jak poleno, neboť jsme si už vysnívali, že to je třeba Lotyš, od kterého se dozvíme kvantum zajímavostí o jeho zemi a následně s ním třeba ještě v Rize zapaříme. No nevadí. V každém případě je to vtipný a sympatický chlapík. Cestuje sám, protože mu – jak podobný osud – docela nedávno odřekl spolucestující. a cíl? Vystoupit ve Vilniusu, projet Litvu, v Rize si vyřídit ruské vízum a pak… Petrohrad! Možná, když přežije, tak Tallinn a Helsinki. Času má na to o týden méně než my – asi 18 dní. Docela odvážný počinek, vyrazit si sám jen tak na blind do Ruska… Ale zjišťujeme, že chlapík má zřejmě své zkušenosti, tak se mu pranic nepleteme do života našimi vyčtenými moudry. Rozumnější je si dát s ním cigárko. Docela žasneme, když nám později říká, že je právník. My ho spíš tipovali na nějakého studenta rusistiky.

A pro mě nastává kýžený okamžik, jež jsem již dostatečně expresivně okomentoval výše. Jsme v Polsku! Aspoň chvilku prožívám tu neopodstatněnou euforii, než mě zavalí pocit, že tuto obří zemi prosekneme v téměř dokonalé úhlopříčce od jihozápadu na severovýchod a že ta cesta potrvá celých 13 hodin. Začátek cesty je však zajímavý, sjíždíme totiž z druhé strany Orlických hor lesnatou

a kopcovitou krajinou s pěknými staveními a malebnými vesničkami, než sesedneme do široširé polské nížiny. Dáváme si české plechovkové pivo a spoléháme na to, že řidiči, silní kuřáci, budou často stavět cestujícím na záchod – a sobě na cigaretku.

Každou zastávku se scházíme s Honzou, jak se jmenuje vyhublý právník, a tak nám to celkem příjemně ubíhá. Všichni tři jsme bez jediného zlotého v kapse a tak zůstáváme stranou od bláznění spolucestujících, jež si u pump kupují cocacoly a bagety.

Projíždíme po úzkých silnicích, jež naštěstí nejsou za pátečního předprázdninového odpoledne zatím přeplněné a ucpané. Polsko, ač je to samosebou jen povrchní a možná klamný dojem, nám přijde o něco chudší, než naše česká vlast. Nikde není ani stopa po dálnici, natož po okružním městském objezdu. a tak se poctivě šineme okreskami a nevynecháváme ani jediné město a městečko, přes která se prokousáváme více či méně hlemýždím tempem.

Všude vede zemědělství, továren minimum (nejedeme přes Slezskou uhelnou pánev), všímáme si, že Poláci jsou asi strašní kšeftaři a vůbec dost na prachy, protože téměř na každém obytném domečku vidíme billboard, jež upozorňuje, že krom lidského sídla se zde nachází jakási opravnička, obchůdek či prodejnička čehokoli. a na regulérních plakátech, jichž je kolem cest snad pětkrát víc, než u nás, převládají informace, jaká je zrovna tohle skvělá cena, jaká je kde skvělá sleva a jak výhodné je ušetřit byť jediný zlotý nákupem právě v této prodejně. Trochu mi to připomíná reklamy německé, jež jsou také podobně prakticky a monetaristicky zaměřené. Inu – jiný kraj, jiný mrav. Bavíme se pokusy o překládání dosti nesrozumitelné polštiny – někdy opravdu nerozumíme ani slovo, či nám to slovo připomíná cosi českého, ale znamená to zřejmě úplně něco jiného (např. Opole zachodnie určitě nic nevypovídá o koncentraci WC v tomto městě…) a děláme si legraci z jednoho našeho trochu šiblého známého, který nás před odjezdem slušně spéroval za to, že jsme při setkání s polskými kolegyněmi ze sociální branže hovořili anglicky: ‚Proč jste nemluvili polsky? Vždyť jsme Slovani! Polština je skoro stejná! Jenom pár slov je jinak! Třeba „ośródek" znamená zařízení!´ Tehdy jsem se mu vysmál, že když nepoužívám slovo „zařízení", že v podstatě hovořím plynnou polštinou.

A říkáme si, že mu dáme po příjezdu úkol, co že to asi znamená „hurtownia"! My se dovtipujeme skoro až před Varšavou, že to bude asi „velkoobchod".

Zemědělství, statky někde zašlé a začernalé, někde docela malé a útulné. Všude krávy a býci, všude pečlivě rozparcelovaná políčka, skoro nikde žádné „celiny". Prý budou mít Poláci problémy při přijímání do EU, neb plných 35% z nich pracuje v zemědělství, které nebude nikdo chtít dotovat… .Je pravdou, že vybavení místních zemědělců bude asi o něco slabší, než třeba v podobně zemědělské a europroblémy zmítané Francii – v jednom městě dokonce vidíme na křižovatce staříka, sedícího na předpotopním, hustým dýmem zahaleném pratraktoru značky Ursus, o němž mi kdysi povídal jako o historické relikvii můj dědeček… Zde stále funkční a běžné.

Kde se nám však docela líbí, je okolí Opole. Krajina je tam malebná, zvlněná, plná lesíků, zmenšujících jinde tak jednotvárný obzor. Vesničky jsou upravené, malé a svěží. Tak přece jen, celé Polsko asi nebude, jak se vyjádřil jiný kamarád, „šedou myší Evropy".

Zatahuje se a blíží se černé bouřkové mraky. Vzduch houstne a dusní. Po chvíli se spouští vydatný liják. Zrovna když projíždíme Čenstochovou, kterou tak dobře znám z četby Sienkiewicze. Pro hustý koberec deště tak skoro nevidíme ani

Svatý klášter v Jasné Hoře, jeden z mála artefaktů, na který jsem se v Polsku těšil.

Pokoušíme se usnout, ale příliš to nejde. Autobus houpe a drncá, prostoru pod nohama je minimum, zvláště když neustále spící cyklista přede mnou sklápí svou sedačku na maximum a nutí mě do polohy djupvikské naložené tresky.

Kousek za Čenstochovou – světe div se – najíždíme na cosi, co připomíná dálnici. Aspoň zpočátku. Má to totiž čtyři proudy a uprostřed je to rozděleno travnatým pásem. Ale chyba lávky. Na běžné dálnici totiž nebývají semafory a křižovatky. Zde ano. Poláci zřejmě netuší, co to je mimoúrovňová křižovatka s nadjezdem. Kolony aut se tak, dálnice – nedálnice, tvoří nebývale rychle a do velkých délek.

Poslední „čůrpauza" před Varšavou probíhá asi v 9 večer. Po bouřce se citelně ochladilo, s Honzou vyhledáváme křovíčko, abychom si ušetřili trapné stání ve frontách před jediným záchodkem v místním penzionu (asi tam z českého autobusu do Rigy musí mít každý páteční večer ohromnou radost). Dělíme se s ním o naše poslední pivko.

Se setměním přichází Varšava. Obrovské město, které nás však ničím nestíhá nadchnout. Spousty panelové zástavby stejně jako v Praze, centrum však nestojí za řeč. Pravda, oni ti Varšavané to měli těžší. Kromě 40 let komunismu jim navíc druhá světová srovnala jejich hlavní město se zemí. Pár budov je zajímavých a docela hezkých, na tak obří metropoli je to ale zoufale málo. Městu tak dominuje obrovská věž u secesního nádraží a několik hypermoderních „skajskríprů". Bulváry jsou široké, ale zeleň skoro žádná, a tak máme pocit jakési odlidštěnosti a bezútěšnosti, umocněný padající tmou a nekonečným kodrcáním v miniaturním prostoru busu.

Řidiči zháší světla a mě napadá drzá, ale spásná myšlenka – natáhnout se na noc do uličky. Nikdo kupodivu neprotestuje, ani vůbec nijak nereaguje. Bota putuje pod hlavu a nohy zažívají nebývale krásný pocit nataženosti. Konečně se mi daří zamhouřit oko.

Uprostřed černé noci stavíme kdesi u Bialystoku, jež je posledním větším městem při východních hranicích. Rozespalost zaháníme cigaretkou a vtipkováním s Honzíkem. Z prostor benzínky se ozývá naprosto zběsilá hudba – šílené staccato elektronické rytmiky, jakési na nože vzalé halekání v jakémsi Tatarstánem ovlivněném slovanském dialektu a do toho všeho jurodivé housle. Vše na maximální hlasitost, pochopitelně. Ihned této kakofonii přezdíváme „běloruské techno". Aby ne, jsme sice v Polsku, ale dobrá polovina vozového parku při pumpě má na zadním skle empézetku BY. Raději mizíme v autobuse, všímáme si, že v jednom „BY žigulíku" spí pod kartónem z papundeklu rozložitý Bělorus! a tomu by se naše zvídavé obličeje v půl druhé ráno nemusely pranic líbit.

Putuji zase do uličky a kvalitně usínám. Těsně před třetí mě budí Martina:

„Brzo budou hranice!"

Ospalost ze mě padá jako čaj z ruky číšnického učně. Mýty opředený vstup na bývalé území SSSR (oj, zase ve mně vítězí na chvilku ten povrchní, senzacechtivý turista) se nezadržitelně blíží! Martina glosuje suverenitu řidičů, kteří prý právě ukončili zběsilou, asi desetikilometrovou jízdu v protisměru, aby předjeli frontu kamionů, zcela blokujících jediný pruh ve správném směru k hranicím.

Mezi Polskem a Litvou totiž fungují jen dva hraniční přechody pro automobilovou dopravu, z nichž jeden je prý tak zastrčený na okreskách, že se skoro nedá

najít. Nacházíme se právě na něm, neboť je z něj lepší tah na Kaunas. Jmenuje se Ogrodniki – Lazidiai.

Ač bylo v minulosti Polsko s Litvou spojeno slavnou unií v jedno mocné a rozlehlé království, jež se táhlo na západě od hranic se Svatou říší římskou národa německého až po pobřeží Černého moře na jihovýchodě, v současnosti tuto mocnou rytířskou minulost Jagellonské dynastie nic nepřipomíná. Litva se scvrkla v malý zemědělský státeček, a to může být ještě velmi šťastná za to, že opět po dlouhých staletích ruské, německé a sovětské poroby vůbec existuje. Přímé spojení silniční a železniční mezi Varšavou a Vilnem bylo rovněž skoro přerváno, protože za Sovětského svazu bylo jedno, že nejkratší spojení musí prosekávat cíp Běloruska, kde leží město Grodno.Po osamostatnění Pobaltí tak neexistoval prakticky jediný významný hraniční přechod na nyní tak krátké polsko-litevské hranici. Silnice v Polsku prakticky končily v Suwalkách, jež jsou ještě dobrých 40 km od hranic a železniční přechod byl vybudován až v letech devadesátých, a to navíc nijak snadno, neb rozchodnost železnic je v Pobaltí stále na ruský způsob.

Rozsáhlá celnice za kalného úsvitu nepůsobí třikrát sympaticky. Před námi je velmi důkladně odbavováno běloruské auto, litevský celník v baretu vypadá spíše jako člen elitního protiteroristického komanda. Konečně na nás přichází řada a my poprvé vnímáme setkání s příslušníkem národů pobaltských. Rozespalí spolucestující rozmrzele podávají pasy, šofér nezdvořile burcuje litevskou velmi pohlednou dívku-umělkyni v avantgardním zeleném kompletu a vulgárně ji častuje: „Nechrápej, sakra, dyž jedeš domů!" Opět se za hulváta za volantem stydím. Celník, ač působí drsně, je zdvořilý, ohlásí se u každého frází: „Pasa prašom!" a ani nás nijak bedlivě nekontroluje. Pasy zůstávají nicméně na celnici přes půl hodiny, než můžeme bez dalších potíží dál. Tak tady kdysi už bylo nenáviděné sovětské impérium!, myslíme si a v duchu jsme pyšní na malý nárůdek, jež se jako první pod vedením disidenta Landsbergise vzepřel komunistické zvůli. Jsme maximálně zvědaví, jak to v Litvě vypadá.

Stavíme hned na první pumpě. Ač je teprve půl čtvrté ráno, je už docela světlo. Jsme už o něco severněji a navíc dost na východ, takže při středoevropském čase, jež Litva uznává, je zde světlo o mnoho minut dřív, než u nás. Po výstupu nás vítá lezavě sychravý vítr a melancholická krajina pustých pahorků bez lesů. Jak záhy zjišťujeme, šoférům došel humor, neboť objevili závadu na motoru, z něhož asi teče olej, což řidiči svébytně komentují za pomoci velkého množství sprostých slůvek. Není nám úplně valně po duši, k čemuž přispívá i nápis LUKOIL na pumpě.

„Aha, to bude asi pojmenováno po Lukašenkovi!" komentuje nepříjemnou blízkost běloruských hranic Honzík. Chvilku rozebíráme osudy běloruských disidentů a ve fantazii rozvíjíme ty naše poté, co se nepodaří autobus opravit a pro nás si dojedou „ochránci" z Bílé Rusi a my strávíme 7 let ne v Tibetu, ale v komunistickém kriminále.

„Mě už takovejhle sever docela stačí", klepe se vyzáblý právník v tenkém svetru, „a vy blázni máte namířeno za polární kruh!"

„No a ty skončíš rovnou na Sibiři!" vracím mu s úsměvem. Paráda! Po hodině je autobus konečně opraven; jak nám sdělil jeden z prazvláštních kapitánů našeho korábu silnic, „už z něj nechčije žádná sračka."

Přichází únava a oči se zavírají. No nic, nemá cenu se vzpírat, čekají nás ještě dvě podobně probdělé noci, než budeme konečně v srdci finské přírody. Litva zas není tak malá, tolik nám toho zase neuteče. U mě je však asi po necelé hodince zvědavost silnější než spánek. Otvírám oči a hltavě sleduji ubíhající krajinu.

No… musím říct, že prvním pocitem je jednoznačně zklamání. Země působí i ve srovnání s Polskem neuvěřitelně zaostale a chudě. Zejména styl staveb mi přijde strašně depresivní. Domky jsou totiž skoro všechny stavěny z bledých, neomítnutých cihel. Vypadá to jako nějaké bouračkové baráky a to netuším, že tato architektura je prokletím celého Pobaltí. Domy vyhlížejí jako rok po válce a navíc na kraji každé vesničky stojí shluk odpudivých paneláků, proti kterým vypadá Jižní město jako malebná rezidenční čtvrť.

Litvu jsem si tedy představoval poněkud jinak. Čekal jsem, že zde bude vliv SSSR daleko menší, zvláště když Litva nejodvážněji vzdorovala masivní rusifikaci Pobaltí. Čekal jsem zemědělský kraj jako v Polsku, k tomu malebné lesíky, stáda koní a koz, a místo toho pusté louky a rozlehlá pole, ty neskutečně hnusné cihlové domy a strašidelná monstra rozpadajících se paneláků. Musím se neustále dost urputně upozorňovat, ať neuvažuji jako zhýralý švýcarský turista, jež přijel obdivovat skanzen postkomunismu. My měli bolševiky v zemi také, na to není třeba zapomínat, na druhou stranu, ta zvěrstva, co probíhala v Pobaltí, se s perzekucemi u nás vůbec nedala srovnat.

Litva: Na začátku 2.světové války Litva vyhlásila neutralitu. Podle paktu Ribbentrop-Molotov připadla do sféry sovětských zájmů. 15.6.1940 obsadila sovětská armáda Litvu, vytvořila komunistickou vládu a vyhlásila volby s jedinou, komunistickou kandidátkou. V červenci 1940 vyhlásil nový parlament nastolení sovětské moci a Litva se stala Litevskou sovětskou socialistickou republikou. Vzdělaní a bohatí lidé byli popraveni nebo posláni na Sibiř. Od roku 1941 do léta 1944 byla Litva obsazena Hitlerem. Následoval plynulý přechod k okupaci sovětské, byla obnovena příslušnost k SSSR. Rusifikace země pokračovala, na čtvrt milionu Litevců bylo popraveno či vysídleno do Střední Asie a na Sibiř. Na jejich místo přišli Rusové.

Lotyšsko: Po uzavření sovětsko-německého paktu bylo Lotyšsko donuceno podepsat smlouvu o vzájemné pomoci a nechat se obsadit sovětskými vojsky, které rozprášily početně slabou místní armádu. 5.8.1940 bylo Lotyšsko připojeno k SSSR , začaly čistky a vysidlování inteligence na Sibiř a do Střední Asie. Vpádem Němců byla sice rusifikace přerušena, ale k útlaku se přidaly navíc protižidovské pogromy. Německá vojska byla v létě 1944 vytlačena Rudou armádou, před kterou prchly desetitisíce lidí. Následovalo masivní vysidlování , např. během jediného dne (25.3.1949) bylo na Sibiř posláno 43 000 lidí!!! Podíl lotyšského obyvatelstva se snížil do roku 1989 ze 75% na 52%.

Estonsko: 17.června 1940 bylo Estonsko obsazeno Rudou armádou, 27.7. 1940 byla vyhlášena Estonská SSR. Bohatí a vzdělaní Estonci byli popraveni nebo vysídleni na Sibiř. V červnu 1941 bylo Estonsko napadeno Německem. Ještě předtím se podařilo Estoncům osvobodit velkou část země od sovětských okupantů. 24.11.1944 bylo Estonsko znovu obsazeno sovětskou armádou. Před ní uprchlo 33 000 lidí do Švédska a 30 000 do Německa. Tisíce lidí odešly do lesů, odkud vedly partyzánskou válku proti SSSR, jež byla potlačena až v roce 1951. Asi 2500 km^2 bylo připojeno k Ruské SSR. Do roku 1950 bylo 50 000 Estonců vysídleno na Sibiř, do země byli stěhováni Rusové a středoasijské národy. Z původně téměř homogenního obyvatelstva před válkou zbylo v 80.letech v Estonsku jen 61,5% obyvatel estonské národnosti.

Musím vzbudit Martinu, protože na scenérii, jež se otvírá před vjezdem do druhého největšího litevského města Kaunas, už nemám nervy být sám. Z vyššího pahorku vidíme údolí velké řeky Nemunas, rozbrázděné množstvím zašlých jeřábů a továren těžkého strojírenství. a do toho monstrózní panelová sídliště, jako by z vesmíru postavená přímo na louky. a to jsem se v průvodcích dočetl, že Kaunas

prý docela vítězně soupeří s Vilnem o status litevské metropole a že je oproti hlavnímu městu výstavnější. No potěš! Projíždíme neuvěřitelně hnusným předměstím, plným špíny, zašlosti a chudoby. Možná tu existuje nějaké hezké starobylé centrum, ale před naším autobusem se dovedně skrývá. Jen nádherný bílý kostel se zlacením a nesmírně zajímavý hřbitov s obřími, třímetrovými kříži s trnovými korunami rasantně vybočuje z viděného stereotypu hnusu.

Zastavujeme na kaunasském nádraží a my máme pocit, jako bychom vjeli do tovární haly ČKD někdy v padesátých letech. Šedý beton na zemi i ve zdech, občas prostřídaný plechem a zrezlou ocelí. Lezavá zima a deštík dojem nijak nevylepšují. Přes to, že je sobota časně ráno, venku je dost lidí, ošuntělých a smutných, tady se asi po sovětsku ještě pracuje i v sobotu. Zatímco s Honzíkem uznale sledujeme s námi cestující litevskou krásku, Martina jde otestovat nádražní WC. Vrací se s protáhlou grimasou a sděluje nám, že poté, co zdlouhavě rukama-nohama-pa rúski umluvila hajzlbabku, že musí jít zadarmo, neb nemá žádné litevské lity, navštívila ten nejodpornější záchod, co je snad v Evropě k vidění. Samozřejmě byl turecký, navíc celý pokrytý prý několikacentimetrovou vrstvou černé mastné špíny. Oceňuje očkování proti hepatitidě typu a i B. Za návštěvu takového hajzlíku by prý naopak měli platit a v dolarech. Zkoušíme umluvit řidiče, aby nám uvařil kávu. Ten je nejprve vehementně proti (dá to hrozně práce), poté co jej Honzík upozorňuje, že je na autobuse možnost uvaření kafe avizovaná a oni sami si ho zrovna dodělali, povoluje a za neskutečných 20 Kč nám podává po kaunassku hnusné kafe v kelímku. Achjo.

Jedem dál a nejhorší máme naštěstí již za sebou. Dojem z Litvy se pomaličku vylepšuje. Oproti Polsku tu jsou především lepší silnice. Děr v nich je pomálu a navíc tu jsou – dálnice! Spíše sice připomínají silnice pro motorová vozidla, neb jsou úzké a s travou vprostřed místo svodidel, takže lze přejíždět do protisměru nejen na častých vyasfaltovaných průsecích, ale úplně všude, ale dálnice to jsou. Přejíždět se dá opravdu kdekoli, protože jsou úplně prázdné. Začíná pršet a my valíme na východ, do Vilniusu. Zjišťujeme, že Litva je velmi řídce osídlená, protože vždy dobrých 15 kilometrů kolem dálnice nic, jen lesy, louky a zvlněná krajina, pak venkovská usedlost (konečně koně!) a pak zase nic. Venkov působí výborně a já si začínám Litvu konečně zamilovávat a oceňovat její tuhý kořínek. Vesnice tu neexistují, jen roztroušené samoty, které působí sice chudě, ale útulně a příjemně. Žádné cihly, jen dřevo a došky na střechách. Kolem se volně popásají koně a krávy, z převážně dubových a bukových lesíků dýchá ranní klid. Ale ta města!

Vilnius je opět ošklivý, i když méně, než Kaunas. Paneláků tu je však strašně moc a vypadají, jako by se měly každou minutu zřítit. Nejhorší na nich je, na což není Pražák zvyklý, že opravdu sedí v krajině, jako kdyby je tam postavil obří drapák a o nic víc se nestaral. Žádné parčíky, silničky, parkoviště, hřiště, obchody a infrastruktura, jen panelák, zpustošená loučka a další panelák a tak dál. Fabriky, hypermoderní obchoďák, tu a tam pokus o moderní výstavbu dle západních parametrů. Přesto nenadáváme, protože se snažíme vidět jasný rozdíl mezi dobou před rokem 1991 (rok plného uznání litevské samostatnosti Ruskem) a po ní. Je vidět, že se Litva zvedá, ale jak to dno bylo hluboké a bahnité, jak strašně smrděl komunismus v Sovětském svazu, to nám, zhýčkaným Čechům, nějak nedošlo. Máme však radost z toho, že tady, v hlavním městě, je konečně vidět nová litevská doba, znovu nabytá svoboda a prosperita, i když je to všechno takové skryté a utopené v močálu šedi, podobně jako pupeny jív na konci studeného února. Mají před sebou strašně moc práce, to je jasné, ale doufáme jen, že dobře vědí, že nastoupili správným směrem. Podobně jako my, kteří tak často nadáváme a toužíme

po staré smradlavé slepotě. Litevci trpěli mnohem víc a tak mají naštěstí asi víc jasno.

Na vilniuském autobusovém nádraží máme delší přestávku. Je to místo, kde vystupuje Honzík a spolu s ním i dobrá polovina našeho autobusu. Zevlujeme na lavičkách, hlídáme batožinu té zmiňované příjemné Litevce s velkými malířskými plátny. Umí docela slušně česky a tak se znovu trošku stydíme za neomalené chování řidiče, jež, jak jsme vytušili, vnímá příslušníky pobaltských národů jako méněcenné podlidi. Takoví „týpci" by se jistě rádi přidali k jakémukoli fašismu a my jen skřípeme zuby, kde vzali takoví suveréni právo se povyšovat. V naší vyšší životní úrovni, v tom, že o nás EU stojí zatím víc, než o ně? Za 5 let může být všechno jinak a bohužel takoví lidé si vždy najdou smradlavou řiť, do které se jim bude dobře lézt…

Litevce přichází naproti toužebně očekávaný přítel. Jen do sebe s Honzíkem šťouchneme a světlo světa spatří náš poslední společný vtípek ve smyslu toho, jak je nespravedlivé, že tak krásná žena má tak obyčejného chlapa, když třeba my dva standard průměrné mužské kvality několikanásobně převyšujeme…

Ščastlívovo putí, Jan! a pozdravuj Putina!

V příjemně prázdném autobusu pokračujeme směr Riga. Než konečně na hodinku v hustém dešti usínáme, prohazuji pár slov s mladou rusko-lotyšskou maminkou, která chtěla v Praze zasednout moje místo. Její děti umí bezvadně česky, asi u nás chodí do školy. Konečně i ona má na sedadle dost místa, konečně i já vracím osiřelé sedadlo po cyklistovi-spáči do normální polohy a zavírám unavené oči…

Prázdná dálnice, liják a další panelové město, tentokrát Panevėžys, kdysi sídlo mocného šlechtického rodu Radziwillů (těch, kteří zaprodali polsko-litevské království za třicetileté války Švédům). Pomalu se šineme k lotyšským hranicím a počasí nám opravdu dělá starosti. Čeká nás totiž celé odpoledne a večer v Rize.

Hranice s Lotyšskem se jmenují Grenctále. Stojíme tu nepříjemně dlouho, zvláště vzhledem k tomu, že se skoro celému autobusu chce na záchod a řidiči nás odmítají pustit ven, dokud nám celníci nevrátí pasy. Spásná chvíle konečně přichází. Na záchodcích řeším situaci s tualetářem výkřikem : ‚No Latvian money!´a všeříkajícím posunkem do rozkroku. Útěk nad spásnou mušli. Na záchodku mě oslovuje starší syn oné maminky a zřetelnou češtinou mi říká:

„To byl debil, co? a ty řidiči taky, proč nás nepustili rovnou!?"

Lotyšsko je na první pohled jiné, než Litva. Prší stejně, to ano, ale jinak je rozdíl vidět ihned v „kvalitě" silnic. Zatímco Litva se mohla pyšnit relativně kvalitní dálnicí, hlavní tah od hranic na Rigu připomíná spíš komunikace někde v Indii. Silnice má jen jeden proud, je široká sotva čtyři metry a po obou krajích končí v rozbahněném písku, jež nahrazuje krajnici. Voda z přívalového deště odnáší každou sekundou kila písku pryč. To je tah na hlavní město. Jak vypadají silnice vedlejší, vidíme z nečetných odboček. Asfalt končí po 20 metrech od hlavní a dál jsou jen uválcované písečné stezky. Kdy končí uválcování a začíná úvoz, se mi vysledovat nepodařilo.

Osídlení je ještě řidší a lesů je ještě víc. Po cestě nevidíme jediné město, občas malá vesnička (domky jsou naopak hezčí, než v Litvě, méně cihlových bledniček a více dřevěných upravených chalup). Farmy jsou stejné. Koně a krávy se bez omezení toulají podmáčenými loukami. Krajina je totální placka jako v Holandsku, rozdíl je v hustých a rozlehlých lesích. Jak se blížíme k Rize, vidíme zvláštní jev, jež si dlouho nedovedeme vysvětlit. Často pozorujeme v lese u silnice auto, jehož

osazenstvo řeže dubové větve a plete z nich jasně zelené košaté věnce. Později se dovídáme, že věnce z dubového listí jsou symbolem státního svátku Slunovratu, jež se na rozdíl od Litvy v Lotyšsku slaví podobně jako v Estonsku a skandinávských zemích, které si váží nejdelšího dne v roce tak, že jej povýšili na svátek úřední.

A do Rigy zbývá už jen 20 kilometrů. Je poledne středoevropského času, ale tady je vlastně už jedna, neboť zde platí čas baltský, o hodinu posunutý kupředu směrem k vycházejícímu slunci. Četli jsme před cestou, že v dobách SSSR bylo Lotyšsko s Estonskem nejrozvinutějšími satelitními republikami Ruska, dokonce i se značným náskokem před Litvou. Propad zejména lotyšského hospodářství po reformách v roce 1991, které se nemohlo na rozdíl od svého severního souseda opřít o blízkost bohatého Finska, byl zde obzvláště krutý a hluboký. Všímám si jedné věci, která to zdá se dokazuje. Před vjezdem do Rigy stojí u silnice čím dál víc panelů, na které se lepí billboardy. Téměř všechny však zejí prázdnotou. Zřejmě zde není co inzerovat, zřejmě žádný z podniků nemá na umístění drahé reklamy peníze. Zbývá jen barvou natřené telefonní číslo, kde si je možno případnou reklamu objednat, na plechu v dešti již skoro nečitelné. Podobně vypadají i opuštěné domy, nabízené za velmi nízké ceny na prodej či pronájem. V angličtině a v ruštině. Blíží se Riga, největší pobaltské město, čítající skoro milion obyvatel, v minulých stoletích výstavná hanzovní metropole blízko ústí veletoku Daugava (Západní Dvina) do moře, za dob Svazu oblíbené letovisko bohatých pohlavárů při březích Baltu. Je mi nějak trochu více smutno a není to jen kvůli neutuchajícímu dešti. Svět je nespravedlivý, achjo. Ale lidé, ověšeni dubovými listy, vypadají šťastně. Začíná přece léto a svoboda chutná po deseti letech stejně opojně a sytě!!!

Podél silnice se již objevují domy v hustém špalíru. Děti rusko-lotyšské maminky po únavné, skoro šestadvacetihodinové cestě začínají ožívat. Najednou se na zamračeném obzoru objevuje silueta vysokánské televizní věže. Menší, čtyřletý synek Lotyšky vstává na sedačce, začíná skákat, radostně tleská a volá:

„Ríga! Ríga!"

I my jsme pro dnešek doma.

POBALTSKÉ ZEMĚ VE FAKTECH A ČÍSLECH

Přírodní poměry

Litva:

Litevská republika (Lietuvos Respublika), zkráceně Litva (Lietuva, angl.Lithuania).

Rozloha: 65 300 km^2

Počet obyvatel: 3 700 000

Název pochází od řeky Lietava, protékající zemí. Z pobaltských zemí je největší a nejlidnatější. Poprvé připomínána v kronice Annales Quedlinburgenses v roce 1009.

Litva je přímořským státem ve východní Evropě. Patří jí pobřeží Baltu v délce 100km. Hraničí na severu s Lotyšskem (610km), na východě a jihu s Běloruskem (724km), na jihozápadě s Polskem (110km) a s ruskou enklávou Kaliningradská oblast na západě (303km).

Země má středoevropský čas. Nachází se v ní geografický střed Evropy (54.54´s.š., 25.19´v.d.)

Země je tvořená nízko položenou rovinou, ve třech oblastech zvrásněnou do pahorkatiny působením ledovcových morén. Nejvyšší vrchol Juozapiné má pouhých 294 m nad mořem.

Lesy tvoří 28% země, 3 000 jezer 1,5% území Litvy. Největší řekou je Nemunas (Němen)

Podnebí je přechodné (přímořské na západě, kontinentální na východě). Zimy jsou relativně dlouhé. Průměrná roční teplota je 6,7 C, lednová –5C, červencová +17C. Teplotní extrémy jsou přes 30 C v létě a přes –30 C v zimě. Roční srážky v průměru 750 mm.

Lotyšsko:

Lotyšská republika (Latvijas Republika), zkráceně Lotyšsko (Latvija, angl. Latvia).

Rozloha: 64 589 km^2.

Počet obyvatel: 2 430 000

Lotyšsko je přímořským státem v severovýchodní Evropě. Délka pobřeží Baltu na západě je okolo 500 km. Na jihu sousedí s Litvou (610km), na východě s Ruskem a Běloruskem a na severu s Estonskem.

Země má baltský čas (SEČ + 1 hodina)

Povrch země je převážně rovinatý, západní a východní část je více pahorkatá s lesy a bažinami. Většina země leží v nadmořské výšce pod 100 m n.m. Nejvyšší vrch – Gaiziňkalns měří 312m.

Lesy pokrývají 43% země, 2-3% zabírají jezera (je jich také okolo 3000), 10% rašeliniště a močály. Nejdelší řekou je Daugava – Západní Dvina (1020 km)

Podnebí je přechodné mezi přímořským a kontinentálním podobně jako v Litvě. Průměrná teplota je 6,1 C, v červenci 16,7 C, v lednu a únoru kolem –5C. Srážek je hodně, v průměru 880 mm. Přístavy Riga, Liepája a Ventspils nezamrzají. Přírodní podmínky a nízký stupeň industrializace umožňuje v zemi žít mnoha druhům divokých zvířat, včetně medvědů a losů.

Estonsko:

Estonská republika (Eesti Vabariik), zkráceně Estonsko (Eesti, angl. Estland)

Rozloha: 45 227 km^2

Počet obyvatel: 1 460 000

Leží v severovýchodní Evropě a je omývané Rižským a Finským zálivem Baltského moře. Pobřeží je velmi členité s mnoha ostrovy a má skoro 4 000 km. Země sousedí na východě s Ruskem (většina hranice jde přes jezero Peipsi –rusky Čudskoje oz.), na jihu s Lotyšskem a na severu přes záliv s Finskem.

Země má baltský čas, jako jediná z pobaltských zemí však nezavádí letní čas, takže v létě je tam stejně hodin jako ve Střední Evropě.

Povrch země je nížinatý, většina leží pod 50 m n.m. Nejvyšší vrch Suur Munamägi je však nejvyšší „horou" Pobaltí s výškou 318m. Pahorky jsou zejména na severu, kde se přímo z moře zvedají až stometrové útesy, pomalu se svažující do vnitrozemí. Písečné usazeniny jsou porostlé borovým lesem. Na západním pobřeží jsou časté duny, jež se vyskytují též u jezera Peipsi.

To je pátým největším jezerem Evropy o rozloze 3 500 km^2. Nejdelší řekou je Pärnu.

Převážně smíšené lesy pokrývají 42% země. Žijí v nich medvědi, losi, vlci, rysi a další zvěř.

Podnebí trpí častými výkyvy dík lámání vlivu kontinentálního počasí s přímořským. Průměrná roční teplota je jen 5,8 C, ale v červenci je průměr 21,3 C, naproti tomu v únoru jen –8C. Prší zde až 200 dní v roce, úhrn srážek je asi 700 mm. Moře v zimě zamrzá, v Tallinnu např. pravidelně na měsíc až dva.

Národní hospodářství

Litva:

Národní hospodářství prošlo stejně jako v ostatních pobaltských zemí prudkým poklesem po osamostatnění. Od roku 1995 se situace postupně zlepšuje. Litva je chudá na přírodní zdroje. Těží se zde zejména jantar, dále štěrk, břidlice a další stavební materiály. Téměř veškerou energii dodává atomová elektrárna Ignalina. Nejvíce lidí ze všech baltských států zde pracuje v zemědělství (1/2 obyvatel, v r. 1995 ještě 2/3!) . Hlavním průmyslovým odvětvím je textilní a potravinářská výroba.

Lotyšsko:

Lotyšsko bylo z pobaltských zemích nejvíce postiženo rozpadem SSSR vinou krachu těžkého průmyslu a ztrátou odbytišť. První známky oživení se objevují od roku 1996-7. Do té doby poklesla výroba až na 1/3 původního objemu. Privatizace a západní investice nastartovaly pozvolný hospodářský růst. Z nerostných surovin se zde těží pouze stavební materiály a rašelina. Hlavním průmyslovým odvětvím je strojírenství, dále dřevozpracování, elektrotechnický průmysl a textilní výroba. Potravinářství zpracovává zejména mléčné výrobky a dary moře.

Estonsko:

Estonsko se z baltských zemí dokázalo nejrychleji přeorientovat na trhy EU a přestrukturovat svou průmyslovou výrobu, do té doby skoro 100% závislou na SSSR. Z pobaltských zemí zaznamenává Estonsko nejvyšší životní úroveň i tempo růstu GDP, zejména díky masivním investicím z Finska a Švédska. Nejvýznamnějším nerostným bohatstvím jsou hořlavé břidlice, dále fosfor, rašelina, minerální vody atd. Estonsko má nejvíce nerostného bohatství, na druhou stranu nejvíce poničené oblasti (severovýchod země, oblast Kochtla-Järve, poznamenaná těžbou). Převládá průmysl těžební a zpracovatelský, dále potravinářství, rybářství, elektrotechnický a dřevozpracující průmysl.

Obyvatelstvo

Litva:

Litva má 3 707 200 obyvatel a je z pobaltských států nejlidnatější s hustotou 56,8 obyvatel na km^2 (pro srovnání: ČR 131, Holandsko 367, Norsko 13).

Národnostní složení: Litevci 81,3%

Rusové 8,4%

Poláci 7%

Bělorusové a ostatní 3,3%

Podíl město/venkov: 67/33

Průměrný věk : -muži 65 let, ženy 76 let

Největší města: Vilnius 580 000, Kaunas 416 000, Klaipéda 200 000.

Další asi 2 000 000 Litevců žijí v emigraci.

Lotyšsko:

Dle sčítání lidu v r. 1998 mělo Lotyšsko 2 434 469 obyvatel s hustotou zalidnění 38,4 obyvatel na km^2.

Národnostní složení: Lotyši 57,1%

Rusové 29,9%

Bělorusové 4,2%

Ukrajinci, Poláci, Litevci a ostatní – 8,8%

Podíl město/venkov: 71/29

Průměrný věk: -muži 66 let, ženy 75 let

Největší města: Riga 790 600, Daugavpils 117 400, Liepája 91 400.

Estonsko:

Počtem obyvatel 1 460 000 i hustotou zalidnění 32,2 obyvatel na km^2 zaujímá Estonsko poslední místo v lidnatosti.

Národnostní složení se brutálně změnilo vinou rusifikace. Před válkou bylo Estonsko takřka homogenní zemí (90% Estonců, 7% Finů, existovaly zde původní národy (Karelové, Ingurové, Isurové). Rusové původní národy vyhladili a vinou jejich okupace se složení obyvatel změnilo takto:

Estonci: 65%

Rusové 28%

Ukrajinci 2,7%

Bělorusové 1,5%

Finové 1,5%

Na severu a ve velkých městech stále převažují Rusové. Národnostně nejzachovalejší a "nejestonštější" jsou velké ostrovy na západě Saaremaa a Hiumaa.

Podíl město/venkov: 75/25

Průměrný věk: muži 68 let, ženy 77 let.

Největší města: Tallinn 415 000, Tartu 101 000, Narva 75 000.

Řeč

Litva: Oficiální řečí je litevština. Jde o archaický baltský jazyk, patřící k nejstarší větvi indoevropských jazyků. Litevština je částečně ovlivněna slovanskými jazyky. V 19. století se po 40 let pod zákazem nesmělo mluvit, číst ani psát litevsky – úřední řečí byla ruština, stejně jako za dob sovětské okupace. Většina obyvatel se domluví rusky, mladí lidé a ve městech začínají ovládat angličtinu nebo němčinu. Jako v ostatních pobaltských zemích se doporučuje začít kontakt v angličtině. Na ruštinu je lepší přejít až poté, co místní obyvatelé zjistí, že nejste Rusové.

Lotyšsko: Oficiálním jazykem je lotyština, ze všech jazyků v Evropě spolu s litevštinou nejzachovalejší a nejstarší jazyk, blízký původnímu sanskrtu. Při jazykové reformě převzala z češtiny háčky a čárky. Většina obyvatel se domluví rusky, mladší lidé i anglicky. Místní Rusové stále často lotyštinu neovládají. Nejbližším jazykem je litevština.

Estonsko: Úředním jazykem, estonštinou, mluví asi milion lidí. Estonština je ugrofinský jazyk, podobný finštině asi tak, jako holandština němčině, takže Finové a Estonci si navzájem rozumí. Např.: est. jögi, fin. joki, = řeka, est. mägi, fin. mäki = vrch, est. järv, fin. järvi, = jezero. Řada lidí krom estonštiny ovládá ruštinu, finštinu, angličtinu a dánštinu. Příbuznost s maďarštinou je jen teoretická v oblasti syntaxe a struktury.

Náboženství

Litva: Dík blízkosti Polska je převládající vírou katolicismus. Existuje zde ovšem i mnoho evangelíků, pravoslavných i židů. Litevci jsou hluboce nábožensky založení a jsou velmi tolerantní k jiným vyznáním.

Lotyšsko: Země byla po 600 let pod vlivem Německa a skandinávských velmocí, takže nejrozšířenější vírou je luteránský protestantismus, na východě země jsou katolíci a pravoslavní.

Estonsko: Hlavní vírou je luteránství. Rusifikace země zapříčinila silnou sekularizaci. Ruská menšina se kloní k pravoslaví, k víře se nicméně hlásí jen 10% obyvatel, což je spolu s Českou republikou jeden z nejnižších údajů na celém světě.

Historie v číslech

LITVA:

9000 př.Kr. – první osídlení

800 – příchod litevských kmenů

do 1150 – podléhá Kyjevské Rusi

13.stol. – sjednocení pod knížetem Mindaugasem do pohanského velkoknížectví litevského

1386 – velkokníže Jagello přijímá křest

1410 – vítězství polsko-litevských vojsk u Grünwaldu nad Řádem německých rytířů

15. stol – Litva expanduje až k Černému moři

1569 – unie polsko-litevská

1772 – první dělení Polska – východ Litvy připadá Rusku

1795 – druhé dělení Polska – celá Litva připadá Rusku

19. století – tři neúspěšná protiruská povstání

1915-1918 – okupace Němci

16.2.1918 – vyhlášení nezávislosti

1918-20 boj o nezávislost se SSSR a Polskem

1923 – mezinárodní uznání Litvy

1939 – Litva ve sféře sovětských zájmů

1940 – zánik samostatnosti, vyhlášení Litevské SSR

1941 – 1944 německá okupace

1941 – 1990 – období poroby pod SSSR, rusifikace země, perzekuce

1988 – vznik hnutí Sajudis, demonstrace za nezávislost

1989 – živý řetěz Vilnius – Tallinn

1990 – svobodné volby, obnovená nezávislost Litvy

13.1.1991 – vojenská agrese SSSR, Gorbačov žádá znovuzačlenění do SSSR

9.2.1991 – referendum, 92% pro nezávislost země, nezávislá ústava

srpen 1991 – porážka pučistů v Rusku, vítězný konec boje o nezávislost

1993 – odchod ruských vojsk z Litvy

Lotyšsko:

8 000 př.Kr – osídlení

3. – 2. tis. př. Kr. – příchod baltských kmenů

100 – sjednocení prvních lotyšských kmenů

10-11.stol – vliv Dánů a Švédů

12.stol. pod vlivem Litvy

1150 – německá agrese, pokřesťanštění

1290 – ovládnutí celého Lotyšska Řádem německých rytířů

16. století – rozpad křižáckých držav, země rozdrobena mezi Švédsko, Polsko a Rusko

1795 – Lotyšsko poprvé spojeno, avšak jako část Velkopetrského Ruska

19. stol. – národní obrození

1915-1918 – německá okupace

1919 – krátkodobé vítězství bolševiků, tzv. „Lotyšská republika rad"

listopad 1918 – po 600 letech Lotyšsko samostatnou republikou

1934-8 – „osvícenská diktatura" Kárlise Ulmanise, hospodářský rozkvět

5.8. 1940 – připojení k SSSR

1941 – 1944 – okupace Německem

1944-1990 – okupace SSSR, rusifikace

1988 – vznik opozice

březen 1990 –vítězství demokratických sil v zemi

4.5.1990 – vyhlášení přechodné nezávislosti

1991 – 73% obyvatel v referendu pro nezávislost

21.8.91 – po porážce pučistů vyhlášena úplná nezávislost země

září 1991 – mezinárodní uznání, přijetí do OSN

Estonsko:

8. tis.př.Kr. – osídlení

2 000 př.Kr. – pronikání ugrofinských kmenů

1030 –1060 – nadvláda kyjevské Rusi

1219 – založení Tallinnu, dánská nadvláda

1343 – Dánové prodávají estonsko Řádu německých rytířů

1583 – konec livonských válek, konec Řádu

1600 – 1700 – nadvláda Švédska, částečná autonomie, rozkvět

1700 – dobytí Estonska Petrem Velikým,

rusifikace

1710 – mor, umírá 8/9 obyvatelstva Tallinnu!!!

Konec 19.stol. – silná rusifikace, ruština jako jediný povolený jazyk

28.11.1917 – odtržení Estonska od Ruska

1917-8 – komunistická vláda Rusů

1918 – intervence Německa, vyhnání Rusů, posléze sovětská okupace

1919 – estonská armáda vytlačuje Sověty, vyhlášení nezávislosti

1939 – pakt Ribbentrop-Molotov, Estonsko pod vlivem SSSR.

1940 – ztráta samostatnosti, vyhlášení Estonské SSR

1941 – 4 – okupace Německem

1944 – znovuobsazení Estonska SSSR

1944-1951 – partyzánská válka proti SSSR

1988 – vyhlášení svrchovanosti Estonska, estonština jako úřední řeč

1990 – zrušení vedoucí úlohy komunistické strany

březen 1991 – v referendu 78% voličů pro plnou nezávislost země

1994 – stažení Ruské armády ze země

1994 – částečné znovuzískání oblastí zabraných Ruskem

1999 – smlouva s Ruskem upravující hranice na zemi i moři.

Pasové formality:

Litva: S Litvou má Česká republika bezvízový styk. Je třeba mít pas, jehož platnost končí nejdříve půl roku po vstupu do země. Bez víza může občan ČR pobývat v Litvě 90 dní. Bezcelně lze dovézt na osobu 0,5 l tvrdého alkoholu, 1 l vína, 5 lahví piva, 250g tabáku nebo 200 ks cigaret. Při cestě autem je na hranicích nutné zaplatit povinné ručení. Ceny odvisí od druhu dopravního prostředku a doby pobytu v zemi. Platit toto ručení lze i v markách nebo dolarech. Tato povinnost je dána tím, že v Litvě neplatí mezinárodní „zelená karta." Vůbec pro celé Pobaltí je typický nekompromisní postoj pohraničníků k jakýmkoli nesrovnalostem v pasech, či nedejbože k nezákonným praktikám turistů.

Lotyšsko: Platí stejné jako pro Litvu, pouze doba platnosti pasu se vyžaduje nejméně do 2 měsíců po ukončení cesty. Limity pro dovoz alkoholu a kuřiva jsou následující: 1 l tvrdého, 3 l vína, (max. 3l dohromady), 200 cigaret, 250g tabáku. V Lotyšsku je i stejná situace ohledně „zelené karty", jako v Litvě.

Estonsko: Jediným nutným dokladem je platný cestovní pas. Dovážet lze maximálně 10kg potravin na osobu, z toho max. 3kg kávy, čaje a koření. Limity pro alkohol jsou obdobné jako pro Lotyšsko, s tím rozdílem, že je zde rozkategorizováno množství podle věku (18-21 let-poloviční limity než nad 21 let). Mezinárodní zelená karta je uznávaná.

Měna:

Litva: V Litvě platí samostatná měna, litevský lit. Kurs je pevně vázán k dolaru, 1 USD=4 Lt, to znamená necelých 10 Kč za 1 lit.Ve městech lze směnit

veškeré důležitější měny, jako je dolar, marka, euro apod. Mnohdy je přijímán i ruský rubl a polský zlotý.

Lotyšsko: Lotyšská samostatná měna se jmenuje lat a je typická tím, že se jedná o nominálně nejtvrdší měnu na světě. Její kurs je navázaný na měnový koš marky a dolaru a je přibližně 60 Kč za jeden lat. Lat není volně směnitelný a podobně jako další pobaltské měny se v ČR nedá sehnat. Ve směnárnách lze vyměnit za velké množství evropských měn a za dolar. Směnárny většinou přijímají marky, dolary, finské marky, ruble a zloté. Směnárna na autobusovém nádraží v Rize bere například i české koruny.

Estonsko: Estonská koruna (EEK) se stává v současnosti plně konvertibilní měnou. Její dřívější kurs byl pevně vázán na německou marku v poměru 1 DEM=8 EEK. Současný kurs se příliš od původního stanoveného kursu stále neliší. V létě 2001 byla 1 EEK přibližně za 2,15 CZK. Směnárny přijímají všechny konvertibilní měny plus pobaltské měny a ruble. Měnění peněz v Estonsku není problém, situace se blíží západní Evropě.

Pro všechny země platí pravidlo zásadně nesměňovat na ulici od veksláků, kteří často nabízejí padělky. Před výměnou je lepší obejít několik směnáren kvůli rozdílným kursům. Směnárny na nádražích (s výjimkou Rigy) mívají výrazně horší kursy, než zavedené směnárny (Monex).

Cenová hladina:

Ceny v pobaltských zemích se v podstatě blíží cenové hladině v ČR s tím, že nejdráže je pravděpodobně v Estonsku, nejlaciněji v Litvě. Některé komodity (potraviny, tabákové výrobky) jsou zde výrazně lacinější, pivo je o něco dražší (okolo 20Kč za půllitr), kořalka bývá zase lacinější, záleží na konkrétních místech. (Nekupujte tvrdý alkohol na neoficiálních místech, jako jsou tržiště, zvláště ten neznačkový, ať je sebelevnější, odmítejte i pozvání na „samohonku" od místních obyvatel! V září letošního roku 2001 došlo k několika smrtelným otravám v estonském Pärnu, jež jsou připsány konzumaci závadných lihovin!).

V podstatě platí, že ani benzín, ani potraviny se nevyplácí dovážet z ČR. V Litvě je benzín až o 5 Kč na litr levnější než v Čechách, v Estonsku asi o 1 Kč na litr dražší. Nepotvrdily se pověsti, říkající, že Estonsko začíná být výrazně dražší. Města mají pochopitelně asi o 20% vyšší ceny, než venkov. Nejvýhodněji se nakupuje v supermarketech, které jsou dokonce levnější než laciné „ruské" tržnice, jež zase nabízejí velký sortiment kvalitních potravin od ryb po domácí uzeniny apod. V Tallinnu se velký supermarket nachází na okraji města, kousek od autobusového nádraží při výpadovce na Tartu a splňuje veškeré západoevropské standardy – ovšem vyjma cen!

Národní parky, atraktivní místa

Pobaltské země jsou velmi zajímavé jak po stránce kulturní, tak přírodní. Není rozhodně pravdou, že by plochý reliéf krajiny byl nudný, podobně jak tomu není např. ve Finsku. Navíc – tyto země dosud nezasáhl zájem turistů ze Západu, takže zde můžeme mnohdy obdivovat vskutku ryzí původnost, nedotčenou unifikovanou nabídkou pro smečky turistů, bažících po zaručeně prapůvodních McDonalds či KFC. Německých, holandských a jiných „proláknutých" turistů je tu vskutku pomálu, takže můžeme užívat přírody, či krás center velkých měst téměř nerušeně, a navíc se občerstvovat za příznivé ceny, jež nejsou vyhnány masivní poptávkou po produktech. Jedná se o jeden z posledních výsep v Evropě, které nejsou ještě přetvořeny jednotící neviditelnou rukou trhu.

Litva: Jako člověk, který nemá příliš rád města, doporučím spíše přírodní parky. Města jako Kaunas a Vilnius mají sice dávnou historii, ale jsou znetvořena komunistickou zástavbou, která zasáhla i centra měst, zničená za války. Proto je myslím zajímavější navštívit třeba národní park **Kurská kosa (Nerija),** ležící na úzkém výběžku v Baltském moři. Podmínky pro pohyb v parku jsou přísné, protože park je tvořen pohyblivými písečnými dunami, jež by neuvážená lidská činnost mohla výrazně poškodit, jak už se v minulosti několikrát stalo. Přístup na poloostrov, jehož šíje se nachází v ruské enklávě Kaliningrad, je tedy nejlepší trajektem z přístavu Klaipéda. Dalšími národními parky jsou:

Dzúkija , nedotčená lesnatá, jezernatá a mokřinná oblast kolem řeky Nemunas při hranicích s Polskem a Běloruskem. V reliéfu lesů překvapí vnitrozemské duny, louky a starobylé původní lidské osady.

Žemaitija, specifická krajina na severozápadě země mezi Palangou a Šiauliai. Jde o oblast s odlišným dialektem obyvatel, svébytným folklórem a krajinou plnou nádherných jezer. Centrem je jezero Plateliai, u nějž je možné tábořit.

Aukštatija, 300 km^2 lesů a jezer, rozkládajících se severně od Vilniusu. V parku žije divoká zvěř včetně zubrů a losů. Lidská sídla zde jsou chráněna jako etnografické památky, protože představují nedotčenou ukázku původního života lidí v lesích a na malých farmách.

Historický park Trakai je oblast poblíž Vilniusu, zahrnující jezernatou oblast s dvěma bývalými středověkými hrady, z nichž jeden je rekonstruován a druhý je zřícený a zakonzervovaný v původním stavu. Park je dobře přístupný z dálnice na Vilnius. Jedná se o nejnavštěvovanější turistickou oblast v Litvě.

Lotyšsko:

Krom atraktivního centra hlavního města **Riga,** které svou krásou a původností zastiňuje mnohé vyhlášené evropské metropole, jsou v Lotyšsku dva velké národní parky, a to **Kemeri,** přímořský park západně od Rigy, a **Gauja,** oblast s bažinami, rašeliništi a neprůchodnými lesy, jejíž centrum je asi 60 km severovýchodně od Rigy.

Další zajímavé oblasti: – to je téměř celá země, řídce osídlená a pokrytá z poloviny hustými lesy. Vyberme tedy jen ta vskutku nejznámější místa: údolí řeky **Gauja,** údolí **Daugavy,** přístupné **pobřeží Kurzemska** (část pobřeží je stále nepřístupná jako bývalý vojenský prostor, jež je stále nebezpečný), kde se vyskytují obrovské duny, tichá jezera a krásné liduprázdné pláže na břehu pravda poněkud chladnějšího Baltu, oblast **Latgalsko,** nazývané „země modrých jezer", kde najdeme jezera, vhodná ke koupání, obklopená zalesněnými vrchy. Tato oblast je centrem lotyšských katolíků. Nachází se na východě země, poblíž jinak velmi nepěkného města **Daugavpils**, obývaného z 85% ruskou menšinou (zajímavé místo pro milovníky sovětské architektury a životního stylu). Asi nejmalebnější a nejklidnější částí Lotyšska, obývanou tichými a uzavřenými lidmi, je **Maliena** na severovýchodě země (oblast při městech Alúksne a Balvi).

Estonsko:

Město Tallinn je plné středověkých památek ve svém centru a stojí rozhodně na návštěvu i díky zajímavému reliéfu s pahorky a vyvýšeninami poblíž mořského pobřeží. Z přírodních rezervací nelze vynechat národní park **Lahemaa,** rozlehlý 650 km^2. Rozprostírá se východně od Tallinnu a je přístupný ze silnice do Narvy. Předmětem ochrany je útesovité pobřeží Finského zálivu a přilehlé vnitrozemí. Kromě divoké přírody zde nalezneme původní život ve starobylých sídlech

a vesničkách. Obyvatelstvo je skoro stoprocentně estonské. Druhým velkým parkem je **Soomaa,** ležící 50km severovýchodně od přímořského letoviska **Pärnu.** Park zahrnuje močály, lesy a jezera, nedotčená člověkem, s rozsáhlými ptačími koloniemi. Prohlídka parku je nejlepší z lodi, protože terén bývá neprůchodný. Přístup jest z městeček Suure-Jani a Viljandi.

Nesmírně zajímavé jsou velké ostrovy **Hiumaa a Saaremaa** na západě země. Klidná, rovná lesnatá krajina s členitým pobřežím, kde se skoro zastavil život. Ostrovní oblast je prý tou nejestonštější částí země, nejen díky národnosti obyvatelstva, ale i životnímu stylu, prostému stresu a spěchu, tak podobnému životu v klidném a rozlehlém Finsku. Turisté tuto oblast prakticky ještě neobjevili. Přístup na ostrovy je možný často jezdícími trajekty (z Haapsalu/Rohuküla, resp. z Virtsu).

Další zajímavé oblasti: **jezero Peipsi** (Čudské jezero), mělká, ale rozlehlá vodní plocha na východě země, vhodná k letnímu rekreování i k pěším pochodům po zalesněném pobřeží plném pláží, takměř bez turistického ruchu. Park **Karulská vysočina,** tvořená zaoblenými morénami s jezery a močály, ležící u hranic s Lotyšskem poblíž dvojměstí Valga. Rezervace **Matsalu,** pobřeží a ostrovy Baltu jižně od Haapsaly, světově proslulý ráj mořského ptactva, odkud se dají podnikat vyjížďky po lodích s výbornou možností ornitologického pozorování. Rezervace **Nigula,** ochraňující bažiny a rašeliniště, s naučným tříkilometrovým chodníkem z klád, území se nachází u hranice s Lotyšskem jižně od Pärnu. Vrchovina **Otepää,** vzniklá působením ledovce. Pahorky, jezera, „malé Finsko". Nejnavštěvovanější zde je oblast Svatého jezera (Pühajärv), typického vysokými skalnatými břehy a hustými pralesy okolo. Oblast je nejchladnější v Estonsku, sníh se zde často drží až do dubna, což je využíváno milovníky běžeckého lyžování, jichž je v Estonsku bezpočet.

RIGA, SLADKÁ RIGA

Největší město Pobaltí, díky své poloze při ústí Daugavy do Rižského zálivu osídleno už od pravěku jako křižovatka mezi Východem a Západem. Během křižáckého tažení do Pobaltí na začátku 13.století založil biskup Albert z Buxhoevdenu na místě livonské osady své sídelní město, které nazval Riga. Bylo to v roce 1210. Po vystavění pevnosti se město začalo čile rozvíjet pod vlivem německé hansy, jejímž členem se Riga stala v r.1282. V té době již měla Riga okolo 6000 obyvatel. Vládnoucí vrstvou byl po celý středověk bohatý měšťanský stav německých obchodníků. V roce 1524 se Riga přiklonila k reformaci a její obyvatelé získali náboženskou svobodu. Další osud města ovlivnily livonské války mezi Ruskem a Švédskem. Car Ivan Hrozný Rigu obléhal, ale nedobyl. Svobodné město Riga se na konci 16.století uchýlilo pod ochranu mocné, ale již pomalu upadající polsko-litevské unie. Dobyvačný švédský král Karel Gustav, tak známý z historických epopejí, Rigu v roce 1621 dobyl a připojil ke švédskému království jako významný strategický přístav. 18. století bylo dobou úpadku, po zasažení morem a dobytí ruskými vojsky. Od 19. století byla Riga centrem ruské gubernie a nebyla nikdy dobyta ani Napoleonem. Počátkem 20.století se stala Riga největším ruským vývozním přístavem, z nějž se exportovalo obilí do Západní Evropy. To již měla Riga 300 000 obyvatel. Byla na čas centrem samostatného Lotyšska, posléze hlavním městem lotyšské SSR. Podíl ruského obyvatelstva se v té době přehoupl přes 60%. V září 1991 se stala obnoveným hlavním městem samostatného Lotyšska.

Je právě půl jedné lotyšského času a my se ocitáme na ne příliš vzhledném nádraží při jednom z vodních kanálů veletoku Daugava. Pohled na sever slibuje zajímavou vycházku, neboť za obzorem, tvořeným velkým valem, po kterém vede že-

leznice, se ježí vysoké věže chrámů. Ještě se ujišťujeme u našich řidičů, kdy a z kterého stanoviště po dlouhých 23 dnech odjíždí zpáteční spoj do Prahy a pak se konečně ocitáme sami, vyvrženi do cizího města v zemi, kde jsme nebyli nikdy ani my, ani kteříkoli známí.

Před zahájením prohlídky města nás čeká vyřízení nutných povinností. Měníme peníze ve směnárně, jež se nalézá hned při hlavním vchodu do překvapivě moderní a čisté nádražní haly. Kurs se zdá být přijatelný a tak proměňujeme nějaké německé marky a všímáme si, že v této pobočce mění i české koruny. Nevadí, tak možná příště. V naší kapse se ocitá nominálně malé množství peněz – není divu, když za jeden lotyšský lat je celých 61 českých korun. S lotyšskými bankovkami máme konečně volné ruce. Hned první zajímavostí, na kterou narážíme, jsou nádražní WC: jedná se jednoznačně o nejšílenější lotyšskou zkušenost hned na úvod celého rižského dne.

NA VÝCHOD OD RÁJE

V budce sedí pravá bábuška, ovládající pouze ruský jazyk. S nekompromisním výrazem ve vyschlé tváři vybírá 0,10 latu, tedy asi šest korun a prodává toaletní papír (naštěstí máme vlastní). Samotné záchody by stály za fotku, kdyby tam ovšem nebyli lidi, kteří by nás mohli po právu obvinit z nějaké sexuální úchylky. Intimita zařízení je totiž nulová. Turecké záchody (ne zrovna hygienicky vyhovující díra ve vykachlíčkované podlaze) jsou od chodby odděleny jen lítačkami, podobající se těm z westernových filmů o saloonech, jejichž dveřmi co chvíli proletí falešný hráč pokeru. Dvířka jsou navíc dost poddimenzovaná, takže při posedu nad dírou může případný voyeur neohroženě pozorovat váš výraz při konání potřeby, případně studovat vaše boty a tak dál. Napadá mě, že dvířka jsou takhle malá z toho důvodu, aby se mohl čekající přesvědčit, zda na turku někdo dřepí, jelikož prostor nejde nijak uzamknout. Vskutku zvrácená logika. Naštěstí po delší prohlídce v přeplněných prostorách WC objevuji miniaturní mušli ve výši kolen. Mám pocit, že už jsem dlouho nevynaložil šest kaček za tak bizarní zážitek.

DOJEM SE VYLEPŠUJE

Poté, co si se směsí smíchu a zhnusení sdělujeme vzájemné zážitky z WC (ještě, že je důsledně pohlavně odděleno), míříme do kanceláře Eurolines, která zprostředkovává vybrané mezistátní spoje. Nelze ji přehlédnout, je blízko u východu na nástupiště. Anglicky hovořící slečny nám vystavují jízdenku do Tallinnu na 23:40, což je poslední dnešní spoj. Chceme se totiž vyhnout nocování ve městech a zbytečnému utrácení peněz i času. Lístek, obsahující rezervaci sedadla, stojí 7 latů pro jednoho, což je dražší, než jsme čekali, ale Eurolines jsou Eurolines. Martina mi doporučuje, abych zarezervoval i zpáteční lístek na sobotu 14.července, ale to mi přijde zbytečné a navíc mám pocit, že by tak dlouho nemusela rezervace v počítači vydržet. Navíc – kde je napsáno, že všechno půjde podle plánů a my se budeme vracet zrovna tento víkend? O tři týdny dále tohoto rozhodnutí v zastrčené ruské putyce v Tallinnu hořce lituji, ale o tom až mnohem později.

Před samotnou prohlídkou města usedáme v nádražním bufáči k pizze a nečekaně pitelnému půllitru piva. Toto vítané občerstvení nás dohromady stojí lat a půl, což je oproti podobným nádražním prostorám v Praze balada. Naše batohy již spočívají v úschovně, která je docela sympaticky s lidskou obsluhou, je pravda, že uzamykatelným skříňkám bych zde zas tolik nevěřil. Platí se po hodinách a cena nestojí za řeč. Nejprve vyrážíme do obrovské centrální tržnice, která je hned za kanálem.

A děje se něco neskutečného! Kdo by čekal ruskou chudobu, zašlost a prázdné pulty, občas s páchnoucím indiferentním zbožím, musel by si ukroutit hlavu. Celá

tržnice je tvořena několika obrovskými halami se samostatnými vchody, přičemž za touto zástavbou jsou ještě stovky stánků s nepředstavitelným pelmelem nabízeného zboží. Každá hala je věnovaná určitému sortimentu, my, nalákáni nezaměnitelnou vůní, míříme napoprvé do haly s rybami. Přesto, že nic nechceme kupovat, trávíme v této obří prostoře skoro půlhodinu. Tolik ryb a produktů moře jsem nikdy pokopě neviděl! Ryby čerstvé, uzené, naložené i sušené. Obrovští růžoví lososi ještě s hlavou, lososí steaky, uzený losos! Platýsi, mořské štiky, říční ryby od kaprů až po malinké smažené rybičky, kterým můj děda říkal „grundle". To všechno mají pod kontrolou rusky hovořící prodavačky, to vše je obletováno přelévajícími se davy Rižanů. Fronty se nicméně nemusí stát, protože hala je tak obří, že stejné zboží seženete za podobné ceny na mnoha místech. Věčná škoda, že při návratu domů budeme v Rize v neděli brzo ráno, a tak nebudeme moci nic přivézt na ochutnání domů! a tak jen jíme očima, usmíváme se na ty gigantické ryby a glosujeme, že v celém Norsku, té rybí supervelmoci, nic podobného k vidění nebylo. a pokud ano, tak za ceny až desetinásobně vyšší.

Po rybách se dostáváme do potravinové haly. Nejlepší dojem se stále potvrzuje. Pulty jsou čisté, příjemně nasvícené, přeplněné evidentně čerstvým zbožím. Pečivo, zejména černý chléb, vypadá strašně lákavě. Sýry, hroudy másla, salámy. Neodoláme a kupujeme si zde zásoby na první část naší finské cesty. Vybíráme z mnoha odstínů tmavých i světlých chlebů, kupujeme sýr a měkký lotyšský salám, který se sice tváří na první seznámení jako tvrdá vysočina, ale zdání klame. „Lotyšák", jak salámu žertovně přezdíváme, se bude muset holt sníst rychle…

Prolétáme ještě stánky za tržnicí, kupujeme kamarádům pravé Chesterfieldky bratru za 30 korun krabička a konečně, s taškou přetíženou potravinami (na což neopomenu nadávat, jak to sakra všechno vměstnáme na trekku do batohu), se můžeme oprostit od světa hmoty, čísel a praktických úkonů a v právě probíhající přívalové přeháňce se vypravit do historického centra.

800 LET HISTORIE

Centrum je blíž, než jsme čekali. Stačí jen projít podchodem pod železnicí, přejít širokou ulici a vrhnout se do spleti uliček. Historické jádro sice není velké, ale zajímavostí zde je bezpočet. Domy jsou hezky opravené, přičemž nezaniká starobylost a původní, Němci ovlivněný stavební sloh z dob, kdy Rigu ovládala hanza. Ve městě se pilně pracuje, což odnáší několik pěkných náměstí a zákoutí. Riga právě tento rok slaví osm set let od svého založení a je jasné, že ne všechno se stačilo zrenovovat. Ale čert to vem, vždyť jsme nečekali zázraky! a realita je lepší než představy – v ulicích je neuvěřitelně čisto, nikde žádné papírky, ani psí výměšky, navíc do skoro celého centra platí zákaz vjezdu aut! Ulice vedoucí do centra jsou zataraseny závorami, dál smí jen zásobovací vozy! Tomu říkám přístup k centru svého hlavního města! i když je Praha jistě krásnější než Riga (nebo je tak alespoň prezentována), nikdo mi nevymluví, že dojem starobylosti a původnosti vylétne o sto procent nahoru, pokud je v ulicích ticho, čisto a vy nemusíte každou vteřinu těkat očima ze starobylých fasád za ramena, jestli se odněkud neblíží auto, jež vás má v úmyslu srazit, protože mu lezete do vozovky.

Tady je vzduch sytý nikoli oxidy dusíku, ale vodou padající z oblaků. Slyšíš déšť, jak se rozbíjí na prastarém dláždění, zdálky zaslechneš něčí smích, někoho tam za rohem, protože blíž nikdo není. Skoro čekáš, že zpoza mohutného kostela vyjede čtyřspřeží s nadutým kočím a z okna kočáru vám povýšeně pokyne bledá ruka souchotinářské šlechtičny…

Klid, to je hlavní deviza starobylé Rigy. Já vím, prší. Ale to prý tady v letních měsících skoro denně. Navíc je státní svátek, takže ruch v ulicích by měl být větší.

Pokud někdo projde, většinou to je osoba zabalená do zeleného dubového listí, navíc třeba s věncem na krku nebo na hlavě. Tedy samí místní. Turisti jsme tu asi jediní a tak se o to víc rozhlížíme. Kostel svatého Petra s věží tak vysokou, že když ji chceš zachytit do aparátu, musíš jít až na úplně jiné náměstí a najít si vhodný úhel, aby byl vidět i jeho spodek. Věž je dřevěná a od střechy kostelní lodi, jak se dozvídáme, měří ještě 123 metrů! V chrámu se chvíli schováváme, protože slejvák je již neúnosný. Něco jako loni v Oslo, nějak nás ta města nevítají s otevřenou náručí. Ale Riga se zdá být oproti Oslo o dost zajímavější. Kungu iela, Královská ulice, kterou jsme do centra dorazili, se rozbíhá do spousty malých uliček, ztrácejících se v pestré starodávné zástavbě, ale my se do toho zmatku směle vrháme, protože slyšíme hlas staré Rigy, který nás uklidňuje, že tady se ztratit nemůžeme. Orientační body vysokých věží kostelů se přehlédnout nedají. Jedno náměstí je celé pod plachtami a lešeními, tady to je zřejmě úplně čerstvě zrekonstruované a domy hýří rudou, jasně modrou a zlatou barvou, domy podobně rozmanité jako na amsterdamských nábřežích. Tady se dozvídáme, jak je vlastně Riga stará, tady to bude asi Muzeum okupace, protože se dozvídáme v různojazyčných nápisech něco o historii boje Lotyšů se Sovětským svazem. Tohle místo bych docela rád navštívil, ale smůla, kvůli státnímu svátku je zrovna dnes zavřené. a tak se podobně jako hrstka místních schováváme jen v hlubokém podloubí nečekaně moderní budovy, která nicméně ladí s historickým okolím. Sledujeme lidi, jak podobně jako Holanďané si pranic nedělají z docela hustého deště – jednou se vydali ven, tak jdou , klidně a rovnoměrně, přeci se v tom dešti nerozpustí. Jen my jsme navlečeni do neforemných ponč, která jsou dobrá do lesa, ale do města… no nevím, vypadáme jak dva zelení vodníci.

Na chvilku přestává, tak opouštíme náměstí, míjíme sousoší Lotyšských střelců, které ale Lotyši moc nemusí, protože jim připomíná sovětskou minulost. Lotyšští střelci se snažili za VŘSR o připojení země ke komunistickému Rusku. Hm, tak nic. Radši zpátky do centra, támhle na obzoru už je zase obrovitá líná Daugava, za níž už je jen průmyslová část a přístav. Zažívám docela komickou situaci, když mě oslovují v prázdných ulicích dvě holky, jestli náhodou nevím, kde je Muzeum okupace. Mluví ovšem německy, což je pro mě problém.

„Pa rúski?" ptám se. „Ingliš?"

„Nou Rašn!" děsí se holky.

A tak jim „ingliš" říkám, kde muzeum je a že mám pocit, že je dneska zavřené. Holky děkují a mizí. Turistky! a navíc si myslely (asi kvůli té pláštěnce), že jsem místní… No tak já budu po dvou hodinách v Rize radit turistům, kudy do muzea, no to jsou věci…

Navíc je potkáváme asi za hodinu (aby ne, když tu jsou jen čtyři turisti na celé město) a ony že dík, že to muzeum našly, ale opravdu bylo zavřené…

Dómové náměstí, to je konečně místo, kde se můžeme zastavit. Ne, že by bylo nějak krásně, ono pořád dost prší, ale je tu obří zahradní restaurace se žlutými slunečníky, což tak nějak rozsvěcuje to ponuré odpoledne. Místo vypadá jako Staroměstské náměstí, včetně přilehlých uliček, ve kterých je spousta restaurací, obchodů se suvenýry a tak, a kupodivu i dost lidí. Aha, tady si nesedneme, tady bude káva za stovku, říkáme si, ale ceny jsou v pohodě. i když je to fakt místo, kterému bych se v Praze vyhnul, káva stojí dvacet pět centů. Pomalu popíjíme a ono se opravdu rozjasňuje, tak můžeme vyrazit o dům dál. U restaurace jsou přímo na ulici odemčené chemické záchody, což je momentálně to nejdůležitější, co hledáme. a zase dál! Vznešený Dóm, zdi několik metrů tlusté, románské kopule i gotické věže do nesmírné výšky, v dálce zase bílá pravoslavná katedrála s modrozelenými věže-

mi pokrytými měděnkou, uzoučké dlážděné ulice mezi domy z rudých pálených cihel. Vyhlížíme si podnik, kam chceme jít na večeři. a mezi mraky pálí letní slunce, pláštěnky musí dolů! Dostáváme se až na nábřeží Daugavy, a ta řeka je po dešti krásně vyhlazená a vyleštěná, jako kdyby stovky gigantických kyklopích otroků cídily její hladinu jen pro nás. Výletní parníček je v té vodní spoustě úplně ztracený a malinký, zaznívá z něj nezřetelný hluk a smích. Na sochu, která stojí za rušnou nábřežní ulicí, vylézají mladí lidé a věší na ni zelené věnce. Někdo hází věnec se smíchem do vody. Řeka je překvapivě čistá a bez pachu.

Vracíme se obloukem zpět, zase na hlavní bulvár, jež se jmenuje Kalku iela a rozděluje centrum na dvě asi stejně velké části. Dáváme se po něm směrem pryč od řeky. Lidský provoz houstne, automobily nesmí ani sem.

Zrovna, když o tom přemýšlíme, narážíme na internetovou kavárnu. Přiznám se, že jsem nikdy předtím v podobném podniku nebyl, ale teď je to něco jiného. Vzkaz domů a pár kamarádům určitě nenaštve ani naši kapsu.

Podnik má být otevřený nonstop, takže jdeme po schodech nahoru, do postmoderně zařízeného baru s UV zářivkami, blikajícím stroboskopem a místností s asi deseti PC. Platí se po minutách a hodinová cena je 2 laty. Tak jdeme do toho, pochybujeme totiž, že bychom ve Finsku měli nějakou příležitost jít na internet. Píšeme všemožným kamarádům, píšeme maminkám, jak je to v té Rize zatím příjemné a klidné odpoledne. Jen ta klávesnice nás štve, nemůžeme si zvyknout, že je „z" prohozeno s ypsilonem. Ale zvládáme to, začínáme být v euforii. Kavárna má navíc úplně nejlepší záchody v Rize, zdrcující zážitek z autobusového nádraží je zapomenut.

Po Kalku iele pokračujeme pořád dál, na plánku je totiž nakreslený park, který si chceme projít. Tato čtvrť je trochu víc světská, objevujeme třeba McDonald´s, ale dost o tom, nebudeme takovému přiblblému podniku vůbec dělat reklamu… Ale chtěl jsem jen říct, že tu už nejsou chrámy ani kostely, je to spíš Václavák než Malá Strana. Ale Václavák tak po baltsku, v klidu a s minimem lidí.

Park je úplně bez chyby. Středem zeleného údolí se vine okrasný vodní kanál, všude jsou krásné rozložité stromy, květinové záhony s květy v barvách lotyšské vlajky, sousoší, lavičky umístěné tak, že na ně neprší, což oceňujeme, protože do pláštěnek se nám moc nechce. Navíc objevujeme v jednom záhonku pravou krysu (žádný pražský potkan, ale nefalšovaná, pískově zbarvená krysa) a tak si ji fotíme, protože máme oba krysy rádi. Krysa jako by to věděla a drží nám asi dva metry od objektivu přesně tak dlouho, kolik potřebujeme, pak mizí v zeleni a ještě chvilku ji můžeme z lavičky sledovat, jak hopká mokrým parkem, tu a po chvíli zas támhle.

Zevlujeme na lavičce, píšeme deník a medíme si, jaké je to příjemné překvapení, tahleta Ríga. Nemáme ani strach o kapsy, takhle přes den, kdy tu skoro nejsou lidi, tu je dost bezpečno. Lidi se tváří příjemně a v klidu, jako by vliv severské mentality byl větší, než té východní, plné divokosti a chmurných tváří.

Vracíme z toho báječného parčíku zpátky na známá místa v okolí Dómu. Je totiž okolo šesté a my máme docela hlad. Jenže nás čeká nepříjemné zjištění. Nejen naše vyhlédnutá hospůdka s bezvadnou zastřešenou zahrádkou plnou popínavých břečťanů, nabízející místní záležitosti za jeden lat a pár fousů, ale i drtivá většina ostatních stravoven vinou státního svátku zavírá už v šest, i když má jinak každou sobotu většinou otevřeno až do půlnoci, jedné ráno! a tak místo příjemného posezení, kterým jsme chtěli oslavit nejen náš další začínající výjezd na Sever, ale i prostý fakt, že už jsme víc než čtyři roky spolu, lítáme v přívaláči číslo XY Rigou a v ne právě skvělé náladě hledáme otevřený podnik, což se ukazuje jako neřeši-

telný problém. Nejde o hlad, nejde o déšť, ale pouze a jedině o to, že jsme zbaveni toho, na co jsme se oba moc těšili jako na vyústění tohoto skvělého odpoledne v tak nečekaně sladké Rize. No nic. Když už to vzdáváme, objevujeme poblíž Kungiely, bůhví kde, otevřenou restauraci. Je sice o dost dražší, než ta naše vyhlédnutá, ale co se dá dělat! Pár latů zde nechat klidně můžeme, vždyť k čemu by nám byly ve Finsku, či na cestě zpátky tady, když tu budem před sedmou ráno, jen na skok…

Lotyšský šašlik, jídlo převzaté od Arménů a Gruzínců, které však v této zemi zdomácnělo natolik, že jej Lotyši považují za svůj výplod, však stojí za to. Pivko je též pitelné a my si konečně užíváme. Na druhou stranu nadáváme, že pořád jen jíme a že budem tlustý a těšíme se na půst v lesích země Suomi.

Zbylý čas věnujeme loudavé chůzi městem. Konečně to tu začíná s lehce padajícím podvečerem žít. Restaurace jsou sice zavřené, ale na ulicích vyrostlo několik improvizovaných zahrádek a výčepů. Lidu přibývá, zní zpěv při harmonikách, písně houpavé i veselé, písně ve znamení dubového listí. Policie obchází městem po dvojicích v docela vysoké intenzitě, ale nevidíme jedinou situaci, kterou by musela řešit. Lidi se na policajty smějí, pokřikují na ně ze zahrádek, asi aby se přidali, ale policajti tu jsou jako všude na světě odměření a poctivě se věnující svým pravidelným obchůzkám.

I my konáme poslední obchůzku centrem města. Internetová kavárna je zavřená, takže můžeme pochybovat o tom, jestli je nonstop opravdu pořád. Asi je to tak, že při slunovratu se běžný občanský život v Lotyšsku úplně zastaví. Je z toho cítit Sever, síla přírody a slunce, které je dle prastarých vzorů ctěno a slaveno tak, že lidé zapomínají na byznys a starosti, věci tak vrtkavé, a podléhají fatálnímu uvědomění, že lidské záliby, touhy, vášně a koneckonců celý lidský život jsou jen jepičí přelet nad plání věčnosti, nad kterou rok co rok vždy tento den svítí slunce nejdéle ze všech dnů.

Jelikož máme stále hodně času, opouštíme centrum a vydáváme se přes širokou výpadovku k břehu Daugavy, lesknoucí se v podvečerním slunci, které se snad v den svého svátku už konečně vítězně prosadilo nad nacucanými mraky od moře. a voda dýchá večerní melancholií jako kdekoli na světě v takovouto denní dobu, ale najednou cítíme, že nás někdo pozoruje. Otáčíme se a máme příležitost vidět odvrácenou tvář tohoto jinak nádherného města, tvář, která nám připomíná těžký osud této země a této doby. Pod mostem se krčí skupina bezdomovců, kteří na nás tupě, alkoholem omámenými zraky zírají a ve chvíli, kdy je merčíme, požadují „děňgi" . Chápu, že asi v den svátku čekají milosrdný skutek, ale já žebrákům nedávám nic ani v Praze, natož v cizí zemi, když mi zbývá několik posledních latů i na cestu zpátky. Dáš jednomu a musíš dát všem, abys zachoval rovný metr.

O kus dál, pod dobře skrytým výklenkem náplavky sedí další opilá parta somráků. Tentokrát neodolávám pokušení a fotografuju je z úkrytu, aby nebyly zbytečné problémy. Blesk je přesto upoutává a tak raději, s ne zcela čistým svědomím, vyklízím pole. Síla osudu se prosazuje už za chvíli, kdy si při přelézání svodidel na výpadovce dělám díru do kalhot. Tak to mám za to focení!

Vracíme se na nádraží a vyčkáváme příjezdu autobusu do Tallinnu. V nádražní hale hlučí parta cizinců a my marně hádáme, jestli to jsou Estonci, Finové či snad Norové? Ale možná úplně někdo jiný, protože na Seveřany mi přijdou tito lidé moc hluční a obhroublí. Raději jdeme ven, na lavičku. Tam se seznamujeme s lehce přiopilým starším Lotyšem s uvadajícím věncem dubového listí na hlavě. Tento sympatický satyr si k nám na chvilku přisedá a klábosí s námi lámanou ruštinou o slunci. Že stojí za to takový večer pít celou noc, protože je tak krátká

a světlá, že vlastně neexistuje. Že stojí za to kolem třetí přestat pít a vyjít si někam na klidné místo za město a vyčkávat příchod nejdelšího dne v roce, kdy obloha zbělá a zesiná, než Slunce olízne prvním paprskem řeku. Na znamení souhlasu a pochopení si přihýbáme z nabízeného lahváče a pohoda se opět rozlévá tělem. No řekněte, zažili jste někdy v podobné situaci tak poetické téma? Já jsem si naprosto jistý, že kdybyste jako cizinci přijeli do Prahy, bude s vámi podobně naladěný chlapík-Čech nanejvýš konverzovat, jak je u nás draho, zkurvená vláda a tak dál. Sever je nablízku!!!

Po půl dvanácté přijíždí náš Euroline, lidi se do něj soukají po složitém „přijímacím rituálu", sestávajícího z dvojnásobné kontroly lístků, lepení jakýchsi samolepek na zavazadla, mířící do podpalubí stroje, a na naše jízdenky. Trochu složité, ale odjíždíme na čas. Bus je poloprázdný, každý z nás má celé sedadlo k dispozici a nás čekají další hranice.

NĚCO PRAKTICKÝCH RAD PRO POBYT V RIZE

***Bezpečnost**: Celé Pobaltí patří z hlediska bezpečnosti ke klidnějším místům na světě, ovšem je třeba mít na paměti, že se jedná o postkomunistickou zemi, jakou je i Česká republika. Venkov je velmi bezpečný, ve městech hrozí nejspíše nebezpečí motorizovaným turistům, jelikož jsou zde časté krádeže aut. Turisté s batohem jsou celkem „za vodou", protože nejsou pro zloděje dostatečně motivujícím faktorem. Kapesní krádeže zde jsou časté, ovšem méně než v Praze. Loupežná přepadení nebývají obvyklá, ovšem v noci je třeba dávat pozor, jako v každém velkém městě. Platí zde základní bezpečnostní pravidla, jako nosit peníze a doklady nejlépe na těle, v našitých vnitřních kapsách apod., nikde na ulici nevytahovat větší hotovost apod. Můj osobní dojem je velmi pozitivní, neboť Riga na mě zapůsobila jako klidné město s příjemnými a ochotnými obyvateli.*

***Doprava**: Autem lze do Rigy přijet bez problémů, neboť hlavní město je křižovatkou nejdůležitějších silničních tahů. Auto je dobré nechávat na hlídaných soukromých parkovištích za nízký poplatek. Autobusová doprava je dražší než vlaková, ale je mnohem pohodlnější. Jízdní řády jsou přehledné zejména v tom, že spoje jezdí v drtivé většině denně, na rozdíl od naší země, kdy se musíte prokousávat spoustou omezujících symbolů. Spojení s velkými městy v zemi, stejně jako s hlavními městy sousedních zemí je časté (6-8x denně). Z centra na autobusové nádraží to je asi 10 minut pěšky (po Kungu iela na okružní silnici 13.janvara iela, pak podchodem pod tratí a jste tam.) Železniční lokální síť je řídká a frekvence spojů nepřesahuje většinou 1-2 spoje denně. Nádraží je kousek od autobusového, na jižním okraji centra.*

***Městská doprava**: MHD v Rize je pokrytá velkým množstvím autobusových a trolejbusových linek, kde jízdné stojí 0,20 latu na jakoukoli vzdálenost, nicméně centrum je nejlépe dosažitelné pěšky.*

***Informace**: Hlavní informační kancelář pro turisty se nachází na ulici Pils laukums 4 (u rižského hradu). K dostání jsou prospekty i mapy, personál poskytuje zdarma i ústní informace. Na železničním nádraží se za jakékoli dopravní informace platí 0,10-0,20 latu, což je neobvyklé a ne zrovna příjemné, i když částka je směšná.*

***Stravování**: V Rize se nachází spousta podniků, kde se dá dobře najíst již od 1 latu. Velmi sympaticky působí restaurace Alus seta (Tirgonu iela 6)- otevřená 11-01h, pokud ovšem není státní svátek. Na předměstích můžete navštívit velmi levné ruské hospody s občerstvením ve stylu pirohů, pelmeňů a šašliků. Výběr restaurací usnadní internetový server www.inyourpocket.com, sekce Latvia, Riga, Where To Eat.*

***Nakupování**: V Rize jednoznačně vítězí Centrální tržnice (Prágas iela), ležící hned za autobusovým nádražím. V obřích zajímavých prostorách jsou k dostání veškeré možné čerstvé a levné potraviny. Cigarety a alkohol v nepřeberném množství, elektronika levná, avšak bez záruk kvality. Suvenýry z jantaru, obrazy a ikony lze sehnat na tržnici Filharmonijas skvers v centru.*

***Internet**: Kavárna na Kalku iela 20 v centru města, otevřena údajně non-stop. Hodina připojení za 2 laty. Bar, zdarma WC.*

***Směnárny**: výhodný kurs má směnárna na autobusovém nádraží, což je celkem rarita. Je otevřena od 7 do 23 hodin. V centru je mnoho směnáren, pozor však na rozdílné kursy. Orientačně výhodný kurs je cca 0,28 latu za 1 DM.*

***Ubytování**: Ubytovací škála je velmi pestrá. Luxusní hotely jsou stejně drahé jako v Praze – až 100 latů za noc. Nejlevnější hotely stojí 4-10 latů za osobu a noc v dvoulůžkovém pokoji. Hostel se nachází na severovýchodním okraji města (Laimdotas iela 2a, spojení autobusem 1,14,32, zast. Teika.) Cena 3 laty za osobu a noc v dvoulůžkovém pokoji. Kemp v Rize není, lze však využít příměstskou dopravu – električku – vláček jezdící z železničního nádraží, který jede do blízkého přímořského letoviska Júrmala. Ze zastávky Valvari asi 2 km kemp přímo u pláže, cena 1 lat za jakýkoli stan. Električky jezdí do Júrmaly každých 5-30 min.*

***Koupání**: Júrmala (viz výše). Prázdné čisté pláže. Letovisko Júrmala je trochu chátrající připomínkou bývalé sovětské slávy, nicméně je to stále příjemné místo s veškerými facilitami. i ve vrcholném létě tu rozhodně není hlučno ani přelidněno. Pozor! Júrmala je město o 60 000 obyvatelích, táhnoucí se 30km po pobřeží! Je třeba se informovat, na které zastávce električky chcete vystupovat. Nejvýhodnější je zastávka Valvari.*

Vyčerpávající aktualizované praktické informace o Lotyšsku na internetu: www.inyourpocket.com, sekce Latvia (vyberete kliknutím na mapu Evropy)

TALLINN, STARÝ TALLINN

Nejmenší pobaltská metropole o 415 000 obyvatelích, ležící na březích Finského zálivu. Místo bylo osídleno již před 5 000 lety ugrofinskými kmeny, okolo roku 900 zde vznikla stálá obchodní osada. V roce 1154 byla zbudována na pahorku Toompea první dřevěná pevnost, které Skandinávci říkali Lindanäs. V roce 1219 pevnost obsadili Dánové a přejmenovali ji na Reval (tento název doposud můžeme najít na některých mapách). Na Toompei vznikl mocný hrad, podle nějž nazvali Estonci celé město Tallinn (Taani Linna – dánský hrad). Za středověku vládli městu střídavě Dánové a Němci. Tallinn byl od roku 1285 členem hansy a s 4000 obyvateli byl největším pobaltským městem. Polovinu obyvatel tvořili Estonci, 30% Němci, zbytek Dánové, Švédové a Finové. V roce 1346 připadlo město mocnému Řádu německých rytířů a dvě stě let bylo pod jeho ochranou na vrcholu slávy. V polovině 16.století obsadili Tallinn Švédové a v roce 1710 Rusové, pod jejichž vládou zůstalo město další dvě, tentokráte již ne tak prosperující století. Tallinn upadal vinou válek a morových epidemií, vůbec se nerozvíjel, díky čemuž na druhou stranu zůstala zachována stará, gotická zástavba středu města. Situace se změnila po roce 1870, kdy Rusové do Tallinnu postavili železnici z Petrohradu a Tallinn se stal významným přístavem. Obyvatelstvo se rozrostlo z 30 000 na skorem 110 000. Během existence svobodného Estonska se stal na dvacet let hlavním městem země. Ve válce byl těžce poškozen bombardováním, které zničilo 10% starého města. Po válce nastal bouřlivý rozvoj, když Sověti přesunuli do Estonska z Ruska některá průmyslová odvětví. V současnosti je hlavním městem Estonské republiky.

Autobus ujíždí pustou pobaltskou nocí, tou nejkratší v celém roce. Elektronické hodiny ve voze ukazují již podle estonského času, tedy o hodinu méně. Znamená to, že v Tallinnu budeme již okolo čtvrté ranní. Máme z toho trochu vítr, ale uvidíme! Autobus před konečnou na nádraží zajíždí také ke staroměstskému přístavu, kde se rozhodujeme vystoupit. Teď je však hluboká noc a já proklínám své dlouhé tělo, protože se nijak nemůžu směstnat na prázdnou dvousedačku. Chvilku spát by to však chtělo! Občas probíhá nějaká zastávka a já s opovržením sleduji cestující z Rigy, jak se sobecky roztahují na dvousedačkách a předstírají spánek, jen aby nikoho nemuseli k sobě pustit. Protože mám plán přenocovat zase v uličce na zemi, pouštím na svoje sedadlo dvě pohledné dívčiny. Zprvu moc nechápou, asi si myslí, že je balím, ale když vidí, jak se s blaženým výrazem uvelebuji na zemi, dochází jim to a s díky usedají na sedadla. Asi v jednu hodinu probíhají hranice. Přijde mi, že v tuto sváteční noc paří asi i celníci, protože se smějí, vtipkují a kontrolu odbývají jen desetiminutovkou, kdy ve své budce projíždějí pasy. Delší zastávka je v přístavním letovisku Pärnu, asi 150 km pod Tallinnem. Zde to obrovsky žije! Náměstíčko, na němž stavíme, obklopené stromovím, je plné opilé mládeže. Potácející se dívky ječí, vyluzují pubertální vzdechy a já jen doufám, že se mi moc nesmějou, když běžím za strom na malou. Záchody tu nikde nejsou a tak podobný styl volí i mnoho spolucestujících, včetně žen. Nikomu to však tuto noc nevadí. Konečně se rozjíždíme a já se na hrkající podlaze busu propadám do hlubokého spánku.

Probouzí mě jasné denní světlo a ostrý sluneční svit, dopadající do oken v zářivém zlatomodrém ránu. Je teprve 3:45, ale Slunce už visí docela vysoko nad horizontem. Tak to je paráda, odpadá starost o pobyt ve městě v noční tmě, odpadá varianta, že bude pršet, která se mi bůhvíproč usídlila v představách již dlouho před odjezdem. Přisedám k Martině a osvěženi krátkým, přesto však hlubokým spánkem pozorujeme ujíždějící okolí. Dochází nám, že už jsme v Tallinnu. Rozdíl oproti Litvě je vidět na první pohled! Nikde nevidíme rozpadlé bouračkové baráky, bulváry plné zeleně jsou plné postmoderních blyštících se budov, převážně finských firem, jako je Nokia, Skanska a podobně. Nakopává nás to další dávkou energie, ne že bychom se cítili tak dobře v ekonomicky silném prostředí, ale znamená to jedno – Finsko, naše zaslíbená země, je již na dosah ruky, jak dokazují masivní investice tohoto národa v Estonsku! a navíc to noční světlo! Jsme zas o kus severněji a navíc tomuto faktu nahrává i o hodinu zpožděný čas. Tallinn se jeví na první pohled jako výstavné moderní město, z nějž dýchá bezstarostnost a veselá mysl. a to nás čeká prý překrásné historické centrum, vystavené v dávném středověku dle dánských vzorů, vždyť samotný název města znamená v estonštině Taani Linna, Dánský Hrad!

Vystupujeme u hypermoderního rozlehlého přístavu, zvaného někdy Staroměstský přístav, protože se nachází co by kamenem dohodil od historického centra, jemuž jsme se obloukem vyhnuli. Tento přístav, tvořený zcela novými budovami, má několik terminálů, z nichž odjíždí lodě mnoha společností, nejčastěji (asi 15x denně) do Helsinek, ale také do Stockholmu, Kodaně a Brém. My však potřebujeme najít mnohem menší přístav Linnahalli Sadam, odkud jezdí do Finska pouze pro osobní dopravu určené hydrofily, vznášedla společnosti Linda Line, které jsou levné a velmi rychlé, neboť Finský záliv překonávají za pouhou hodinu a půl. Chceme nejdřív najít pro klid duše tento přístav, o kterém vůbec nevíme, kde by měl být, nechat tam batohy a nalehko se vypravit do města, protože námi vybrané vznášedlo nám jede až ve dvě odpoledne.

Dumáme nad plánkem města a s určitou nejistotou si opakujeme varovná slova, které jsme si přečetli na známé internetové adrese inyourpocket: „Až na samém konci rozlehlých, rozpadajících se betonových struktur se nachází malá

kancelář společnosti Linda Line… „ Co si proboha představit pod pojmem „rozpadající se betonové struktury"? Nekonečná opuštěná přístaviště a doky, třeba deset kilometrů od města? Určitým vodítkem je fakt, že přístav se má nacházet u již nevyužívané, Sověty postavené „Městské haly", jakési betonové šílenosti gigantických rozměrů, kde se dříve pořádaly kongresy, koncerty celebrit atd., zatímco dnes jde prý jen o bizarní upomínku zrůdnosti a pomíjivosti komunistických časů.

Jakýsi ochotný Estonec, který se vydává na časnou ranní procházku, nás zbavuje obav, když nám říká, že Linnahallský přístav je snad jen deset minut odsud pěšky na severozápad. Protože velký přístav otvírá až v šest, nemá smysl zde déle zevlovat a jdeme hledat Městskou halu. Brzy jsme „doma". Na druhé straně, než se tyčí nespočetné gotické věže, objevujeme při pobřeží jakýsi bunkr pro obry. Betonová nízká pyramida, jejíž rozměry jsou ve stovkách metrů, šílenost na první pohled! Barevný leták avizuje šipkou za tímto architektonickým paskvilem přístav společnosti Linda Line. Ano, tak toto tedy budou ty „rozpadající se betonové struktury!" Žádné doky ani přístavní chaos, jen jediná, gigantická, monstrózní a jak z nějakého paralelního vesmíru spadlá betonová krabice, na jejíž stupňovitý vrchol vedou v betonu vytesané široké schody!

Vzpomínáme na rady z internetu, kde psali „mnohem kratší je budovu obcházet, než vystupovat po schodech". Doma jsem se v představách děsil, jak budeme stíhat loď na poslední chvíli při zoufalém pobíhání po nikam nevedoucích schodištích… Času je naštěstí spousta. a zdá se, že měli pravdu, protože pyramida „Městské haly" je nízká jen relativně, vzhledem k její rozložitosti, ale těch schodů na její vrchol a pak zase dolů, na stranu přivrácenou k moři, je opravdu spousta! Naštěstí nás pohled na reálný stav věcí, pohled jasným ránem, zalitým sluncem a provzdušněný čerstvým mořským větrem, uklidňuje a dokazuje, že vše je lepší vidět na vlastní oči. Děsuplný popis v elektronickém bedekru ve skutečnosti vzbuzuje jen úsměv nad absurditou let minulých a úlevné vydechnutí, že toto vše mají již nejen Estonci, ale i my naštěstí za sebou. a doufáme jen, že sovětský beton byl dostatečně kvalitní, aby mohla tato naprosto nesmyslně pompézní stavba, která měla asi zpupným Seveřanům ukazovat sílu a moc Svazu, stát jako varovné memento mnoho stovek let. a věřím, že Estoncům každý Fin asi dávno odpustil ten vrcholně nepřívětivý první zážitek ze země Viro, jak Finové Estonsko nazývají, ten ohavný první pohled na betonovou příšeru z paluby vznášedla, protože už jen letmé nakouknutí do vnitrozemí slibuje zážitky v krásném, prastarém městě, plném minulosti daleko vzdálenější a potažmo vznešenější, než byla ta nedávná, sovětská.

NECHCETE, SAKRA, PIVO?

Rozhodujeme se doplnit energii u nonstop benzínové pumpy poblíž, kde si dáváme kávu. Sotva se usadíme na obrubníku, přiráží velké černé auto, ze kterého se k nám hrne obrovská hora masa a svalů, ne zcela střízlivá. Nejprve mě napadá, že nás ten člověk jde zabít. Skutečnost je naštěstí jiná. Nejprve něco drmolí estonsky a vida náš nechápavý výraz, přechází do angličtiny:

„Co tady sedíte? Nechcete, sakra, pivo?" Odmítáme, ale rozložitá postava, která se představuje myslím jako Jyrkki, nebo tak nějak, je neodbytná:

„Poďte pařit! Odkud sakra, z který prdele, vůbec jste?" Už se ho nebojíme, přes jeho hrubá slova chápeme, že má za sebou celonoční alkoholický tah.

„Z prdele jménem Praha!" odpovídám.

„To je dobře zkurveně krásný místo! Já tam byl! Tam se, Boha, chlastá!" nenechává se vyvést z míry Estonec. „A co, jak se vám líbí u nás? Dobrá prdel, co?"

Chci namítnout, že si nemůžu dělat názor, když jsem v Tallinnu půl hodiny, ale upřímnost zde není na prvním místě. Snažím se působit co nejpohodověji z hlediska jeho měřítek, a hlavně co nejstručněji. Říkám, že je tu fajn, ale že se nezdržíme, že jedeme do Finska.

„Do Finska? Boha, co ve Finsku! Poďte chlastat!"

Přerušují ho rozčilené ženské hlasy uvnitř auta, které jej zřejmě nabádají, aby šel k pumpě rychle koupit pivo a nevykecával se.

„Ale to sou sakra lidi z Prahy, z Česka!" nemíní se nás pustit Jyrkki."Ty s náma musej jít chlastat! Vždyť já byl v Praze už třikrát a vožral jsem se tam… „

„Nevěřte mu ani slovo! Je strašně vožralej!" vyklání se z kouřově tónovaného okénka mladá hubená zrzka.

„Já piju jenom kafe! Jako tady kámoši!" povídá Estonec. „Ale s nima si dám pivo! Není problém, vejdeme se do auta a jedeme k nám do bytu pařit!"

Kdyby byla jiná denní doba, než půl páté ráno, kdybychom za sebou neměli dvě noci se spánkovým průměrem tři hodiny na den, možná bychom byli ochotni v zájmu poznání místních lidiček o podobném návrhu uvažovat, ale kdyby chyby. Navíc, v jejich stavu by se hrubě nabízené přátelství klidně mohlo dík jedinému neopatrnému slůvku změnit v city přesně opačné. Zcela natvrdo se tedy loučím:

„Ale my tady nejsme kvůli chlastání! Díky a čau!"

Chlapík konečně mizí v autě, které se hlasitě odpichuje, ani si nestíhám všimnout, zda si parta vůbec stihla zakoupit avizované pivo. Je čas vyrazit k toužebně očekávanému moři, prohlédnout si náš přístav a trochu tohle šílené bílé ráno zklidnit.

VOLÁNÍ DIVOČINY

Přístav je ještě zavřený a připomíná spíše přívoz pro pramice. Malé betonové molo na západním okraji té šílené betonové haly, v dosud zamřížovaném podloubí malá kancelář Linda Line. Jdeme tedy dozadu, k břehu moře a snídáme. Pozorujeme klidnou neměnnou scenérii před námi, zelenomodré tiché moře, mírný, ale osvěžující slaný vítr, starého rybáře, lovícího přímo z okraje betonového monstra. Konečně je klid! Bílé cáry na obloze se blíží a zase vzdalují, tam někde za obzorem v dálce, kam již lidské oko nedohlédne, jsou Helsinki a za nimi směrem půlnočním celá rozlehlá finská země, země nekonečného lesa, země Medvědí stezky. Začínám se pronikavě a nezvladatelně těšit do lesa, do tak milé, čisté a neskutečně osamělé a ryzí finské přírody. Pryč jsou včerejší vzpomínky na Rigu, která tak příjemně překvapila, už se mi ani nechce moc objevovat starobylý Tallinn, neboť moře, ten posel Severu, který sbírá své vody až ze samé severní hrany Botnického zálivu, kousek pod polárním kruhem, kde se finské Lapinlääni stýká se švédskou Tornejskou markou, to moře mě láká na dálný Sever a neodbytně mi hučí do uší: Tak na co čekáš? Rozeběhni se tam, kam tě táhne srdce, tam daleko do severních lesů! Ale nás čeká ještě jeden den, jedna noc ve vlaku a pak konečně… Rukatunturi, starting point našeho prvního trekku!

CHLADNÝ DECH ESTONIE

V šest hodin konečně otevírá kancelář společnosti Linda Line a my můžeme pozorovat příjezd prvního vznášedla z Helsinek. Je to takový malý parníček, se štíhlými boky a vysoko vyzdviženou přídí, podepřenou mocnými plováky, připomínajícími křídla dvojplošníků. Za jízdy se celá příď vyzdvihne vysoko nad hladinu a loď klouže po plovácích, vytvářejících vzduchový polštář, naháněný odporem

vzduchu pod loď. Loď nese na boku vymalovaný název Jaanika a tak jí začínáme přezdívat Janinka. Snad nebude následovat osud trajektu Estonia.

24.září 1994 došlo k jedné z největších námořních tragédií novodobých dějin. Trajekt Estonia, patřící společnosti Viking Line, se zřejmě z důvodu poruchy těsnících dveří potopil na své cestě z Tallinnu do Stockholmu. K potopení došlo asi 22 námořních mil od jihofinského ostrova Utö. Za bouřlivého počasí, kdy se vlny moře zdvihaly do šesti metrů výšky, začala vnikat do podpalubí voda neutěsněnými dveřmi pro vjezd automobilů. Loď šla ke dnu velmi rychle, takže se do třináctistupňové vody celá loď potopila během jediné hodiny. Hloubka v těch místech byla okolo 70 metrů. Ten den bylo na palubě 989 osob, z toho 38 dětí. Zachránit se podařilo jen 94 cestujících a 48 členů posádky. Nalezeno bylo 95 mrtvých těl, přičemž ke dnu kleslo dalších 757 osob, jejichž těla zůstala v masovém hrobu – torzu trajektu na dně Baltu, odkud nebyla nikdy vyzdvižena.

Jen se tak díváme po sobě a naše rozechvění teď rozhodně nepatří pocitu, že odpoledne po dlouhém roce vstoupíme na vysněnou finskou půdu.

„Podruhé se to na stejném místě nemůže stát!" ujišťuji nás naivně, vždyť opomíjím třeba ten „detail", že tehdy loď nemířila do Finska, ale do Švédska. Ale dnes snad nebudou šestimetrové vlny. Vždyť svítí slunce a vlnky na moři spíše připomínají čeření jihočeského rybníku. Přesto však chvilku zadumaně stojíme na nábřeží a naše myšlenky zalétají k těm, kteří už sedm let tlí na dně chladného Baltu. Loni jsme měli skoro namále, když se stejně vysokými vlnami probíjel vratký norský katamaran Røst na své cestě na Lofotské ostrovy… a tehdy, při vyjetí z přístavu v Bodø, byly povětrnostní podmínky nachlup podobné těm dnešním…

Ale do Finska se jinak dostat nedá! Proto směle přistupujeme k pokladnám a bukujeme si dva lístky na dnešní čtrnáctou hodinu. Vedeni touhou ušetřit ne zrovna zanedbatelnou částku, rezervujeme si i cestu zpět, na sobotu po třech týdnech. Milá paní v pokladně, perfektně hovořící anglicky, nás ubezpečuje, že kdybychom se rozmysleli, stačí zatelefonovat či e-mailovat do ústředí Linda Line, kde nebude problém zpáteční lístek přebukovat. Lístky pečlivě uschováváme a jsme rádi, že nemusíme v peněženkách „zašívat" částku ve finských markách, kterou bychom museli cestu zpět platit. Měníme si zde další peníze a jsme zaplaveni drobnými bankovkami. Estonci sice mají drobné mince, ale skoro vůbec je nepoužívají. i koruny jsou v podobě papírových bankovek. Uschováváme si bagáž, oba batohy za pouhých 25 korun. a můžeme vyrazit na netradiční, brzkou prohlídku starého města.

PŘIŠLI RUSOVÉ – PŘIŠLY PROBLÉMY

Slunce jemně září na blankytném nebi a všude je nádherný klid. V časném nedělním ránu je město zcela vylidněné. i když nám vinou časového chaosu přijde, že je už skoro k polednímu. Přecházíme po schodech monstrózní betonový bunkr Městské haly, z jejíhož vrcholu můžeme shlédnout jak široširé moře na severu, tak světlé kamenné věže starého města, včetně vypínajícího se pahorku Toompea. Nová energie sestupuje do našich těl, prohlídka města určitě nebude nudná. Vracíme se k pumpě, přecházíme koleje tramvají a za chviličku už začíná nesmírně zajímavé historické centrum. Z této strany jej otevírá prazvláštní věž, širší než vyšší, takový obří kamenný válec, kterému Estonci říkají Tlustá Markéta. Stavba ze šestnáctého století, se zdmi tlustými přes tři metry! a napravo od ní je již brána do hlavní historické ulice Pikk, která dosti připomíná Celetnou ulici. Jeden zajímavý dům je nalepen na druhý, každý jiný, ale všechny v malebném, historií dýchajícím souladu. a všude vlají ty tmavé estonské vlajky, černá, modrá a bílá v pruzích. Je státní svátek, neboť i Estonci uctívají nejdelší den v roce, ale myslíme

si, že by ty vlajky tu mohly klidně zůstat po celý rok, ta jejich melancholická barva se obrovsky hodí k těmhle prastarým zdem. a pokud byl včera v Rize klid, tak dnes v Tallinnu je to celé na druhou. Počasí báječné, v ulicích vůbec nikdo, tak má vypadat prohlídka města! Jediní lidé, kteří během dvou hodin potkáváme, jsou občasní metaři.

A ulice Pikk stoupá a zase klesá, vlní se a odhaluje jako rafinovaná svůdnice další a další vnady. Tady je dům číslo 61, kterému Estonci v černém humoru přezdívali „nádraží na Sibiř". Zde totiž sídlila nechvalně proslulá pobočka KGB! Kdo prý do této budovy vešel, měl zajištěnou jednocestnou jízdenku na Sibiř. Je pravdou, že zde byli opravdu vězněni disidenti, kteří pak beze stopy mizeli někde za Bajkalem. a hned vedle se tyčí 120 metrová věž kostela sv.Olafa, odkud sovětská tajná policie kontrolovala rozhlasové vysílání. Jaký paradox, místo šíření slova Božího se odsud šířila bolševická propaganda… a aby paradoxů nebylo dost, dnes sídlí v šedesát jedničce estonské ministerstvo vnitra. Nojo, ten *genius loci…* Vymýšlíme zde žertovné foto, když si opřen o zeď domu KGB jakoby zapisuji postřehy zvané „šmíry" po brettschneiderovsku na manžetu rukávu, abych je zatepla běžel nabonzovat na policii. To se to vtipkuje pod estonskou vlajkou, pod tou rudou bych asi v životě nestál.

Ulice se láme dolů a nám se naskýtá velmi odvážný obrázek, jež opět nepostrádá smysl pro paradox. Navíc mě, jako člověku antikomunisticky smýšlejícímu, dělá velkou radost. Přes celou ulici se táhne obří černý transparent, na jehož obou koncích jsou bílé znaky srpu a kladiva. a mezitím svítí bílý nápis: POLE RAHVAST – POLE PROBLEEMI! a to neznamená nic jiného, než: „Přišli Rusové – přišly problémy!" No takhle nějak si představuji jasné postoje, nerozpatlané do opatrnických diplomatických vyjádření, které zněly a znějí po revoluci u nás. Estonci se s tím nepárají, to vysvítá zejména při pohledu dál, neboť necelých padesát metrů za transparentem svítí tříbarevná ruská vlajka na ambasádě! Tak to bych fakt chtěl vidět u nás, kde se někteří vysocí politici, ohánějící se „bezpečnostní situací" třeba staví proti přijetí tibetského dalajlámy, básníka Rushdieho, či chtějí vystěhovat z Prahy Radio Svobodná Evropa (údajně se zrovna hlásí Tallinn, že by radio přijal…)! To se pak úskalí transformace a postkomunistického chaosu zvládají snadněji, když je z postoje „těch nahoře" cítit taková jistota a neotřesitelnost. Estonci mají podobného prezidenta jako my, intelektuála a spisovatele Lennarta Meriho. Asi mu vládnoucí garnitura tolik nehází klacky pod nohy, jako v české kotlině. Ale dost ponurých a kontroverzních úvah, teď jsme v Estonsku, bohudíky daleko od našich žabomyších válek.

PADNI POD IKONU!

Ulice Pikk nás zavádí na hlavní tallinnské náměstí Raekoja plats, Radniční náměstí, někdy také nazývané Old Town Square, „Staromák". Náměstí leží už v úpatí kopce Toompea a zdvihá se do několika směrů. Nebylo by od věci si dát někde kávu, ale zapomínáme, že ještě není ani osm hodin. Lavičky a slunečníky jsou ještě sklizené a řetězy připoutané k sobě. a tak se musíme rozhodnout, kudy dál. Jasně, že nahoru na Toompeu! Šplháme tedy strmou pustou uličkou, kterou z jedné strany svírají zdi obepínající paláce nad radnicí, z druhé strany přímo toompejský hrad, Taani linna. Teď je v něm finská ambasáda, možná je to důkaz toho, jak si Estonci Finy považují. Toompea, vysoko se vypínající pahorek, nese svůj název od dánského slova Domberg, Katedrální hora. Podle legend je prý místem posledního spočinutí mytického hrdiny Kalevipoega, jakéhosi estonského bratříčka finského Väinämöinena z Kalevaly. Nevím, jak to je doopravdy, nicméně oddiskutovat se nedá, že s historickými památkami se tady roztrhl pytel. Prastaré hradní hradby, či „Pohled do kuchyně", Kiek in de Kök, největší dělová věž se čtyřmetro-

vými zdmi, vysoká snad padesát metrů. Ten název, jak sami zjišťujeme po výstupu po rozpadajících se dřevěných schůdkách na předprseň věže, je docela trefný – ti, kteří vládli hradu a pevnosti, mohli téměř koukat svým poddaným do talíře. Pitoreskní malebné domečky se rozprostírají všude pod námi, ty dobře známé červené střechy, křivolaké uličky, skoro jak na Malé straně, jenom té gotiky je tu mnohem víc. Další veselé foto u děla, které svým tvarem připomíná olbřímího jointa, naštěstí turisté ještě nevylezli, tak se mohu směle sklonit a předstírat nasávání omamného dýmu z toho pětimetrového „kousku". Od „Kuku do kuchyně" slézáme po příkrých schůdcích jakousi uličkou k prastarému kostelu svatého Mikuláše, pak zas nahoru, trochu víc zprava, zpátky na vrchol hory, kde je nejstarší gotický kostel Toomkirk, katedrála panny Marie, poněkud oprýskaná, ale přesto impozantní. Tady bylo dříve pravé centrum Tallinnu, odsud se rozebíhají jakoby zmenšené uličky na všechny strany po temeni vrchu. Bez systému prolézáme ulicemi, chvíli malebně opravenými, chvíli stejně sympaticky zašlými a prašnými, míjíme spoustu toulavých hubených koček, které pranic nereagují na české „pocem čičí", snad jedině na stín, který představuje stejně pohublý toulavý pes. Jsme ztraceni v tom labyrintu ulic, ztraceni ale vždy jen na chvilku, protože Toompea, potažmo Tallinn, to není žádné Los Angeles, aby bylo jasno. Je to ale místo jako stvořené ke snění a přemítání nad úradky osudu a cestami dějin.

A na samém jižním konci Toompea padá bez varování strmým srázem zpět na hodnoty blízké nadmořské výšce 0. To přináší několik vyhlídek, které jsou rozmístěny tak, že z nich přehlédneš celý Tallinn, na všechny směry. Některé pohledy jsou úchvatné, jako ten na sever, kde je vidět Staré město, všechny věže, hubené i tlusté, ze světlé opuky i tmavé žuly, do toho spousta červených střech a jako bonbónek staroměstský přístav s komíny velkých lodí, rameny jeřábů a rozlehlou modravou hladinou, v oparu splývající s modravým nebem. Ale můžeš koukat i na západ, kde vidíš okolí železniční tratě, pusté a neudržované jako kdekoli na světě, kde je pod tebou zeleň, ale nejsou to žádné parky, ale jakýsi městský les, chaoticky se rozlézající po neudržovaných prostranstvích, a za lesem továrny a průmyslové kolonie, táhnoucí se do nekonečna, pohled na jih je asi do těch směrů, kterými jsme přijeli, takové obyčejné čtvrti, jako jsou v Praze Žižkov či Smíchov, s řadami šedých činžáků, střídaných průblesky moderních třpytných novostaveb. a nejšíleněji to vypadá na východ od přístavu, kde se rozprostírají zdánlivě nekonečná sovětská sídliště. Odporné paneláky a dokonce už tak známé haly opuštěných fabrik, postavené z těch hnusných zažloutlých cihel. To je jistě proslulé sídliště Lasnamäe, změť panelů a obrovských zanedbaných nevyužitých ploch, které by mohlo sloužit jako skanzen socialistického realismu, kdyby tam nežila podstatná část Talliňanů, zejména těch s ruskou národností, jichž je, stejně jako v Rize, plná polovička.

A mě napadá jen jediné – Tallinn tu stál 800 let skoro v nezměněné podobě, i když to nebyla mnohdy žádná sláva, i když žili a vládli pitomci, vylízanci a magoři, jen to divný století, jak by zazpíval Jarek Nohavica, to divný dvacátý století dalo těm pitomcům sílu a technologie, kterými to všechno stačili pěkně zmršit i navenek, jako památku dalším generacím, co snad přijdou. a tak podobně se proměnila Praha, Kalkata i Sydney. Ach jo, při zachování takovéhoto tempa se můžeme ještě za našich životů těšit na pěkně trpkou sklizeň…

Poslední velkou atrakcí naší osamělé prohlídky je obrovský pompézní chrám s typickými pravoslavnými kupolemi, plný zlacení, zdobení a dalších filigránských sarapatiček. Nojo, tohle přece musí být katedrála Alexandra Něvského! Jeden z nejkrásnějších objektů v Tallinnu, který však nemá žádnou velkou historii, protože jej zbudovali Rusové jako dominantu „jejich" města až v roce 1900. Ač je takhle mladý, byl pojmenován po ruském geroji ze třináctého století, aby se posí-

lil, klasicky po rusku, význam a síla tohoto svatostánku. a nejen to, ruští architekti posadili svůj chrám přesně na místě, kde legendy určovaly hrob bájného Kalevipoega – ať náš Sáša Bolšoj toho pohana navždy svrhne do pekel zapomnění! a tak Estonci tento byť přenádherný chrám nemají vůbec rádi. Je pro ně symbolem rusifikace, staletého útisku a dokonce i doby Sovětů, i když ti to měli s pravoslavnou vírou taky slušně rozhašené.

Je to však místo, kde konečně vidíme nějakou koncentraci lidí. Chvíli váháme, zda vstoupit, ale já jsem pro, asi proto, že jsem měl před chvílí chmurné myšlenky o zániku civilizace, potřebuju najít klid… Boha, jak jsem se splet!

Ještě před vstupem do masivních dveří hledíme dolů, na točitou ulici, jež na Toompeu míří zdola, z obyčejné čtvrti, nepatřící už ke Starému městu. Do chrámu se belhá množství nefalšovaných ruských bábušek, které jako by stály modelem řezbářům, vyrábějícím typické „matrjošky". Některá o holi, některá o berlích, některá po vlastních, ale všechny ztěžka, shrbené stářím. Pestré šátky, dlouhé sukně, splývavé hábity. Oči jako oázy v dunách, stvořených z vrásek.

A už jsme vevnitř. Jsme poprvé v pravoslavném chrámu a tak vůbec netušíme, jak se chovat. Pravidlo číslo jedna je tedy – být co nejvíc šedomyší, nenápadný. a tak se tiskneme k jednomu z vyřezávaných sloupů a splýváme s okolím, pozorujeme.

A nestačíme se divit! Ty zchátralé bábušky ve svatých prostorech ožívají! Hole padají na zem, následuje vroucí pohled ke každé z nesčetných ikon. a na kolena! a na zem! Bábušky olíbávají každou ikonu při mumlání ruských slůvek. a vztyk, hůl není třeba a o pár decimetrů dále následuje stejná procedura u dalšího svatého obrázku! Ta pompéznost, ty stovky model, to vše na širou ruskou duši působí jako živá voda. Takovéhle modlářství, to je u nás, v racionálních a sekularizovaných Čechách věc nevídaná. Proti gustu žádný dišputát, aspoň to nejsou komunistky, říkám si, pozoruje tu neskutečnou scenérii, ale přece jen, něco nesedí. Je to ruský mužik u vchodu, jež prodává religiózní suvenýry, které se nestydí dosti nahlas propagovat. Tak to už je totální šaškárna! Padni ikoně k nohám! a když ne k té svaté, tak aspoň k té tržní. Něco jíst přece musím!!!

PAJEZŽÁJ V MASKVÚ!

Už jsme zase dole, mimo staré město. Konečně nacházíme otevřenou cukrárnu, s jejímž sortimentem jsme nanejvýš spokojeni. Káva, čaj, džusíky, ale zejména – teplé pečivo! Mrkvové pirožky chutnají báječně a stojí to všechno jen pár skoro bezcenných jednociferných papírků. Nasyceni a napojeni, míříme odspoda zpět na Radniční náměstí a únava z brzkého vstávání se začíná po jídle hlásit. Odpočíváme na lavičce v parčíku, z něhož je vidět skoro celá Toompea nad námi. Martina na chvilku usíná a já píšu deník. Zase se začínám těšit do přírody, přece jen, tahle města, to je náročná věc, pro mě jistě víc, než dlouhý pochod lesem s báglem na zádech. Ale už se dočkám, čas běží dál nezávisle na našich potřebách a touhách.

Jdeme městem, které teď již pulsuje plným životem. Náměstí jsou plná lidí, zahradní kavárny mají dneska žeň, neb počasí drží. S blížícím se polednem (či spíše jedenáctou) řešíme otázku, kam na poslední baltský levný oběd. Od zítřka už budou jen těstoviny a čaj! Podobně jako v Rize, máme smůlu na předem vytipovanou restauraci dle bedekru „In your pocket". Laciná kavkazská kebabárna na ulici Pikk je zrušená, neb se zde opravuje celý komplex domů. Vyhlížíme nějaký slibný podnik, ale většina otevírá až v poledne, což je pro nás již pozdě, chceme být v přístavu s předstihem, neboť dle informací z pokladny je třeba se dopředu

přihlásit na palubu. Navíc má být Janinka plná, začíná léto a cestuje spousta lidí, zejména nákupů chtivých Finů z Helsinek.

Nakonec se věc řeší sama od sebe. Jdeme ulicí Vene, souběžnou s Pikkem, ale už mnohem více obyčejnou a neokázalou. a tam vidíme v objektu jakési stařičké vysoké školy vývěsku BAARI a reklamu na jakési pivo. Vcházíme dovnitř a ocitáme se v pravé ruské hospodě. Za pultem dvě řečné Rusky ve středních letech, které vypadají tak rusky, jak jen mohou. Pokud bychom ještě dále pochybovali, museli bychom být hluší – nahlas puštěné rádio „Rassíja" vyhrává jeden ruský hit za druhým. Ve výčepu sedí několik Rusů, popíjejí pivka a klábosí s hospodskými.

Jakmile Rusky vidí, že váháme, startují do nás a s milým úsměvem nás přesvědčují, abychom zůstali. Ne, ten lístek s jídly tady sice neplatí, ale pokud máme hlad, není problém nám něco uvařit. Co takhle ruská klobása s bramborem a naloženou zeleninou? a pivo? Máme tady úplně nový model estonského piva! (div se světe, ne ruského!) Fajn? Ano? Jídlo bude tak za dvacet minut! Zatím pivo? a odkud jste? Z Prahy? No vynikající! Vy gavarítě pa rúski óčeň charašo! Tak se posaďte!

Je to folklór silného kalibru, který bychom, pravda, v žádné nóbl restauraci nevyčenichali ani náhodou, z čehož máme upřímnou radost. Nové estonské pivo v láhvích připomínajících karafu na květiny ve tvaru jehlanu nechutná špatně, únava se pod jeho vlivem rozpouští. Hospodské vysvětlují hostům, že jsme Češi, turísty! Ze zadního traktu začíná cosi velmi lákavě vonět a my jen věříme, že je to naše „bljúdo". Jedna z hospodských mizí a druhá vyhlašuje, že se tu teď smí kouřit, protože jen majitelka je zapřísáhlá nekuřačka a teď je na půl hodiny pryč. Ač musí vědět, že kouř z cigaret se hned tak nerozplyne, zapaluje si a roznáší hbitě po stolech popelníky.

„Pajezžáj v Maskvú, razagnáť taskú!" ječí tklivý roztoužený hlas z rádia, podporovaný elektronickým rytmem. Ale my oba víme, že místní Rusové to zas tak neberou. Mají vyladěnu stanici „Rusko", poslouchají písničky o tom, že návštěva Moskvy rozežene jejich smutek, ale přesto je nám jasné, že jim je tady dobře a že do Ruska se nikdy nevrátí! Je to jen ten jejich široký ruský stesk, ten pocit, že jsou vyhnáni ze své rodné vlasti, pocit posilovaný estonským pivem a hlasitě puštěným přijímačem sovětské výroby. Ale ve skrytu duše dobře vědí, že jejich „stalíca" je Tallinn a "ródina" Estonsko.

Ruská klobása je vynikající. Spousta naložené i čerstvé zeleniny, mezi níž vyniká červená cibule naložená v silném octě. Mňam! Kdyby ti Rusové měli všechno tak dobré, jako klobásu s brambory a zeleninou…

Jsme totálně přecpaní a mě se zdá, jako bych v břiše nosil tak sedm měsíců dítě. Tohle žraní musí přestat! Už abych potil krev někde na svazích nehostinných tunturi…

Hospodská kvituje, že jako první vidím za oknem blížící se nekuřáckou majitelku. Všechny popelníky mizí bleskem pod pultem a kuřačka stojí u pípy v zahulené místnosti a tváří se, jako by se za přítomnosti majitelky pranic nestalo. Asi si to schytá až po odchodu zahraniční delegace. Ta se musí pomalu zvedat. S tak přeplněným břichem bychom nemuseli Janinku vůbec stihnout! Ta šílená hora jídla stojí jen 25 EEK (Boha, v nóbl restauraci je nejlacinější jídlo za 80 EEK), pivko něco kolem 10 EEK, to máme opravdu nejlevnější my Češi. Přetěžce se zvedáme a naštěstí se můžeme koulet z kopce, hezky dolů na ulici Uus, kolem youthhostelu, jež není v žádném průvodci, ale nemám na to zjišťovat ceny, protože bych se asi musel rovnou ubytovat a vyležet tu přejedenost. Zvládáme sunout no-

hu před nohu a to hodně pomalu. Ale támhleto už je Tlustá Markéta a tím pádem je do přístavu Linnahalli co by kamenem dohodil.

DÍTĚ S SEBOU, AŤ JE VÍC PIV!

Nad kávou v dobře zásobeném bufetu přímo v prostorách přístavních kanceláří vyčkáváme příjezdu vznášedla z Helsinek. Kolem jedné hodiny přijíždí, ovšem k našemu zklamání to není Janinka, ale Laura. Jinak ale obě vypadají naprosto stejně, takže to pro nás je stejně Janinka. Z útrob lodi vycházejí davy Finů, obtěžkaných zatím prázdnými jezdivkami, pojízdnými kufry a tak dál, kteří mají kolem sebe skoro všichni kupu dětí. Proč, to nám zatím nedochází, domníváme se, že děti ocení Tlustou Markétu víc než helsinský funkcionalismus Alvara Aalta. Pravá příčina nám docvakává poté, co se v prostorách registrační kanceláře začínají shromažďovat naši spolupasažéři, v drtivé většině Finové. Kromě početných dětí mají totiž všichni s sebou mnohem početnější eskadru pivních kartónů nám známých finských značek, jako je Koff, Karhu či Lapin Kulta. Finové se nervózně shromažďují u uzavřených dveří do celního prostoru – na molo je vstup uzavřen. Aha. Do Finska lze na osobu dovézt 10 litrů piva, které je v Estonsku několikanásobně lacinější. Předpisy však nestanoví, kolik té osobě musí být let. Když vezmete s sebou manželku a čtyři byť vypůjčené děti, už si můžete dovézt 120 půllitrů. a to se vyplatí, ne? Pro nás jen další důkaz, že povaha Finů je v lecčem blízká té „chytré" české, než třeba hrdé norské.

Nákupní orgie finských občanů v Estonsku jsou podobným fenoménem, jako nájezdy Čechů do Polska, či Němců a Rakušanů do českého pohraničí. Estonské hlavní město, ležící pouhých 80 kilometrů od Helsinek, je dobře zásobené kvalitními finskými potravinami a alkoholem. Vzhledem k rozdílné sazbě spotřební daně se stále vyplácí Finům utratit 200 finských marek (1150 Kč) za zpáteční cestu vznášedlem do Tallinnu, tam pořídit obří nákup a v klidu helsinského domova popíjet osvědčené značky výborných finských piv. Finsko jako země EU alkohol neustále zdražuje. Pivo například od roku 1999 podražilo o 100%! Asi nejchutnější značka Lapin Kulta, která stojí ve Finsku nyní okolo 2 eur (pod 70 Kč), lze pořídit v tallinnském supermarketu za 9 EEK (20 Kč). Dejte si malou hodinu matematiky a spočtěte si sami, kolik dětí se Finovi vyplatí vzít s sebou do Tallinnu (lístek pro děti do 12 let je zdarma) na pivní nákup… Estoncům tyto nájezdy zatím pranic nevadí, neboť i ony přináší do estonských kapes příjemný příliv financí, nehledě na masivní finské investice do infrastruktury Tallinnu a nabízení mnoha pracovních příležitostí na dobře placených místech v prosperujících finských firmách. Finsko je prostě pro Estonce „Velký bratr". Na finskou omluvu je však třeba uvést fakt, že se tomuto tržně-vikingskému nájezdnictví naučili od alkoholuchtivých, prohibicí postižených Švédů, kteří podnikají podobné výlety ze Stockholmu do Turku, kde se levně opijí a nakoupí „chlast" v lodních tax-free shopech (než jim je EU ovšem v roce 2003 zruší).

Po jednoduché registraci, na jejímž základě dostáváme platný orazítkovaný lodní lístek, čekáme ve frontě před odbavovacím prostorem. Lokty finských tatíků jsou sice ostré, ale my máme z Prahy neocenitelné zkušenosti, takže se nám daří uhájit přední místa. Konečně se otvírá. Procházíme dvojí pasovou kontrolou Estonců a v pasech se nám skví další, tentokrát výstupní estonské razítko. V malých prostorech lodi, kde jsou skoro na každém volném místě řady pohodlných sedátek, zaujímáme místo u okýnka. a startujeme! Laura se zprvu rozpačitě nadechuje, ale po vyplutí z přístavu brzo zahajuje sprint. Příď se vysoko zvedá, plováky nasedají na klidnou mořskou hladinu. a my se velkou rychlostí vzdalujeme od pobaltských břehů. Slunce pálí a v jeho záři mizí Městská hala i věže tallinnských kostelů a pevností. Sbohem , Baltiko, na viděnou, země Suomi!!!!

NĚCO PRAKTICKÝCH RAD PRO POBYT V TALLINNU

***Bezpečnost**: Platí podobná fakta, jako pro Rigu. Snad jedině s tím rozdílem, že Tallinn je blíž Skandinávii, takže problémů je tu ještě o něco méně. Na druhou stranu je zde docela bouřlivý noční život, který ovšem přitahuje více chmatáků, dealerů drog a dalších nepříjemných společenských parazitů. Pokud ovšem pocházíte z velkoměsta, máte s podobnými problematickými lidmi své zkušenosti a jistě víte, jak uhájit zdravou kůži.*

Místní obyvatelé, ať jde národnostně o Rusy či Estonce, jsou však velmi ochotní a turistů si váží. Estonci jsou povahově podobní Seveřanům, jsou vážní, klidní a málomluvní. Však jim Rusové v dobách SSSR také posměšně přezdívali „horké estonské hlavy".

***Krásy města**: Tallinn má dík neobyčejně zachovalému centru ambice stát se jedním z nejnavštěvovanějších měst Evropy. Množství památek ve spojení s originální klidnou a důstojnou atmosférou z města činí mnohem atraktivnější destinaci, než mnohé vyhlášené západoevropské metropole, jež kromě historických zajímavostí ovšem „nabízejí" špínu, drogy, pografittované zdi, vysokou kriminalitu a vysoké ceny. Toho všeho je Tallinn naštěstí prozatím ušetřen. Neváhejte s návštěvou Pobaltí, než bude pozdě, protože to je jedna z mála oblastí v Evropě, kde masový turistický průmysl zatím nerozprostřel svá chapadla.*

Doprava:

***Silniční**: Tallinn je přes svou excentrickou polohu nejdůležitější křižovatkou silnic. Sbíhají se tu silnice od východu z Narvy, z jihovýchodu od Tartu a od jihu z Pärnu a Rigy. Silnice jsou na pobaltské poměry velmi kvalitní, Estonsko v posledních letech velmi investuje do komplexní rekonstrukce dříve velmi zchátralé silniční sítě. Vedlejší silnice jsou však ještě mnohdy nezpevněné a úzké. Centrum města je pěší zónou, auta lze nechávat na placených soukromých parkovištích, kde máte zaručenu bezpečnost vašeho majetku.*

***Autobusová:** Autobusové nádraží se nachází asi 2km na jihovýchod od centra, na okraji zchátralé sídlištní čtvrti. Lze se k němu dostat buďto pěšky (po Tartu maantee), nebo tramvají č.2 a 4 (zast.Autobussijam) – od zastávky doprava za roh a asi 100m pěšky. Autobusová doprava je v Estonsku nejvýhodnější pro častou frekvenci spojů, pohodlnost a přijatelné ceny, podobné našim (asi o 20% dražší- např. lístek do 350km vzdálené Rigy stojí 200 EEK, tedy přes 400Kč). Frekvence vybraných spojů: Narva, Pärnu, Tartu až 25x denně, Kuresaare, Viljandi asi 10x denně. Mezistátní spoje: Riga 8x, Petrohrad 3x, Oslo, Kodaň, Kyjev – 1x denně.*

***Vlaková**: Podstatně horší než autobusová, i když je levnější. Železniční síť je velmi řídká a spojení je pomalé. Na lokálních tratích jede vlak třeba jen 1x denně. Vlakové nádraží se nachází na severozápadě města pod Toompeou. Spojení: tram 1,2, trolejbus 4,5,7.*

***Lodní**: Velmi podstatná pro spojení se Skandinávií. Mezi Tallinnem a Helsinkami jezdí společnosti Tallink, Tallink Express, Nordic Jet, Silja Line a Eckerö z Old Town Portu, plus vznášedla Linda Line z Linnahalského přístavu. Ceny má nejnižší Linda Line a Tallink (500-600 Kč), nejvyšší Nordic Jet (až 1100Kč). Nejrychlejší je Linda Line a Nordic Jet. Linda Line je určena jen pro osobní přepravu. Lze vybírat z až 20 spojů denně. Krom spojení s Helsinkami existují trajekty do Stockholmu, Kodaně, Brém a Hamburku. Konkrétní informace o jízdních řádech, odjezdových terminálech, cenách atd. jsou výborně shromážděny*

na www.inyourpocket.com , sekce Estonia, Tallinn, Arriving in Tallinn, By Boat. (Vše v angličtině.)

***Městská hromadná doprava**: Tallinn má 4 tramvajové, 9 trolejbusových a mnoho autobusových linek. Jízdenka stojí 6 EEK, u řidiče 8 EEK. Jízdenky jsou nepřestupní, označují se dírkovacími strojky jako v Československu blahé paměti.*

***Informace**: Hlavní informační kancelář je na Radničním náměstí (Raekoja plats) v centru. Dá se zde zakoupit mj. brožovaná verze průvodce „Tallinn in your pocket".*

***Stravování**: Nepřeberné množství podniků různých cenových úrovní. V centru se najíte dráž (od 80 EEK) v noblesních restauracích, i mimo centrum je však mnoho restaurací, barů, špagetérií i ruských hospod s typickými jídly. Ceny již od 25 EEK. Mj. se dá velmi dobře zaplnit žaludek různými pirožky z cukráren, bufetů a pouličních stánků.*

***Nakupování**: Nejlevnější a přitom velmi „západní" nákup můžete zažít v obrovském supermarketu, jež se nachází na okraji města, Tartu maantee asi 500 metrů ven z města od autobusového nádraží. Můžete ocenit nepřeberný výběr potravin v hypermoderních prostorech za neuvěřitelně nízké ceny i pro Čecha. Ruská tržnice (Keskturg), nalézající se asi 300 m od autobusového nádraží směrem do centra nedosahuje ani zdaleka parametrů té rižské a oproti supermarketu je mírně dražší. Přesto však má výrazný kolorit a nákup zde je také zážitkem.*

***Směnárny**: Doporučujeme směnárny sítě Monex, jež jsou všude v centru, např. ulice Viru 20, přístav Linnahall, Old Town Port, či sítě Tavid (ul. Aia 5), kde jsou velmi dobré kursy. Naopak směnárna na autobusovém nádraží nabízí kursy až o 10% horší!- vyplatí se hledat!*

***Ubytování**: Hotely stojí nejméně 200 EEK na osobu a noc, většinou však mnohem víc. Hostely: a) Uus 26, přímo v centru, asi 5 min z ulice Pikk, ceny nezjištěny. b) Tatari 39-310 na okraji města, spojení busy 3, 15, 28, 39 – konečná zastávka Veerrenni. Nocleh mezi 100 – 200 EEK za osobu. Kemp: Pirita, asi 5 km východně od Tallinnu, autobusy 34, 38 (zast. Motoclub). Poplatek za stan bez ohledu na počet osob je 140 EEK.*

***Koupání**: V Tallinnu nevhodné, mnohem lepší je právě Pirita, busy 1, 5, 8, 34, 38. Pláže, restaurace, kemp. Druhou variantou je jezero Kakumäe 5km na západ od města, kde však v létě bývá více lidí.*

Vyčerpávající informace v angličtině naleznete na internetu na výše uvedeném serveru www.inyourpocket.com

HYVÄ, KAUNIS SUOMI!!!

Finská republika (Suomen Tasavalta) je šestým největším státem Evropy, se svou rozlohou 337 032 km^2 je asi tak čtyřikrát větší než Česká republika. Její nejjižnější pobřeží přibližně kopíruje 60.rovnoběžku, nejsevernější část v kraji Utsjoki v Laponsku je severně od rovnoběžky 70. Ze západu a jihu je omýváno Baltickým mořem (Botnický, resp. Finský záliv). Na východě sousedí dvanáctisetkilometrovou hranicí s Ruskem, přesněji řečeno s Petrohradskou oblastí a Autonomní oblastí Karélie, přičemž tyto hranice, v neprospěch Finska posunuté na západ, vznikly v důsledku událostí kolem druhé světové války. Na severu probíhá hranice s Norskem a na severozápadě, severně od Botnického zálivu, hraničí Finsko se Švédskem. Přes moře probíhá hranice se Švédskem na západě a s Estonskem na jihu. Celá čtvrtina území Finska (skoro celá provincie Lapinlääni-finské Laponsko) se prostírá za polárním kruhem.

Na první pohled působí finská krajina naprosto plochým dojmem, není to však úplná pravda. Celý jih a střed Finska sice většinou nepřesahuje nadmořskou výšku 200m, krajina je však velmi nerovná, plná sníženin, pahorků, morénových valů (tzv. eskerů) a údolí. Ledovcem vymleté sníženiny jsou zatopeny jezerní vodou a tak Finsko drží mezi evropskými zeměmi primát co se týče počtu jezer. Družicové snímky odhalily, že v zemi se jich nachází na 200 000. Přesto je finská krajina kromě nejsevernější třetiny území téměř bez panoramatu, neboť výhledu brání husté lesy, jež pokrývají okolo 80% země.

Pobřeží Finska je lemováno spoustou tzv. šérů, tedy plochých skalnatých ostrovů, často holých, jindy porostlých borovým lesem. Nejznámějším šérovým souostrovím je Okouní země, souostroví Ahvenanmaa, jež na mapách můžeme najít i pod švédským názvem Åland. Na západ od jihofinského Turku se prostírá neuvěřitelný labyrint tisíců ostrůvků rozmanitých tvarů, který můžeme obdivovat za hezkého počasí třeba při plavbě trajektem z Turku do Stockholmu.

Jihovýchod a střed Finska bývá označován jako jezerní oblast. Zde skoro polovinu území tvoří vodní plochy jezer a vzájemně propojených jezerních systémů, které zaplavily ledovcová údolí. Jezera mají většinou protáhlý tvar jihovýchodního směru, jak z Finské jezerní plošiny ve čtvrtohorách ustupoval ledovec. Jsou nehluboká, s průzračnou vodou, skoro příslovečně obrostlá borovými a smrkovými lesy rostoucími na suchých zerodovaných skalách. Břehy mají velmi členité, plné zálivů a pitoreskních ostrůvků. Propojený jezerní systém Saimaa je největší sladkovodní vodní plochou Finska, po kterém můžeme celé dny plout kánoí či na motorovém člunu všemožnými směry, pokud se ovšem nebojíme, že se v tom labyrintu dočista ztratíme. Druhým největším jezerem je laponské Inari na samém severu země, jež je rovněž na jezera relativně bohatý.

Na východě země, při ruské hranici, se prostírá bájná Karélie, kraj mytického reka Väinämöinena z Kalevaly. Krajina je zvlněná a pahorkatá, oživena modrými oky jezer. Lidská sídla mají nádech Ruska, neboť roubené stavby již připomínají ruské dači svým zdobením a živými barvami, odlišnými od typických tmavohnědých srubů z mořených klád, typických pro finský venkov. Můžeme zde obdivovat pravoslavné kostely, ochutnávat karelské speciality jako je karjalanpiiraki (pirožek z bramborového těsta), karjalanpaisti (karelská pečeně s mrkví), nebo kalakukko (rybičky zapečené v tmavém žitném chlebu), procházet se nekonečnými sametovými lesy a sbírat zde obří množství hub a borůvek.

Severně od Karélie, v kraji mezi městy Kuopio, Kajaani a Kuusamo, leží tzv. lesnatá oblast. i když jsou ve Finsku lesy vyjma samého jihu země skoro všude, zde jsou nejhustší, nejzachovalejší a rostoucí do gigantických rozměrů třeba po 500 let. Krajem, který vybízí k mnohadenním pochodům samotou, protékají nádherné řeky, z nichž některé dokáže sjet i malé dítě na gumovém člunu, jiné jsou vhodné pro zkušené kanoisty a ty nejdivočejší lze sjet jen v raftu, pokud jste vyznavači extrémních sportů. Typickou oblastí, reprezentující tuto nádhernou část země, je národní park Oulanka, kde najdeme krom řek a lesů i drsná rozervaná pohoří, jež sice nejsou nijak dramaticky vysoká (do 500m n.m.), ale odměňující namáhavé šplhání nekonečnými výhledy na jezera a lesní zem. Krajina je plná divukrásných strží, roklí a údolí, kterých se nenabažíte ani po týdnech pěších trekků.

Přibližně v šířkách polárního kruhu začíná finské Laponsko. Název Lapinlääni, laponská zem, je však spíše historický a geografický, než etnický. Od středověku obývali Sámové, vytlačovaní Finy a Švédy stále více na sever, stále menší území, byť vzhledem k rozlehlosti země a malému počtu obyvatel se zde rozhodně netísnili. V současnosti však vůbec neplatí skutečnost, že by ve finském Laponsku žili

jen Sámové. Těch je ve Finsku asi jen 7000 a žijí, prakticky asimilováni s většinou, převážně v nejsevernějších krajích Enontekiö, Inari a Utsjoki.

Z hlediska krajinného reliéfu však má správní členění Finska, resp. vymezení kraje Laponsko své opodstatnění. Dosud plochá, skoro bez výjimky zalesněná krajina se začíná pomalu měnit. Lesy řídnou, ač tento proces není nijak dramatický. Stromy rostou do nižší výšky a flóra je druhově chudší, převládají mokřinné severské druhy. Přibývá opět jezer, na rozdíl od finské jezerní oblasti jsou však spíše než činností ledovců způsobeny extrémní bažinatostí terénu, který zůstává v hloubce trvale promrzlý (tzv. permafrosty). Voda se přes ledový krunýř v hloubce nemá kam vsakovat, takže se zde prostírají rozlehlá rašeliniště typu aapa s četnými mělkými jezery. a co zpozoruje turista nejdříve, jsou hory. Čím víc postupujeme na sever od Rovaniemi, brány do finského Laponska, tím je terén zvlněnější a členitější. Z ploché zalesněné planiny vystupují oblé, na vrcholcích holé pahorky, zvané tunturi, porostlé jen vřesy, travou a zakrslými břízami. V podstatě se dá říct, že čím severněji jsme, tím je krajina členitější. Hory nejsou žádné Alpy, relativní převýšení nepřesahuje 300 – 500 m od okolní krajiny. Z vrcholků hor se otevírají nádherné panoramatické výhledy na dlouhé desítky kilometrů, zde může člověk zůstat v dlouhém rozjímání nad pomíjivostí života a v dokonalém tichu, jen občas proříznutém ptačím křikem, užívat pocitu sounáležitosti s divokou přírodou.

Laponské podnebí je drsné, velmi podléhající kontinentálním klimatickým vlivům. V praxi to znamená dlouhé mrazivé zimy, kdy teplota padá pod –25C. Ani čtyřicetistupňové mrazy nejsou žádnou ojedinělostí, objeví se skoro každý rok. Sněhu nepadá mnoho, ale všechen se udrží, a tak nebývá výjimkou metr až dva vysoká bílá pokrývka. Na potemnělém nebi mihotá často polární záře, slunce, pokud se vůbec ukáže nad obzorem, už zase v cudném příšeří spěchá k odpočinku. Na samém severu země, při osadě Utsjoki, je polární záře jediným přírodním osvětlením po 50 nekonečných černých dnů. Sobi se shromažďují v zimovištích, kde pod sněhem vyhrabávají lišejník. Příroda se zdá být v tu dobu naprosto mrtvá. Lyžaři, pochopitelně běžečtí, se objevují až v období únor-květen, kdy již zase zem zaplavuje dostatek denního světla.

Jaro je krátké, s častými teplotními výkyvy a spoustou srážek. Často se stává, že v dubnu nastoupí „falešné léto", kdy září slunce a teplota stoupne o třicet stupňů, třeba až k deseti-patnácti nad nulou. Sníh taje a krajina se vinou extrémní rozbahněnosti stává neprůchodnou. Pak náhle udeří znovu mrazy, kterým je zcela fuk, že kalendář ukazuje třeba první máj. Ochlazuje se až na minus patnáct stupňů a vše znovu ztuhne pod ledovým příkrovem. Po celé dny padá tiše sníh a zdá se, že vše končí, přesně tak, jak je popisováno v temných severských legendách o zániku světa.

Přes noc však definitivně přichází jaro. Slunce se drží na nebi již okolo 18-20 hodin a sníh během týdne-dvou mizí i z vrcholků tunturi. Les i tundra ožívá skřekem ptáků, škrundáním pářících a telících se sobů, z kaluží vyletují první komáři a zem je pokryta kýčovitým kobercem květů. Začíná laponské léto. Obloha zůstává modrá a rozjasněná sluncem po celé týdny. Červenec je v Laponsku nejsušším měsícem, vysychají močály i kdysi dravá řečiště plná tajícího sněhu. Zelená a modrá jsou barvy tohoto období, kdy během neuvěřitelně krátké doby vyvrcholí vegetační cyklus. Finové v těchto týdnech zaplavují sever země v širokých zástupech, které se nicméně v té pustině ztratí jako jehla v kupce sena. Dobří obyvatelé země Suomi mívají ve zvyku opustit v létě svá pracoviště třeba i na šest týdnů a vrhají se do nitra nekonečného lesa. Snad žádný národ na světě tak nemiluje osamělé dny v přírodě, dny s batohy na zádech, či ve skromných srubech na bře-

zích tichých průzračných jezer s všudypřítomnými saunami. Užívají si stálého, na srážky chudého horkého léta, léta s nezapadajícím sluncem. Teploty běžně přesahují 20C, pokud máte štěstí, zažijete i zde, za polárním kruhem, tropická vedra. Dá se s jistotou konstatovat, že letní počasí v severním Finsku je o mnoho přívětivější než ve stejných šířkách v deštivém Norsku, jež má oceánské klima.

Léto zde trvá asi do poloviny srpna a nastupuje krátký, leč nezapomenutelný podzim. Po obvyklých srpnových plískanicích nastupuje babí léto v podobě, o kterém se nám v našich šířkách může jenom zdát. Vzduch je chladný, čistý a světlo dokonale ostré. Listí bříz, stvoly trav a celá rozlehlá vřesoviště rozkvétají ve všech představitelných barvách, nad tím vším se klene studeně kobaltová obloha. Slunce září stále kratší dobu, v noci už občas přichází mráz. Po prvních mrazech v druhé polovině září jako na povel začínají dlouhotrvající deště, které uhasí ohnivé barvy „rusky" a vše splyne v ne příliš povzbudivé hnědi. Listí opadává a sotva stihne opustit ponuré holé pokroucené větve poslední lísteček, objevuje se první sněžení. Na severu Laponska zamrzají již na začátku října jezera a hezké počasí mizí na dlouhých šest až sedm měsíců…

KDYŽ MORAVEC ZAVĚSIL…

Plavba Janinkou je naprosto klidná, i když se řítíme s vysoko zdviženou přídí slušnou rychlostí na sever, vstříc finským břehům. Modrý, jiskřivý Balt je naprosto klidný, vlnky spíše připomínají čeření jihočeských rybníků. Zlaté slunce se odráží ve vodách a obloha je již bez jediného mráčku. Krásnější vstup do vytouženého Finska bychom si ani nemohli přát. Zatímco pasažéři si dopřávají pivo či kávu z bufetu, já mohu nerušeně sledovat nekonečné moře a také chvilku, kdy snadno předjíždíme obrovský trajekt společnosti Tallink.

Po hodině plavby na otevřeném moří vyhlížíme první skalnaté šéry, signalizující blížící se pobřeží provincie Uusimaa, Nové země, nejjižnější partie finské země, kde leží přístavní Helsinki. Už jsme ve výsostných finských vodách, už sledujeme první obydlené ostrůvky, na jejichž skalnatých březích se sluní finští rekreanti. a teď míjíme památnou Suomenlinnu, pevnost při ústí Helsinského zálivu, na jejíž věži se třepetá finská vlajka a my už tušíme, že našemu vstupu na pevnou finskou půdu nic nezabrání.

Příď si sedá, loď zpomaluje a už kotvíme v přístavu Makasiini, který se nachází nedaleko u centra města. Vychutnáváme si vstup na pevninu a dbáme, abychom vykročili pravou nohou. Než se však můžeme svobodně rozletět do útrob města, musíme absolvovat „přijímací proceduru" na celnici, která je umístěna v terminálu přístavu. V rozlehlé hale se vytvářejí dvě fronty, což je způsobeno faktem, že celnice je segregačně rozdělena na EU a non-EU pasažéry.

„Židi links, árijci rechts!" poněkud nevhodně vtipkuji při řazení do levé, pomalejší fronty, ale dělám to asi proto, abych zakryl neklid. Slyšel jsem totiž, že občas jsou problémy při příjezdu do Finska z Estonska, kdy prý celníci vrátili pár českých turistů z důvodu malé finanční hotovosti. Požadovaných 100 amerických dolarů na den rozhodně nemáme! a nechce se mi rozhodně hned prvnímu Finovi v celnici lhát, že jedeme jen na jednodenní výlet do Helsinek.

Přicházíme na řadu a já se ocitám face-to-face typicky přísnému a chladnému finskému celníkovi.

„Kolik dní hodláte ve Finsku strávit!" zní první, nekompromisně vypálená otázka.

„Tři týdny až měsíc!" odpovídám po pravdě lehce rozechvělým hlasem.

„Mhm. a co budete u nás dělat, kde hodláte spát?" táže se kamenný celník.

„Chceme trekkovat po Laponsku, po národních parcích. Nocovat budeme v…" – chvíli lovím v paměti finský výraz pro útulnu. „Tupa!" Vidím, jak se tvář celníka o stupeň rozjasňuje, zřejmě je stejně jako drtivá většina jeho soukmenovců milovníkem přírody, a tak se začínám rozpovídávat:

„Stejně jako loni, jen chceme projít pár národních parků."

Celník pečlivě zkoumá naše pasy, zřejmě hledá loňské vstupní razítko do Skandinávie, které jsme obdrželi v dánském Rødby. Potutelně mě propaluje pohledem zpod přivřených víček:

„Jeli jste stejnou trasou jako letos, přes Pobaltí?"

„Ne, přes Dánsko a Norsko."

„Správně!" Celník poté, co nás fikaně prověřil, chvilku mlčí a zdá se, že o něčem usilovně přemýšlí, ale my jsme na finskou rozvážnost již zvyklí a neztrácíme klid. Konečně zvedá oči od pasu a na rtech mu hraje prapodivný úšklebek.

„Mhm… Češi!… V květnu jste v Praze měli asi obrovské oslavy?!"

Zlomek vteřiny nechápu, pak mi to ale dochází.

„Měli jsme štěstí, to je pravda… „

Celník se usmívá:

„Řeknu vám, že ten den byly plné Helsinki lidí. Náměstí, ulice, velkoplošné obrazovky, chystali jsme se to pěkně oslavit. Ale ve chvíli, kdy Moravec zavěsil vítězný gól, se celé město ponořilo na dlouhou dobu do naprostého ticha. a za půl hodiny už nebyl na ulici vůbec nikdo. Běžte!!!"

Jsme doma. Tady dělá do hokeje také snad úplně každý!

TROPY ZA ŠEDESÁTOU ROVNOBĚŽKOU

První nepříjemnost nás potkává ještě v areálu terminálu. Při výměně norských korun, jež zbyly z loňska, na finské marky se setkáváme s nepříjemně vysokým poplatkem za směnu. Dělá to snad 150 finských marek, což je nepříjemný zářez do kapes. Jsem tak rozhozený, že znovu mířím ke směnárně a ujišťuji se, jestli náhodou neudělal úředník u přepážky chybu. Bohužel, neudělal. Vysvětluje mi, že letos stanovilo Finsko jednotné, dost vysoké procentní sazby ve všech směnárnách. Ach jo. To nám to zase pěkně začíná, přemítáme a doufáme jen, že budoucnost bude analogická s pobytem v Rize, kde nás po odporných tureckých hajzlících na nádraží přivítalo krásné a příjemné město.

Usedáme hned u přístavu na lavičce a dopřáváme si „konsolidační oddech". Takovou tu klasickou relaxační pětiminutovku, kdy neděláme naprosto nic, jen do sebe vsakujeme kouzlo okamžiku. Vzájemně si říkáme, že nepříjemnost ve směnárně neznamená pranic oproti skutečnosti, že jsme konečně opět v nádherném Finsku, zemi lesů a jezer, kde už nás nečekají žádné hranice, jen nekonečné dny v čisté a opuštěné přírodě a začínáme si toužebně přát, aby už bylo zítra odpoledne, kdy skončí naše cestovní martyrium a my se budeme moci konečně začít spoléhat na vlastní nohy.

Stíráme z čela pot, je totiž neskutečné vedro, takové, které by mě i v Čechách docela zaskočilo, natož zde, v severské zemi. Bezmračné nebe a pálící slunce, takové je naše helsinské intro. Podle informací z finského meteorologického serveru, jež jsme si stáhli v kavárně v Rize, by podobné počasí mělo vydržet následující čtyři dny.

Prolétávám plánek města a určuji směr. Vydáváme se po nábřeží, pak po jedné z hlavních promenád, Jižní Esplanade, všude je spousta lidí, skoro jako v Praze, ale nikdo nepospíchá, nikdo se nerozčiluje a my si vzpomínáme na větu z propagačních brožur, která říkala, že Helsinki jsou jediné město na světě, kde se turista zastaví na rohu a než se stihne rozkoukat, už k němu přijde „domorodec", ochotný poradit cestu. Tak tomuhle se tu dá věřit.

Bez potíží nacházíme hlavní kancelář Matkahuolto, zastřešující společnosti provozující autobusovou dopravu, kde si chceme zakoupit permanentku Bussilomalippu, opravňující za 390 finských marek cestovat po dobu 14 dní veškerými autobusy po celém Finsku plných tisíc kilometrů. Tato kilometrická banka se nám bude hodit po absolvování trekku v Oulance, protože máme v plánu poté urazit přes 900 kilometrů autobusy po samém severu země. Bussilomalippu se rozhodně při vysokých cenách autobusové dopravy vyplatí, vždyť jen samotná cesta z Rovaniemi do Inari by stála při plném jízdném přes tři sta marek.

Máme celkem kliku, neboť zbývá jen patnáct minut do šesté hodiny, kdy Matkahuolto zavírá. Ještě se ujišťujeme, že průkazka platí opravdu na *všechny* linky a autobusové společnosti, poučeni loňskými zkušenosti z Norska. V tomto případě naštěstí platí fakt, že Finsko je mnohem méně liberální a vše je zde mnohem více unifikované, než v supersvobodném norském království.

Máme v tom děsném vedru strašnou chuť na pivo, ale v "nádražce" u autobusového nádraží si jej opravdu dát nemůžeme, neboť stojí šílených 27 FIM. Propadáme chvilkové panice, jestli se za rok náhodou ve Finsku brutálně nezdražilo. Později zjišťujeme, že sice k určitému zdražení došlo, není však tak děsné a netýká se zdaleka všeho. Piva bohužel ano.

Co by kamenem dohodil je již nám dobře známé vlakové nádraží a stejně známá kebabárna, kde se rozhodujeme naposled najíst. Zde pivo stojí devatenáct. Je to sice víc, než jsme byli zvyklí z loňska, ale co čekat v centru hlavního města? Navíc – naše ústa jsou vyschlá jak solná jezera a v jasných barvách vyvedený poutač značky Lapin Kulta na nás působí jako na Žida břeh Zaslíbené země. Cena se možná změnila, kvalita však ne. V tom maximálním vedru, navíc při pálivé zálivce kebabu pivo chutná lépe, než antická ambra s nektarem dohromady. Kam se hrabe Staropramen! Uvažuju už klasicky kacířsky, pomalu se vrací ten zapomenutý pocit opojení Severem, jež se do nás tak zahryzl v loňském létě. Teď naplouvá jako vlna tsunami a my si v podstatě poprvé pořádně uvědomujeme, že jsme zase na Severu, zase ve Finsku až tehdy, co si znovu oživujeme v paměti ten sympatický zvyk všech finských osvěžoven, že nabízejí výbornou ledovou vodu zcela zdarma. Už jsme doma – podruhé!

V náladě podpořené lahodným točeným pivem míříme na nádraží. Na rozžhavených schodech při náměstí, odkud odjíždějí autobusy helsinské hromadné dopravy, balíme cigaretku a nadšeně kontemplujeme nad tím, že jsme zase tady, že jsme se sem vrátili už letos, že můžeme zapomenout na ty pekelné loňské podzimní deprese, kdy se zdálo, že celý skandinávský zážitek byl sice nádherným, přesto však uvadajícím a mizícím snem.

HOREČKA NEDĚLNÍ NOCI

Na nástupišti, kde očekáváme přistavení „Santa Claus Expressu" do Rovaniemi a Kemijärvi, se vedro stává nesnesitelným. Náš teploměr ukazuje neuvěřitelných 31 stupňů a my se obáváme, že v tomhle počasí náš salám „lotyšák" budeme muset vyhodit, aniž bychom jej ochutnali. Ve vlaku je ještě o dobrých deset stupňů hůře, otvíráme všechna okna v dosud skoro prázdném vagónu, ale nebude to lepší, dokud se nerozjedeme. Vše je při starém, nádherné čisté vlaky

s restauračním vozem, spousta prostoru pod nohama a odepínací polštářky na polohovatelných sedačkách, těšíme se, že se dnes konečně trochu vyspíme. Jen se bojíme, aby nemělo moc lidí místenky, protože máme pořád v živé paměti loňskou cestu ze Stockholmu do Malmö, kde nás lidi vyhazovali z rezervovaných sedadel tak dlouho, až jsem skončil na zemi a Martina trnula hrůzou v každé zastávce, kdy ji někdo vyhodí z posledního nerezervovaného sedadla… Naštěstí, vlak je skoro prázdný, i když smolně nás každého (máme totiž každý pro větší pohodlí zatím zabráno po jednom dvousedadle) jednou někdo vyhazuje už v Helsinkách. Říkáme si, že pokud přežijeme Tampere, neměl už by nastat problém. Komunikujeme s párem Australanů, kteří se ujišťují , že vlak jede vskutku do Rovaniemi. Nedivím se jim, podle počasí mám pocit, že jeho trasa je tak Kalkuta-Dillí. a protože už jsme se tři dny nemyli, tělesný pocit není nejpříjemnější – ještě, že se zítra už smočíme v nějakém tom jezeře.

Tichá jízda začíná, my studujeme nějaké prospekty, které jsme sebrali v terminálu Janinky, ze kterých se dozvídáme, že Finové nejsou Laponci a podobné triviality pro povrchní turisty. (Jednou z nich bylo, že v létě se do Finska nemusí jezdit v kožichu – svatá pravda!!!)

Končí rozlehlá aglomerace Helsinek, i když nevidíme žádné továrny ani sídliště, jen domy a činžáky, vše moderní a strohé, obklopené všudypřítomnou zelení, projíždíme nám známým městečkem Riihimäki a netroufáme si ještě zavřít oči, protože máme strach, aby v Tampere nenastoupily tisíce lidí s rezervačkami, kteří nás vyhodí z místa. Vedro slábne jen pomalu, severské Slunce visí ještě pěkně vysoko nad obzorem a my víme, že zapadne už jen tak naoko, že nás po roce čeká první bílá polární noc. Lesy a vodní plochy začínají vítězit nad lidskou civilizací, vlak se bezhlasně řítí teplým večerem a my s rozkoší popíjíme točenou Lapin Kultu přinesenou z pojízdné „ravintoly[4]„, abychom pořádně oslavili náš kapitální severský comeback.

Konečně je tu očekávané Tampere, moderní a na finské poměry velké město, kde to podle všeho obrovsky žije, kde se paří a užívá všech radovánek ve vrchovaté míře – aspoň tak každý návštěvník Finska o Tampere hovoří a naše loňské zkušenosti – kdy ve čtyři ráno v tomto městě nastoupily davy zkalených mladých Finů, jež se vraceli z nějaké pařby do Helsinek – to jen potvrdily. Nějací lidé na nástupišti jsou, ale naštěstí to není nic, co by nás rozhodilo (a ze sedačky vyhodilo). Stojíme zde dlouho přes půl hodiny a já vylézám na nástupiště na cigáro, abych zbytečně nezahuloval malý uzavřený prostor, jež je v každém vagóně vyhrazen milovníkům nikotinu. Z perónu sálá vedro a dojem z Tampere se potvrzuje, všude kolem se paří, lidi vesele diskutují a popíjejí pivo přímo na nástupišti, dokonce se kolem mě provalí baculatá finská adolescentka s provokativním tričkem s výstřihem a nápisem I´M THE BITCH, která si na celou pusu notuje jakýsi současný diskohit s pravdě filosofickým textem, něco jako Oh, oh, oh oh oh, don´t go, i love you so, a já se směju, protože bych si klidně mohl zpívat něco podobného, kdybych text adresoval finské zemi, ale nechci se opičit, tak si jen tiše prozpěvuju prastarý text Garáže „Polejem se kvalitním betonem", bůhví proč, snad kvůli tomu, že v příštích týdnech si toho betonu naštěstí vůbec neužiju.

Vlak je plný tak ze třetiny, navíc většina pasažérů dlí v ravintole a po finském zvyku se vše řeší u piva. a tak se můžeme v klidu natáhnout na sedačkách a konečně se věnovat odpočinku. Cestování finským vlakem je mnohokráte pohodlnější než noční autobusové eskapády v Polsku a Pobaltí. To zjišťujeme hned po několika minutách, kdy usínáme zaslouženým spánkem. Budím se jen občas

[4] ravintola (fin) – restaurace

a s rozkoší sleduji nekonečné lesy, které od Tampere pokrývají zem v nepřetržitém pásu až skoro po Utsjoki na samém severu země, kde březové porosty přechází v arktickou tundru. Ztepilé jedle, štíhlé smrky a smolnaté borovice, semtam do toho bílý kmen břízy. a do toho jezera, modravě zlatá a lesknoucí se v bezvětrném večeru či bílé noci, nekonečná samota, lesknoucí se pruhy rašelinišť a bažin. Nekonečná příroda, jen velmi zřídka přerušená malou loučkou s dřevěnou chatou, či složeným dřívím při trati. Finský les, to je nekonečný koberec, huňatý a střapatý jako losí srst, je to vládce této severní země, panovník, který zde nedovoluje člověku předvádět své nechutné civilizační tirády. Pokud se lidé k němu chovají slušně – což Finové dokážou – odmění se jim nádherným zeleným kobercem, kterým můžeš bloudit stovky kilometrů bez přerušení, křišťálovým vzduchem a pitnou vodou skoro v každém jezeru. Finsko je ráj, ještě až kýčovitě umocněný jasným počasím, ve kterém mám pocit, jako kdyby se mi pronikavě zlepšil zrak, poněvadž všechno je ostré, jasné a zřetelné. Až se mi z toho přestává chtít spát. Tak to ne… Zítra, nebo spíše už dnes, vyrážíme do nitra téhle velkoleposti a sil nebude nazbyt!

Probouzíme se před šestou hodinou ostrým sluncem a – vedrem. V noci bylo chladněji, vlakem profukoval svěží vzduch, takže jsme i okna zavřeli, teď je však honem rychle otevíráme, abychom se v té výhni neuvařili jak makrely. Nechce se nám vůbec věřit, že jsme jen nějakých sto kilometrů jižně od polárního kruhu. Pokud je nějaká význačná rovnoběžka nablízku, je to jistě rovník, neboť už teď je pětadvacet nad nulou, stačí si jen místo přehustého smrčí a borovic představit kokosové palmy a liány. Uháníme monotónní rychlostí, stále týmž lesem, který nás pohltil již kus za Helsinkami, snad jen mnohem hustším, mokřinnějším a původnějším. Stromy již nerostou do žádné závratné výšky, koruny však mají huňaté jak štětky na vymetání komínů a zářící tím nejsytějším odstínem brčálové zeleně. a močál, ten starý finský brach, ten otec všech zpropadených moskytů, muchniček a hovad, ten se plazí všude kolem trati, věčnou vodou kojí kořeny lesa bez konce a občas se již rozlije v bezlesé pláni, zelenohnědavým býlím a pýrem porostlé, v pláni, které se tady ve Finsku říká *aapa.*

Snad v žádné zemi na světě, pokud studujeme mapy v atlasech, nenajdeme tolik modrého šrafování, jako ve Finsku. Močál pokrývá 20% země. Do tohoto údaje se navíc nezapočítávají podmáčené lesy, které bahnitou zemi zpevňují svými kořeny. Močál je prostě ve Finsku všudypřítomný a proto se tu tak dobře daří všemožnému hmyzu, jež se v jeho lůně líhne. Rovinatá krajina bez panoramatu, s v hloubce věčně zmrzlou půdou, země, ve které každé jaro roztaje přes metr a půl sněhu, to vše tvoří živnou půdu pro bažinu, která dala celé té zelenomodré zemi jméno[5].

Konečně se cítíme vyspalí, náladu navíc podporuje čaj donesený z ravintoly a lotyšský salám, který se dosud oproti všem předpokladům nezkazil. Po snídani vyrážím do kuřárny na cigaretku. V tabákovém kupé potkávám dva mladé Finy, na kterých je vidět, že trávili noc ve společnosti piva. Sotva si zapálím, oslovují mě naprosto nesrozumitelnými zvuky. Finština je dost těžká řeč, typická pomalou mluvou plnou samohlásek bez intonace a přízvuku, takže se jednotlivá slova slévají do vět a ty do odstavců, aniž bys zaregistroval jedinou pomlku, či akcent, dokonce ani otázka nemá intonaci a pozná se prý podle toho, že v této záplavě zazní tázací částice –*ko*, či -*kö* (!!!) Artikulace chlapíků je navíc setřená hojným požíváním piva. Z toho plyne, že nerozumím ani písmeno. Když mladíci zjišťují, že

[5] Finské slovo Suomi pochází ze dvou slov – „suo", což znamená bažinu a „maa", což označuje zemi. Význam slova označuje naprosto to samé jako Sámi, resp. Sápmí pro Laponsko.

nejsem zdejší, přelaďují naštěstí do angličtiny, i když se nedá říct, že by to byla nějaká oxfordština. Ale alespoň něco chápu.

„Odkud jseš?"

A ježiš, říkám si, zase bude konflikt kvůli tomu zatracenému hokeji. „Jestli jste fandové sportu, asi bych vám to vůbec neměl říkat, abyste se nenaštvali!" omlouvám se už dopředu.

„Čech!" vyráží starší a méně opilý, kterému to k mému zděšení docvaklo i bez toho, že bych řekl víc! Jsem docela zaražený, ale človíček se už usmívá: „Takovouhle kliku svět neviděl, co? No nic, příští rok vás rozsekáme!"

„Pokud vám ovšem v tomhle počasí neroztajou ledy na stadionech!" zkouším vtipkovat.

„Jojo, zasraný vedro!" chápe ten starší. „Tohle je šílený! Dřív jezdili Finové v létě do Španělska za sluncem a letos je největší vedro na světě v Helsinkách."

Ptám se, odkud jedou. Odpovídají, že z Tampere, ale rychle dodávají, že jsou z Helsinek. V Tampere prý žijou největší burani ve Finsku a navíc – to jejich nářečí! Oba se hurónsky rozchechtávají a říkají mi:

„V Tampere ti blbci mluví, jako by u toho srali!" (doslovný překlad) Podívej! Normální Fin řekne třeba (a následuje neskutečně kakofonická věta) , zatímco ti tamperský blázni řeknou (a následuje sice něco úplně jiného, ale pro mě naprosto stejně šíleného). Intenzita smíchu vybuchuje do rekordních decibelů. „To jsou hovada!"

Namítám, že jsem slyšel, že v Tampere se docela dobře paří.

„A to zas jo, proč si taky myslíš, že odtud jedeme?" dí ten mladší a dodává: „Ale jointy pěstovaný v Tampere tě vůbec nezhulí! Musíme mít svoje, dovezený přímo z Amstru, nebo z Tallinnu!"

„Z Tallinnu?" jsem zvědavý a říkám jim, že jsem v Tallinnu byl.

„No jasně. Tallinn je nejlepší místo na pařbu! Noční život tam jede jak někde ve Vegas. Bary, spousta klubů, kokain a hulení! Ne, že bysme byli nějaký smažiči, ale jsme muzikanti a tak s něčím občas přijdeme do styku! Nedávno jsme v Tallinnu hráli a byla to paráda! Rozjetý lidi, super atmosféra a bezvadný levný putyky!"

Chvíli se bavíme o hudbě, ten starší je totiž taky jako já pianista. Potom mi nutí svoje Marlboro a povídáme si o Finsku. Ačkoli jsou chlapíci od pohledu spíše pařiči, než nějací ekologové, mou touhu po Laponsku plně chápou.

„V Laponsku je naprosto výborně, nejlepší příroda! Tady a v celym Finsku je jenom les, les, les, celkem nuda. Nevidíš přes stromy na deset metrů. Samý stromy a les!" rozčiluje se ten starší. „V Laponsku jsou hory a tundra. Les taky, ale můžeš si vylézt na tunturi, koukat dokola kolem na stovky kilometrů a nikde nic, žádná civilizace. To si zažiješ bezvadný věci!"

Ještě trochu klábosíme, kluci se chystají vystupovat v Kemi, tak spolu vtipkujeme na účet sytého smradu z místních celulózek.

„Bohužel nemám s sebou plynovou masku a docházej nám cigára, takže nevim, jak to v týhle kocovině přežiju, ten vodpornej smrad!" říká pianista. „Asi vylezu, chytnu se za nos, poběžim do nejbližší trafiky a koupim si celej kartón cigaret a než mi pojede autobus dál, tak tam budu hulit po čtyřech najednou… „

Loučíme se, je dokouřeno. Plný zajímavých informací a nakažen dobrou náladou těchto bodrých pařičů mířím zpátky na sedadlo. Brzo cítíme nasládlý pach Ke-

mi, do Rovaniemi už zbývá jen něco přes hodinku cesty. Na chvíli ještě usínáme, ale nemá to dlouhého trvání, cestovní horečka je silnější.

Les a modré bažiny, nebe a jezera. Z nekonečnosti se najednou nečekaně vylupují domky, kolem trati přibývá složeného dříví. Na obzoru se zvedají první táhlé kopečky. Přijíždíme do Rovaniemi. Budíme Australany, kteří by jistě jinak přejeli až do Kemijärvi, poslední železniční stanice ve Finsku, která leží asi 80km na východ od Rovaniemi a kam z četných vlaků z metropole pokračují jen 2 spoje denně. Dál už nenajdeš ani kolej.

Australané jsou překvapeni, že si na ně pamatujeme a jsou tak zmateni, že nám děkují po finsku, slovíčkem *kiitos*. Možná si myslí, že jsme jen dva z mnoha ochotných a pozorných Finů – na úvod je to pro nás docela dobré vysvědčení.

BISKUPSKÝ MYS

Rovaniemi, největší severofinské město s 55 000 obyvateli, se rozkládá těsně pod polárním kruhem. Název města je v češtině „Biskupský mys", bůhví proč biskupský, když se stalo farností až v 18.století, 800 let po vzniku prvních sámských tržišť v těchto místech. Je hlavním městem provincie Lapinlääni. Poloha města je příznivá, Rovaniemi leží na soutoku řek Ounasjoki a Kemijoki. Kousek od města se „vypíná" do výše 209 m nad mořem vrch Ounasvaara, centrum zimních sportů a vyhlídkový bod, z nějž je při hezkém počasí vidět podstatný kus jižního Laponska.

Ve městě, přes jeho tisíciletou historii, však nenajdeme žádné historické památky. Rovaniemi bylo na konci 2.světové války totiž úplně zničeno ustupujícími fašistickými vojsky. Nová výstavba podléhá, jako mnohde jinde ve Finsku, rukopisu svérázného architekta Alvara Aalta, a tak zde můžeme vidět mnoho moderních atypických budov, mezi nimiž vyniká zejména Laponské muzeum (Lapintalo) z roku 1975.

Město je uzlem autobusové dopravy, jež v těchto místech dík konci železnice získává klíčovou důležitost. Z Rovaniemi vyjíždí autobusy do severních částí Laponska, včetně spojů do Norska, konkrétně Karasjoku, Kautokeina a Vadsø. Dostaneme se na severozápad země, do Enontekia, stejně jako na východ, do kraje Kuusamo.

Ve městě najdeme rozsáhlou síť ubytovacích zařízení včetně příjemného kempu na březích Ounasjoki (ovšem 105 FIM za stan a den), dobře zásobené obchody a restaurace. Rovaniemi, ač jako město samotné není žádným ternem pro milovníky urbanistických skvostů, slouží turistům jako skvělý výchozí bod do všech částí Laponska, kde si člověk může udělat zásoby na trekk a vyrazit v podstatě kam se mu zachce.

Po dlouhé cestě vlakem protahujeme páteře na vlakovém nádraží a ve slunečném teplém ránu máme určitě lepší náladu, než loni v těchto místech, neboť tentokrát do Laponska teprve vjíždíme a všechny očekávané zážitky jsou ještě před námi.

O další dopravě máme informace jen z internetu, kde bylo avizováno, že spoj do Kuusama odjíždí v 10 hodin, máme tedy přibližně dvě hodiny času. Jistota je jistota, je třeba vyhledat autobusové nádraží, resp. budovu Matkahuolto, neboť některé autobusy odjíždí i z vlakového nádraží.

Místní ochotný taxikář mi ukazuje cestu, je to prý necelý kilometr po hlavní ulici doprava. Nabízí odvoz, ale já jej s ohledem na finanční možnosti rozhodně odmítám. Taxikář to nebere jako urážku, naopak ještě upřesňuje cestu a vesele mi mává na rozloučenou. a já jsem si už zase stoprocentně jistý, že na mentalitě lidí Severu se od loňska vůbec nic nezměnilo, což je vynikající.

Budova Matkahuolto se nedá přehlédnout. Stačí jít po hlavní silnici, lemované loukami a řídkou zástavbou, přejít křižovatku a dát se po rozlehlém asfaltovém plácku, jež slouží jako parkoviště a odjezdové stání autobusů. Necháváme batohy u lavičky v čekárně a já mířím k okénku zjistit, jak je to se spojem do Ruky.

Následující dialog mezi mnou a pohlednou slečnou jménem Katja za přepážkou mě bohužel na chvíli vrací do „českých" dimenzí. Slečna je totiž slušně mimo, jak ukazuje její odpověď na otázku, jak a v kolik se dostanu odsud do Rukatunturi:

„Autobus do Ruky? V létě do Ruky nic nejezdí!"

Maličko mi zatrne, ale říkám si, třeba špatně rozuměla, já přeci vím, že po ukončení lyžařské sezóny se ruší přímý spoj z Rovaniemi a tak ještě v klidu odpovídám:

„Jasně, musím asi přestupovat v Kuusamo, že?"

„Ano, dostanete se odsud do Kuusamo v deset hodin. Ale z Kuusamo do Ruky v létě nejede žádný spoj!"

A sakra! Začínám lehce panikařit – že by informace na netu byly zmatené, že bychom se po roce opět nevyhli problémům s dopravou? Jak se proboha dostaneme do Oulanky, když stopovat se nám v tomto vyhlášeném pekle stopařů pranic nechce?

„Víte to jistě? Myslel jsem, že z Kuusamo do Ruky jezdí autobus ve 14:15… „

„Ne, to opravdu ne. V létě tam bohužel nic nejezdí!"

Zírám přes sklo přepážky do naivních, i když určitě krásných očí slečny Katji a jako poslední naděje mě napadá – co když je jenom hloupá a NEVÍ? Blahořečím si za večery strávené nad mapou při podrobném zkoumání všech oblastí, kam se chceme vydat a vytahuji na světlo možný trumf:

„Opravdu? Můžete se podívat do jízdních řádů na spoj Kuusamo-Salla?"

„No když myslíte… Říkáte Kuusamo – Salla?"

Chvíle napětí by se dala krájet. Konečně se modré oči slečny zvedají od tlusté knihy jízdních řádů:

„Ano, máte pravdu. Kuusamo-Salla, přes Rukatunturi, denně kromě neděle ve 14:15… „

Nevím, jak ostatní, ale já slyším zřetelně obrovský kámen, padající z mého srdce jako bludný balvan z vrcholku tunturi. Děkuji, i když vůbec nevím za co, a jdu za Martinou, které stručně celou lapálii líčím a pak začnu zcela nedospěle poskakovat po čekárně a vzrušeným hlasem jí sděluji před udivenými zraky čekajících babiček u kávy:

„Mám tady práci! Ještě se naučit trochu finsky a jdu dělat do Rovaniemi na nádraží do informací! Už teď vím víc, než Katja!"

Kupujeme si tedy lístky, nic levného, 230 km na východ do Kuusama stojí 136 FIM, ještě, že na další přesuny už bude platit čtrnáctidenní „Bussilomalippu" – doufám!

Rozhodujeme se nechat batohy volně u laviček v nádražní budově, protože jsme ve Finsku a navíc je to tady tak klidné a malinkaté, a ty babičky vydrží, zdá se, na lavičce, ještě pár dlouhých hodin. Je třeba se zásobit na první trekk, který plánujeme na sedm dní, abychom se zase přesouvali v pondělí, kdy jede mnohem víc autobusů, než o víkendu. Navštěvujeme obrovský, skoro prázdný supermarket K+K a procházíme nekonečnými regály. S úlevou zjišťujeme, že ceny potravin opro-

ti loňsku nijak razantně nevyrostly, snad kromě piva, jež zdražilo o cca 3 FIM, a tak bereme jen 2 Lapinkulty v plechu na cestu do Kuusama. Protože máme z domova spoustu instantních těstovin, bereme jen věci jako chleba, sýr (půlkilová cihla sýru Pohjanpoika vypadá velmi lákavě), nějakou čokoládu a ještě pár doplňků, abychom se během toho týdne neproměnili v důsledku pojídání těstovin v Italy… Chléb je teplý, právě přinesený z pekárny, která k obchodu přiléhá, podobně jako v Norsku, kde má skoro každý obchod svou pekárnu. Když po zaplacení strkáme věci do batohů, neunikneme zvědavým pohledům dvou staroušků, kteří popíjejí u vchodu do obchodu pivko a rozdávají si navzájem široké úsměvy. Jak typické pro Finsko! Dva dědové proklábosí při nějaké té Lapinkultě celý den, nic jim neunikne, a ani na chvilku je neopustí dobrá nálada.

Dědové se na nás široce smějí a pak z nich vypadává finská věta, které sice nerozumím, ale z gestikulace je to jasné – Kam jedete?

„Oulanka puisto![6]„ odpovídám příšernou finštinou, ignorující všechna gramatická pravidla.

Dědové se chvíli usmívají, pak kývají hlavou a říkají : „Oulanka, Kuusamo! Oukej! a pak něco dodávají, jako že „poro" a "karhu[7]„.

Jasně, taky doufám, že tam budou sobi, méně už, že narazíme na medvěda. Usmívám se na oplátku, dál se asi konverzace nerozvine. Dědové opakují „hyvää ilmaa[8]„ a ukazují na vymetené nebe se žhavým sluncem. Chápu. Je mi jasné, že v dobách mládí asi Oulanku prolezli křížem krážem a tak jejich slova o sobech a medvědech na mě působí jako adrenalinová injekce přímo do srdce. Už ať jsme *metsässä*, už ať jsme v lese!!!

Zatím však musíme vzít zavděk lavičkou a stolkem na prostranství tržiště, kde přes výslovnou domluvu o radikálním snížení přijímání potravy loudím u Martiny sušenku. Je nám báječně, cítíme se docela odpočatě, nikde není byť jediný komár a my jsme v klidu.

Rozhodujeme se, že se vykašleme na hledání obchodu s knihami, kde jsem chtěl koupit trekkovou mapu Oulanky. Informace o poloze obchodu totiž pochází od proslulé Katji, která si zřejmě dnešní den bude chvíli pamatovat, neboť kromě trapasu s busem do Ruky mi nebyla příliš schopná vysvětlit, kde mapu seženu. Cesta je prý velmi složitá, takže jsem se dál ani neptal. Budeme si muset vystačit s xeroxovou kopií trekkové mapy, jež mi poslali z informačního střediska parku Oulanka už na jaře do Čech. a kdo ví, třeba v Kuusamu budeme mít štěstí.

Potvrzuje se domněnka, že se Matkahuolto snaží vydělat, kde může, neboť záchodky na nádraží jsou za pětimarku, káva v kahvile je neúměrně drahá a pivo… o tom radši nemluvit. Naštěstí potkáváme benzínku, kde jsou WC zdarma.

Batohy nalézáme v původním stavu u laviček v čekárně. Zbývá slabá půlhodinka do odjezdu do Kuusama, kterou vyplňujeme studiem v němčině psaného prospektu pro turisty o Rovaniemi. Už to vidím, jak při návratu domů bude batoh plný podobných papírů…

---

[6] Park Oulanka

[7] poro = sob, karhu = medvěd (fin.)

[8] hezké počasí (fin.)

KUUSAMO

Autobus odjíždí přesně, řidič si opět bere na starost uložení batohů do zavazadlového prostoru, stejně jako loni je to moc příjemné. Po skandinávském zvyku může člověk v klidu usednout na sedadlo, řidič se postará o bágly, pak obejde pasažéry, jež už si medí na sedadlech a pak se teprve vyjíždí. Cestující nemusí ani hnout prstem. Jede nás celkem asi jen sedm lidí, už trochu chápu, že Matkahuolto musí mít nějaké vedlejší příjmy z kaváren apod., protože tady je tak málo lidí, co někam cestují.

Cesta je jak rajský balzám, nádhernou přírodou v slunečném dopoledni. Město mizí za námi, my sledujeme jiskřící vody řek, zelenou nekonečnost lesů a neotřesitelný blankyt oblohy. Řidič pouští nějaký filmík s Brucem Willisem, ale my máme oči upřené do přírody. Jsme u vytržení z každého jezera, louky a dřevěného srubu při cestě. Kdykoli vyjede autobus z lesa, naskýtají se překrásné scenérie. Jemně zvlněné pahorky, modrá jezera obklopená kožichem borových a smrkových lesů. Otvíráme pivko, které se nám chytře chladí u klimatizace ve skříňce nad hlavami a báječná nálada prostupuje celou duší i tělem…

A jsou tu první sobi!!! Poznáváme to podle toho, že autobus najednou na lidu – a auto – prázdné silnici zničehonic brzdí. Jasně, je to tak, na silnici leží opelichaný sob, který si v duchu určitě říká – Sakryš, to je ale vopruz, už to není ten klid, co tu býval dřív, teď už skoro každé tři hodiny tady něco jede a já abych se pořád zvedal…

Nakonec se ale zvedá a unaveným poklusem – sakryš, tohle globální oteplování, kdo má takovýhle vedra snášet, to je děs – míří do temného lesního ticha.

Vidíme i sobí maminku s dvěma malými sobíky, jež stojí na dlouhých, tenoučkých nožkách, vidíme občas rozložitého paroháče, okusujícího bez zájmu trávu při krajnici, jež po nás hodí letmý pohled velkých moudrých očí, ve kterých se zračí všechny pravdy tohoto kraje nedotknuté přírody, a už zas dál přežvykuje a lebedí si, jak se mu podařilo to letošní horké léto bezvadně vypelichat…

Občas zastavujeme na desetiminutovou přestávku, i když tento řidič netrpí gamblerskou vášní jako jeho kolega, který nás loni vezl z Kautokeina. Vše probíhá v typicky finském klídku, na vše je dost času. Projíždíme Posiem, na mapě docela velkým sídlem, ve skutečnosti je to však jen pár dřevěnic, kemp a obchod. To už jsme zpět v provincii Oulu, v kraji Kuusamo. Kuusamo totiž leží od Rovaniemi malinko jižněji, ještě to není tedy finské Laponsko. Hranice Laponska probíhá kdesi nitrem parku Oulanka, Kuusamo jako takové je v podstatě nejsevernější oblastí Karélie, kraje rozprostírajícího se po obou stranách ruské hranice.

Přejíždíme po úzkém eskeru mezi dvěma nádhernými členitými jezery, kolem se vlní roztomilé pahorky, krajina je tu už dost jiná, než v rovinatém jižním Finsku, i když tahle je přitom taky finská každým coulem, protože je mírná, pozitivní, čistá a vlídná, jako maminčina náruč.

Dojem možná trochu kazí průmyslový komplex dřevozpracující továrny „prsknutý" v lesích poblíž Kuusama, ale kde jinde by ta fabrika měla být, když ty lesy a ta nádhera je všude kolem… Autobus pro nás zmateně kličkuje vedlejšími silničkami vedoucími k turistickému areálu Kuusamo Troppikki, jestli to slovo je odvozeno od slova „tropy", to nevím, ale v podstatě by se tomu dalo věřit, protože je zase pěkné vedro. Oblast se zdá být extrémně suchá, všude kolem silnice je písek, z nějž rostou statné smolné borovice.

A už jsme zpět na hlavní, je to tah Kuusamo-Salla a do Kuusama je jen 10 kilometrů. Zde by bylo asi nejvýhodnější vystoupit na stopa, kdyby fakt do Ruky nic nejelo, protože odsud je tam jen necelých 20 km.

Kuusamo se objevuje nenápadně, jako by se stydělo za to, že vůbec v této panenské přírodě existuje. i když jsme zvyklí na skromnost a neokázalost finských měst, tak tady to vůbec jako město nevypadá. Kuusamo je pěkně roztahané, obyvatel má sice jako Dobříš, ale rozlohu pokrývá podstatně větší, nizoučké dřevěné či prefabrikované domky mají kolem sebe vždy spoustu místa. Korunu provinčnímu dojmu výspy světa nasazuje menší stádečko sobů, popásajících se přímo na „náměstí", jež tvoří velký kruhový objezd. No to se mi snad jenom zdá! Když je tolik sobů na silnici a přímo ve městě, tak v Oulance asi o ně budeme zakopávat! říkáme si.

Autobusová linka končí u budovy Matkahuolto, jež se nachází u obchodního domu za centrem města. Času není nazbyt a tak bez okolků míříme do Matkahuolta, ověřit si spoj do Ruky, koupit pohledy a zeptat se na mapu. Ještě předtím, než vlezeme dovnitř, všímám si u vchodu velké přehledné tabule, odkud se dá krásně zjistit kam a v kolik hodin jaký den jezdí autobusy. a zjišťujeme, že do Ruky jedou tři, ano, slyšíte dobře, tři busy denně…

Dáváme si oblíbené menu finských kaváren, „kahvia ja munkki" , kávu s koblížkem, na které máme dokonce dík vlastnictví „Bussilomalippu" slevu 1 FIM. Ženy pracující za přepážkou jsou na rozdíl od Katji dobře informované a všestranně ochotné (ten flek budu mít zřejmě tedy v Rovaniemi). Nejenže mi vysvětlují úskalí finských názvů dnů v týdnu, které mi ještě úplně nepřešly do krve, ale trhají nám částečně i trn z paty v podobě mapy. Trekkové mapy samozřejmě nemají, ale zdarma nabízejí plánek oblasti Rukatunturi, kde se nachází úsek při jižní části Medvědí stezky, který na mém xeroxu chyběl, jelikož neleží ještě v samotném parku Oulanka, ale v přilehlé přírodní horské rezervaci Valtavaara-Konttainen. Skláníme se nad plánkem a dle neuvěřitelně nahuštěných vrstevnic zjišťujeme, že úvodní medvědí kilometry budou, podobně jako medvědí kožich, pěkně husté. Ale to vůbec nevadí! Od otevřené náruče přírody nás dělí už jen zanedbatelných 27 kilometrů, jeden jediný autobus a hodina času!!! Každý pór kůže už se těší na koupel v některém z jezer, mapka říká, že jedno takové na nás čeká asi 3km od Ruky, pod horou Valtavaara, v jejímž srubu hodláme dnes přespat.

Až mě z toho všeho bolí hlava, už nechci řešit žádné záležitosti kolem autobusových spojení, stanovišť odjezdů ani jízdních řádů. Nervozita, rozechvění a očekávání stoupají z nohou až do hlavy. Vždyť nás čeká šest či sedm dní v lese, v divoké tajze na 66.rovnoběžce, kde se budeme spoléhat jen na vlastní nohy, hlavu a prastaré, civilizací opotřebované instinkty! Píšeme pohledy, mají tu nádherné pohlednice, jak to v Ruce vypadá na podzim, při barevném období „ruska" (další inspirace do budoucnosti). Dramaticky popisuji nejistou budoucnost v divočině, až později mi dochází, že doma asi nepochopí mé rozechvění a začnou se o nás leda bát, ale pozdě, pohlednice je už ve schránce a na stanoviště přijíždí s lehkým zpožděním autobus do Sally.

Autobus je relativně plný, ale zdá se, že nikdo nemíří na trekk, jde o „běžné" místní Finy, kterým ochotný řidič staví prakticky „na každé mezi". Jsme uvnitř docela atrakce, zejména pro mentálně handicapovaného spolucestujícího, který je evidentně fascinován češtinou. Kdykoli si s Martinou něco povíme, otočí se na nás a široce se směje. Zřejmě v životě neslyšel nic podivnějšího… Úsměv mu oplácíme, to je to nejmenší a zároveň jediné, co můžeme udělat. Človíčkovi to stačí, pečlivě si nás prohlíží a pořád se směje, div že kvůli tomu nezapomene vystoupit.

Přírodou zalitou sluncem pokračujeme stále na sever. Autobus odbočuje z hlavní, aby mohl objet každou přilehlou samotu. Osídlení zde je velmi řídké, nejsou zde klasické osady, spíš malé roztroušené usedlosti. Jedeme kolem velkého jezera Rukajärvi, za nímž již se zatajeným dechem sledujeme relativně vysoké skalnaté, borovým lesem porostlé vrchy. Pověsti, popisující kraj Kuusamo jako divukrásné území plné kopců, skal, jezer a strží, zřejmě nelhaly, a to víme, že z oken autobusu člověk pozná jen minimum. Teď už se blížíme k samotné Ruce. Nad osadou, plnou hotelů, restaurací a lyžařských ubytoven, se tyčí odlesněná, sjezdovkami rozbrázděná hora Rukatunturi, vysoká skoro 500 metrů. Poznáváme ji podle červenobílé vysílací věže na vrcholu, jež se objevuje ve všech prospektech o této oblasti. Ravintola Vanha Karhu, Starý medvěd, to asi o něčem svědčí, říkáme si, že Medvědí stezka bude asi pojmenována z určitých medvědích důvodů.

Autobus nám zastavuje u velkého komplexu turistických budov pod horou Ruka, kde se teď čile staví. Netypický hluk nám připomíná Prahu, na štěrkovém prostranství kotví buldozery a víří se prach. No co se dá dělat, ubytovaní tu nebudeme, chápeme, že Finové využívají krátkého léta k rekonstrukci a dobudování dalších hotelů, vždyť středisko Ruka je ve Finsku něco podobného jako dejme tomu Špindlerův Mlýn u nás. Řidič nám vytahuje batohy z útrob autobusu a já stačím zapříst rozhovor s dvojicí notně zablácených, zaprášených a unavených trekkařů, opírajících se o chodecké hole. Ti mají zřejmě Karhunkierros již za sebou.

„Medvědí stezka?" chlapíci se mnohoznačně ušklíbnou a holí ukazují nalevo od komplexu lyžařského centra, kde se od pískové cesty odštěpují dřevěné schody, vedoucí strmě nahoru na skalnatý vrch, o něco menší, než je Rukatunturi.

„První část je nejtěžší!" vypaluje jeden z maníků, než jej, evidentně spokojeného, spolkne autobus. Nám tak zůstává prostor k přemýšlení, jestli myslel náš směr, z Ruky do Hautajärvi či naopak, jestli opravdu šlo o puncované „medvědáře", kteří mají celý dlouhý trekk Oulankou již za sebou, domníváme se, že úvod asi nebude lehký, ať mysleli cokoli. První část trekku totiž povede horskou rezervací Valtavaara-Konttainen. a jak napovídá naše zdarma splašená mapka, vrstevnic je zde snad stejně, jako stromů v nekonečném finském lese. Nejlepší ale bude místo planých úvah se přesvědčit na vlastní kůži!!!

TREKK MEDVĚDÍ STEZKOU

MEDVĚDÍ STEZKA

Medvědí stezka (Karhunkierros, Bear´s Ring) je součástí celofinských dálkových turistických stezek, patřících do sítě UKK-reitti (nazvaných podle prezidenta Urho Kalevy Kekkonena), které zpřístupňují pěšímu turistovi celkem 1000 km udržovaných značených stezek v rámci celého Finska. Medvědí stezka se prostírá při rusko-finské hranici mezi nejsevernějšími oblastmi Karélie a jihovýchodním Laponskem v krajích Kuusamo a Salla. Protíná a zpřístupňuje podstatnou část národního parku Oulanka (Oulangan kansallispuisto) a na jihu i přírodní horskou rezervaci Valtavaara-Konttainen.

Kromě samotné Medvědí stezky lze v oblasti procházet i několik dalších tras (viz níže)

***Medvědí stezka** od Ruky do Hautajärvi měří 80 km, přičemž k tomuto úseku lze navíc přidat i část stezky Ristikallio (odbočka nad chatou Taivälköngäs až*

k chatě Ristikallio, což je tam 5 km, a 10km zpět.) Na trase jsou kilometrovníky, které stezku počítají od Ruky nikoli do Hautajärvi, ale k parkovišti Ristikallio. Tato trasa má „pouze" 70 kilometrů. Turista si však může vybrat i několik jednodenních úseků, dík dobré dostupnosti stezky z více výchozích bodů. Na stezce jsou udržovaná tábořiště, přístřešky a 10 samoobslužných útulen.

***Značení**: oranžové skvrny nebo dřevěné ukazatele*

***Výchozí body**:*

- *Severní počátek cesty se nalézá u Hautajärven Luontotupa (Přírodní základny Hautajärvi), 46km jižně od vesnice Salla na hlavní cestě 950 (Kuusamo-Salla)*
- *Jižní konec (či začátek) je u Rukatunturského horského turistického centra, 27km severně od centra města Kuusamo.*
- *Přístup na trasu je rovněž možný z:*

  - parkoviště Ristikallio (na 950, 13km od vodopádů Kiutaköngäs

  - silnice Käylä-Liikasenvaara (8693), vedoucí skrz park kolem

  návštěvnického centra

  - vesnice Juuma, z hlavní silnice 5-Juuma (18897)

Autobusová doprava ke stezce:

Kromě individuální automobilové dopravy lze k Medvědí stezce přijet autobusem. Výchozí body Hautajärvi a Rukatunturi propojuje autobusová linka Kuusamo-Salla. Aktuální jízdní řády lze nalézt na adrese www.lapinbussivuorot.com, sekce „Aikataulut", linka č. 30,31. Bus jezdí přibližně 3x denně vyjma víkendů. Autobus na požádání staví i u parkoviště Ristikallio. V létě je rovněž dosažitelná vesnice Juuma (2 km od Medvědí stezky, napojení u peřejí Myllykoski), či návštěvní středisko parku Oulanka (Oulangan Luontokeskus). Spojení (nejméně 1x denně) lze nalistovat na www.ruka.fi/kesa_index.asp , sekce „Retkibussiaikataulu"

***Cesta**:*

Část Medvědí stezky vede národním parkem Oulanka, po březích vodních toků, přes hory, kolem jezer a aapa rašelinišť. Výškové rozdíly jsou značné. Od jihu prochází stezka hřebenovkou pohoří Valtavaara. Skalnaté úseky s hlubokými stržemi jsou střídány krásnými dalekými rozhledy z vrcholků. Cesta dále pokračuje po suchých, větrných eskerech, noří se do hlubokých lesů a od hranic parku Oulanka kopíruje řeky Kitka, Oulanka a Savina. Vede chvíli suchými borovými lesy, chvíli odhaluje hluboké rokle a rozervané skalnaté břehy řek. Na severu vede stezka povalovými hatěmi (chodníčky) skrz rozlehlé aapa močály. Chůze celou trasou zabere 4-6 dnů a vyžaduje přiměřeně dobrou kondici a zkušenosti z pohybu v přírodě.

***Vyhlídky, zajímavá místa**:*

Z vrcholů Valtavaara a Konttainen můžeme vidět při dobré viditelnosti až do severního Laponska, přes 200 kilometrů daleko. Na divoké řece Kitka můžeme obdivovat dravé peřeje a vodopády (Myllykoski, Jyrävä). Myllykoski tvoří starý mlýn nad peřejemi, ve kterém se dá přespat. Jyrävä je prý jeden z nejkrásnějších vodopádů celého Finska. Přecházejí se četné visuté mosty. Při řece Oulanka jsou známé vodopády Taivalköngäs, jež se přechází po visutém můstku a vodopády Kiutaköngäs zahryznuté v červených dolomitových skalách. Dále na severu parku, poblíž je-

zera Savilampi je strmý skalnatý kaňon řeky Oulanka a nedaleko vyhlídkový bod Ristikallio (5 km po vedlejší značené stezce), zvaný Křížová skála pro zajímavý tvar skal. Cesta do Hautajärvi vede tajgou nejprve podél řeky Savina, poté po povalových chodníčcích přes rozsáhlé aapa mokřiny až na hranice parku.

STEZKA RISTIKALLIO

***Délka**: 30km*

***Značení**: oranžové skvrny nebo dřevěné ukazatele*

Výchozí body:

- *Přírodní základna Hautajärvi (Hautajärven Luontotupa)*
- *Parkoviště Ristikallio*

***Cesta**:*

Vede severními partiemi parku , částečně po Medvědí stezce. Po cestě jsou 4 útulny, přístřešky a místa pro rozdělávání ohňů a stanování. Terén je rozličný, místy snadný, místy členitý a obtížný. Cesta je však vhodná i pro vícedenní výlet s dětmi, neboť vzdálenosti mezi útulnami jsou krátké.

MALÁ MEDVĚDÍ STEZKA

***Délka**: 9km*

Značení: zelené skvrny a dřevěné ukazatele

Výchozí bod:

Vesnice Juuma, parkoviště Retki-Etappi.

***Cesta**: začíná v Juumě. Terén je relativně těžký a členitý. Trasa kopíruje Medvědí stezku od Jyrävských vodopádů přes Silasmaju do Harrisuvanta, odkud vede okruhem zpět do výchozího bodu přes Kallioportti. Trasa testuje trekkařovu kondici a je velmi zajímavá – v duchu svého jména.*

Zajímavá místa:

-visuté mosty

-vodopády Myllykoski a staré sruby u mlýna

Jyrävské vodopády, známé svým bizarním tvarem.

STEZKA KEROHARJU

***Délka**: 14 km*

***Značení:** modré skvrny a dřevěné ukazatele*

***Výchozí bod**: Z Isokuusské cesty na starou celnici v Niitselys.*

***Cesta**: Vede po eskeru, který přetíná severní rašeliniště k útulně na břehu jezera Kerojärvi a pokračuje kolem Pekanlampi na Isokusskou cestu. Terén je velmi jednoduchý.*

KARHUNKIERROS

ZDE NABÍZÍM ČTENÁŘI MALOU MAPKU MEDVĚDÍ STEZKY S POPISKY ZAJÍMAVÝCH MÍST, STAŽENOU ZE SERVERU **WWW.RUKA.FI**, JÍŽ JSEM SI DOVOLIL VOLNĚ PŘELOŽIT Z FINŠTINY DO ČEŠTINY.

1. RISTIKALLIO:. Otevřená útulna pro 10 osob. Poblíž chaty „Křížová skála" – rozeklaný stometrový skalní útvar nad jezerním zálivem řeky Aventojoki.
2. PUIKKOKÄMPPÄ: Otevřená útulna pro 10 osob. Celkem obyčejné místo v bažinaté oblasti u malého jezírka.
3. TAIVALKÖNGÄS:. Otevřená útulna pro 20 osob leží nad peřejemi řeky Oulanka. Místo je zajímavé třemi visutými mosty nad peřejemi, jež se větví ve skalnatých stržích.
4. OULANGAN KANJONI: Otevřená útulna Savilampi u řeky Oulanka pro 7 osob. Poblíž Oulanský kaňon.
5. OULANGAN KANSALLISPUISTON LEIRINTÄALUE: místo na stanování, kavárna, kiosek, sauna. Otevřeno od 1.6. do 31.8.
6. OULANGAN LUONTOKESKUS JA KIUTAKÖNGÄS: Centrum správy národního parku Oulanka. Výborně zařízené informační středisko s prodejnou suvenýrů, potravin a kavárnou.Stálé i měnící se výstavy týkající se místní přírody, auditorium, možnost nastudování informací o národních parcích Finska i s obrázky na počítači zdarma. Bez přístupu na internet**.** Prodej rybářských lístků na chytání v národním parku, prodej map. Poblíž objekt Oulanské biologické stanice, spravované Univerzitou v Oulu. **Kiutaköngäs ,** nádherný peřejnatý úsek řeky Oulanka, zakousnutý do červených a modravých skal, dlouhý asi 600m, se nalézá necelý kilometr jižně od centra správy parku. Pod peřejemi u rozlivky řeky výborné místo na stanování v přírodním tábořišti. Odsud možno sjíždět na kánoích řeku směrem k ruským hranicím, skvělé místo na rybaření. V okolí 5km síť naučných stezek Hiidenlampi a Rytisu.
7. ANSAKÄMPPÄ: Otevřená útulna pro 10-15 lidí na vysokém břehu řeky Oulanky.
8. JUSSINKÄMPPÄ: u břehů jezera Kulmakkojärvi v tajze otevřená útulna pro 20 lidí.
9. KOTALAAVU: Tradiční laponský dřevěný přístřešek u břehů řeky Kitka.
10. HARRISUVANTO: Výborné místo na rybaření pod novým visutým mostem, vhodné ke koupání v rozlivce řeky Kitka.
11. JYRÄVÄ: jeden z finských nejkrásnějších a nejproslulejších vodopádů na řece Kitka. Otevřená útulna Silasmaja pro 12 lidí.
12. MYLLYKOSKI: idylický starý mlýn na prahu krásných peřejí řeky Kitka, vhodný k přespání. Přes visutý most lze odbočit na Malou medvědí stezku.

13. JUUMA: příjemná vesnička 2km od Medvědí stezky, možné východisko přímo do parku Oulanka, tábořiště a rekreační chaty. Východisko Malé medvědí stezky.
14. LAAVU (přístřešek)
15. PORONTIMAJOKI: starý mlýn , kde mohou přespat 2 lidé, vedle otevřená útulna pro 4 lidi.

16. PORONTIMAJÄRVI: nejnovější část Medvědí stezky vede severně od velkého jezera Porontimajärvi. Malý přístřešek u cesty.
17. KONTTAINEN-VALTAVAARA: přírodní rezervace v horském pásmu Konttainen-Valtavaara, stezka vede obtížnou hřebenovkou. Nejstrmější vrch Konttainen má 432m, nejvyšší je vrch Valtavaara (491m)
18. RUKATUNTURI Jedno z nejznámějších a nejlépe vybavených lyžařských center ve Finsku.

Zejména v zimě lze zažívat nezapomenutelné zážitky v místní přírodě, ale centrum funguje i v létě. Je to výchozí, či konečné místo Medvědí stezky.

Pozn. Při sledování naší cesty Medvědí stezkou je třeba postupovat opačně, tj. nikoli od Ristikallia, resp. Hautajärvi, ale od Rukatunturi na sever.

DEN PRVNÍ – Z RUKY NA VALTAVAARU (3,5KM)

Po krátkém „rozkoukávacím" odpočinku, tráveném na jedné z hotelových teras pohledy na stavební ruch při rozsáhlé letní rekonstrukci areálu, vodní tobogan na sjezdovce, kterým občas prolítne řvoucí mládež (zde se jistě milovník vodních vášní nemusí bát, že by se mu do řiti zaryla „zapomenutá" žiletka) a velký flek sněhu, jež zde zřejmě zůstal od jarního nastřelování sněhovými děly, konečně vyrážíme, zmoženi šíleným cestováním, do lůna přírody.

Start Medvědí stezky je zřetelně označen novou dřevěnou šipkou, kterou si fotografujeme. A… napřáhnout pravou nohu – první medvědí metr je za námi! Cesta vede nejprve příkrým schodištěm vzhůru, dále na vrchol skalnatého kopce. Na značení si nemůžeme stěžovat, na rozdíl od nepřehledného značení v norském Rago je oranžový cákanec takřka na každém stromu, říkáme si, že jsme chytře ušetřili 75 marek za trekkovou mapu Oulanky. Na vrcholu kopce odbočujeme ze stezky k blízkým skokanským můstkům. a musím říct, že hned obdivujeme všechny ty Rašky, Nykkäneny, Ploce a Goldbergery, kde se v nich bere ta šílená odvaha. My jsme jen na úrovni samotných odrazových můstků a závratí se nám tají dech. O tom, že bych se někdy dobrovolně vydal na nájezdovou věž, nemůže být ani řeči. Pohled dolů jímá dech. Pod námi se prostírá pohádková krajina finské země. Nekonečná zeleň lesů je oživována blankytnými jezery, které se zakusují svými zálivy do zelené lesní záplavy. Vzduch voní smolou, borovým jehličím a horkým, sálajícím pískem. Po komárech není zatím ani stopy. Vracíme se na stezku, ale než po ní stihneme ujít jediný metr, zůstáváme v transu. Napravo od cesty se totiž popásá asi dvacetičlenné sobí stádo! Je to vlastně poprvé, co vidíme soby „naživo", ne z okna autobusu. S napřaženým fotoaparátem se snažím co nejtišeji přijít až k nim. Celkem se to daří. Sobi nejeví žádný neklid, dokud nejsem asi pět metrů od nich.

„Jsou domestikovaní, podívej na ty obojky!" upozorňuji Martinu a dodávám, že na ně nebudu plýtvat filmem, stačí jen dva obrázky, vždyť kolik musí být takových divokých kousků v nitru parku, když už zde, ani ne 500 metrů od civilizace jich jsou spousty…

Velký sobí samec se zvonečkem na krku ke mně zvedá ostražitě hlavu, varovně zacinká a stádo se dává na opatrný ústup. Chvíli jej ještě s pocity reportéra „National Geografic" sleduji křovinatým svahem. Bezvadná zvířátka, tihle sobi, i když jsou v žáru letního finského slunce tak vypelichaní a většina je bez parohů, což svědčí o jejich domestikaci – nemusí se totiž v zimě starat o vyhrabávání lišejníků zpod sněhové krusty. S nábožnou úctou posloucháme vzdalující se sobí škrundání – typické štěkavé a chrochtavé zvuky nečekaně velké intenzity.

Jdeme dál, po přejití vrcholu kopce se otvírá pohled do hlubokého údolí, v němž se ztrácí stezka, v nejpříkřejších místech až trochu mastňácky vylepšená dřevěnými stupínky. Co je však za údolím, to trochu vyráží dech. Do veliké výšky se vypíná zalesněný kopec, zpoza něhož vykukuje ještě větší, s holým oblým vrcholkem. Při troše snahy vidíme na samém vrcholku maličkou dřevěnou chatku. To je jistě tunturi Valtavaara, cíl dnešního prologového dne! Žádná rovinka nás tedy nečeká a my můžeme začít proklínat po zimě bídnou fyzičku…

Sestupujeme do údolí, které přetíná potůček a prašná cesta, vedoucí do jakési osady. Tady dole, na úpatí horského masivu, se začínají rojit první bzikající komáři a my poprvé vytahujeme speciální americký vojenský repelent, jehož ne příliš libá vůně začíná odpuzovat nejen hmyz, ale trochu i nás samé. Nejsme však na módní přehlídce…

Začínáme stoupat suchým skalnatým vrchem, přes kořeny, balvany a vývraty, prudce vzhůru. Míjíme plechovou tabulku, oznamující, že vcházíme do přírodní horské rezervace Valtavaara-Konttainen. Ve velkém vedru se z nás řine pot a cítíme každý dekagram plně nabitých krosen. Jako vždy, první kilometry trekku jsou pěkně náročné. Odměnou jsou však jistě pohledy zpátky. Když se cesta láme do poněkud mírnějšího sklonu, využívám většího náskoku před Martinou k odpočinku a fotografování. Plně mi dochází, co znamená klišé „země tisíce jezer". Středisko Ruka je ukryté za kopcem a my vidíme jen malou osadu kdesi na jihovýchodě, při břehu nádherné vodní plochy, dále jen les, zlatě světélkující v ostrém slunečním jasu, a dál jen další modrá oka, jemně se z té velké výšky třpytící v hlubinách pod námi. Naprosté ticho ruší jen povívání borových větviček v mírném vánku a občasné zabzučení mouchy či komára, který se neopatrně přiblížil k našim repelentem silně páchnoucím postavám.

Jsme trochu nemile překvapeni kilometrovníkem, který ukazuje, že jsme ušli jen dva kilometry – pochod v tomto dosti členitém terénu, kdy stezka je plná balvanů a tlustých pokroucených kořenů, ubíhá o dost pomaleji, než třeba na Šumavě. Vrchol prvního kopce je nicméně za námi a my užasle komentujeme scenérii před námi. Dole, v mělkém údolí, zarostlém majestátním stromovím, se odráží nádherná hladina opuštěného modrého jezera, jemně čeřeného větrem, ze všech stran obklopeného hustým divokým pralesem. Zkuste si představit Šumavu před stem, dvěma sty lety, kdy zde neexistovaly žádné cyklostezky ani svážnice lesníků, jen temná ledovcová jezera utopená v tichu lesů. Asi tak to vypadá zde, pod Valtavaarou. Ta se vypíná za jezerem do slušné výšky a nyní již bez ostření zraku vidíme na jejím temeni skromnou hnědou chatku.

Jižní svah, vyschlý a prozářený sluncem, je již za námi. Teď klesáme dolů po pokroucené stezičce mezi hustým vlhkým mechem a svěží vysokou travou, která tvoří měkký koberec pro uzlovité borovice a temné smrky. Jezero se na chvilku skrývá za hradbou stromů, aby se nečekaně vylouplo přímo před námi, v tichu a chladivém stínu. Na břehu jeho zářivé a průzračné hladiny nalézáme jednoduchý otevřený přístřešek se šikmou dřevěnou stříškou, místo, kde v nouzi při dešti může přespat nejméně trojice lidí. Poblíž je ohniště s železným kůlem na zavěšení kotlíku, zastřešená hranice velkých borových polen, s pověšenou pilou a sekerou. Poblíž jsou dokonce suché záchodky. Těsně u vody jsou lavičky a jednoduchý dřevěný stolek, vše sroubeno z velkých, suchem a sluncem do šeda vyšisovaných klád.

Místo se jmenuje Valtavaaranlampi, Valtavaarské jezírko. Poprvé – a zdaleka ne naposled – můžeme obdivovat vybavení finských přírodních rezervací a parků, ten nečekaný komfort pro tuláky uprostřed divoké přírody, kde můžete užívat divočiny s pocitem, že v ní nejste ztraceni, že v ní máte – alespoň pro tento den – svůj malý skromný domov.

Neváháme už ani na chvilku, shazujeme ze zad batohy a rukou zkoušíme teplotu vody. Na koupání to rozhodně je ideální, i když jsme skoro na polárním kruhu. Jezírko je totiž mělké a slunce jej stačí dostatečně prohřát. Svlékáme se a s pocitem nevýslovného blaha smýváme třídenní špínu a pot z našich těl. Nemůžeme se nabažit toho pocitu čistoty, který jako mávnutím kouzelného proutku zrušil ten stále sílící nepříjemný stav, způsobený nemožností pořádné hygieny během dlouhých tisícovek kilometrů z Prahy až sem. Nevadí ani, že dno jezírka je tvořeno

kluzkými a někdy ostrými kameny. Je třeba být opatrný, to je vše. Připadáme si jako Eva s Adamem v ráji a jen doufáme, že někde na stromě nebude číhat had pokušení.

Po vykoupání, jež tak nádherně očistilo nejen tělo, ale i mysl a duši, jde nálada do těch nejvyšších možných pater. Obloha je zcela bezmračná, protější břeh, ozářený sluncem, odhaluje bělavé skály s pokroucenými borovicemi, strmý svah a úplně nahoře je holý vrchol Valtavaary, s lákající dřevěnou chatkou. Nikde kromě nás a jezerních ryb není, zdá se, ani živáčka. Přepíráme si v odlehlejším zálivu špinavé prádlo, které rychle schne v povívajícím větříku. Oblečeni do čistého, svačíme u stolečku chléb a "lotyšák", který stále, světe div se, zachovává svou čerstvou vůni.

Na místě se kocháme asi hodinu, během té doby nám schnou věci. Nabíráme do lahve vodu, protože z mapky víme, že na Valtavaaře není žádný vodní zdroj, což je jediná chybička tohoto místa. Znamená to, že se sem budu muset ráno vrátit s lahví pro čerstvou vodu, než vyrazíme dál na sever.

Cesta se stáčí od jezírka na severozápad a stoupání není zdaleka tak strmé, jak jsme čekali, neboť na vrchol nejdeme tou nejpřímější cestou. Jdeme zase jižním svahem, takže je sucho a les zase voní pryskyřicí. Povídáme si a cesta příjemně ubíhá, zákrut po zákrutu, stále výš. Stromy jsou stále nižší a zkroucenější, mezi poléhavými kmeny rostou březové keře, šicha a vřes. Cesta najednou prudce stoupá po holé skále. Zvedáme hlavu a vidíme, že les zde končí a nás čeká už jen snad padesát, sedmdesát metrů strmě vzhůru a před námi se, jako v pohádce o babě Jaze, objevuje dřevěný srub, umístěný přímo na vrcholku posvátné Valtavaary!

Na vrchol téměř letíme. Magická síla holého drsného vrcholku působí na duši jako hašiš. To, co vidíme shora, předčí ty nejfantasknější vize všech třeštilů na světě. Panoramatický rozhled dokola kolem skýtá pocity dobyvatelů nových světů. Jasný, ostrý vzduch, rozechvělý čerstvým příjemným větrem dává viditelnost na stovky kilometrů dokola. Na všechny strany pod námi je zelená pláň lesů, všude, kam jen oko dohlédne, vidíme jezera, jezírka i louže nejroztodivnějších tvarů, každé v jiném odstínu, záleží jen na tom, jaké světlo Slunce na něj zrovna dopadá. Po civilizaci není ani stopa, neboť středisko Ruka je skryto za první zdolanou horou. Snad jen silnice do Sally, odsud směšná jako šedá nit, ruší ten pocit původnosti, na druhou stranu dává měřítko té strašné nekonečnosti všude kolem. Jsme jako opilí, tančíme na vrcholu šílenou sambu a ve spáncích se vaří krev, nevíme, kam dřív skočit, na kterou stranu se podívat, jako bychom se báli, že tento věčný pohled najednou zmizí a my zjistíme, že jsme se stali jen obětí přeludů strašlivého Ilmarinena, vládce finské přírody.

Raději se chytáme jediného pevného bodu, kterým je skromná a rozeschlá chatička.

Chata na vrcholku Valtavaary je v mapě popsaná jako „denní útulna", tedy prostor, jež není určen k přespání, respektive neoplývá žádnými vymoženostmi, jako jsou pryčny, vařiče s bombou atp. Přespat se zde samozřejmě může – na holé dřevěné podlaze, v tom vám nikdo nebrání. Zařízení je opravdu velmi strohé, ale na tomto nehostinném, přesto však nádherném místě nás to nepřekvapuje, naopak, cokoli jiného by zde bylo jako pěst na oko. Otevíráme rozeschlé, ne příliš těsnící dveře a ocitáme se v malé chatce, kde je jen roubený stůl a dvě lavičky, v rohu kamna a pár polen. Není tu voda ani záchodky, ale čert to vem, pro dnešek by to mělo stačit. Rozhodujeme se však ještě podívat na východní stranu Valtavaary, kde

je avizována „kota", tedy dřevěné sámské lávvo[9], určené rovněž jako „vychytávka" pro trekkaře.

Cesta k lávvu vede prudce dolů z vrcholku, napravo od naší cesty. Stromy začínají už po pár metrech ve formě zakrslých bříz, z nichž je za chvilku pravý neprostupný prales, plný mušek. Klesáme asi o sto metrů dolů, kde nacházíme zvláštní dřevěný komolý jehlan, s dírou místo komínu nahoře. Malými dvířky vcházíme dovnitř. Místnost je neuvěřitelně černá a začouzená, okolo ohniště jsou prosté lavice. Přespat zde – snad jedině ve stavu nouze, kdy je horní útulna obsazená a venku zuří finský nečas. Zato je to však výborné místo k uzení masa, což dokládají háky zavěšené nad ohništěm a silná vrstva mastných sazí, usazená všude na vnitřních stěnách lávva. Uvnitř je tma a chladno, raději zase couváme ven. Zde se nachází ještě obří venkovní ohniště a veliká kůlna, plná klád a polen. Chvilku sedíme při ohništi, užíváme si výhledu do nekonečného pralesa kolem nás, té typicky severské změti bříz, olepených jasně zeleným listím, uzlovitých větví borovic a štíhlých smrků a jedlí, vše spleteno v milém a sympatickém chaosu přírodní symbiózy, jejíž zdánlivý ne-řád je ozkoušen statisíci let osvědčené koexistence. Vnímáme očima impozantní kupoli Valtavaary nad námi, toho prvního „tunturi", na který jsme v životě vystoupali, a na který zřejmě nikdy v životě nezapomeneme.

Slušně se zadýcháváme při výstupu, tato stěna je o dost prudší než ta jižní, po které jsme přišli od Ruky. Nyní je čas si vybalit, připravit spacáky na ležení na podlaze chatky (nocleh venku vzdáváme vinou sílícího chladu od větru) a připravit si dnes první a poslední pořádné teplé jídlo – boloňské těstoviny, do kterých pro ochucení přidáváme lotyšák.

Nasyceni rajským pokrmem (a to nemyslím jen na „paradajky" v těstovinách) získáváme konečně klid na užívání té majestátní klidné nádhery všude kolem. Na vrcholu je teď s námi jedna žena, jež si sem jen tak nalehko vyšlápla z Ruky. Pozdravili jsme se, usmáli se na sebe a hlavně na tu čarodějnou krajinu, každý si našli svoje místečko na rozjímání. Sedíme a vsakujeme sílu Severu do všech pórů. Radostí, rozechvěním a vzrušením se mi skoro derou slzy do očí, jsem zase zpátky, v té náruči severské přírody, jsem tu a zase po dlouhých měsících konečně naplno žiju a každou sekundu toho krásného života bych byl ochoten vyvážit všemi hmotnými poklady světa…

Slunce opisuje kruh po obloze, dnes nezapadne. Viditelnost je neuvěřitelná. S mapou Finska a busolou zkoumám širé okolí. Támhle na východě je už pár kilometrů od nás Rusko, jeho severokarelský zlomek. Jezera, lesy a velké řeky, to je oblast Paanajärvi (houby Rusko, že… říkám si, že by to měl Putin pustit zpátky Finům, protože takováhle příroda přece patří jen sem…) Na severu se nejblíže k nám vypíná „zbytek" pohoří Valtavaara-Konttainen. Sledujeme rozervaný hřeben, po kterém vede cesta. No, nebude to zítra asi žádná procházka, i když cesta vypadá na první pohled široce a přehledně, neuniká nám množství strží, jež jako bezedné černé linie přetínají stezku, na této straně vedoucí kamenitou tundrou. a nelze přehlédnout strašlivý vrch Konttainen, neuvěřitelně strmý vrchol, jež je sice nižší, než Valtavaara, ale od nás je oddělený hlubokým údolím, kterým vede jakási vedlejší silnice, to znamená, že budeme muset naráz slézt a zase vylézt skoro celé převýšení, jež je zde asi 300 metrů… Mnohem dále na sever je zvlněná lesnatá krajina parku Oulanka (žádný další „Kontík", jak začínáme s respektem té temné kupoli na severu přezdívat, není naštěstí na dohled), pak jen rovinatá pláň a kdesi na samém

[9] lávvo (sámi) – označení pro sámské obydlí ve tvaru teepee, s otvorem na dým ve střeše a ohništěm uprostřed.. U kočovných Sámů bývá přenosné, z prutů, plachet a kůží, u finských Sámů i dřevěné, pevně posazené v zemi. Finština tyto dřevěná obydlí nazývá slovem „kota" , tedy „dřevěný domov".

obzoru se v dálavách tyčí jakési pohoří, a jak se tak dívám do mapy, s údivem zjišťuji, že to nemůže být nic jiného, než přes 300 kilometrů vzdálená Saariselkä, pohoří v národním parku Urho Kekkonena, s 718m vysokým Sokosti v čele, kam se chystáme po absolvování Oulanky (pokud nás ovšem nesežerou medvědi) na druhý trekk!

Fotografujeme, přecházíme stále dokola po malém okrouhlém vrcholku a vychutnáváme již stokrát viděné, přesto dosud neokoukané. Po deváté jdeme spát, přeci jen, po čtyřech nocích se „normální" spaní už hlásí o slovo. Ale slibujeme si, že se na půlnoc probudíme, abychom shlédli půlnoční slunce, jež se zde, na střeše světa, jistojistě ukáže v té nejlepší barvě. Před usnutím meditujeme o pomíjivosti materiálních statků, a zcela vážně si říkáme, že bychom klidně vyměnili naše bydlení v Praze se vším všudy za možnost žít v téhle dřevěné, nezařízené boudičce s netěsnícími dveřmi, do nichž se každou chvilku opírá poryv nočního větru…

Půlnoční slunce nám neuniká jen díky šťastné náhodě. Potřeba spánku je tak velká, že mi selhávají osvědčené biologické hodiny, díky nimž v Čechách vůbec nepotřebuju budík. Pět minut před půlnocí mě z tvrdého spánku probouzí bušení na dveře a finské hlasy venku. Vystřeluji do sedu, stále však napůl spím, jak zjišťuji ze zcela zmatených anglických vět, jež ze sebe vyrážím, aniž bych vůbec tušil, co říkám. Finové venku naštěstí asi neumí anglicky, tak se konečně probouzím a s Martinou a fotoaparátem se potácíme z útulny ven. Tam nás zdraví asi trojice starších, rozesmátých Finů, jež si sem také vyšlápli z Ruky sledovat přírodní zázrak. Smějí se a naznačují nám, že nás chtěli probudit, když zjistili, že v "tupě" někdo spí a venku je tak nádherné noční slunce…

Rudá, žhavá koule, cudně zahalená šedavým oparem, visí nad severním obzorem. Viditelnost je už o něco horší, Saariselkä už není vidět ani náhodou, vše je v jakémsi mlžném oparu, i když obloha je stále modrá. Paleta temných barev – rudé, zelené a modré – mísí nálady jako dobrá hudba. Na chvíli zapomínáme na únavu a s nábožnou úctou, beze hnutí, sledujeme společně s Finy, jež by měli být otrlí a na tu nádheru zvyklí (což jak se zdá nejsou), ten div přírody, popíjíme ten jemný koktejl namíchaný šedesátou šestou rovnoběžkou…

Netušíme, jak dlouho trojice zůstává na Valtavaaře, neboť po deseti minutách zalézáme zpět do spacáků. Zítra nás čeká těžký pochod, neboť plánujeme devatenáctikilometrový trekk až na hranice národního parku Oulanka, k vodopádům Jyrävä, k údajně jednomu z nejlepších spektáklů, co finská příroda dovede nabídnout.

DEN DRUHÝ – Z VALTAVAARY NA MYLLYKOSKI (19,5KM)

Vstáváme kolem půl osmé do dalšího nádherného slunečného dne. Sluníčko opsalo po obloze další část své kruhové dráhy, teď září někde nad Ruskem. Zatímco Martina připravuje snídani, já s lahví, která s námi zcestovala již dobrou polovičku Evropy (zakoupená v roce 1997 v Amsterdamu), mířím zpět dolů k jezírku Valtavaaranlampi. Bez ranního čaje se cítím zprvu poněkud otupělý, ale svěží a voňavá ranní příroda mě brzo probouzí k plné bdělosti. Užívám si tu cestu dolů, bez batohu, ty skoky mezi kořeny a kameny, tu vůni čerstvých květů a vřesu, všechny ty odlesky slunce ve větvích a v kapkách ranní rosy.

Nedávám ale při tom moc pozor na cestu a tak se mi „daří" si zvrtnout koleno, před třemi lety operované. Sakra, to nám to pěkně začíná! syčím v bolesti. Naštěstí, kloub i s opotřebovaným meniskem hladce zapadá do původní polohy a přestává bolet. Chce to si jen trochu dávat bacha, nic víc, říkám si.

Jezírko se koupe v ranním slunci, já plním láhev a myji se v čisté jiskřící vodě. Stoupám zase nahoru a kupodivu ta cesta se zdá kratší než dolů, asi už znám skoro každý kořen…

Po snídani, sestávající z chleba s Pohjanpoikou a lotyšákem, nahazujeme batohy a vyrážíme na cestu. Směrovka na Valtavaaře napovídá, že po dvou kilometrech nás čeká Suolampi, Bažinné jezírko.

Pochod svou obtížností připomíná naše loňské pachtění v Rago. Ani jediný metr není rovný a bezproblémový. Hřebenovka nás vede neuvěřitelně rozervanou a vyschlou krajinou v lesotundře. Skutečnost je daleko horší, než jakýkoli předchozí pohled na sever. Po sklesání z vrcholku nás čeká několik strží, které musíme zlézat po čtyřech. Pche! Rovinaté Finsko, co to je za nesmysl, říkám si. Postupujeme velmi pomalu. Vidím, že Martina zůstává občas dost pozadu, ani mě to moc nejde a proklínám časté přestávky, na nichž ztrácíme nabyté tempo. Občas musíme šplhat, přilepení ke skále, po příkrých blocích skal, musíme se přidržovat keřů a kmínků bříz, neboť zvětralá zem se pod nohama sype jako pískový cukr. Zatím ještě neztrácíme humor, jedné obzvlášť příkré vysoké stěně říkáme „Finský Vepor" v reminiscenci na pověstný krpál ve Slovenském Rudohoří. Přesto nám však úsměv čím dál víc tuhne na rtech. Jdeme už skoro hodinu a Suolampi je stále v nedohlednu. Cesta občas spadá o dobrých padesát metrů do vlhkých roklin, kde jsou položeny klády, ale mnohem častěji se odíráme o balvany a suť v příkrých výstupech. Po pravé straně se prostírá divoký prales, rozlézající se po skalistých úbočích, na straně levé je občas v průhledech vidět naprosto příkrá stěna, pod níž je v hlubině dobrých dvou set metrů jezernatá rovina při silnici do Sally. Proboha, začínáme podléhat každý své vnitřní skepsi, tohle jsme nečekali, to je opravdu jako v Rago! Takovýmhle tempem neujdeme Oulanku ani za 14 dní, pokud ji vůbec ujdeme, pokud na to budou naše zchátralá těla mít! a že jsme chtěli dnes ujít 19 kilometrů! Pche, taková blbost, taková absence respektu k místní přírodě! Užíráme se, leje z nás pot, batohy jsou jakoby olověné a my přemýšlíme, že nakonec „vyměkneme", Saariselku ani neuvidíme a skončíme jako mastňáci někde u jezera v Savonlinně.

Když je skoro nejhůř, cesta se v hřebenu láme a relativně rovnou pasáží nás zavádí do smíšeného pralesa, v jehož dolině se rozlévá nádherné mokřinné jezírko Suolampi, obklopené močály a zčásti zarostlé přenádhernými divokými vodními rostlinami včetně stulíků, leknínů a zvláštních květin, vyhánějících z vody tlusté stvoly s bílými tulipánovitými květy. Nádhera, ale my jsme tak zdrchaní – hlavně duševně – z nečekané námahy, že to ani neumíme vnímat. Při Suolampi je podobný přístřešek s vybavením jako u předchozího jezera, tak zde dáváme odpočinek. Netroufáme si dělat jakékoli prognózy ohledně další cesty, neboť jednak nám dva kiláčky trvaly přes hodinu, za sebou máme jen 5,5 km z Medvědí stezky a před námi je ještě skrytý obávaný „Kontík". Jestli bude celá Medvědí stezka takováhle…

Pohledem se loučíme se šťavnatou vegetací jezírka, potíráme se repelentem proti zde docela aktivním komárům, kteří sice nejsou početní, o to jsou však agresivnější…

Stoupáme trochu snesitelnějším terénem na další hřeben, kde potkáváme partičku Finů s navlečenými moskytiérami, že trochu připomínají nějakou protichemickou brigádu. Já nevím, ale komáři mi teď vadí úplně nejmíň ze všeho… Povzbudivě se na sebe usmějeme a z obou stran padne klasické „Hei!". Jsme už na konci hřebenu, čeká nás extra strmý dlouhý sestup k silnici, sestup jehličnatým pralesem plným kořenů, vývratů a bludných ledovcových balvanů, jež sem napadaly z tundrových vrchů nahoře. Koleno opět zlobí, ač ho mám stažené obinadlem. Sestupy, obzvláště takhle extrémní, mu dávají pěkně na frak… „Cesta" temnou sever-

ní stěnou, příkře spadajícím pralesem je konečně za námi. Vylézáme z jehličnatého houští u sluncem rozpálené silnice. Jsme asi o 300 metrů níž, než jsme byli ráno, je tu pěkné vedro a tak hltavě pijeme z ledového potůčku. Dopředu se raději nedíváme. Hned za silnicí totiž začíná obávaný stoupák na Konttainen, kde budeme muset během sedmi set metrů zdolat přes 250 m převýšení…

Odpočíváme jen krátce, neboť magie Konttainenu nám bere klid. Dokud nebudeme nahoře, nebudeme spokojeni…

Martina vyráží o něco dříve, (neboť já se ještě vracím k potůčku si namočit šátek na hlavu), což se pro mě ukazuje klíčovým průšvihem. Nezbývá, než stoupat sám. Strmý výstup proklínám jen prvních pět minut, pak už nemám na nic podobného sílu. Nejde o dech, jde o to, že vůbec nestíhají nohy, sklon je tak příkrý, že jsem zatavený kyselinou mléčnou ve svalech. V duchu si dávám postupně stále další a další cíle jako –ještě k tomuhle balvanu, co třeba zdolat ještě tuhle skalku k tomu velkému stromu… Nejít přede mnou ženská, asi bych se na to vážně vykašlal. Že jsem na tom tak bídně, to jsem teda netušil, ať si bágl váží kolik chce… Nejdepresivnější je sledovat před sebou skoro kolmou stěnu ve vyprahlé skále, porostlé stále řidším kožichem borovic (rozdíly mezi jižními a severními svahy zde jsou neuvěřitelné), na které visí Martina o dobrých padesát, sto metrů přede mnou.

„Makej, ty srabe!" řvu sám na sebe, a to je dobré znamení, když už můžu ječet, sklon se zřejmě zmírnil. Konečně! Ostrá hrana a vrchol Konttainenu je na dosah, už jsme na jeho skoro stolovém temeni. Otírám z čela pot a z posledních sil zrychluji a nutím necitlivé svaly na stehnech k dalším kontrakcím… Ale tohle už je skoro rovinka, když si vybavím pohled zdola, na lidskou řiť připomínající strmý úvoz mezi kolmými skalami, nechce se mi věřit, že tento brutální výstup trval v podstatě jen chvilku, neboť jsme ho „vyjeli" bez odpočinku.

Na vrcholku „Kontíku", kde se otevírá neskutečný výhled do propasti pod námi, se blaženě rozvalují dva odpočatě vypadající Finové. Jsou bez batohů a sledují trekkovou mapu Oulanky. Když vidí dvě lidské trosky, povzbudivě se usmívají a kvitují, že se na cestu vydáváme s našimi obřími batohy.

Ještě než odejdou směrem na sever, půjčuji si od nich mapu. Jednak můj plánek z Kuusama končí za Konttainenem a xeroxová sjetina začíná až u starého mlýna Porontimajoki, kam máme ještě 7 kilometrů, jednak jsem moc zvědavý na reliéf další cesty. S uspokojením zjišťuji, že horská rezervace brzo končí a terén se tedy značně zklidní, což přispívá i ke zklidnění našemu a obnovení naděje, že dodržíme naplánovaný itinerář.

Chvíli odpočíváme na „čele" masivu a průrvou ve skále, kde nejsou žádné stromy, sledujeme titěrně malou silničku dole a celou rozprostírající se krajinu plnou jezer na západě, plochou jako stůl.

Nahazujeme batohy a vydáváme se dál. Následuje docela prudký sestup z Konttainenu dolů, krajinou nízkých jehličnanů, nad nimiž se otevírá panorama do širokého údolí, zakončeného vzdálenými táhlými vršky. Chůze je najednou příjemná a snadná, míjíme tabuli oznamující konec horské přírodní rezervace. Jsme tedy na „obyčejném" území, kde není příroda nijak chráněná. Jejímu vzhledu to však vůbec neubližuje, ba právě naopak. i když zeměpisně ještě nejsme v Laponsku, pocitově si tak připadáme. Příroda je divoká a krásná. Stezka, uzoučká, přesto jasně vyšlapaná, se vlní mezi pahorky, porostlými nízkým hustým smíšeným lesem. Slunce září, ve vzduchu štěbetají práci neznámých druhů, v dolinkách roste vysoká smaragdová tráva, zpestřená množstvím barevných květů. Při pohledu zpátky můžeme již s hrdostí pokořitelů sledovat mocný masiv Konttainenu, stále menší a menší. Teď již můžeme jít docela rychle, i když převážně stoupáme na táhlý hřeben po jeho se-

verozápadní straně. Mokré palouky ustupují suchému, vzrostlému borovému lesu, který tak připomíná krajinu u nás. Zastavujeme na širokém hřbetu, jež spadá povlovně po obou stranách kamenitým pralesním svahem. Zde se nacházejí lavičky a tabule s obrovskou mapou Oulanky. Vidíme, jak je ještě strašně daleko do Hautajärvi, jaký titěrný kousíček máme teprve za sebou, ale vůbec to nevadí, po překonání extrémně obtížné horské rezervace jsme se zbavili pochyb o vlastních schopnostech a kondici, neboť teď se jde jako po másle, kopec nekopec. Chápeme ovšem, proč většina dobyvatelů medvědích kilometrů začíná, či končí svůj pochod až na samých hranicích parku, v osadě Juuma. Málokomu se chce asi šplhat po vyprahlých skalách horské rezervace, zvláště když by tento úsek měl přijít na samém konci Medvědí stezky. Na druhou stranu – gigantické rozhledy z holých vrcholků teď, po překonání členitého terénu, zůstávají v paměti jako nezpochybnitelně nádherná vzpomínka – člověk má přece vždy tendenci si v hlavě uchovat to pozitivní…

Jdeme prakticky bez přestávek, přecházíme písečnou cestu, u níž je hromada klád a prken, možná se tady bude stavět chata… Zase stoupáme, dochází voda, ale ve chvíli, kdy dopíjíme poslední zteplalou kapku vody z Valtavaaranlampi, objevujeme nalevo od stezky dřevěný poklop, pod nímž se skrývá studánka s pramenem ledové vody. Je to poprvé (a na dlouhou dobu naposled), co můžeme ochutnat vodu, ze které trnou zuby. Přes severské šířky je totiž většina místních jezer, řek a potoků totiž docela teplá. Využíváme toho a do orosené PET láhve sypeme tang (absťák po ovoci a vitamínech je daleko horší než po teplém jídle) a obsah do nás padá skoro na ex, vychutnáváme příjemně kyselý osvěžující nápoj. Plníme láhev čistou vodou a vyrážíme dál. Ocitáme se na jakési náhorní planině, kde jsou vidět stopy lidské činnosti, původní les po levici je vykácen a jsou zde zasazeny mladé borovičky, mezi nimiž ovšem divoce bují břízy. Je vidět široko do kraje, monotónně zalesněného a zeleného.

Potkáváme vracející se dvojici, kterou jsme střetli na „Kontíku". Ptám se jich, jestli byli až na Porontimajoki, kde by měla být u říčky útulna, uzpůsobená ze starého mlýna. Odpovídají, že tak daleko nebyli, že jen asi kilometr a půl odsud se přechází další cesta a je tam přístřešek. Místo prý je nic moc, ale kousek od něj se dá sejít k většímu bažinatému jezeru, jež už skoro přisedá k Sobímu jezeru, Porontimajärvi, na kterém prý plují laponské labutě, *whooper swans.*

Loučíme se a po chvíli opravdu přicházíme k jakési křižovatce dvou písečných cest, odkud je 100 metrů k avizovanému přístřešku, jež se nachází napravo odsud, zatímco Karhunkierros pokračuje doleva. Zde je opravdu znát, že nejsme v národním parku. Ač nikde nejsou žádná obydlí, vyhlíží to zde dost civilizovaně, zejména kvůli vykáceným lesním plochám, široké pískové cestě a velkému plechovému kontejneru na odpad. Aspoň se zde zbavujeme odpadků. Přístřešek nestojí ani za zastavení, připadáme si skoro jako na autobusové zastávce. Radši se vydáváme hledat „labutí jezero". Není odsud daleko, proti přístřešku vede lesem dolů skoro neznatelná stezička. Les končí, před námi je rozlehlá louka, která však ve skutečnosti není loukou, ale poctivou aapa bažinou, v jejímž středu je veliké tiché jezero. Na jeho klidné modré hladině, bohužel u vzdáleného břehu, pluje velká laponská labuť (*Cygnus lapponica),* která se na první pohled liší od té naší velikostí a delším krkem (asi aby mohla nerušeně filtrovat tlusté vrstvy rašeliny a bahna). Louka vypadá velmi lákavě, září jasně zelenou barvou ve zlatém žhavém slunci, ale ve skutečnosti musíme dávat velký pozor na každý krok, abychom se neprobořili. Martina odmítá jít dál, já to riskuji, protože vidím, že těsně u jezera jsou položené klády, jež umožňují přístup až k jezerní ploše. Tak Martinu přemlouvám a opatrně poskakujeme až k jezeru. Klády se různě boří, zvedají se a klesají, ale nakonec jsme u jezera. Pokoušíme se labuť přivábit kvůli fotce, ale pluje jen asi do půlky jezera, dál už jí opatrnost nedovolí. Na fotografii to zřejmě bude jen větší bílá tečka…

Pospícháme tedy raději rychle na pevnou půdu, chceme mít bažinu co nejrychleji za sebou. Jsme klidnější, když už můžeme obdivovat tu rozlehlou mokřinu s nepřístupnými jezerními břehy hezky z výšky suchého eskeru, zarostlého mocnými borovicemi.

Vracíme se k přístřešku a na křižovatku cest. Oběd řešíme dvěma dílky čokolády a zase jdeme dál. Cesta je opravdu nic moc, protože jdeme chvíli po velké „silnici", ze které pak odbočuje doprava také docela široký výmolovitý úvoz. Navíc se před námi tyčí docela slušný kopec, za nímž by již mělo být skryté Sobí jezero, okolo nějž ovšem Medvědí stezka nevede. Nevede ani přes kopec, obcházíme jej ze severu, naše cesta teď vede spíše na východ, stále se přibližujeme k ruské hranici. Trochu zklamáním je pro nás to, že nikde nevidíme žádné soby. Tak trochu marnotratně jsme „opovrhovali" domestikovaným sobím stádem nad Rukou, divocí sobi tu však buďto vůbec nejsou, nebo se nám stačí zdaleka vyhnout. O losech ani nemluvě, i když si myslím, že zde, v bažinaté rovině plné pralesů a houští musí nějací být. Občas slyšíme z lesa docela slušný šramot, ale žádné velké zvíře se nám nechce ukázat. Stezka se zužuje, často vede po kládách, ale kvůli dlouhotrvajícím vedrům jsou místní bažiny skoro vyschlé, na uschlém bahně bují řídký mech. Ze stromů visí girlandy lišejníků, některé stromy vypadají skoro jako vánoční stromečky ozdobené lamelami.

Vylézáme výš, do sedla mezi vysokým vrchem vpravo a nižším pralesním hřbetem nalevo. Ke srubu Porontimajoki by měly být už jen nějaké dva, tři kilometry. Upravujeme si věci v batozích a měníme si je, takhle se líp nesou. Jdeme dosti pěkným smrkovým a jedlovým lesem a dorážíme na křižovatku stezek. Doleva vede Medvědí stezka na hranice parku Oulanka, k vodopádům Jyrävä je odsud už jen 7 kilometrů, doprava, do hustého tmavého lesa je odbočka ke srubům na Sobí řece. Míříme tam, chceme si dát delší odpočinek, protože se zdá jisté, že dnes dojdeme k hranicím Oulanky, buďto na Jyrävu, nebo na Myllykoski.

Vycházíme z lesa a pasekami klesáme dolů, kde je již slyšet hučení větší řeky. Přicházíme k ní a vidíme dva malé sruby. Jsme na Sobí řece. U útulny hoří oheň, u nějž sedí starší finský pár s dospívající dcerou, muž právě připravuje jídlo v podobě těstovin. Zdravíme se, z trojice umí jen muž dost špatně anglicky. Říká, že jdou z Jyrävy, mají namířeno až do Ruky, tedy to jim nezávidím, protože vypadají už teď dost unaveně, co teprve s nimi udělá horská rezervace a "Kontík", zvláště, když dcera je asi nemocná, protože jí matka starostlivě prohmatává krční uzliny. Jsou to první poctiví „medvědáři", které potkáváme, zřejmě jdou až z Hautajärvi, či z Ristikallia, neboť mají velké batohy s kompletním trekkařským vybavením. Všímáme si, jak jsou Finové odlišné mentality od nás, zatímco my si pořád něco povídáme, oni mlčí, i mezi sebou, jen chlapík něco občas zabručí sonorní monotónní řečí. Chvilku s nimi sedíme u ohně, jehož hustému dýmu blahořečíme, neboť se nad dravou říčkou a sruby, utopenými v jedlovém lese, vznášejí velká hejna obrovských komárů. Konečně můžeme dát za pravdu pověstem, které říkají, že Oulanka je co se týče komárů snad nejhorší místo na světě. No tak strašné to zas není, ale je jich tu fakt dost. Naštěstí americký repelentní „smraďoch" boduje. Prohlížíme si sruby. Finové leží ve velkém otevřeném přístřešku, přímo nad proudy dravé Sobí řeky stojí tmavá chata bez oken, což je zřejmě starý vodní mlýn. Spíš mlýnek, protože ten srubík má sotva deset metrů čtverečních. Spát by se mi tu moc nechtělo, neboť kromě tmy bych se zde trochu bál hučení dravých peřejí přímo pod podlahou. Kdyby voda srub strhla, bylo by asi veselo…

Asi o deset metrů dál je klasická útulna, sice taky tmavší, ale přesto docela příjemná. Je skvělé, že zde nacházíme větší množství sušeného kandovaného ovoce a dokonce flašku s kečupem. Rozhodujeme se vystrojit opulentní hostinu, sestávají-

cí z opečeného zbytku „lotyšáku" s kečupem a z topinek udělaných přímo na ohni. Po obžírné hostině, kdy jsme se konečně zbavili měkkého rižského salámu – a tedy i obav o nákazu botulinem, či podobnými svinstvy, které by se v pětadvacetistupňovém vedru mohly v salámu usadit, – zevlujeme s mlčícími Finy asi ještě půl hodiny u srubů, máčíme si nohy v chladivých vodách Sobí řeky a medíme si na tomto velmi romantickém místě v malém říčním údolí, ze všech stran obklopeném nádhernou tajgou z těch nejušlechtilejších jehličnanů. Jen ti komáři tu trochu vadí, jinak je to bezvadné místo, tiché a zcela odlehlé.

Nemáme vůbec ponětí o čase, ten klasický severní syndrom zase nastupuje, celkem se divím, že jsou už – či vlastně teprve – bůhví – prostě tři hodiny odpoledne. Na hranice Oulanky se dnes, pokud se nic strašného nestane, určitě dostaneme. Když Finové v pomalém tempu začínají vykazovat známky toho, že by se do hodiny mohli sbalit (ježiši, to vážně chtějí až do Ruky, při tomhle tempu – ale ono jim vlastně nezbývá nic jiného, než dojít aspoň na Valtavaaru, neboť zde nejsou žádné jiné sruby), zvedáme se i my, loučíme se a vracíme se na rozcestí, abychom to naprali přímo směr *Oulangan kansallispuisto*.

Cesta je dosti snadná, i když trochu jednotvárná – vede v podstatě přímou linkou, průsekem mezi mladým lesem. Zíráme již občas do xeroxové mapy, ale moc moudří z ní nejsme, nikde nemůžeme totiž najít avizovaný rozcestník mezi Juumou a Jyrävou, ale zas to tak nevadí, protože Medvědí stezka, stále dobře značená, vede do Jyrävy, což je náš pravděpodobný dnešní cíl. Všímáme si, že na jednom místě začínají být stromy ovázané jakýmisi plastovými proužky, vypadá to trochu jako značení, ale stezka pod tím není žádná. Není třeba experimentovat, stále se držíme staré dobré Medvědí stezky, i když zrovna tady dost často chybí dřevěné kilometrovníky, které nám včera a dnes ráno tak „pily krev" v horské rezervaci.

Reliéf se mění asi po hodině cesty. Najednou se před námi objevuje široký a do délky nekonečný pás aapy, přes který vede kládový chodníček na úzký vyvýšený esker. S respektem a opatrně pomalu přecházíme povalem přes bažinu. Vegetace je zde naprosto odlišná. Všude stojí voda, zarostlá tuhými travinami a zvláštními mokřinnými bylinami se stonky zakončenými jakoby bavlněnými štětičkami, takže aapa chvílemi vypadá, jako by byla zasněžená. Z mokřin vyrůstají depresivně působící pokřivené stromky bez listí a jehličí, malé utopené a překyselené mrtvolky. Nad aapou se tetelí horký vzduch, nepípne ani ptáček. Opravdu mrtvé území, které je lepší opatrně, přesto však rychle přejít. Najednou cítím na ruce palčivé bodnutí. Nejprve se domnívám, že jsem instinktivním plácnutím zabil včelu, která mě bodla, protože mi na ruce zůstává připlácnutého cosi velkého, chlupatého a žlutohnědého ve velikosti vosy či včely. Při bližším zkoumání však zjišťuji, že se jedná o obrovské hovado, možná tak třikrát větší, než jsou ta česká. No fuj, to je příšera! a jak to bolí a pálí! Martině raději nic neříkám, pouštím mrtvé hovado do aapy a radši se mlčky deru na esker. Po nějakých padesáti metrech se objevuje další aapa, esker uprostřed je jako úzký zalesněný suchý val, výborná ukázka zdejších geomorfologických zvláštností, vytvořených činností ledovců.

Po přejití další aapy stoupáme na další esker, který již však přechází do „normálního" lesa. Musíme zde dát odpočinek, ujité kilometry se již začínají projevovat v nohou, navíc se moc neorientuju v mapě a nevím vůbec, kolik ještě kilometrů zbývá na hranice národního parku.

Sklesáváme do temného a vlhkého pralesa, kde je pod patrem olbřímích smrků a jedlí při zemi slušné houští a z rašelinného podkladu trčí tmavé mrtvé větve. Přibývá komárů a ticho je husté a lepkavé. Údolím se vine líný, bahnitý a zarostlý potok. Místo na mě nepůsobí zrovna nejlíp, tento pocit se v budoucnosti vždy bude opakovat, kdykoli budeme někde hodně nízko. Nížinný les je vždy tem-

ný, bažinatý a až mrtvě tichý, padá z něj na znaveného poutníka docela nepříjemná úzkost a pocit ztracenosti ve věčné mokřině. Slunce se marně snaží probít rozložitými větvemi, kolem hlav bzikají mračna komárů a země vydechuje těžký nasládlý pach rašeliny. To už mi přišla pozitivnější mrtvá, otevřená aapa.

Po pár desítkách metrů se před námi objevuje roubený přístřešek, *tulentekopaikka*. Pohled do mapy nám konečně dává jistotu naší pozice. Odbočka na Juumu ve skutečnosti zřejmě neexistuje, pokud to není ona pofidérní nestezka pod plastovými proužky. S potěchou zjišťujeme, že jsme již od Sobí řeky docela daleko, že se zas tak strašně nevlečeme. U přístřeší dáváme jen kratičký oddech, protože je zde strašně komárů, velkých a černých, kteří agresivně nalétávají na sebemenší volná místa lidské kůže, docela škoda, protože kousek nad depresivním údolím je již opět příroda pěkná a umístění přístřešku na prosluněném jižním svahu je podchycené slušně. Zahajujeme další stoupání. Terén je opět dost bahnitý a les hustý. Nehne se ani jehličí, ani lísteček a tak komárů, zdá se, neustále přibývá. Jsme jižně od povodí řeky Kitka, v bažinaté a v podstatě nepřístupné jezernaté oblasti, které vévodí velké jezero Elijärvi. To zůstává asi 3 km na východ od Medvědí stezky, která vede po širokém eskeru mezi dvěma močálovitými jezery, kde je komárů tolik, že musíme nasadit na hlavy moskytiéry, čímž naše podoba definitivně nabývá mimozemských dimenzí. Únava se začíná prosazovat, vedro vrcholícího odpoledne je dost nepříjemné, když ti čůrky potu stékají pod moskytiérou, obletovanou konstantně obřím komářím hejnem. Tričko je promočené potem, což inspiruje hladový hmyz k dalším a další náletům. Toto je Oulanka, jak jsme o ní slýchávali a četli.

Po vystoupání na další kopec se však vše radikálně mění. Najednou jsme v úplně suché oblasti s řidším porostem velkých voňavých borovic, jež raší z mocné sypké vrstvy jakoby prosátého, jemného písku. Komáři mizí, jako by místní vzduch byl pro ně otrávený. S ulehčením sundáváme moskytiéry. Vlečeme se suchým lesem, cesta je stále širší a vrstva písku na ní stále hlubší a mocnější – takže se nedá říct, že bychom zrovna letěli. Osobně se cítím slušně vyčerpaný. Najednou se cesta větví ve spoustu vedlejších stezek, což značí blízkost civilizace. Po chvilce docházíme na křižovatku cest, která leží přímo na hranici národního parku Oulanka. Je tady jakési pískové prostranství v lese s „ekobudkou" na tříděný odpad, mapou oblasti a lavičkami na odpočinutí, na nichž jsou právě nějací Němci. Sklesáváme s úlevou do písku, kouříme cigaretku značky Drum a vychutnáváme si blízkost dnešního cíle. Ukazatele dávají na výběr: Doprava je odbočka na vodopád Jyrävä a přilehlou tupu Silasmaja, 1 kilometr. Doleva se jde přímo na Juumu, 2 km a rovně lze pokračovat k vodopádům Myllykoski, jež leží na Malé medvědí stezce, devítikilometrovém okruhu, jež přisedá ke Karhunkierrosu zde a pak u Harrisuvanta. Vzdálenost k Myllykoski je prý jen 600 metrů. Rozhodujeme se jít na Myllykoski, jednak proto, že je nejblíže, jednak kvůli zítřku, kdy se chceme vrátit sem a pokračovat na Jyrävä, aby nám nic neuteklo. Podle dostupných informací jsou právě Myllykoski a Jyrävä tím nejkrásnějším, co park Oulanka hned na svém počátku nabízí.

Podle mapy jak naší, tak té velké na křižovatce, není vůbec na Myllykoski žádná útulna, ale malý plánek na „ekobudce" říká, že se dá přespat ve starém mlýně, podle nějž dostala oblast název (Myllykoski = Mlýnské vodopády). Není co řešit! Zmoženě se zvedáme a vyrážíme na Myllykoski!!!

Cesta jde nahoru-dolů skalnatým vřesovištěm. Brzy již slyšíme v dálce mocné burácení velké řeky Kitka. Za chvilku se otevírá nezapomenutelný pohled ze skalnatého úbočí dolů. Pod námi, v hloubce asi čtyřiceti metrů, se poprvé objevuje řeka. Spěchá shora z neuvěřitelně dravých a mocných vodopádů, přes jejichž prahy se každou vteřinu zřítí tisíce kubíků zpěněné, do zelena zbarvené vody. Nad peřejí visí odvážný prastarý řetězový most. Pod peřejemi se řeka zklidňuje ve velké

a hluboké rozlivce, která se zahryzává širokým zálivem s oblázkovou pláží do skal. Na protějším břehu je jakási chata, která je zřejmě soukromá (moc hezký víkendový srub, jen co je pravda)! Z rozlivky se řeka láme ve velké rychlosti doprava a dalšími peřejemi skáče dolů, směrem východním, k ruským hranicím! Jsme v divočině, u nádherné burácející řeky, která předčí všechny naše představy. Obcházíme záliv a jsme na vysoké skále, od níž je již kousek k visutému mostu. Pod skalou sedí rybář a na úbočí štěbetají malé děti s maminkou, jež si sem vyšly zřejmě z nedaleké osady Juuma.

Jsem strašně utahaný a ze všeho nejvíc toužím po koupeli v rozlivce. Martina má sil víc a říká, že jde dál, na most, aby našla mlýn k přespání. Já mezitím sešplhávám po skále na plážičku. Neskutečně čistá voda odhaluje prudce se svažující oblázkové dno, ve vodě se míhají menší ryby. Místo je chráněné skalami, nikdo mě nevidí, tak se svlékám do naha a nořím se do překvapivě teplé vody v rozlivce. Plavu jen kousek, protože dál by to mohlo být vzhledem k silnému proudu a obřím peřejím velmi nebezpečné. i takhle to však bohatě stačí. Po vykoupání mířím jen zpola oblečený k visutému mostu, protože slyším jak na mě Martina volá, že našla mlýn. No to je paráda! Máme pro dnešek střechu nad hlavou, a to ne lecjakou. Zprostředku visutého mostu, kymácejícího se nad vodopádem, je vidět na pravém břehu Kitky krásný prastarý srub, jež stojí přímo na horním prahu vodopádů, nad nimiž se prostírá klidná, však již slušně spěchající řeka. Komár zde není ani jeden, protože nikde nejsou žádné bažiny, jen skály a divoká Kitka. Most vede na severní část okruhu Malé medvědí, směrem na vodopád Kallioportti. Tam ovšem nemáme namířeno. Beru si všechny svršky a za chviličku jsme již u prastarého, idylického bývalého mlýna. Dveře jsou otevřeny a vcházíme do velkého dřevěného srubu, který je rozčleněn na velkou mlýnici, malou ložničku a horní síň v patře, kam se leze po dřevěných žebříkových schůdcích. Dáváme si věci nahoru, kde budeme mít soukromí, i kdyby někdo přišel. Zatím je ovšem celý mlýn prázdný. Před mlýnem je větší prostranství s ohništěm včetně železného roštu, dřevníkem a pohlavně oddělenými záchodky. Hned nad mlýnem je přístup k řece a náhon, kde v podstatě začínají nádherné vodopády. Zde, nad nimi, se však dá po kamenech dostat na dřevěný můstek nad náhonem, kde se dá vyprat a dá se tam i slušně vykoupat, i když o plavání nemůže být ani řeč. Řeka bouří v sytém, přesto však uklidňujícím monotónním hukotu. Únava po vyplavání rychle mizí a nastupuje krásná euforie. Radost z každé vteřiny života, nadšení z toho, že svět běží tak, že stále existují takováto pohádková místa. a co je neuvěřitelné – že po pouhém roce my, dva bezvýznamní človíčkové z bezvýznamné České republiky máme to štěstí, že jsme znovu na Severu, přímo u zdroje této nepopsatelné čisté nádhery. V Norsku bylo nádherně, tady je to však ještě o dost lepší, i když třeba na Fiskebol či Rago nedáme dopustit…

Martina jde prát, abychom v batohu netahali žádnou špínu a já se vyzbrojuji sekerou a pilou, jdu pochystat dřevo na táborák. Sluníčko mizí za lesy a skalami, občas jsou však v průrvách místa, kudy vysílá na zem zlatý závoj. Jsme nadšení, že jsme zvolili právě Myllykoski. Jyrävä bude jistě také krásná, ta nám však do zítřejšího dopoledne neuteče. Nocleh ve starém, již dvě stě let opuštěném mlýně však nemůže zřejmě nic nahradit.

Oheň již plápolá pod roštem, na němž bublá v jednom ešusu vonící potrava v podobě těstovin, ve druhém je voda na silný čaj „Dračí oči", jež nám společně s vonnou cigaretou zajišťuje uchování euforické nálady po zbytek dne. Nasycení a napojení píšeme deník a nadšeně komentujeme krásu místa, kterou vnímáme jako zasloužený dezert po těžkém (zejména dopoledním) pochodu, jež čítal bezmála dvacet kilometrů divokou krajinou s batohem na zádech. Park Oulanka se na nás již těší a my jsme už teď tak rozechvělí očekáváním, že bychom už byli nejradši, aby

bylo ráno a my mohli vyrazit k ukrajování dalších medvědích kilometrů, do nitra Oulanky.

Kolem osmé večer přichází finská rodinka z Juumy, která si přisedá k ohni. Vyměňujeme si několik vět v lámané němčině, ale široké bezprostřední úsměvy na našich i jejich tvářích hovoří za vše. Milujeme Finsko, nejen pro tu jeho divukrásnou přírodu, ale i pro jeho bezproblémové, tiché a pozitivně naladěné obyvatele, nejvíce však snad pro prostý fakt, že tito lidé, ač jsou obklopeni takovým množstvím lesů a přírodních zázraků, se neuchylují k extenzivnímu využívání a zneužívání přírody, ale naopak zde všemi silami chrání a udržují skoro každý strom a kámen v té finské přírodní nekonečnosti…

Rodinka si opéká buřty na připravených bodcích, nám se naštěstí nesbíhají sliny, jelikož nám v žaludcích odpočívají výborné těstoviny, ale aspoň si slibujeme, že si nějaký ten buřtík při nejbližším styku s civilizací také koupíme…

Vyrážíme na krátkou večerní procházku směrem k Juumě. Nemusíme jít daleko, abychom uspokojili náš hlad po nádherné přírodě. Již kousek nad mlýnem objevujeme velké jezero, z něhož vytéká divoká Kitka vstříc bouřlivým peřejím. Vnímáme neměně klidnou vodní plochu jezera, zalitou mírným večerním sluncem, obklopenou skalami a jehličnatým lesem, ve které se odráží krajina tak věrně a ostře, že by až člověk pochyboval, co je vlastně realita a co jen pouhý odraz ve vodě. Klidnou hladinu občas prosekne skok ryby, semtam zabzučí ojedinělý komár či muška. Sedíme na břehu pár minut vstříc vodním travinám a stulíkům, držíme se za ruce a nemusíme vůbec mluvit, abychom dokázali vyjádřit tu nesmírnou lásku k přírodě i k sobě navzájem. Nemusíme vůbec mluvit, přesto je nám oběma jasné, že jsme na jednom z nejkrásnějších míst na světě a že dnešní večer, co budeme živi, nezapomeneme, i když realita nám skřípne palce a vše se bude zdát ztracené a marné, tak tenhle zážitek zůstane v paměti navěky…

Ke spánku uléháme již kolem desáté. Ze spacáků vnímáme zklidňující ryk peřejí za silnou stěnou z dřevěných klád. Místo je i v noci celkem frekventované, občas přijde z Juumy nějaký rybář, či milovník nočních procházek pod jasným nebem v půlnočním svitu slunce. O půlnoci do mlýna míří přenocovat jedna finská rodina, ale to nám vůbec nevadí, máme v horní místnosti dokonalé soukromí s výhledem na uhasínající ohniště.

NÁRODNÍ PARK OULANKA

Přepsáno a přeloženo z informačního prospektu pro park Oulanka, vydávaného organizací Metsähallitus:

*Název **Oulanka** pochází ze starolaponštiny, kde označoval „rozlévající se, záplavové řeky".*

Byl založen v r.1956, leží v oblasti Kuusamo-Sallské vysočiny. Rozloha parku je 270 km^2. Východní hranici parku tvoří hranice s Ruskem, kde navazuje národní park Paanajärvi (zal.1992) Základním smyslem parku je ochrana bohaté různorodosti krajinného reliéfu a živočišných a rostlinných druhů, dále pak uchování původních řečišť v přirozeném stavu.

Scenérie, povrch a vegetace parku je ve Finsku zcela unikátní. Jednou ze zvláštností parku jsou četné řeky tekoucí skrz hluboká kaňonovitá údolí. Je to řeka Oulanka s přítoky Kitka, Savina, Maanin-

ka a Avento. Na některých místech se dna údolí zaplnila v postglaciální době obřími úlomky žulových bloků, ale postupně je tekoucí voda erodovala a odnášela a výsledkem jsou vysoké a podmanivé skalnaté říční břehy. V severní části parku jsou rozlehlé a místy dost podmáčené rašeliništní oblasti. Paanajärvský národní park se rozkládá na území Ruska a navazuje svým západním koncem na park Oulanka.

***Plánek Národního parku Oulanka**. Zdroj: Metsähallitus*

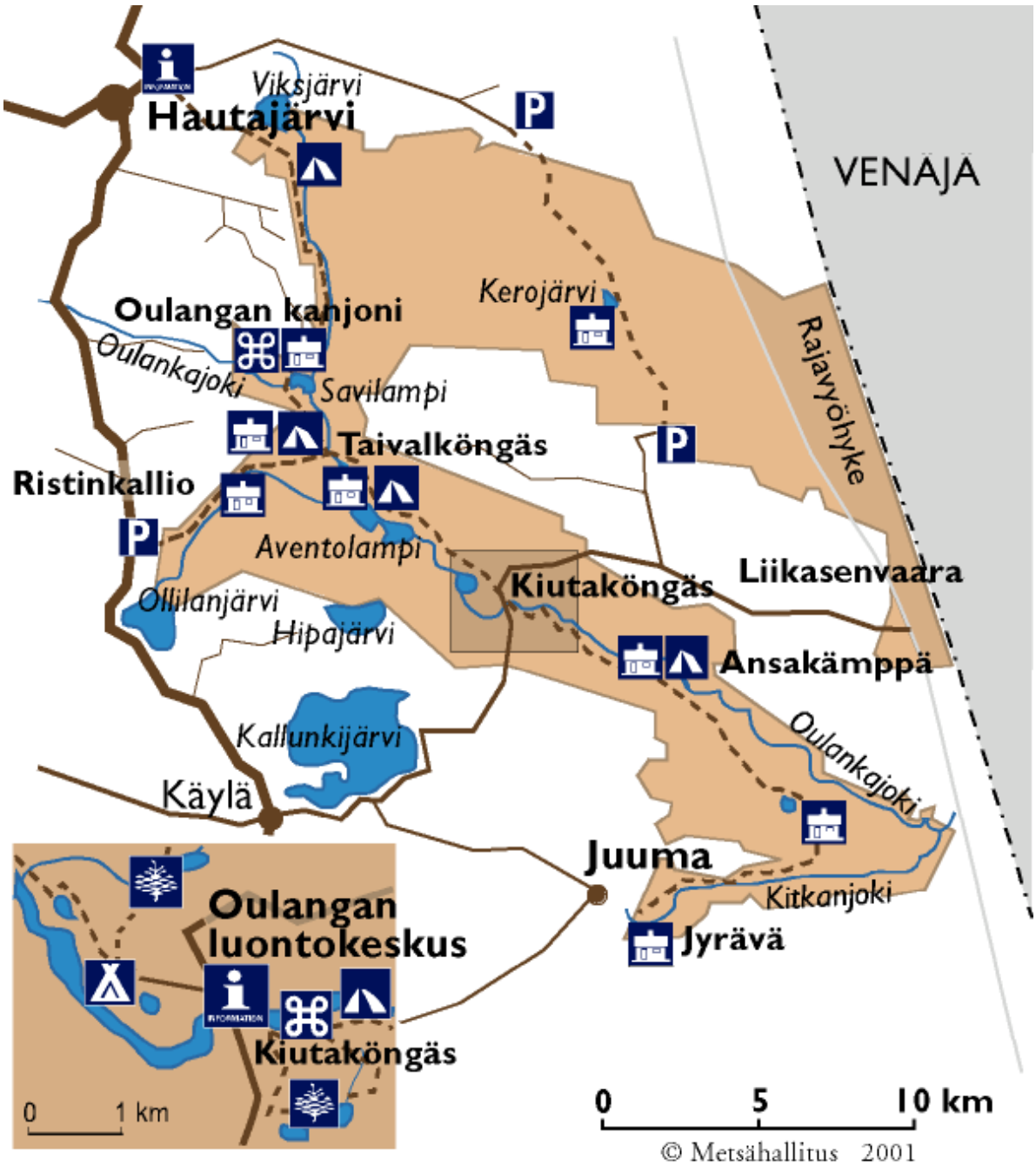

DIVOKÉ VODOPÁDY

Hlavní atrakcí parku Oulanka jsou vodopády. V kiutaköngäských vodopádech padá vodní masa velkou rychlostí dolomitovými a kvarcitovými stěnami přes 14 metrů na 100 metrech. Nejvyšší z Jyrävských vodopádů má přes 10 metrů. Vodopády Taivalköngäs mají tři větve, z nichž dvě jsou převážně zarostlé mokřinnými rostlinami a hlavní masa vody padá až třetím kanálem. Trekkař může obdivovat di-

vokou krásu vodopádů z visutých mostů přetínajících řeku. Vynechat by rozhodně neměl ani vodopády Aallokkokoski a Myllykoski.

FLORA

Geograficky patří příroda v regionu do Jižního Laponska. Jsou zde běžné tlusté mechové koberce, osamělé vysoké smrky, husté lesy a rozlehlé mokřiny v mělkých údolích. Na skaliskách najdeme vysoké borové či smíšené lesy s převahou borovice. V severní části parku, kde převažují rozsáhlá rašeliniště, je rostlinstvo zastoupeno od mokřinných travin a květin až po vysoké bažinné smrky na okrajích malých jezírek. Vegetace v parku je velmi rozmanitá. Mnoho východních sibiřských druhů zde má svou západní hranici výskytu. Severní chladnomilné druhy rostou v temných a ponurých údolích a vrcholech skal, naopak mnoho jižních druhů vegetuje na prohřátých a slunečných jižních svazích.

V Oulance najdeme více než 500 rostlinných druhů. Severní druhy jsou zastoupeny horskými bylinami a různými druhy mechů a lišejníků. Najdeme zde některé sibiřské byliny a masožravky. Rostou zde divoké jahody, borůvky, morušky a ostružiny. Specialitou je orchidej Calypso, v těchto zeměpisných šířkách zcela ojedinělý jev.

FAUNA

Fauna Oulanky je bohatá. Najdeme zde okolo 30 druhů savců. Hnědý medvěd, vlk a rosomák reprezentují velké predátory. Kunovité šelmy zastupuje kuna borovicová, lasice, hranostaj, tchoř a jezevec. Jsou zde jeleni a sibiřští losi. Populace divokých sobů je obrovská a nebývá problém soby spatřit.

V parku hnízdí kolem 100 ptačích druhů – vlaštovky, kukačky, skřivani a ledňáčkové, mnoho hmyzožravých ptáků. Typická je laponská labuť, sibiřský skřivan a červenka. V bažinách sídlí 13 druhů vodních ptáků.

PARK JE DOMOVEM ČETNÝCH PŘÍRODNÍCH DRUHŮ

Národní park Oulanka je jednou z nejbohatších oblastí na přírodní druhy v celém Finsku. Speciální přírodní podmínky jsou dané reliéfem krajiny, kde převládají skály s nadložím zeminy a rašeliny, což je vhodné prostředí pro mnoho druhů jinde nevídaných. Rozervané skály kombinované s vlhkým nadložím vytváří rozdílná mikroklimata. Parkem prochází západní hranice rozšíření mnoha východních sibiřských rostlin. Při řekách rostou sibiřské sladké borůvky a masožravé rostliny, lapající hmyz. V parku se mísí druhy typické pro dálný Sever, Sibiř i oblast mírného klimatického pásma.

Živočišstvo odpovídá pásu tajgových lesů s některými zvláštnostmi. Stopy velkých šelem, hnědých medvědů a rosomáků jsou viděny v parku každým rokem. Je však velmi nevšedním jevem tato zvířata zahlédnout, neboť se ukrývají mimo dosah značených cest. Naopak divoké soby, jichž žije v parku několik tisíc, lze spatřit velmi často. Vidět lze i zvláštní sibiřské losy a mnoho druhů ptáků, obývajících sibiřský Východ. Množství brouků, komárů, hmyzu a motýlů se zde vyskytuje stejně jako v dalších podmáčených oblastech Finska, kde jsou husté lesy s množstvím bylinného podrostu , s vysokými smrky a rašelinou. Králem divokých řek je losos, jež je zde rozšířen přírodní cestou při jeho migraci z Bílého moře v ruských vodách, ruskými jezery až do horních partií řeky Oulanka a jejích přítoků.

VLIV LIDSKÉ ČINNOSTI

První známí obyvatelé oblasti byli Sámové. Finové sem přišli na konci 17.století. Lov a rybolov byly hlavními prostředky obživy, extenzivní zemědělství a sušení trav přišlo později. Potrava pro soby se získávala z rozlehlých říčních lučin. Práce na lučinách byla rozvinuta do roku 1918, změnou hranic ve prospěch Ruska se zemědělství přestalo rozvíjet. Pastevectví a sobí kočování však zůstává pro místní farmáře stále důležitým zdrojem obživy. V samotném parku neexistuje stálé lidské osídlení, pouze jej protíná silnice Käylä – Liikasenvaara, při níž je přírodní středisko a biologická stanice. Současné lidské aktivity se omezují na biologický výzkum a údržbu vybavení při Medvědí stezce. Připomínkou lidské civilizace jsou jen původní lovecké sruby, vodní mlýny a sobí salaše, které se v parku stále využívají jako útulny.

V parku jsou tři zakázané oblasti, kam je přístup umožněn jen pracovníkům biologické stanice.

SPOJENÍ

Skrz park vede silnice z osady Käylä do Liikasenvaary. Nejkratší a nejsnadnější přístup k Jyrävě je z Juumy, kam jezdí z Kuusama autobus. Vesnice Hautajärvi je na autobusovém spojení Kuusamo-Salla.

V létě jezdí 3x týdně taxibus až ke Kiutaköngäským vodopádům. V zimě se dá jezdit školním autobusem, jež bere všechny pasažéry. Existuje denní autobusové spojení mezi Kuusamo a Sallou (přes Rukatunturi i Hautajärvi.)

NÁVŠTĚVNÍ STŘEDISKA SLUŽEB

Přírodní centrum Oulanka (Oulangan Luontokeskus) *se nalézá uprostřed parku při vodopádech Kiutaköngäs, kam vede i silnice z jihozápadu (Liikasenvaarantie). Nabízí:*

- *informace pro trekkaře, mapy*
- *rybářské povolenky*
- *výstavy původního životního stylu a videodokumenty*
- *knihovnu*
- *hřiště pro děti*
- *prodejnu základních potravin, kavárnu, obchod se suvenýry*
- *místo na stanování poblíž centra*

Přírodní základna Hautajärvi (Hautajärven Luonnontupa)

Nalézá se na severním konci Medvědí stezky a nabízí:

- *informace pro trekkaře, mapy*
- *rybářské povolenky*
- *výstavy z bažinné oblasti*
- *výstavy místní kultury*
- *kavárnu, obchod s potravinami*

BIOLOGICKÁ STANICE OULANKA

Když se trekkař pohybuje parkem, může vidět různé značky a podivné kusy vybavení v terénu. Je to spojeno s vědeckým výzkumem a vzdělávacími aktivitami biologů z University v Oulu. Biologická stanice leží proti Přírodnímu centru Oulanka. Biologové pracují ve třech zakázaných oblastech (Juumské skály, jezero Pesojärvi a hornatina Korvasvaara). V těchto oblastech je pro ně zaručen nerušený klid pro vědeckou činnost. Přístup do zakázaných oblastí je možný jen na základě speciálního povolení, vydávaného biologickou stanicí.

CO JE V PARKU DOVOLENO

- *můžete se zcela volně pohybovat v terénu i mimo značené stezky a to pěšky, na lyžích, raftech a kanoích.*
- *Rozdělávání ohňů a táboření je povoleno na četných místech k tomu určených při značených stezkách*
- *Rozdělávání ohňů je zakázáno jen při vyhlášení požární pohotovosti a za extrémně silného větru.*
- *Můžete volně sbírat houby a veškeré plody.*
- *V oblastech divočiny mimo značené cesty můžete stanovat kde chcete.*
- *Jezdit na kole a koni je povoleno jen po speciálních trasách k tomu určených.*

CO JE V PARKU ZAKÁZÁNO

- *hlučet*
- *používat motorová vozidla*
- *pouštět v parku volně psy a kočky*
- *ničit, poškozovat a kácet stromy*
- *poškozovat půdu, veškerou vegetaci a přírodu v parku, včetně rušení klidu zvířat*
- *lovit zvěř (s výjimkami stanovenými řádem národního parku)*

Čluny kromě kanoí a raftů mohou do parku jen na povolení správy národního parku.

INSTRUKCE PRO TREKKAŘE

Útulny v divočině jsou určeny pro jednonoční pobyt.

Útulnu je návštěvník povinen uklidit a připravit pro další návštěvníky

Zvířata musí být chována mimo útulnu.

V sezóně je dobré mít s sebou stan, útulny mohou být obsazeny.

Používání plynového vařiče snižuje spotřebu dřeva, připraveného při útulnách.

Jak nakládat s odpadem? Spalitelný spálit, organický kompostovat. U každého místa pro rozdělávání ohňů nemusí být odpadkový koš. Odpad si musíte vzít s sebou dokud nenarazíte na nejbližší recyklační místo (při všech útulnách a základnách)

RYBAŘENÍ

Rybaření je povoleno v řekách v době od 1.6. do 10.9. dle podmínek daných správou národního parku. Ekologické chytání (chytání ryb pro okamžitou spotřebu bez předešlého povolení) možné. Rybaření pod ledem je povoleno v zimě na všech jezerech.

DEN TŘETÍ – Z MYLLYKOSKI K JEZERU KULMAKKOJÄRVI (16KM)

Probouzíme se ráno se stejnou náladou, v jaké jsme šli večer spát a nic na tom nemění ani fakt, že se poněkud pohoršilo počasí. Obloha je jasná jen zčásti, z jihu se začínají formovat oblaka, občas dokonce i varovně šedavá. Předpověď počasí na dnešek už nemáme, a tak se může stát cokoliv. Zatím je však dosti teplo, a to máme teprve půl deváté.

Po klasické snídani sestávající z topinek s Pohjanpoikou se kolem deváté vydáváme na cestu. Vracíme se ke křižovatce cest, naposledy se několikrát otáčíme

za impozantním panoramatem peřejí Myllykoski. Dnes chceme jít stále klasickou Medvědí stezkou, rozhodujeme se ignorovat „Malou medvědí", jež vede severně od Kitky, neboť bychom tak přišli o prý nádherný vodopád Jyrävä, okolo nějž přímo vede stezka po jižním břehu. Namířeno máme až k vrchovištnímu jezeru Kulmakko, kde má stát prý největší útulna Jussinkämppä, nadimenzovaná pro 20 lidí.

Vydáváme se po rozcestí směrem na východ. Cesta dosti strmě stoupá na vysoký skalnatý břeh nad řekou, která v těchto místech sestává z nesčetných, po sobě následujících prahů a peřejí, takže by byla asi vhodná pro jízdu na raftech. Podél vody se jít nedá, z obou stran řeku svírají rozhlodané granitové skály. Břeh je vysoký snad 100 metrů nad hladinou, nám se však jde lehce a bez problémů, batohy jsou již o fous lehčí. Když se dostaneme nahoru, objevuje se v hloubce unikátní pohled na nádhernou modrou řeku, rozbrázděnou bílými vráskami peřejí, z nichž až sem, do té orlí výšky, stoupá burácení a řev zpěněných vod. Je to asi jeden z těch klasických pohledů z parku Oulanka, kvůli kterým sem lidé jezdí. Opatrně se nakláníme dolů a obdivujeme tu širokou modrobílou stuhu řeky s poetickým názvem Kitka (Finové mají asi jiný pravopis…) Teď jdeme prakticky po rovině, vysoko nad řekou, na cestě jsou občas položené klády, ale teď je tu sucho. Obloha je rozdělená na jasně modrou nad námi a dosti temně šedivou na jihozápadě, ale zatím se snad žádná bouřka neblíží, protože i když začíná být vedro, není dusno, povívá větřík a komáři tu nejsou. Asi po necelém kilometru řev řeky dole markantně zesiluje, což je neklamným znamením, že se blíží Jyrävä.

Řeka je najednou skoro zahrazena zužujícím se skalnatým hrdlem, jež ji symetricky svírá po obou stranách jako obří trychtýř. Nepokojná voda se chvíli nerozhodně točí ve vírech, ale pak nachází cestu přímo středem. Začíná volný pád přes deset metrů, kdy se jednolitá, neuvěřitelná masa vody přelévá přes vysoký práh a spadá kolmo v modrobílé pěně dolů. Ten úchvatný pohled rámují štětky jedlí a borovic po obou stranách a odvážlivec by se možná mohl spustit dolů a odpočívat přímo na jednom z kamenných svodidel při ústí trychtýře. Na Jyrävě není nejdůležitější výška vodopádu, vždyť třeba v Norsku jsou i dvacetkrát vyšší, ale to, jaké obrovské množství vody se zde valí, jak jednolitě padá dolů a jak až geometricky přesně je celý ten div přírodou narýsován. Pod vodopády zase začínají staré známé prahy a v dálce vidíme rybáře, jak stojí v holínkách po pás ve zpěněné vodě a zkouší to muškou na lososy. Nemůžeme se nabažit pohledu ze skalních vyhlídek, a to tušíme, že celý ten div ještě uvidíme zblízka a ne z ptačích perspektiv, protože stezka strmě padá dolů a hluboko pod námi, těsně při břehu pod vodopádem, kde skály mizí a země je zde rovná jako mlat, vidíme útulnu Silasmaja, jejíž umístění není také zrovna špatně vyřešeno, jen co je pravda.

Scházíme k ní až na úroveň řeky a můžeme se ještě jednou dosyta vynadívat zespoda na úchvatnou Jyrävu, její impozantní vodní masu, zužující se při volném pádu do koryta, hlučící a bouřící, jako by chtěla všem ještě jednou ukázat, že ona je na světě nejkrásnější. Stojíme před standardně výborně vybavenou tupou, nakukujeme dovnitř a jsme rádi, že jsme spali na Myllykoski, neboť vevnitř se ještě válí dva lenoši, ač už je deset dopoledne. Navíc si blahořečíme, že ten jyrävský zázrak můžeme sledovat odpočinutí a v plné síle. Následuje opětovný výšlap nahoru, neboť řeka si po umožnění možnosti shlédnout zázračný vodopád zdola zase uchovává svůj kaňonovitý ráz a svírá se ve vysokánských skalnatých březích. Nicméně cesta po vysokém břehu je příjemná, vede suchým rovinatým lesem, ve kterém roste kromě kvetoucích obřích borůvek a huňatých mechových polštářů smaragdová, po kolena vysoká tráva, pijeme studenou vodu z bílých potůčků a potkáváme nějaké finské trekkaře, vyměňujeme si s nimi úsměv a tradiční pozdrav „Hei!"

Říkáme si, jestli už Oulanka snad hned na úvod nevyčerpala všechny své krásy, nedovedeme si po těchto výborných zážitcích představit něco jiného… Věříme však pevně, že se bude na co dívat i ve chvílích a dnech příštích.

Asi po čtyřech, pěti kilometrech od Myllykoski, kdy se pod námi v hloubce stále vlní úchvatná Kitka, jež opět nabízí pohledy ze strmých skal dolů na další divoké peřeje a vodopády, se cesta stáčí od řeky, začíná klesat a my po chvíli dorážíme dolů k velké říční rozlivce, kterou obcházíme a vracíme se kousek proti proudu, na místo, kde visí zcela nový, čistotou a čerstvým dřevem zářící visutý most. Místo se jmenuje Harrisuvanto a voda je zde klidná a proudící, přesně podle svého názvu, neboť *suvanto* znamená ve finštině „tichá voda". Kousek před mostem je přes řeku lano pro lodní přívoz, který zde asi fungoval před vybudováním mostu, neboť ve starých mapách je Medvědí stezka značená po severním břehu řeky, odkud zřejmě nebyly tak hezké výhledy, tak se to upravilo až nedávno.

Jelikož, jak se zdá, hezké počasí vítězí nad ošklivým, máme velkou chuť si v „suvantu" zaplavat. Voda je hluboká, teplá a mírná, tak neváhám a už jsem v ní. Plavu skoro až na druhý břeh, u něhož voda proudí nejsilněji. V nádherně čistých vlnkách blbnu jako tuleň, potápím se, dělám kotouly ve vodě a vůbec si až nekřesťansky medím. Zlákat se nechává i Martina, aspoň na chvilku, neboť se od protějšího břehu blíží větší partička turistů, zřejmě zdolávajících malý medvědí okruh.

A tak se rychle oblékáme, lapáme ta obrovská, včelu připomínající hovada, která mě tak překvapila včera při přechodu přes aapu, sluníme se a zevlujeme, neboť času je spousta. Komáři tu nejsou, zato tu musí být strašně ryb, které se vyvalují v té přečisté, skoro 19 stupňů teplé vodě, kousek pod polárním kruhem. Nakonec tohle idylické místo opouštíme a přecházíme přes bytelný visutec na severní břeh řeky.

Zde je opět tradiční přístřešek s ohništěm, cesta se odklání od řeky a vede pralesní, hustě zarostlou strží asi půl kilometru, než docházíme na rozcestník mezi Malou a Velkou medvědí stezkou. Malá vede dál rovně strží, Velká nás nutí k strmému výstupu s asi stopadesátimetrovým převýšením, kde nám pomáhají dřevěné schůdky, ale zejména opodstatněná a stále vysoká míra euforie nad tou nádherou všude kolem.

Cesta se na chvíli odklání od řeky hluboko dole, jež je chvílemi dobrých 150 metrů pod námi. Vracíme se k ní prudkým, kořenovitým padákem, kde se musíme vyhýbat ostrým, sluncem a vodou vybleněným balvanům. Jsme zpátky při toku divoké Kitky, která je zde dobrých padesát metrů široká. Chvíli váháme kudy dál, protože těsně při břehu jsou skalky a nad nimi začíná strmý, naprosto neprostupný prales. Jedinou možností, jak se zdá, je traverzování skal těsně při břehu řeky. Zatímco Martina čeká, jdu objevovat stezku. Můj předpoklad se ukazuje jako správný, po chvíli namáhavého plahočení po strmé skále objevuji značku. Namáhavý úsek těsně podél řeky naštěstí netrvá dlouho, protože jdeme tudy velmi pomalu. Dál se postupuje stále při břehu řeky, ale už poněkud schůdnějším terénem, i když stezka neustále kolísá nahoru-dolů, i když v rámci pětimetrových převýšení. Rozhodně to není tak snadné, jak napovídá mapa, kde cesta vede po vrstevnici těsně při břehu. Odměnou za námahu jsou však neustále se měnící scenérie řeky po pravé ruce. Divoká, doširoka rozlitá voda skáče přes prahy a peřeje, kolem strmých břehů se občas objevují malé loučky porostlé vysokou travou a rákosinami, které se dříve, když území parku sloužilo za pastviny pro soby, uměle rozšiřovaly právě z důvodu zvýšení výnosů trávy, která se sušila na dřevěných bradlech. Po připojení východních částí Karélie k Rusku tato činnost zanikla, loučky však zůstaly, zdivočelé a zanedbané, pravidelně zalévané vodou z rozvodněné řeky, takže v záplavě bylin a pestrobarevných květin je občas slušné množství komárů, líhnoucích se

v naplaveninách. Obdivujeme vyhlídky na zátočiny řeky, ostrůvky a příkré skály bizarních tvarů na druhém břehu. Potkáváme zde dvě mladé Finky s objemnými batohy a vyměňujeme si zkušenosti z cesty. Naším směrem se prý ještě nějaký čas půjde podél řeky, než se cesta definitivně stočí na sever, do táhlého kopce.

Cesta se zklidňuje v lučinaté rovině při řece, nad níž se vlevo začíná zdvihat smrkový les. Komárů je tu dost, zejména při dvou po sobě jdoucích přístřešcích s krkolomnými názvy Päähkänäkallio a Venäänmutka, přičemž ten druhý svým názvem již avizuje blízkost ruských hranic (Rusko se finsky řekne Venäjä – pokud si vzpomínáte na starověký kmen Venetů, možná vám finština přijde méně nelogická). Při přístřešcích potkáváme docela dost Finů, kteří zde odpočívají a vehementně se potírají repelenty, jakož i my tak musíme učinit. Společně zanadáváme na hmyz, překonáváme další lučinatou bažinu a od řeky se odpojujeme při dalším starosámském dřevěném lávvu Yli-Kota (jež je ovšem na mapě značen jako Kahlamo). Komárů je zde docela hodně a tak jsme rádi, že se cesta stáčí na sever a začíná pomalu stoupat. Jsme zřejmě v nejvýchodnějším bodu naší cesty po Finsku – říše ruského medvěda začíná cca pět kilometrů od nás, kde se řeka Kitka slévá se svou sestrou jménem Oulanka.

Les, temný a bažinatý, zde opět působí podobně mrtvě a depresivně, jako včera před *tulentekopaikkou*. Přecházíme rozbahněným tichým lesem přes potok, opět rašelinně nahnědlý a líný, z nějž nabíráme ne zrovna ledovou vodu do láhve. Repelent – nerepelent , během chvilky, kdy se skláním nad tokem, nalétávají na mě agresivní a velcí černí komáři, jež svým protivným bzikotem tvoří jedinou zvukovou kulisu tohoto neutěšeného místa. Naštěstí cesta začíná strmě stoupat nahoru. První stoupání je –jako všude zde v Oulance – usnadněno dřevěnými schůdky, které nás vedou pryč z temných bažin do krásného, zelení a bujnou vegetací oplývajícího tajgového lesa. Rozdíly ve vegetačních stupních jsou zde vskutku neskutečné. Nemám přehled, jak přesně vysoko jsme nad mořem, ale počítám, že ty bažinaté nížiny jsou tak pouhých 100-150 metrů nad hladinou Botnického zálivu. Když se vám podaří vystoupat o pouhých 50 metrů výš, peklo se mění v ráj. Po komárech ani stopy, hezky se ochlazuje a vítr suší orosená čela.

Po krátké rovince následuje další strmý vrch, tentokrát bez jakýchkoli berliček, jen uzoučká vyšlapaná stezka kolmo vzhůru. Dík absenci schůdků a podobných vymožeností si můžeme připadat jako v divočině (v níž koneckonců jsme), neboť les je zde bizarní, s pokroucenými prastarými stromy, všude usazený ve vysokém borůvčí a ševelící trávě. Na další rovince s údivem zíráme na popelnice na tříděný odpad. Jak poznamenává Martina, míň vhodné místo zde určitě není. Vynášení odpadků musí probíhat ručně, v pytlích na zádech. Do nejbližší civilizace a k nejbližší silnici je dost daleko, snad sem může vést jakási cesta z hraniční Liikasenvaary, protože na mapě je asi kilometr a půl odsud na východ značeno jakési parkoviště na lesní cestě mimo národní park.

Zbavujeme se všech odpadků a zahajujeme poslední strmý stoupák, takže máme za sebou na dvou kilometrech nejméně dvousetmetrové převýšení, což je znát na teplotě i na tom, že tu nelítají žádní komáři. Co je však horší, je fakt, že za tímto horským hřebenem na nás číhají šedé, jednolité mraky, které asi pohoří zadržovalo a drželo nad Kitkou ještě stále modré nebe. Z ničeho nic to vypadá na déšť, a co hůř, na takový ten vleklý a dlouhodobý, protože mraky jsou nízké a nefouká žádný vítr. Poprvé, co jsme ve Finsku, nám na cestu nesvítí slunce. Teď pokračujeme zvlněnou trasou okolo pěkně porostlé aapy, jež zde není hnědá, ale brčálově zelená, pokrytá kvítky a štětičkami suchopýru – přesto však zrádná a nebezpečná. Po zdolání aapy se ocitáme v náhorním hustém tajgovém pralese, který zcela odpovídá mým představám o ruských sibiřských ságách. Les se zdá být nekonečný, plný ob-

řích borovic, smrků a jedlí, suchý, ale zároveň ne vyprahlý, ač zde již pěkně dlouho nepršelo. Stezka je naštěstí dobře značená i příjemně vyšlapaná mezi bujnou vegetací, v níž jednoznačně vítězí brusinčí a borůvčí. Dosahujeme zřejmého vrcholu celého pásma a začínáme skoro neznatelně klesat touto divokou, tichou a uklidňující tajgou, kterou rozeznívá jen občasné pípnutí ptáků.

Začínáme být trochu zneklidněni, protože pochod tajgou se pěkně protahuje, i když by odsud měl být jen kilometr k jezeru Kulmakko a chatě Jussinkämppä. Kilometr je to, zdá se, nekonečný. Stále se vineme stezkou utopenou v borůvčí a jezero je v nedohlednu, i když se nám už několikrát zdá, že jej vidíme v dálce, za další zákrutou však následují jen další statisíce lesních velikánů s těmi nejtemnějšími barvami jehličnatých větví.

Ve chvíli, kdy už na sebe trochu štěkáme, protože jsme celkem utahaní, objevuje se najednou před námi obrovské, tiché a šedé jezero, ze všech stran obklopené mírně zvlněnou pralesní tajgou. Jdeme chvilku po jeho východním břehu, nízkém a suchém, vyhlížíme chatu (zatím marně) a obdivujeme tu nekonečnost, osamělost a klidnou sílu místní přírody pod ocelovým nebem, které tomu všemu dodává ještě o pár odstínů zádumčivosti a ticha navíc. Asi po třech stech metrech se konečně les maličko prosvětluje a my vidíme na zalesněném prostranství asi padesát metrů od břehu obrovskou dřevěnou útulnu Jussinkämppä.

Dnešních šestnáct kilometrů je za námi, my s úlevou pokládáme batohy před chatu a opíráme se o její stěny, abychom s úctou a hlubokým respektem do sebe nasáli krásu místa, opět tak excelentně stvořeného pro výstavbu *tupy*. Ze dveří je vidět přes pár gigantických borovic na rozlehlou jezerní plochu, utopenou v nekonečných temných lesích. Na zem začínají spadávat první nesmělé kapky deště, mraky pomalu míří k jihovýchodu, vypadá to na nějakou slabší studenou frontu. Ale co, máme střechu nad hlavou – a to ne lecjakou!

Vnitřek chaty, rozlehlé a přesto neskutečně útulné, má stejný melancholický nádech jako krajina okolo, neboť je tvořen tmavými roubenými kládami. Ač má chata jen jednu místnost, je několika výklenky rozčleněna asi na tři části, takže je opravdu možné, že by se zde mohlo vyspat až dvacet lidí, aniž by si nutně museli zírat na hlavy. Nacházíme zde dost zanechaných potravin, mezi kterými vedou vajíčka. Vaříme čaj s rumem a vtom do chaty vchází starší, asi tak šedesátiletý hubený chlapík, oblečený do zálesáckých zelených kalhot a stařičké vojenské vesty, u pasu s pravým sámským *puukko*, ostrým nožem, který zde nosí každý správný tramp. Se sympatickým výrazem v melancholické zádumčivé tváři odpoví na náš pozdrav tichým zamumláním, rozhlíží se po chatě a nejeví žádné známky toho, že by se chtěl pouštět do řeči. Odmítá i čaj s rumem, jež mu nabízím, ale není to nějaká příkrost či opovržení, spíš jen tichý, pozitivní klid, jež dává najevo skoro neznatelným úsměvem ve staré tváři, když lehkým pokynutím ruky odmítá kouřící hrneček, v němž je *tee ja rommi*.

Ihned mu začínáme přezdívat „Jankovičář", což v našem slangu znamená něco jako „člověk, milující osamění a klid". Jankovičář se zase tak nenápadně pousměje a jde ven. S údivem zjišťujeme, že si jde postavit do lesa, dobrých sto metrů od chaty, stan. i tento moment dokladuje odlišnou mentalitu nás a Finů, ale my, již poučeni, v tom nevidíme nic divného. Ač je chata dimenzovaná pro dobrých 15-20 lidí, a jsou v ní jen dva človíčkové, mnoho zdejších lidiček to bere tak, že respektují právo prvního a protože nechtějí rušit, jdou pod stan. Právo prvního příchozího může porušit jen právo nejvysílenějšího, je zde totiž běžné, že když do útulny dorazí někdo po dlouhém trekku, zničený a unavený, bývá běžné, že když se uloží ke spánku, jdou spát i ostatní, respektují jeho stav. Nebo dokonce se ti, co zde byli

před ním, seberou a jdou stanovat, aby mohl znavený poutník zrelaxovat v naprostém klidu.

Musíme říct, že ač dnes nemáme za sebou nijak extrémně dlouhý a náročný úsek, cítíme se unaveni docela dost. Je to takový zvláštní stav, že člověka sice vůbec nic nebolí, ale přesto v něm není pražádná energie. Nezbývá než se vykoupat v teplé vodě jezera, v němž se to přímo vaří rybami, pojíst míchaná vajíčka s pohjanpoikou a zatopit v kamnech. Po tradiční relaxační chvilce únava rychle mizí. Do *tupy* opět vchází Jankovičář, který zřejmě zmerčil kouř z komína a jde s námi zcela mlčky, s vševědoucím úsměvem, na dobrých dvacet minut posedět v teple chaty.

Cítíme se již dokonale odpočatí a máme přečtené skoro všechny stránky v kronice (i tento Bohem zapomenutý kout světa bývá navštěvován třeba na začátku února, kdy je venku hluboko pod dvaceti pod nulou. i tento obří srub prý lze snadno vytopit na patnáct nad nulou, vysekat v ledu díru, nalovit si ryby a pak se třeba, pro dovršení blahého pocitu, vykoupat v ledovém otvoru.) Bohužel, většina zápisů je ve finštině, které zatím ještě vůbec nerozumím, pokud je mluvená (to loni v Norsku bylo o dost lepší), a pokud je psaná, tak chápu jen pár slov, jako třeba *huomenna*, což znamená „zítra". Trochu se řehtáme na adresu Němců, jež zde byli před 2 dny, (že by to byli ti, co jsme potkali na hranicích parku před Myllykoski), kteří zde veršovali říkanku o svém pochodu, kterou uzavřeli výkřikem „schrecklich kreisse" – doufám, že tím „strašným krajem" mysleli rodné Porúří a ne tuhle nádheru, když se láme severní Karélie s jižním Laponskem.

Mezitím se okolí Jussinkämppy začíná docela zalidňovat. Je už kolem osmé večer, trochu poprchává a do útulny vchází tři Finové – rodiče s asi sedmnáctiletou dcerou, která toho má evidentně dost. Nejprve se zdá, že budou všichni spát v útulně, ale po chvíli je jasné, že zde zůstane jen unavená dívka, protože její rodiče mají s sebou *koiru* – a pes do *tupy* dle pravidel života v přírodě nesmí, a tak se usidlují i se psem v přilehlém dřevěném lávvu, které ovšem není tak začouzené, jako to na Valtavaaře. Ještě než zmožená dívka usíná, využívám toho, že umí anglicky a chvilku si s ní povídám. Říká, že jdou z Ristikallia a dnes „dali" sedmnáct kilometrů od přírodního centra Luontokeskus na vodopádech Kiutaköngäs. Trochu se děsí mých slov o extrémní náročnosti posledního úseku před Rukatunturi, ale pak to bere po finsku s klidem. Ptám se na počasí, říká, že předpověď hlásí na zítřek déšť, ale že to nic nemusí znamenat, protože „v Laponsku s počasím nikdo nikdy neví dopředu nic jistě".

Před útulnou sedí její rodiče s Jankovičářem a světe div se – povídají si. i když Jankovičář toho moc nenamluví, jen tiše přikyvuje a občas jen něco krátkého prohodí svým hlubokým, moudrým uklidňujícím hlasem. Nechceme rušit a tak se vydáváme na krátkou procházku směrem dál na sever, kam půjdeme zítra. Rozhodujeme se, že zítra dáme odpočinkový den, jen 9 kilometrů k další útulně Ansakämppä. Proč ne, jsme v plusu a máme za sebou už skoro polovičku Medvědí stezky. Stále prší, nám to však pranic nevadí. Jdeme chvilku lesem a pak cesta vede podél severního cípu jezera Kulmakko, které se zde ztrácí v rozlehlé aapě, na pohled dosti nebezpečné, přes kterou vedou kluzké ztrouchnivělé klády, které se občas nepříjemně boří a zvedají. Pohled skrz aapu na jezero však stojí za všechna úskalí – můžeš sledovat zástupy teď v dešti a podvečeru zavřených stulíků, jak vyčuhují z mělké bahnité vody, svými kalichy v barvě zelené, nažloutlé a nafialovělé připomínají číše uměleckých sklářů, a do toho kapky deště tesají do temné hladiny tisíce drobných kružnic, z kterých vystřikují stříbřité kapky vody…

Po chvilce rozjímání nad bezednou aapou, kde by jediný krok mimo olezlé klády znamenal velmi vážné problémy, pokračujeme kousek dál na esker, porostlý

zase skvělou smrkovou tajgou a pak se vracíme zpět do útulny. Dívčina už spí, Jankovičář sedí s jejími rodiči mlčky u ohně a k chatě zrovna přichází dva starší Finové s ohromnými batohy na zádech. Může se zdát, že tu je přelidněno, na to, jaká to je divočina, ale vůbec tomu tak není, s námi je nás tu celkem osm a to je na celý den chůze v pustých lesích docela málo, zvláště když tito lidé (s Jankovičářem v čele) nejsou žádní měšťáci, ale na přírodu dokonale připravení a s ní výborně sžití lidé, kteří sice mohou během roku pracovat někde v Helsinkách v kanceláři, ale v létě se promění a vtělí do duší svých přírodních předků, aby si obnovili zde stále nerušenou sílu původního, ryze přírodního života.

Po desáté se ukládáme ke spánku, už neprší, ale mraky se stále honí a polární den je dnes o dost šeřejší, než třeba včera na Myllykoski. Martina si medí, že se vyspí na matraci, já čichám ke smolným kládám srubu a říkám si, že asi nejsem tak do morku kostí zkažený člověk, když mi Bůh dal navštívit živému a zdravému tak krásný kout naší stále více úpící a zdevastované planety Země…

DEN ČTVRTÝ – Z JUSSINKÄMPY K VODOPÁDŮM KIUTAKÖNGÄS (16KM)

Po probuzení nás sice vítá šedé nebe, z něhož čas od času spadne nějaká ta kapka, ale jinak se cítíme dobře, odpočatí a svěží, po včerejších nepříjemných stavech z únavy není ani památka. Společnost na Jussinkämpě se brzo ráno rozrůstá o partičku dělníků z organizace Metsähallitus, jež zde začínají cosi stavět. Můžeme jen hádat, co to bude, až to bude – možná sauna, protože jinak tu je již vše – chata, lávvo, dřevník i záchodky. Vzhledem k poloze chaty u jezera se to zdá docela pravděpodobné. V každém případě mají ti chlapíci docela daleko do práce…

Vyrážíme před desátou, přesto jsme první ze všech, i když vidíme Jankovičáře, který nás vítá tichým pozdravem přejícím nám dobré ráno, jak pomalu, beze spěchu strhává stan. Vyrážíme na severozápad kolem aapy a dál, ponořeni do nekonečného lesa. Cesta ubíhá výborně, protože stezka je převážně rovinatá, sem tam nějaké mírné stoupání po náhorní pláni. Míjíme klíčový kilometrovník, který říká, že jsme přesně v půlce cesty mezi Rukou a Hautajärvi. Ale protože se cítíme dobře a vzhledem k faktu, že z Hautajärvi můžeme odjet až v pondělí, jsme značně v plusu. Rozhodujeme se, že odpočinkový den přesuneme na neurčito a dnes dorazíme až k vodopádům Kiutaköngäs, které leží necelý kilometr před silnicí Käylä-Liikasenvaara, jež protíná národní park a při které leží informační středisko a centrum správy parku Oulanka. Získáme tak čas na prodloužení trasy tím, že si vyrazíme i po vedlejší stezce na Ristikallio, Křížovou skálu, která je prý překrásná.

Po dosažení vrcholu jen mírně členitého pásu kopců začíná stezka prudce klesat k rozbahněnému potoku, za nímž stoupáme na malé návrší, kde se krajina opět začíná výrazně měnit. Neprostupná tajga ve které převládá smrk a ve které se stezka vlní členitým terénem je střídána neuvěřitelně plochou a suchou plání, porostlou řídkým borovým lesem. Tato pláň leží již poblíž řečiště Oulanky. Je tvořena pískovým širokým valem, po němž se jde líp, než po dálnici. Cesta je široká, rovná a bez jakýchkoli překážek, takže postupujeme velmi rychle. Zlepšuje se i počasí, již dávno neprší a dokonce se začíná prosazovat modré nebe se zlatým sluncem, které tomuto místu dodává dojem bezpečí a pohodlí. Potkáváme několik skupinek trekkařů, většinou nečekaně vysokého věku, což je však tady ve Finsku obvyklé. Není divu, na tento úsek si může troufnout opravdu každý. Podle mapy už řeka Oulanka nemůže být daleko. Asi dvoukilometrová rovná pláň je náhle přerušena hlubokým zářezem potoční rokle, kterou zdoláváme a když se dostáváme zpět nahoru, zůstáváme v úžasu nad krásou pohledu, který se nám naskýtá. Ocitáme se na vysokém plochém břehu, pod námi se poprvé objevují vody řeky Oulanka. Řeka je pod námi asi třicet, čtyřicet metrů, plochý val spadá náhle k vodě holým, písčitým srázem. Zatímco řeka Kitka byla divoká a spěchající, Oulanka je tichá, klidná, meandrující

v četných zákrutech širokým údolím, kde jsou rozlehlé písčité pláže, na kterých občas vidíme přístřešky a ohniště pro vodáky na opačném břehu. Barva vody je tmavá, nahnědlá, v klidných plochách se zrcadlí modré nebe a bílá oblaka. Reliéf řečiště zpestřují četné písčité kosy, ostrůvky a výběžky hustého borového lesa, na druhém břehu se zdvihají oblé, neprostupným lesem pokryté vrchy. Naše stezka vede zase prakticky po rovině, snadnou cestou po vysokém břehu, z nějž můžeme obdivovat všechny říční zátočiny. Obcházíme říční rozlivku Ahvenlampi, Okouní jezírko, nad kterou je ohniště. Řeka nám teď mizí z dohledu a Ahvenlampi je hluboko pod námi v zalesněné strži. Když se opět vracíme k Oulance, objevuje se odbočka doprava do srázu dolů, kde je avizovaná útulna Ansakämppä, kde jsme původně plánovali dnes skončit. Ale je teprve něco málo po poledni a my, aniž bychom se byť jen trochu unavili, už máme za sebou 9 kilometrů.

Scházíme po dřevěných schůdcích na plošinu, jež je asi v polovině mezi Medvědí stezkou a hladinou Oulanky. Stojí na ní docela pěkná chata, kterou si letmo prohlížíme, abychom věděli, o co dnes přijdeme. Chata je tmavší, má dva pokoje. Vybavení je standardní, u chatky je mladší finský pár s chlupatým vlčákem, dělají si oběd.

Rozhodujeme si dát těstovinovou pochoutku, chceme použít místní vařič, ale v bombě není plyn, takže vybalujeme vlastní bombičku. Během oběda na místo přichází Jankovičář. Usměje se, již o trošku výrazněji, než včera, opře si batoh o chatu, vyndává svůj vařič, který vypadá dosti zvláštně, je to taková podivná nádoba, ze které vede hadička k nástavci s hořákem – přijde nám to trochu nepraktické, ale je pravda, že už jsme podobný „verk" tady ve Finsku měli možnost vidět.

Okolo ohniště poletuje pár komárů, jsou to první komáři od bažinatého potoka za Jussinkämppou, neboť v písčité plošině byl vzduch těchto potvor zcela prostý. Scházím dalšími schůdky příkrým svahem přímo k řečišti Oulanky, abych zde umyl nádobí a nabral vodu. Tady u řeky, kde povívá svěží vítr, už zase žádní komáři nejsou. Nabírám vodu, umývám ešusy v čisté a průzračné řece, jejíž voda chutná čistě a sladce jako kdekoli ve Finsku a je bezpochyby vhodná k pití a fotím si vlčáka, jež si hraje u vody se svým pánem, který mu hází do proudu, hlubokého a temného, klacek. Pes s viditelnou rozkoší zdolává mocnými záběry pracek metry v nenápadném, přesto však silném proudu. Říkám si, že na tu fotku budu doma nachytávat přírody neznalé kamarády, když jim budu líčit, že v Oulance byli vlci. Marná sláva, hodně mě mrzí, a je mi zároveň docela záhadou, že nepotkáváme žádná zvířata, vyjma velkého množství ryb v řekách a velkých vodních ptáků. Snad je to tím, že je vrchol sezóny a parkem přece jen proudí relativně dost lidí, takže se zvěř může schovat v hloubi pralesů daleko od Medvědí stezky, snad v tomto ročním období vedou migrační sobí tahy úplně jinudy, kdo ví…

Když si u řeky dávám cigárko, vidím, že se blíží kánoe s párem lidí okolo čtyřicítky. Sedím na břehu a vychutnávám si s romantickými představami blížící se dřevěnou loď, jistě lavírující ve vírech Oulanky. Kánoe přistává kousek ode mě a muž, rozložitý nazrzlý Fin s knírkem se mě na cosi finsky ptá. Bohužel nerozumím, naštěstí chlapík ovládá překvapivě dobře angličtinu. Říká, že přišli o sirky, jestli nějaké nemám. Vzhledem k tomu, že máme pořád tři zapalovače a dvoje sirky, slibuji donesení zapalovače. Martina, jež šla zrovna od chaty k vodě, se pro jeden zapalovač vrací. Chlapík děkuje a prý co za to chci. Říkám, že pochopitelně nic, že „ohňů" máme povícero.

Když se muž dozvídá, že jsme Češi, uznale se na mě podívá a říká:

„Vy Češi jste neuvěřitelní, jak se vždycky dokážete skvěle připravit na mistrovství světa v hokeji! Během přípravy vás vždycky porazíme, ale jak přijde nějaký důležitý zápas, z neznámých jmen se stanou hvězdy a my nemáme šanci!"

„Přiznávám, že už jsme jako kdysi Sovětský svaz!", odpovídám, „chápu, že už všechny hokejové země musíme štvát, že nám už nikdo vítězství nepřeje… „

„Ale to se zas nedá říct", odpovídá vodák, „český hokej se mi líbí, protože je v něm neuvěřitelná volnost, improvizace a chytrá myšlenka! Když hraje hokej Česko, vždycky je se na co dívat! To je podobné jako finský hokej, který také není svázán taktikou, ale těží se z rychlosti, výborného bruslení a vtipné a nápadité souhry… „

To je voda na můj mlýn, chlapík se zřejmě vyzná. Chvíli podrobně rozebíráme taktiku jednotlivých reprezentačních týmů a shodujeme se, že nemáme rádi obranný a taktikou spoutaný herní projev Švédů, nebo bezhlavou agresivitu zámořských týmů.

„Kde pořád berete tolik skvělých hokejistů?" diví se kanoista, zatímco jeho žena, která se debaty neúčastní, se jen vědoucně usmívá. „Po titulu mistra světa vám celá reprezentace odejde do NHL, už už si říkáme, že za vás bude hrát třetí garnitura, že už se vám to nemůže povést, ale ti kluci zase všechno vyhrajou… „

„Máme výborný trenéry a dobře se pracuje s mládeží, už od čtyř-pěti let", říkám. „Ale to asi u vás platí taky, protože Finsko šlo v hokeji za posledních deset let obrovsky nahoru. a je mi jasné, že když na olympiádě příští rok třeba vypadneme, budu fandit Finsku, protože taky hrajete hezký hokej… „

Chlapík se skromně usmívá a říká:

„Nojo, to je pravda. U nás má hokej rád skoro každý. a já, já jsem taky kdysi hrál za Finsko… „

Odráží se pádlem od břehu a nechává mě na písečné plážičce samotného se svým úžasem. Kdo ví, co byl třeba před deseti lety tenhle človíček zač, třeba zrovna on střílel góly do sítě Břízovi, nebo dokonce Haškovi…

A tak s údivem a obdivem sleduji mizející kánoe a dvojici přeju, ať zvládne po cestě bez nehody všechny spodní proudy a vodní válce, aby šťastně dopluli až na ruské hranice, kde se Oulanka stýká s Kitkou…

Po chvíli už s batohy na zádech pokračujeme dál na severozápad, proti proudu řeky. Dělá se dusno a mraky na východě začínají být olověné, modročerné. Vzduchem poletují obrovská hovada, která nám notně znepříjemňují pochod sytým bzukotem a neustálým nalétáváním na obličeje. Jsme sice pomazaní „smraďochem", takže nás neštípou, ale od věčného otravování by nám nepomohla zřejmě ani kyselina sírová. Tyto faktory napovídají, že se zřejmě blíží bouřka. Natahujeme krok jak můžeme, cesta je naštěstí opět dobře schůdná, stále po vysokém písečném valu. Zažít bouřku v divočině se nám nechce, na druhou stranu současné počasí dává krajině ty nejsytější a nejkontrastnější barvy, když na lesy pod černými mraky dopadá zlaté slunce a to vše se odráží v jemných spodních proudech Oulanky, kroutící se jako nekonečný mytický drak stále hluboko pod námi.

Mraky houstnou, ale slunce se na druhou stranu také nemíní vzdát, pálí a svítí jako někde v tropech. Nad východními horami se ozývá první tlumené pochrochtávání hromů a jasně zelené, ozářené lesy se začínají chvět v prvních poryvech větru kdesi daleko nad Ruskem. Po několika kilometrech stezka opouští val, který zde končí a klesá přímo k Oulance.

Je zde malá přívětivá loučka s ohništěm a přístřeškem, v místě, kde se do Oulanky vlévá potok Mořská strouha (Merioja). Je to hezké místo na táboření, s výhledem na meandry Oulanky a soutok vodních toků, kde se nedá určit, která z vod je více čistá, můžeš jen sledovat oblázkové naplaveniny na dně, které je průzračné i do velké hloubky. Ale my tu tábořit nebudeme, protože chceme dorazit až pod vodopády Kiutaköngäs, kde má být také místo pro táboření.

Nevím, čím to je, ale pořád se nějak nemůžu zbavit představ, že vodopády Kiutaköngäs budou něco jako Karlštejn, spousta turistů a tak, do těch představ mi lezou Japonci s videokamerami, jak si točí šumění vod. K přírodnímu centru Oulanka totiž vede silnice a v létě sem zajíždí i taxibusy. Jsem docela zvědav, jak to nakonec dopadne.

Ke Kiutaköngäs to už není daleko. Postupujeme tichými lesy při břehu Oulanky, stále se líně valící pralesní krajinou, dýchá z toho závan dávných věků z dětských představ o divočině. Japonec zatím naštěstí žádný, dokonce nepotkáváme žádné lidi. Stezka stoupá od řeky nahoru, když vidíme u cesty dřevník, u nějž je odbočka strmě dolů, k řece, kde je avizované *leirialue* – místo na táboření. Necháváme si batohy v dřevníku a jdeme to prozkoumat. Už po cestě dolů začíná sílit hučení divoké vody. Záhy už vidíme nádherné ústí vodopádů, které končí v typické hluboké rozlivce. Voda do ní padá nádhernými peřejemi, zahryznutými do až kýčovitě barevných červených skal. Tábořiště vypadá perfektně. Leží při pobřeží rozlivky, přímo naproti divoce se tvářícím rozervaným rudým skalám, jejichž středem se derou zpěněné vody Oulanky. Místo samotné je docela rozlehlé, ale je chytře umístěno v členité pahorkaté krajině, takže si zde můžete postavit stan kde se vám zlíbí, s tím, že můžete vychutnávat soukromí, i když je kolem vás pár dalších stanů. My zde nacházíme asi šest stanů, ale nejsou na první pohled vůbec vidět. Rozlivka má vyústění až na samém konci tábořiště, kde okrouhlý poloostrov s velkou pláží odděluje hluboké tiché vody rozlivky od vytékající řeky. Na břehu je několik kánoí, které jsou zřejmě k pronajmutí, od tohoto místa je totiž Oulanka sjízdná asi na třicetikilometrovém úseku k ruským hranicím.

Nemáme příliš času na zevlování a kochání se nádhernou krajinou, protože už nedaleko od nás to začíná práskat a blýskat a obloha je černá jak bota. Vybíhám sám nahoru pro batohy, jeden si dávám na břicho a druhý na záda a podoben brouku hovniválovi naslepo sbíhám příkrý svah. Rychle stavíme stan. Když napínáme poslední špagát, přichází Jankovičář. Posunky ukazujeme na nebe, Jankovičář v pro něj nezvyklém tempu shazuje batoh a začíná stavět svůj přístřešek. Stíhá to na poslední chvíli, neboť během pěti minut začíná liják. Bouře naštěstí jen lehce škrtá naši lokalitu, takže se nemusíme bát. Prší, ale hlavní činěnice se odehrává někde jihovýchodně, takže myslíme na finského exreprezentanta v hokeji, jak se mu asi jede, protože tam dole, při soutoku s Kitkou, to musí být docela peklo. Zalézáme do stanu a čekáme na konec přeháňky. Ta vůbec nevadí rybářům, kteří číhají u výtoku z rozlivky, ani jednomu z mladíků, jež si bahní v rozlivce. Taky bych se vykoupal, ale prioritou je návštěva Přírodního centra. Nevíme totiž, do kdy má otevřeno, ale tušíme, že by bylo chytré se tam dostat do šesti hodin. Naštěstí v půl šesté bouřka odchází a sluníčko proměňuje kapky vody na jehličí a travinách v nejvzácnější duhové perly. Bereme s sebou peníze a vyrážíme nalehko k centru.

Cesta k němu, dlouhá necelý kilometr, je široká a snadná, přizpůsobená tomu, aby si místo mohl vychutnat i ten nejnezkušenější turista. Po pravé straně sledujeme rozervané červené skály, vypadající jako kypící nádory těch nejbizarnějších tvarů, mezi nimiž v několika divokých kaskádách bouří vody Oulanky. Celý úsek je dlouhý víc než půl kilometru a všímáme si, že se dá na několika místech dostat přímo na skaliska nad vodopády, ale to si musíme nechat až na zpáteční ces-

tu. Z hlavní stezky odbočují naučné chodníčky s popisky ve třech jazycích. My však spěcháme kupředu. Les se najednou rozestupuje a před námi se objevuje vkusný a skromný rozlehlý srub Přírodního centra. Zjišťujeme, že jsme spěchali zbytečně, neboť mají otevřeno denně do osmi večer.

Vcházíme dovnitř a ocitáme se v moderně, přesto však neokázale a skromně zařízeném, překvapivě obrovském prostoru. Bez přerušení se dá procházet informační částí, kde visí různé mapy, trůní zde obrovský vycpaný hnědý medvěd, všude kolem dioramata bažin, lesních podrostů a všech specifických biotopů Oulanky. Po pravé straně je dlouhatánský pult, kde jsou k disposici zdarma různé brožury a prospekty jak o Oulance a Medvědí stezce, tak i o všech národních parcích Finska. Můžete se posadit k počítači a nechat se provést obrázky a informacemi z různých národních parků, spravovaných organizací Metsähallitus, což je všechno doprovázeno tichoučkou hudbou a zvuky přírody, linoucími se z reproduktůrků u počítače.

Můžete podlehnout nákupní horečce a pořídit si trička se symboly národních parků, nášivky s přírodní tématikou, mapy a další praktické doplňky pro trekk. Můžete se dostat i do oddělení, kde je obchod s potravinami a suvenýry, kde prodávají dřevěné sámské hrníčky *kuksa*, nože *puukko*, tretky ze sobích kůží a parohů, sámské pletené čepice, doplňky ke krojům, jakož i nádherná plyšová severská zvířátka, mezi nimiž vévodí roztomilí losíci navlečeni v nefalšovaných norských svetrech. Výroba je norská, ceny bohužel také. Pokud máte auto, můžete si i odvézt ručně vyřezaného dřevěného medvěda velkého snad metr. Ač je tu spousta věcí, nic není kýč, každý výrobek je jiný a ze všech dýchá poctivá práce šikovných lidských rukou.

A úplně na konci se nachází rozlehlá útulná kavárnička, kde si ke kávě můžete dát jeden (či víc) kousků z nepřeberného výběru zákusků, koláčků a dortíků, což je velmi typické pro sladkosti milující Finy, jak jsme zjistili třeba už loni v Parikkale.

Počítám své finanční rezervy a propadám okamžitému nápadu zakoupit tričko s medvědem a nápisem KARHUNKIERROS – KUUSAMO – FINLAND. Stojí jen 80 marek, což se dá skousnout. Vybírám si a dost dlouho čekám u pultu, neb vedoucí střediska, sympatický starší rozložitý pán beze spěchu a v klidu rozmlouvá s turisty. Ale vůbec mi to nevadí, nejsem přece v Praze, abych se naštvával a nervózně hlídal vteřiny. Čas tady rozhodně běží jinak, příjemněji a pomaleji, vždyť na nějaké minutě vůbec nezáleží, když nevím vlastně, co je vůbec za den a jak dlouho už procházíme Medvědí stezkou. Nejenže tento odlišný způsob vnímání času respektuji, ale dokonce jej musím obdivovat.

Pán si mě všímá asi po pár minutkách a blíží se s omluvou na rtech, že se zapovídal a nevšiml si mě. Říkám, že to vůbec nevadí, ale pán z Metsähallitusu zřejmě jako odměnu za čekání k tričku zdarma přidává nášivku národního parku Oulanka. a aby u toho nezůstalo, dává se s námi do řeči a dává najevo, že se bude podobně intenzivně věnovat všem našim myšlenkám.

Nejdřív mu nahlašuji, že na útulně Ansakämppä došel plyn. Pán si to zapisuje a říká, že zítra tam zřízenci parku přinesou novou bombu.

Potom rozvážně rozmlouváme na přírodní témata. Obdivujeme místní vybavení a přírodu a já se ptám, jestli je v parku hodně zvířat, protože na ně máme smůlu, krom sobího stáda hned na Ruce. Vedoucí říká, že je to zřejmě tím, že je vrchol sezóny, kdy sobi radši hory, kde je vítr a chladno, navíc je v parku dost lidí. Tvrdí však, že každý rok má od procházejících hlášen výskyt vlků a medvědů. Zvěř je prý nejvíce aktivní na jaře. Dovoluji si vyfotit vycpaného medvěda a vedoucí při-

dává informaci, že tento medvěd pochází z jižního Finska, ale do Oulanky se dostal pro svou neobyčejnou velikost a rozložitost. Říká, ať si nic neděláme z toho, že jsme medvěda nespatřili. On prý, ač je velký milovník přírody a vášnivý rybář, ještě v Oulance na vlastní oči také medvěda nespatřil. Prý je to tak – medvěd vždy vidí člověka dřív než on jeho. Jelikož je neobyčejně plachý, kontakt s člověkem nevyhledává. Nanejvýš zpoza houští člověka zezadu chvíli pozoruje, aby se ujistil, že mu od něj nehrozí žádné nebezpečí. Člověk samozřejmě vinou svých otupělých instinktů vůbec nic netuší o tom, že je sledován.

Ptáme se na cestu do Hautajärvi. Pan vedoucí nám říká, že poslední úsek, vedoucí povodím řeky Savina, je hodně bažinatý. Na jaře prý bývá stezka neschůdná, ale za současného počasí a s našimi botami to prý nebude problém, přes nebezpečné úseky rozsáhlých aapa rašelinišť navíc vedou kládové chodníčky.

Povídáme si asi čtvrt hodiny, asi nám chybí styk s lidmi, ale panu vedoucímu to vůbec nevadí, s milým úsměvem a příjemným hlasem s námi rozmlouvá vskutku o všem. Dokresluje a podtrhuje tak jen úžasnou atmosféru centra, kde je všechno výborně vybavené, přesto však skromné a příjemné – typicky finské. Návštěva centra se tak stává jen dalším střípkem v mozaice vznikající a stále se posilující lásky k finské zemi, lásky, která připomíná vztah na celý život…

Je čas jít do kavárny a oslavit bezproblémové zdolání větší půlky Medvědí stezky. Hned si všímáme společnosti Jankovičáře, jež popíjí kávu a čte si noviny. Již zdálky se usmívá a mává nám. i bez jediného slova cítíme, že mezi námi vzniká jakési zvláštní kamarádství, které vlastně ani žádné slovo nepotřebuje. Spojuje nás láska k lesu, tichu a přírodě.

Popíjíme kávu, přikusujeme vynikající zákusky a v novinách si vyhledáváme předpověď počasí – ta nás jediná příliš netěší, má být oblačno s přeháňkami a v neděli, kdy plánujeme finální úsek stezky do Hautajärvi, prý hrozí trvalé deště a teplota má být jen kolem 13 stupňů.

Při zpáteční cestě do tábořiště si vychutnáváme krásy Kiutaköngäských vodopádů. Po skalkách a přes strže skáčeme až k místu, kde se dá vyšplhat na zvrásnělou, rozpukanou a jakoby bublinami posetou strupatou skálu přímo nad vysokými peřejemi, kterými se ve vražedném tempu valí zářivě bílé proudy vody. Místo je to jako z pohádky. Skála hraje různými odstíny barev díky netypickému minerálnímu složení. Oranžové plošky střídá pastelová červeň, do toho modré žilky a bílé vystouplé křemeny. Na půl kilometru peřejí voda padá asi ve čtyřech kaskádách o dobrých šedesát metrů níž. Poslední kaskáda míří do hluboké, stometrové rozlivky, na jejíž druhém konci je naše kempoviště.

Není nad to si v příjemném, slunečném večeru dát pořádnou koupačku v chladné, čisté a hluboké vodě. Plavat se dá daleko, v rozlivce není žádný proud a v černých masách vody pod námi se dá tušit nesmírná hlubina. Voda není rozhodně studená natolik, aby se v ní nedalo dosyta vydovádět. Po dešti má asi patnáct, šestnáct stupňů.

Klid kempu je poněkud narušen příchodem velké, nejméně desetičlenné skupiny turistů. Jedná se o jakousi smíšenou skupinu světlovlasých Finů a černých Malťanů – no kde se tady ti zrovna berou… Staví si stany nedaleko od nás, kromě klasických stanů staví i veliké plátěné lávvo. Docela se po dnech v divočině obávám hluku, dá se čekat, že parta bude řádně pařit. Naštěstí se situace vyvíjí pro nás nečekaně příznivě. Partička hlučí tak do půl desáté, pak vše utichá. Nedá se svítit – Finové jsou v přírodě natolik doma, že je ani nenapadne zneužít příležitosti k nějakému bezohlednému chování – jak vůči lesu, tak vůči ostatním nocležníkům. Nebe se zase zatahuje a v sinavém svitu polárního dne vidíme před zalezením do

stanu pohublou postavu Jankovičáře, kterak o samotě rozjímá, lidmi ani hmyzem nerušen, nad tichou hladinou jezerní rozlivky.

Před usnutím studujeme tlustou a zdá se vyčerpávající brožuru o finských národních parcích. Naše pozornost je pochopitelně zaměřena především na park Urho Kekkonen, rozlohou druhý největší divoký park v zemi, jež se rozprostírá pod devětašedesátou rovnoběžkou na východ od hlavní silnice Rovaniemi-Inari-Utsjoki. Dočítáme se o tom, že vyjma západní části, přiléhající k silnici, nejsou v této hornaté a tundrou převážně pokryté oblasti žádné značené stezky, člověk se musí spoléhat jen na dobrou mapu, fungující busolu a probuzené instinkty. i když je park docela výzvou, stále netušíme, zda se rozhodneme pro pohodlnější variantu vandrování po „civilizovanější" základní části parku, či se definitivně zblázníme a vyrazíme do samého srdce divokého Severu, k vzdálenému jezeru Luirojärvi. Ale co – teď se stejně ještě nemůžeme rozhodnout napevno. Ráno bývá moudřejší večera a ba co víc – před námi ještě zbývá necelých 40 pěších kilometrů Medvědí stezkou.

DEN PÁTÝ – OD VODOPÁDŮ KIUTAKÖNGÄS NA RISTIKALLIO (14KM)

Po nočních deštících, které tak příjemně bubnovaly na prozatím pevnou plachtu stanu, se ráno počasí začíná vylepšovat. Oblohou chvílemi probleskne i teplé nezapadající slunce. Strháváme stan a pozdravem *Huomenta*! přejeme Jankovičářovi hezké ráno. Zdá se, že tohoto příjemného samotáře vidíme naposledy, neboť dík skromným komunikačním schopnostem se dozvídáme, že pravděpodobně míří na Hautajärvi, zatímco my budeme dnes odbočovat na Ristikallio. Loučíme se s ním s trochou nostalgie v duši. Zastavujeme se ještě jednou v Přírodním centru, odkud posíláme pohledy. Kupujeme si nečekaně levné buřty – čtyři mackové stojí pouhých 6 FIM, zato slušně hýříme při koupení konzervy se sobím masem. Stojí přes 40 marek, ale cítíme, že si naše snažení zaslouží nekonvenční odměnu – ochutnání sobího masa, když už nám živí sobi úspěšně unikají. Přecházíme opuštěnou silnici do Liikasenvaary a opět se noříme do nekončícího lesa. Vidíme ještě tábořiště při Biologické stanici, vůbec se nám však nelíbí, jsa přesyceni krásnou scenérií pod vodopády, kde jsme dnes stanovali. Stezka je chvílemi docela rovná, chvílemi kořenatá a vede plochou krajinou v borovém lese. Vidíme jakousi nepříjemnost – při cestě leží mladá žena, nad níž se sklání někdo ze správy národního parku, zřejmě se zranila, nebo se jí udělalo špatně, naštěstí se tak stalo v civilizaci, takže se nemusíme angažovat, je to pro nás jen varování, abychom na cestě dávali pozor. Přibývá komárů, tak nasazujeme moskytiéry. Pijeme z ledového potůčku, je to teprve podruhé za celý trekk, kdy je k mání opravdu dokonale ledová voda. Asi po pěti kilometrech docházíme k široké rozlivce Runkulampi, kde se do Oulanky z druhé strany vlévá další velká řeka Avento, která teče od Ristikallia. Počasí se kazí, trošku krápe, ale na pláštěnky to zatím není. Odpočíváme u přístřešku, ale vinou komárů se zdržujeme jen minimálně. Dál začíná být pochod docela těžký, neboť musíme překonávat několik strmých stoupání a cesta je uzoučká, plná kořenů a balvanů. Musíme chvilku bádat kudy dál, poté, co se blížíme k rozvodněnému a bažinatému potoku. Je třeba se vrátit kousek proti jeho proudu a najít brod tvořený shnilým dřevěným můstkem – naštěstí přecházíme suchou nohou. Cesta se pak zakusuje do strmých návrší v pralese a je docela fyzicky náročná. Po třech hodinách pochodu se před námi najednou otevírá příkrá strž, přes kterou vede visutý most. Voda dole není skoro žádná, údolí je zarostlé vlhkomilnými rostlinami. Z toho poznáváme, že jsme již blízko peřejím Taivalköngäs, Nebeským peřejím, které tvoří rozervané skalní bloky s hlubokými zářezy, kde se voda řeky Oulanka dělí do tří souběžných koryt, přičemž první dvě jsou skoro vyschlá a zarostlá a hlavní proud vede až tou poslední roklí. Most nás zavádí na protáhlý úzký hřbet skály, za nímž musíme přejít po novém můstku druhou rokli. V ní je vody již více, vidíme divoké skály, přes které přeskakují bílé proudy hluboko pod námi, sevřené stále tísnivější-

mi a strmějšími černými skalami, mezi nimiž se otevírá pěkný průhled dolů, kde se Oulanka zase spojuje a vytváří typickou rozlivku. Sledujeme olezlá skaliska a schodovité kaskády a zbývá nám překonat poslední most přes úzkou rokli, v níž burácí hlavní vodní tok, přímo a bez servítků padající tou nejkratší cestou dolů. Vysvítá sluníčko a ozařuje nám prostranství nad řekou, kde stojí větší útulna Taivalköngäs. Odpočíváme zde, vaříme polévku a sledujeme, jak se v chatě usidluje asi osmičlenná skupina Američanů, jež jsme viděli již ráno v Přírodním centru, jak se vysalašili z autobusu a hned mířili do kavárny. Nejsou to žádní čundráci, jsou nám celkem protivní s jejich zářivými šusťákovými oděvy a typickou uječeností plnou výkřiků *Aah*! a *Oh! My God*!

Říkáme si, že jméno Boží by se nemělo brát nadarmo a jsme celkem rádi, když otáčí a valí zpět k Přírodnímu centru. Teď už je místo zase velice příjemné. Komáři ani jiný hmyz tu nejsou a my můžeme prozkoumat světlou a útulnou chatu s horním patrem, jež pojme podle našich odhadů 10-15 lidí. Po odpočinku zdoláváme strmý svah za chatou, kde se nachází důležitý rozcestník. Nalevo vede cesta na Ristikallio a pokračuje tudy ne zcela logicky kilometráž od Ruky, zatímco doprava vede cesta na Hautajärvi, která je opatřena úvodním kilometrovníkem 0-19, což nám lehce vadí, protože v posledních dnech nám budou kilometry zase nepříjemně přibývat, místo toho, abychom mohli sledovat, jak nicotný kousek nám zbývá z celé Medvědí stezky.

Vydáváme se na Ristikallio. Martina je nějaká unavená, zůstává daleko za mnou. Není divu, jsme pátý den na trekku a kromě včerejška byla cesta vždy docela nesnadná. Nyní však mi přijde celkem pohodová, i když neustále v podstatě stoupáme. Chvilku se jde močálovitými dolinkami, chvilku veselým jehličnatým lesem. Už po kilometru a půl docházíme k chatě Puikkokamppä. Nachází se při břehu menšího bažinatého jezírka a přijde nám zatím nejslabší ze všech míst, určených na Medvědí stezce k noclehu. Je tu docela dost komárů, jež si medí v rozlehlých mokřinách. Chata sama o sobě je maličká, strašlivě temná s jedním malinkým okýnkem do tmavého lesa a protože dveře nejdou pořádně dovřít, je zde spousta komárů. Nedá se kvůli nim ani sedět před chatou a kochat se pohledem na jezírko. a tak vyrážíme dál, stejně jsme o nic moc nepřišli, protože jezírko samo o sobě třeba oproti nádhernému Kulmakkojärvi je spíš taková větší blátivá louže.

Kvalita stezky se postupně zhoršuje, naopak příroda kolem začíná být zase fajn. Čím dál užší cestička je posetá rozlehlými kořeny a velkými bílými bulvami balvanů, takže musíme dávat bacha na každý krok. Les je jedlový s příměsí smrků a borovic a nádherně voní. Často se zastavuji, abych čekal na Martinu, vybírám výše položená místa, neboť stačí malá stružka, aby se u ní usadili ti nejzlostnější komáři z oblasti. Počasí je proměnlivé, ale sluníčko začíná vyhrávat na body a také se začíná oteplovat. a tak nám osvítí nádherný úsek při říčce Maaninka, jednom z přítoků velké Oulanky. Balvanitá stezka končí na krásných šikmých světlých skalách, mezi nimiž se valí divoká modrá říčka, přes kterou vede dřevěná lávka. Musíme se pak dát doprava, proti proudu řeky chvíli lozit po skalkách a ostrých hřbetech, než se objeví stezka, vedoucí zase zpět do lesa. Přeskakujeme kořeny a balvany a hučení řeky mizí v zelené jehličnaté temnotě za námi. Za celou cestu od Nebeských peřejí jsme nepotkali ani živáčka, což je zvláštní, neboť jsme se domnívali, že většina lidí chodí přes Ristikallio, aby se vyhnuli náročnému, šestnáctikilometrovému úseku mokřinami od chaty Savina k Hautajärvi. Martina má dost, syčí a nadává, že už nemůže dál. Snažím se ji uklidnit, že již brzo budeme na Ristikalliu, ale sám tomu příliš nevěřím, les je nekonečný a mám pocit, že ještě zbývá dost přes kilometr lopotné cesty přes balvany, vývraty a kořeny. Najednou vidím nalevo od sebe za změtí větví vysoké bílé skály bizarních tvarů a po chvilce i rozlehlé klidné vody rozlivek řeky Avento. Ristikallio je již na dosah ruky! Tento fakt pokopává

Martinu k vycucání posledních zbytků sil, jež doplňuje z pohledů nalevo, kde svítí klidná rozlivka s členitými fjordovými břehy, na jejichž druhé straně se objevuje několik bizarních útvarů z bílých skal. Les se rozestupuje a z jeho temnot se vynořuje hezká dřevěná útulna, posazená asi dvacet metrů od břehu rozlivky. Přímo proti ní za vodou je krásná homolovitá bílá skála, jež spadá strmě do vody. Za chatou jsou skrz větve vidět další skalstva s vysokými vrcholky, strmě vybíhajícími nad panoramatem lesů nejméně sto metrů nad hladinu. Skály a voda jsou všude kolem, těžko určit, kudy vede tok řeky a kde jsou slepá ramena jezerních fjordů. Přenádherné místo!!! Nelitujeme už ani vteřinu, že jsme si dali navíc tuto náročnější odbočku, protože mám pocit, že Ristikallio, zřejmě ruku v ruce s Myllykoski v kráse vede! Po krátkém odpočinku v tmavé, přesto však útulné chatě sedíme chviličku u vody, kde fouká a nejsou zde komáři, jež se však líhnou v malé odporné bažině za chatkou. Do vody vede malé dřevěné molo, dno je kamenité a hluboké a ve vodě se míhá obrovské množství nebojácných, docela velkých štíhlých ryb. Litujeme, že nemáme prut, zpestření jídelníčku by se po třech bezmasých dnech hodilo – ještě, že máme aspoň buřty…

Rozhodujeme se vyšplhat na nejvyšší vrchol skal. Námaha výstupu je slušná, nahoře se však otevírají pohádkové rozhledy. Skála je naprosto strmá, takže se neodvažujeme až na její samý kraj, protože chybný krok by znamenal smrt. Přesto však žasneme nad divokou a značně temnou a melancholickou krásou místa. Hluboko pod námi je fjord rozlivky s naprosto černou bezednou vodou, lemovanou bílými skalami, mezi nimiž je homole proti chatě jen malým mraveništěm. Jezero má několik výběžků, všechny černé, přehluboké a mysticky spoutávající člověka na jednom místě, s pohledem upřeným do bezedných hlubin. Krajina vyhlíží jak z nějakých fantasy filmů, docela snadno se nám daří dostat se do světa fantazie, v němž antracitové vody obývá praještěrní příšera a okolní jehličnaté pralesy plné kopců jsou přeplněny elfy, skřítky a trolly, kteří se za sluníčka vyhřívají na bílých skalních útesech. Nahoře, za námi je vyprahlý borový les a stezka mizí na západě, kde už po necelých pěti kilometrech je silnice Kuusamo-Salla a výchozí parkoviště.

Nemůžeme se od té nádhery odtrhnout a jen žasneme, kolik zcela odlišných reliéfů, nálad a vizuálních atrakcí je soustředěno na relativně krátkém, sedmdesátikilometrovém úseku, zpřístupněném Medvědí stezkou zde, na samém východě Finska, kde jsme přilepeni pod polárním kruhem v nitru nekonečných pralesů, prosekávaných hlubokými stržemi a přečistými vodami místních řek.

Konečně slézáme dolů a já si dávám asi nejlepší koupačku ve Finsku, v čisté a temné, však slušně prohřáté vodě jezerního skalnatého fjordu. Slunce svítí, a tak se vydávám až na druhý břeh, pod homoli, kterou kdybych zleva obeplul, dostal bych se do hlavního fjordu pod nejvyššími skalisky, jejichž bizarní tvar dal celému místo jméno Křížová skála. Spokojuji se však s homolí, ráchám se na odlučných skalních stupních v jantarově jiskřivé vodě plné ryb, stulíků a zvláštních tučnolistých rostlin, strmě čnících z vody, zakončených rozložitými plátky lotosovitých nažloutlých květů. Ráj… Chvíli se sluním na výběžku rozehřáté bílé skály a pozoruju Martinu, kterak si myje hlavu u břehu pod chatou – zdá se, že už je zase ve formě. Přesto je však jasné, že zítra musí proběhnout odpočinkový den, protože se silami nemá smysl hazardovat. a tak zítra vyrazíme jen 8-9 km k chatě Savina, poslední útulně na Medvědí stezce, umístěné u kaňonu Oulanky.

Po bezvadném a uvolňujícím vykoupání a vyprání svršků sedíme při ohni, jež se bez problémů podařilo rozdělat dík standardně skvělému vybavení *tupy*, včetně ostrých seker a pil a množství zastřešeného vyschlého dřeva. Opékáme buřty, jejichž chuť se po třech „vegednech" nedá zapomenout. Prohlížíme si mapu Urho Kekkonenského parku a dnes, jak jsme uchození, si říkáme, že budeme jen asi

chodit při západním okraji této divočiny, protože si nedovedeme představit další týden v naprosto divoké oblasti bez cest a stezek… Já, jako nenapravitelný blázen, však v duchu chovám naději, že ráno bude moudřejší večera – potažmo příští týden tohoto a nakonec stejně vyrazíme na Luiro.

Počasí je stále prazvláštní. Období úplně vymetené oblohy střídají rychle se kupící frontální mraky od západu, ale pršet nezačíná a stále je příjemné teplo, kolem 22C. Voda zde má skoro 19C. Sedíme u ohně, nasloucháme kukačkám, jejichž milé kukání nás vlastně, což si uvědomujeme teprve teď, provází skoro celou cestou už od „Kontíku". Je to hezká vzpomínka na vzdálený domov.

V chatě objevujeme zanechaný poridge finské výroby. Je velká škoda, že nemáme žádnou marmeládu a v okolních lesích ještě nedozrály borůvky či jahody. To by byla paráda, ale i tak si říkáme, že poridge ochutnáme k zítřejší snídani – jen tak, zalitý vodou.

Za celé odpoledne a večer jsme zde nikoho nepotkali – vyjma dvou zběsile pádících trekkařů od Ristikallia směrem k Taivalköngäs, kteří nám jako žížnivá čára přelétli před očima hned po našem příchodu na místo. Neexistence lidských bytostí ve spojení s rozervanou a temnou přírodou činí z večera u ohně docela romantickou záležitost. Za sebou máme již 65 kilometrů trekku.

DEN ŠESTÝ – Z RISTIKALLIA NA SAVILAMPI (8,5KM)

Po ránu nás vítá zamračená obloha a teplota se pohybuje kolem patnácti stupňů. Snídáme poridge, jen zalitý horkou vodou – i tak se dá jíst, prostě finská kvalita. Když jdu vymýt ešus do jezera, vidím opět houfy „dovolených" ryb, které se vrhají na zbytky ovesných vloček a vůbec jim nevadí, že nořím do vody ruku a snažím se je pohladit. Rozruch mezi hejnem způsobí až nájezd veliké, snad metrové štíhlé černé ryby, připomínající torpédo. Menší rybky mizí v hlubině, velká ryba stíhá posbírat všechny zbytky. Tak ta by zabrala bez problémů a byly by z ní dvě večeře! Bohužel, bez prutu nemám šanci. Loučíme se s nádherným Ristikalliem a vracíme se zpátky na rozcestí nad Taivalköngäsem. Cesta ubíhá s obnovenými silami snadněji, než včera. Kousíček za Maaninkajoki pozorujeme obrovského tetřeva, který je, zdá se, překvapen naší přítomností a nemá na to před námi utéct, jen vyděšeně kvoká. My lovíme jen očima – takového ptáka jsme ještě nikdy naživo neviděli.

Po hodině jsme na známém rozcestí. Kilometrovník zde bohužel začíná na nule a ukazuje dlouhých 19km do cílového východiska v Hautajärvi. Vystoupáváme strmý vrch, klesáme do borůvčím zarostlého žlebu a pak zahajujeme dlouhatánské, táhlé stoupání pralesem na oblý hřeben. Cesta je plná kořenů, nemáme však naspěch a tak nás klopýtání dnes příliš nezneklidňuje. Na vrcholu hřebene je zase jenom nekonečný les. Jdeme k bahnitému potoku, ale dnes díky chladnému větru neotravuje žádný hmyz. Noříme se do stále hlubšího lesa a najednou zůstáváme užasle stát. Nad stezkou se klene prastará dřevěná brána. Jdeme blíž a zjišťujeme, že tato brána stojí přesně na hranici mezi krajem Oulu a Laponskem!

Párkrát jsme během cesty spolu polemizovali, kde vlastně zeměpisně Laponsko začíná a shodli se pouze na tom, že je to někde v Oulance. Tady máme před sebou přesnou hranici! Jsme rozhodně překvapeni, že je na toto rozmezí pamatováno zde, na pusté a úzké lesní stezce pro pěší. Je pravdou, že jsme slyšeli, že Medvědí stezka je vybudovaná na prastaré sámské cestě, kudy dříve táhli sámští sobaři a finští kupci, kteří se Sámy obchodovali. a tak bylo zřejmě už v dřívějších dobách důležité vědět, kde země Sámů vlastně začíná. Zastavujeme se pod bránou a dáváme si pozor, abychom do milovaného Laponska vykročili pravou nohou. Ná-

lada je povznesená, jsme u vytržení z každého smrčku, protože je to ten první laponský smrček při našem pěším putování… .

Krajina je však krásná. Kilometry rychle ubíhají a my procházíme, stále bez jakékoli lidské společnosti, stezkou na sever. V hlubokých roklích rostou štíhlé, sytě zelené smrky, pokroucené kořeny melancholických borovic vypadají jako údy trollů, v hloubce strže po pravici poprvé probleskuje šedá rozčeřená hladina velké rozlivky Savilampi, místa, kde se řeka Oulanka, jež vytéká ze skalnatého kaňonu na západě, slévá se Savinajoki, tekoucí ze severních bažin. Po chvilce vidíme po levé straně odbočku na kaňon Oulanka a Medvědí stezka pokračuje velmi příkrým padákem k vodě. Musíme jít velmi opatrně, občas i s pomocí rukou, kameny jsou zvětralé a drolí se a do všeho po deštích a v dnešním sychravém vlhku pěkně kloužou. Ale nic zlého se nám neděje, jezerní rozlivka zůstává stranou a před námi se vylupuje romantická vyhlídka na bystrou Oulanku, přes kterou vede stařičký visutý most, za kterýmž v příjemné zalesněné rokli již vykukuje tmavá střecha útulny Savilampi. Dnešní pochod byl opravdu kraťoučký, cesta trvala jen dvě hodiny.

Tupa je, jak jinak dneska, úplně prázdná, bez lidí. Savilampi je bezpochyby jedna z nejútulnějších chat na Medvědí stezce. Není nijak velká, ale přesto v ní jsou dvě malé ložničky pro dva-tři lidi a větší hlavní místnost. Uvnitř je čisto (na Ristikalliu byl celkem nepořádek a hlína, museli jsme tam zametat, a to vůbec nemluvím o temné Puikkokämppě), dřevo, stářím skoro černé, stále voní pryskyřicí. Je mi jasné, že kdybych byl finský král, vybral bych si asi tuhle chatičku u řeky oplývající rybami za své lesní sídlo, kam bych se utíkal před dotěrnými rádci a vdavekchtivými princeznami do medivé samoty v nádherném tichém lese. Jenže jsem jen chudý Pražák a navíc – Finsko je republika… Ale díky za ten jediný den!

Prohlížíme si místní kroniku. Jankovičář se zase, jak bylo jeho zvykem, nezapsal, takže nevíme ani, jak se tenhle svérázný starý pán jmenoval, je však dost pravděpodobné, že zde na dnešek asi nocoval, neboť je to poslední chata před Hautajärvi. Se směsicí zvědavosti a ulehčení zjišťujeme, že zde včera spali dva Češi, jdoucí z Hautajärvi! Dík naší odbočce k Ristikalliu jsme se s nimi minuli, což je na jednu stranu smůla, na stranu druhou po přítomnosti krajanů nijak netoužíme, možná je to i vzpomínka na loňský rok, když lidi, co jsme potkali ve Storskogshyttě v Rago, nám nijak zvláště k srdci nepřirostli…

Vaříme česnečku, jelikož je čas oběda, a pereme ponožky. Všímáme si, že hned u chaty je další odbočka k Oulanskému kaňonu, jež je odsud pouhých 600 metrů. Zrovna když dělám dřevo, je ho pořádná hromada, slyším praskání větviček a houští a na scéně se po delší době objevují lidé. Je to starší pár trekkařů a nejsou to Finové, neboť nás oslovují brilantní angličtinou a jsou velmi komunikativní. Tipuju je na Američany, ale jsou to Holanďané, kteří přijeli autem na jakési parkoviště na Uriaapě, odkud sem dorazili pěšky na celodenní výlet. Chtějí si udělat oběd a já jim nabízím dřevo a rozdělávám oheň venku, i když jsme původně jen chtěli vytopit *tupu*.

Holanďani mě nejprve považují za Fina, neboť jim jsem schopen odpovědět na jejich dotazy ohledně místních geografických reálií a přírodních krás a dost se diví, když se dozvídají, že jsme z Prahy. Jsou to milí a sympatičtí staříci, kteří jsou na dlouhé, dvouměsíční cestě s autem a přívěsem po celé Skandinávii. Jsou ve Finsku už tři týdny a odsud prý zítra míří do Norska, na Lofoten. Ihned nabízejí, jestli s nimi nechceme jet do Narviku. Nabídka je to překvapivá, ale s díky odmítáme, jednak nemáme Inter-rail, abychom mohli po Norsku cestovat, jednak nás čeká nepoznaná krása Urho Kekkonena a jezera Inari! Říkají, že byli párkrát v Praze a široce se usmívají, když od nás slyší, jak se nám líbilo na fríském Amelandu. Příjemně si povídáme docela dlouhou dobu. Jsou to, jak chápu, novopečení důchodci

(v Holandsku se chodí na penzi až dlouho po pětašedesátce) a musí mít asi sakra peněz, když mohou tolik týdnů cestovat po tak drahých zemích… Vychvaluji své zkušenosti z Lofotenu a přeju jim, ať mají krásné počasí stejně jako my měli na těchto ostrovech vloni.

Sedíme u ohně, klábosíme a odmítáme nabízené jídlo. Nakonec si necháváme vnutit dvě plechovky pomerančového džusu, až se vychladí v Oulance, přijdou moc k chuti…

Povídáme si o vzájemných zkušenostech z Finska. Holanďané si stěžují, že oproti Nizozemí je ve Finsku dost draho. Je to pravda, ale upozorňuji je, že Norsko je cenově ještě o hodně výš. Říkají, že mají výborné zážitky z jižního Finska, když zde s místními lidmi slavili slunovrat. Celé Finsko se prý obrovsky opilo…

Po nějaké době se pár zvedá, protože je ještě čeká dlouhá cesta na parkoviště. My se vydáváme na procházku do kaňonu. Chvíli jdeme proti proudu Oulanky, než se dostaneme do skalnaté rokle, kde se objevuje mezi skalstvy vyschlé řečiště jakéhosi přítoku. Je docela zima, fouká vítr a dál se už nedá jít kvůli pralesu a skalám. Z druhé strany, kde je vyšší břeh, je výhled asi impozantnější, ale i odsud to stojí za to. Skály jsou, podobně jako na Barrandově v Praze, pěkně horizontálně rozvrásněné. Na jaře se zde musí, jak naznačují roztroušené balvany v řečišti, jistě valit proudy vody, v tomto suchém období však kaňonem protéká jen malý potůček. Chvilku se procházíme řečištěm a pak to otáčíme.

Je třeba využít obří hromady dřeva, kterou jsem v návalu energie vyrobil. Jistě ani náhodou nespálíme všechno, ale proč nepřispět svou troškou do mlýna k vybavení útulny. Kamna mají výborný tah a během chvilky je v chatě pěkné vedro. Trochu nás to unavuje, tak se válíme v ložničce na matracích a v poklidu klábosíme a přemýšlíme nad zítřkem, kdy nás čeká dlouhý a neznámý úsek, po jehož doufáme že úspěšném zdolání bude ukončeno naše devadesátikilometrové vandrování po Karhunkierros.

Během odpoledne se začíná vylepšovat počasí. Mračna se trhají, i když zůstává větrno, tak se otepluje a vysvítá sluníčko. Obláčky letí rychle k jihozápadu, takže netušíme, jestli pěkné počasí vydrží až do zítra, neboť severozápadní proudění bývá málokdy milosrdné. Navíc stará předpověď hlásila na zítřek deštivo.

Na večeři chystáme opulentní hostinu – otevření konzervy se sobím masem – jako pomstu za jeho živé kolegy, kteří se nám nechtějí ukázat. Na ohni ohříváme v ešusu tmavočervené maso. Sob chutná výborně, je to velmi aromatické a výrazné maso, chutí podobné jelení, či jiné zvěřině. Masa je v konzervě spousta a tak jsme přejedení, že sotva lezeme. V Praze možná člověk propadá obžerství daleko víc, ale tady jsme se naučili jíst jen tolik, kolik tělo opravdu potřebuje. Sobí hostina je tak trochu navíc, jako předčasná oslava blížícího se konce našich medvědích kilometrů.

Okolo sedmé večerní se od Hautajärvi objevuje finská dvojička. Nemám šanci pokecat s nimi o kvalitě cesty ani rozlehlosti severních bažin, neboť konverzace se omezuje jen na obligátní pozdrav „Hei!" Ač Finové vypadají docela uštvaně, ani se u chaty nezastaví a razí dál, zřejmě nechtějí rušit. Počítám ale, že na Taivalköngäs bude lidí víc.

Večer se dělá úplně jasno. K chatě přichází zřejmě od „holandského" parkoviště mladý, mlčenlivý rybář, jež začíná zkoušet štěstí pár metrů po proudu řeky. Naštěstí jsme již po vykoupání, tak si nemusíme překážet. Rybář je zřejmě úspěšný, neboť si rozdělává oheň, aby si úlovek připravil. Divíme se, že během minuty je ohniště tak rozhořelé, že plameny šlehají skoro metr do výšky. Neznáme ovšem ještě geniální finský způsob rozdělávání ohně.

Jdeme spát brzo, ze závěrečného úseku cesty máme docela respekt. Pozdě v noci přichází do chaty dvojice trekkařů, jež obsazuje druhou ložničku. O tom již však mnoho nevíme, i když venku září půlnoční slunce, my tvrdě spíme.

DEN SEDMÝ A POSLEDNÍ – ZE SAVILAMPI DO HAUTAJÄRVI (16KM)

Ráno vstáváme brzy a vítá nás zatažená obloha a nepříjemně chladné povětří, ač ještě ve tři ráno bylo úplně jasno. Nálada není nejlepší – a to hlavně u mě. Nevím, jestli to je jen kvůli počasí, svým dílem určitě ano, ale je v tom i zvláštní, nedefinovatelná předtucha něčeho špatného. Možná že vinou špatné nálady urážím místní božstva, nevím, ale jisté je, že ve chvíli, kdy nahazujeme příjemně odlehčené batohy na záda, začíná pršet. Od chaty vyrážíme kamenitou, těžko schůdnou roklí na severozápad. Déšť se neustále stupňuje a tak brzo vytahujeme svá nepromokavá ponča. První úsek cesty je většinou do kopce. Navíc si všímáme, že úsek Medvědí stezky asi kilometr po startu je zahrazen a směrovka vede novou, ještě neprošlapanou stezkou ve vysokém borůvčí, která vede evidentní oklikou. Důvod chápeme po chvilce – stezka je naváděna ke stanovišti tříděného odpadu, které leží poblíž parkoviště, kam vede prašná cesta z Uriaapy.

Stezka není jednoduchá, táhlá stoupání jsou střídána strmými sešupy a pochod komplikují kluzké kořeny a balvany, které nám zlí trollové staví do cesty. Krajina kolem je divoká, pralesní a těžko prostupná. Asi po dvou a půl kilometrech, kdy se déšť mění v přívalový liják, nacházíme odbočku k přístřešku. Chceme se v něm schovat, než přejde ten nejhorší déšť, ale nemůžeme jej najít, respektive přístřešek je tak daleko, že se nám nechce jej hledat, protože cesta k němu vede přes aapu do říčního údolí. Schováváme se pod smrkem, nadáváme a nálada se nechce zlepšit.

Pláštěnky sice vodu nepropouští, ale od kolen dolů jsme mokří jak myši. To by nebylo tak nejhorší, kdyby Martina po chvíli nezačala hlásit přítomnost vody v pravé botě. Nechápu, jak je to možné, když máme na nohou goratexky, začínáme propadat skepsi, že bota nevydržela a je v ní někde díra. Pravda je ale možná úplně jinde – vzhledem k tomu, že se neustále brouzdáme vysokým borůvčím a travou, je možné, že bota nabírá vodu shora.

Od přístřešku-nepřístřešku se terén lehce zlepšuje, i když stoupání je stále intenzivnější. Ale výhodou je, že les ve vyšších výškách řídne, není už to ten džungli připomínající deštný severský prales, ale klasický lesní porost. Ač se to zdá nemožné, po krátkém zklidnění déšť ještě více zesílil.

Cítím, že Martinu zachvátila silná vlna deprese, kterou ovšem, jelikož nevládnu počasí, ani neumím létat, abych ji odnesl na křídlech do Hautajärvi, nemůžu nikterak zmírnit. Všechny pokusy o komunikaci končí špatně, tuším, že se brzo rozbrečí. Tak raději jdu sám kousek vzadu a jsem naštvanej, protože mě osobně déšť zatím vůbec nevadí, snažím si užívat krásy mimořádně divoké přírody, ale jde to těžko, když jsem na to sám. Tak jdu jak stroj, noha střídá nohu, kdesi napravo v hloubce rokle teče poslední velká řeka Oulanky, Savinajoki, ale všechno to vnímám přes hustou clonu deště jako v nějakém psychedelickém filmu, protože si strašně přeju, aby se Martina dala do kupy, ale vím, že čím víc se budu snažit, tím věc jenom zhorším.

Stoupání vrcholí při odbočce na Rupakivi, Strupatý kámen, jež je jednou z posledních atrakcí při Medvědí stezce. Bohužel, z Rupakivi nevidím ani šutřík, protože déšť vrcholí a Martina se zde vůbec nezastavuje. Je mi jasné, že kdybych se jen zmínil o tom, že tu je hezká příroda, asi bych letěl po hlavě ze skály dolů.

Déšť jako mávnutím proutku náhle ustává. Obloha však zůstává černá, podle mě je jen otázkou času, kdy liják spustí znova. Pohybujeme se teď na vysokém břehu řeky Savina, jež ovšem není vidět, je skrytá v rozlehlé pralesní rokli pár set metrů na východ od nás. Příroda je divoká a nádherná, ale od potíží s promočenými botami to nepomáhá, neboť borůvčí je nasáklé vodou, která se dostává do bot už i mě. Cesta je snadnější, bez velkých převýšení, obklopená chvílemi hustým tmavozeleným pralesem, chvílemi sušším podložím vystupujících eskerů. Nálada se trochu vylepšuje, když míjíme kilometrovník, jež říká, že máme před sebou do Hautajärvi pouhých 9 km. Jdeme bez přestávky a dost rychle. Bez povšimnutí zůstává i odbočka k peřejím Saviny, ale nedá se nic dělat. V suchu a za slunečního svitu by to bylo úplně o něčem jiném, mám pocit, že by tyto poslední úseky stály za mnohem pomalejší pochod a důkladnější užívání místních krás. Nepřipadá to v úvahu, zvláště poté, co začíná znovu vydatně a vytrvale pršet. Obloha je zatažena monolitem olověné šedi. Dostáváme se opět do hustého, křovinami zpestřeného pralesa, mezi jehož stěnami si Medvědí stezka jen těžko vybojovává svou pozici. Míjíme pár odboček doleva, do zelené stěny. Jedna vede na Uriaapu, další ke *kota-lávvu*, ale protože nic není při cestě vidět, rozhodujeme se jít stále dál, neboť by již nedaleko měl být klasický přístřešek přímo u cesty, na který čekáme v houstnoucím dešti jako na smilování. Cesta vede trošku z kopce, v botách čvachtá, kořeny kloužou a Martina nasazuje šílené tempo. Při cestě vidíme zajímavou věc – potkáváme kůl, na kterém jsou nasazeny podrážkou vzhůru dvě holinky – malá a velká. Těžko říct, zda jsou tady „narafičeny" Metsähallitusem pro podobné situace, jako je ta dnešní, nebo je sem napíchl nějaký skřítek. Nabádám Martinu, ať si tu menší půjčí, aby nechodila v mokré botě, ale holinka je příliš malá. V celkové skepsi dneška rozvíjíme úvahy o tom, že holinky jsou zde proto, že nás teprve čekají severní bažiny, které budou za dnešního dne neprůchodné a my budeme v háji…

Severní bažiny mají být až za přístřeškem, kterým se rozloučíme z řekou Savina a dáme se více na západ, přes aapy až k vísce Hautajärvi. Severní část parku Oulanka je extrémně bažinatá, jsou zde až tisícihektarové plochy neprostupných močálů a rašelinišť. Medvědí stezka „škrtá" rozlehlé močály jen dvakrát při okraji, neboť na západním břehu Saviny jde jen o menší plochy, které jdou obejít a přemostit chodníčky z klád. Na východ od Saviny až k ruským hranicím se však prostírají bažiny, které se táhnou do délky dobrých padesáti kilometrů. Jsou to místa, které jsou obývána vodním ptactvem, medvědy, rosomáky a losy, protože lidská noha zde nemá příliš šancí. Bažiny protíná v severojižním směru jen jeden úzký esker, jež navazuje na liikasenvaarskou silnici asi 10 km severovýchodně od Přírodního centra. Po tomto eskeru vede osmnáctikilometrová stezka Keroharju s jednou útulnou. Pochod po této stezce prý nabízí dokonalé poznání rozlehlosti aapy a bohatého, extrémně odloučeného biotopu severských rašelinišť. Cesta po uzoučkém eskeru je prý rovná a velmi snadná, s výbornými vyhlídkami na nekonečné ponuré slatiny. Škoda jen, že je tato stezka tak odlehlá a že bychom se museli vracet stejnou cestou zpět, protože jsem milovníkem mokřin a života v nich. Těšil jsem se proto od začátku alespoň na zpřístupněné močální oblasti při Hautajärvi, jenže při tomhle počasí…

Martina letí jako blázen, já stíhám dost těžko, protože se zase nepříjemně ozývá to zpropadené koleno, které mě potrápilo v horské přírodní rezervaci na začátku trekku. Vidíme před sebou rozlivku Saviny, při které by měl dle mapy přístřešek už být – ale dnes je všechno jakoby zakleté. Přístřešek stále v nedohlednu, déšť konstantně neúnosný. Paráda, jen co je pravda. Od promočených nohou začíná být trochu zima, koleno volá po zastavení, ale nedá se nic dělat, sprintujeme dál kolem řeky a já si jen představuji ty nekonečné močály, které již začínají na druhém břehu za úzkým pásem pobřežních pralesů. Rozlivka je již za námi, když konečně ob-

jevujeme mezi vodou lesklými kmeny stříšku přístřešku! Mapa nemluví pravdu, když staví přístřešek o dobrý kilometr jižněji.

Na pokraji psychických sil ukládáme batohy pod stříšku, která ovšem v tomto počasí prosakuje a prokapává skrz ni voda. Je to však lepší, než trčet pod holým mokvajícím nebem, na kterém není ani známka toho, že by se protrhávalo. Vzpomínám na vyprávění jednoho kamaráda z Prahy, který tvrdil, že nějací jeho známí byli na výpravě ve Vietnamu, či kde, přímo za období dešťů. Po pětidenním pochodu džunglí, za stálého deště, kdy se brodili po kolena bažinou, byla prý výprava zralá na sebevraždu a ponorková nemoc nedovolovala jediného slova. Jeden z členů expedice, jemuž zbyl ještě kousíček smyslu pro humor prý přinutil expedici zastavit, ukázal na nejčernější úsek černého nebe a jásavě zvolal:

„Támhle se to trhá!"

Pršelo prý ještě dvacet dní v kuse…

Proto se neodvažuji tuto hlášku opakovat a raději se soustředím na vaření čaje s rumem a sušení naprosto promáčených ponožek a vložek do bot na plynovém vařiči. Nepřeháním, když řeknu, že Martina ze své pravé boty vylévá dobré dvě deci vody. Cynicky vtipkujeme na téma uhoření, přiléváme do již hotového čaje pro jistotu další hlt rumu. Goratexem to nebude, protože mokré jsou všechny čtyři boty. Na druhou stranu – bez nepromokavých návleků na lýtka se nedá počítat, že by nás před problémy tohoto typu ochránil třeba „hypersupertex".

Stále čekáme na konec, či alespoň zeslabení srážkové činnosti, ale nic nejeví známky obratu k lepšímu – a ani k horšímu, což je také na nic, protože silnější déšť se zase rychleji vyprší. Obloha je bez jediného světlého místa. Máme aspoň čas si dokonale prohlédnout místo, ve kterém nedobrovolně trčíme již skoro hodinu.

Je třeba přiznat, že je to místo neobyčejně krásné, s výhledem na nekonečné peřeje řeky Saviny, sevřené po obou březích majestátní smrkovou a jedlovou tajgou, jež přechází na východě v rozlehlá rašeliniště. Rozstřikující se kapky deště ve vlnách Saviny činí tento pohled ještě pitoresknějším a dojem netknuté divočiny se ještě posiluje. Být ve vytopené útulně (vytopené teplem a ne vodou, což bohužel začíná být náš případ pod netěsnící střechou přístřešku), vydržel bych koukat na romantické a divoké říční údolí třeba půl dne. Takhle jsou pocity spíše jiné. Pokouším se scenérii vyfotografovat, což se mi daří asi až na třetí pokus, neboť objektiv je neustále zaléván padající vodou. Začíná se do nás dávat pěkná zima a už už přemýšlíme, že bude zdravější se obout do promočených bot a aspoň se pohybovat. Může být tak jen deset-dvanáct stupňů.

Martina se na mě dívá se směsicí nedůvěry a tajné naděje:

„Mohl by ses prosím tě pomodlit k tomu tvému tajnému božstvu?"

Slyšela totiž ode mě již několikrát, že modlitba k tomuto pohanskému duchu již několikrát zvrátila nejen nepříznivý osud, ale dokonce i povětrnostní podmínky. Je pravda, že jsem se neprozřetelně holedbal například s dávnou historkou z chmelu, kdy jsem na nátlak spolužáků oslovil božstvo v čtyřicetistupňovém poledním vedru, aby seslalo bouřku, přinášející ochlazení a přerušení práce z důvodu deště. Obloha byla tenkrát azurová a bez mráčku. Nikdo mi nevěřil, dokud se po půlhodině během minuty nečekaně zatáhlo a po dalších patnácti minutách se táhlo s veselým řevem v dešti na ubikace.

Nojo, ale co když to byla tenkrát jen náhoda? a není náhoda, nebo spíše otázka zákonů pravděpodobnosti, že třeba při stopování, které se nedaří, proběhne modlitba až po dvou hodinách trčení na dálnici, kdy se každou minutou zvyšuje pravděpodobnost, že konečně někdo zastaví?

Přesto je to výzva. S pohledem upřeným do konstantně zataženého nebe provádím rituál a čekám. Děláme, jako kdyby se nic nestalo, netroufáme si předešlé okamžiky nikterak komentovat, ale já jsem v duchu trochu nervózní, jsem totiž přesvědčen, že kdyby mezi nebem a zemí opravdu nic nebylo, vážení materialisté, že bych byl zřejmě cvok, abych skoro ve třiceti letech dělal podobné iracionální úkony…

Po deseti minutách od modlitby přestává znenadání pršet a za dalších pět minut se obloha trhá a od jihu se začínají objevovat první cáry volné, modré oblohy. Funguje to!!!

„No to je snad zázrak!" kroutí hlavou Martina a já se jen vědoucně usmívám do vousů. Vím totiž, že když je opravdu nejhůř, mocné síly pomohou…

Vyrážíme směr severní bažiny.

Zprvu ještě drkotáme zuby, ale brzy se zahříváme, jednak ostrým pochodem, jednak teplo začíná být i zvenčí. Po dešti není ani památky, v modrých pruzích nebe občas dokonce probleskne slunce. Medvědí stezka se kroutí nádhernými jedlovými lesy, kde potkáváme totálně promočenou rodinu Finů – nezávidím jim tu dlouhou cestu skrz vlhké borůvčí až na vzdálenou útulnu Savilampi. My pokračujeme dál na severozápad. Před námi se otvírá široký pás bažin, které nás nechávají v obdivném úžasu. Přes aapu jsme již párkrát šli, ale vždy to byly jen takové menší úseky, ohraničené lesem. První jazyk aapy vypadá podobně, ale po projití krátkého úseku lesem se před námi otevírá nekonečná šedozelená plocha rašeliniště, která si svým melancholickým a krutým půvabem musí podmanit každého milovníka přírody. Zdánlivě zelené luční ostrůvky zde představují ty nejzrádnější, člověkem neprůchodné úseky, kde by jediný chybný krok mohl znamenat konec všem nadějím. Mezi tím se rozprostírá hrbolatá pláň rašelinných bochníků porostlá vřesem, všivcem a suchopýrem. Stromy zde nerostou, a pokud ano, jsou to jen neduživé pahýly s pár větvičkami, které než se stihnout rozkoukat k nebi, umírají následkem překyselené rašeliništní půdy. Občas, jako memento mori, vyrůstá z bažiny mrtvý velký strom, kterému bylo zřejmě zázrakem dáno vyrůst do běžné výšky, aby demonstroval ničivou sílu rašeliniště v plné síle a velikosti. Ticho je dokonalé, vysoko kroužící ptáci nad plání jen podtrhují černokněžnické kouzlo místa.

Kamkoli se rozhlédneš, všude jen nekonečný močál, připomínající zelené jezero. Někde na východě je uzavřen hrdlem úzkého pásu pobřežních pralesů Saviny a tam na druhém břehu teprve aapa nabírá pravou sílu a rozpíná se v nepředstavitelných desítkách kilometrů člověkem nikdy nevyužitelné země. Naštěstí přes aapu vede spolehlivý chodníček z klád. Ano, Karhunkierros by se někomu mohl zdát trochu „mastňácký", že to není žádná pravá divočina, když cestovatelům nabízí ulehčení pochodů těmito povaly, či občasnými schůdky v nepřístupném skalnatém terénu. Budiž, ať si to třeba někdo myslí, ale takový člověk podle mého názoru do přírody vůbec nepatří. Měl by své velikášské pudy realizovat v něčem úplně jiném. Člověk by měl do přírody chodit ne kvůli dobývání pochybných met, jejichž prostřednictvím si dokazuje vlastní pomíjivou sílu, ne kvůli počtu kilometrů, či zdolaných převýšení. Měl by se otevřít, připravit svou duši na setkání s původnem, a pak do sebe nechat téct nekonečnou a věčnou energii přírody, ať si stojí třeba na chodníčku z borových klád či vázne po pás v bažině. Jako zážitek z pobytu v divoké přírodě by si neměl odnášet deníček popsaný počty zdolaných extrémních míst, ale změnu ve vlastní duši, změnu vedoucí k pochopení řádu přírody a následnému „osvícenějšímu" chování po návratu zpět. Ve vztahu k přírodě, k druhým lidem a zejména k sobě samému… .

Takové myšlenky mi teď táhnou hlavou, kdy prkna povalů čvachtají v močálu pod tíhou bot a skřek havranů z obrovské výšky zní jako tiché volání prastarých dob, kdy člověk, když chtěl z přírody brát, uměl ještě i dávat.

Aapa končí, stezka se opět ztrácí v lese. Po několika stovkách metrů se opět obzor prosvětluje. Jsme na kraji původního lesa a plechová tabulka nám oznamuje, že jsme právě úspěšně zdolali celý národní park Oulanka. Dál pokračujeme lesní školkou a po chvilce dorážíme na místo, kde stezka končí a napojuje se na širokou lesní cestu, vedoucí do Hautajärvi. Se šťastným úsměvem a pocity vítězství se díváme na vyvěšenou mapu oblasti a sledujeme celý prochozený úsek od tak vzdáleného výchozího bodu Rukatunturi… Medvědí stezka však ještě nekončí, do Hautajärvi chybí ještě 3,5 kilometru. Chvíli jdeme po cestě, potom odbočujeme značenou stezkou, jež vede podél ní, aby si turista ještě mohl naposled užít pochod úzkou cestičkou finským lesem. Jdeme chvíli lesem, chvíli širokými bahnitými lukami, které dříve Sámové užívali jako zásobárnu šťavnatého sena pro své soby a po chvilce se před námi objevují první domečky malé osady Hautajärvi (ten název znamená Pohřební jezero), vísky utopené v lesích, s roztroušenými dřevěnými domky v hnědé barvě mořeného dřeva. Sledujeme místní obyvatele, jež piknikují na zahrádce u stolků, často překrytých zvláštními průsvitnými stany z moskytiér, které je chrání před dotěrným hmyzem a usnadňují jim příjemné posezení při odpolední kávě.

Poslední metry se zdají nekonečné, malá víska Hautajärvi je jako většina osad na severu roztahaná, místem se šetřit nemusí. Konečně přichází vytoužený okamžik – konec Medvědí stezky! Dřevěná brána, podobná té, jež avizuje vstup do Laponska před Savilampi, oznamuje velkým písmem, vypáleným v zašedlém dřevě, že Medvědí stezka končí. Před námi je asfaltová silnice z Kuusama do Sally a po levé straně se vypíná budova Přírodní základny Hautajärvi.

Skromná tabulka, pověšená na totemu z uschlého, odkůrovaného stromu nám říká, že se nacházíme přesně na polárním kruhu! Ó, jaký to rozdíl oproti stejné zeměpisné šířce v Norsku, kde tato rovnoběžka protíná vysoké a nehostinné fjeldy bez jediného stromu a keříku, s plochami věčných zádumčivých sněhových polí v šedé pustině zimy, větru a vody. Zde si můžeme připadat jako někde na Šumavě či na Slovensku, jsme prostě v lese, slunce se začíná prosazovat a teplý větřík rozhání hejna komárů. Poprvé na této cestě jsme na polárním kruhu, loni jsme co nejrychleji spěchali tuto čáru zdolat, letos jsme před jejím překročením poctivě vsakovali sílu přírody ještě v mírném podnebném pásmu, a cítíme se tak být na subarktický Sever lépe připraveni, bez toho pozlátka povrchního dojmu poznání a hektického tempa…

POLÁRNÍ KRUH VE SKANDINÁVII

Postupujeme-li Skandinávií na sever, můžeme polární kruh překročit po silnici na několika místech a vždy to bude trošku jiné. V Norsku je to možné prakticky jen jedinou cestou – po E6, či po paralelně jdoucí železnici severně od osady Bolna. Toto místo asi pomůže nejlépe evokovat dojem Arktidy, i když je to dojem značně zavádějící, jak se každý cestovatel přesvědčí poté, co urazí dalších 50-100 kilometrů na sever do údolí fjordu, kde se nachází město Fauske. Na tomto místě totiž teplý Golfský proud ovlivňuje místní klima více než jinde, neboť příkré stěny štítů, ležících při úpatí obřího ledovce Svartisen, se zde snižují a krajina se otevírá teplým a vlhkým západním větrům. Říká se, že ve Fauske vládne věčné jaro. a tak je přejezd horstva Saltfellet jen lákadlem mrazivé Arktidy, která se opravdu prosazuje až na samém severu Norska, kousek pod Severním mysem, kde končí přirozená hranice výskytu zakrslých bříz, posledních severských dřevin.

Ve Švédsku jsou cesty tři. Ta vnitrozemská, vedoucí k sámskému městečku Jokkmokk těsně pod polárním kruhem a pak dále k horské stanici Kvikkjokk, východisku do obrovských divokých prostor Skandinávského pohoří, je jistě nejzajímavější. Zde se nížina severně od břehů Bothnie zvedá postupně, však neúprosně do nádherných hor, kde každý kilometr nabízí jiné vizuální vjemy odlišných podnebných biotopů. Výjimečnost krajiny dokladuje přítomnost čtyř na sebe navazujících horských národních parků Švédska a Norska (Sarek, Padjelanta, Störa Sjöfjallet a Rago), jež tvoří spolu s „dvojparkem" Øvre Anárjohka a Lemmenjoki nejrozlehlejší evropskou divokou, člověkem neobydlenou oblast bez cest a silnic.

Ostatní tahy přes rovnoběžku 66,33 s.š. vedou nížinnou oblastí Norrbottenu a krajina tam vypadá ještě dosti civilizovaně a při silnicích je dost osad a měst.

Finsko, v šířkách polárního kruhu celé rovinaté, nabízí při přechodu kruhu různé estetické zážitky. Nejsou spojeny s přírodou, jež je v podstatě všude stejná (nekonečné jehličnaté lesy, rozsáhlé zamokřené a rašeliništní plochy a žádné hory), spíše však s činností člověka, jež zde opět dokázal, že čím více se míchá do díla Božího a snaží se přírodu přetvořit, tím to dopadne hůř. Nejšílenější důkaz této tristní skutečnosti nabízí silnice překračující polární kruh těsně nad Rovaniemi směrem na Sodankylä. Zde se totiž nachází „domov Santa Clause", finského „Vánočního kozla" – pohádkového dědečka Joulupukkiho. Obskurní zábavní průmysl se zde sice neprosazuje jako třeba ve Státech, ale přesto nás polární kruh nad Rovaniemi dokáže řádně zhnusit – stačí vidět obří, metrové umělohmotné moruškové plody, rozeseté po lese – opravdu, finské avantgardní umění dokáže oscilovat mezi genialitou Alvara Aalta a stupiditou jeho komerčních následovníků až neskutečně. Čím víc na východ, tím méně turistů a tak silnice z Kuusama do Kemijärvi, neřku-li do Sally, je naprosto obyčejná, bez jakýchkoli poutačů a lepidel pro milovníky povrchních senzací, jakou zřejmě překročení polární rovnoběžky pro mnohé turisty bohužel je. Je moc příjemné zjistit, že jsme v Arktidě jen podle tabulky, na níž se nespotřebovalo ani půl kila plechu, než „senzačně" překročit kruh u Rovaniemi, nechat si do pasu natisknout (samozřejmě za peníze) razítko POLÁRNÍ KRUH a pak se doma holedbat, že jsem byl v „Laponsku", respektive jej „poznal". a tak se k smůle zdravého rozumu můžeme setkávat v masmédiích s reportážemi o odvážném průniku do Laponska, popisujících z těch nejúchylnějších perspektiv ze tří metrů za polárním kruhem život na dálném Severu. Z fotografií, dokumentujících „pravý polární život" můžeme zjistit, že zmínění „odborníci na Laponsko" byli nejdále sto metrů za kruhem a svoje „dobrodružství" prožívali v klídku drahého hotelu v Rovaniemi…

Ach jo… Nevěřte proto Cestomániím a podobným „zaručeným cestopisům"[10], a vězte, že jediná a pravá cestománie je ta, kterou v podobě neodolatelného nutkání začnete cítit někde mezi vaším žaludkem a bránicí, a která vás donutí vydat všechny úspory na to, abyste si spakovali pingl a vyrazili objevovat na vlastní pěst…

Do budovy přírodní základny vstupujeme opravdu stylově. Bosí. Protože se obloha roztrhala a začíná pálit polární slunce, vyrábějící neskutečné kontrasty světel a stínů, zouváme boty a ponožky a stavíme je vstříc palčivým paprskům na terase u základny. Slečnám uvnitř centra naše image pranic nevadí, respekt

[10] Nejvíce mě asi naštvala Cestománie o Finsku, jež šla na ČT na podzim roku 2001. Povídali zde například, že finsky se „smetana" řekne stejně jako u nás. Prý za to mohou „ruští přistěhovalci do Finska, jež měli české předky…" Hrůzný konstrukt! Tento nesmysl se rychlostí blesku rozšířil v naprosto stejném znění do časopisů typu Story apod., přiživujících se na současné popularitě Severu. Dezinformace byla doložena švenkem kamery v nějakém finském supermarketu na regály se smetanou, importovanou z Čech …Nikoho nenapadlo si toto ověřit byť pouhým pohledem do slovníku, jež vám sdělí, že žádná „smetana", nýbrž „kerma". Znovu nelze říct nic jiného, než „achjo…"

k úspěšným pokořitelům Medvědí stezky je cítit. Jsme zabahnění a špinaví, podobně jako ti dva chlapíci, jež jsme potkali v Ruce při začátku naší cesty, už chápeme jejich šťastné a trochu „mimoidní" úsměvy…

Věnujeme se důkladné oslavě pokoření stezky. Dvakrát otáčíme kávu s velkým jahodovým koláčem a já si navrch dávám ještě třetinku Lapin Kulty. Procházíme se potom centrem, obdivujeme dioramata a výstavu z bažinné oblasti Oulanky. Zařízení není tak „vychytané" jako na Kiutaköngäsu, přesto však podobně skromné a příjemné, však daleko menší. Zatímco Martina se sklání nad pohledy, já věnuji dlouhý zápis do místní kroniky. Rozepisuji se nejen o krásách finské přírody, ale zejména o přístupu Finů k ní. a uvědomuji si, že to nejpravější poznání země, kterou jako cestovatel navštívím, lze realizovat jen prostřednictvím vlastních nohou a otevřené mysli…

Poté vyrážíme ven, flákat se a užívat sluníčka. Boty i ponožky rychle schnou, černé deštivé intermezzo je již dávno zapomenuto. Využíváme kohoutek s vodou, jež trčí z boční zdi centra a umýváme se, uvádíme se tak do přijatelné podoby. Sledujeme věčně prázdnou silnici, jen občas někdo projede, za celou dobu až do večera zde zastavují jen dvě auta, jedno jsou Poláci, kteří se mě ptají na další cestu, jsou zvědavi, jestli odsud jde během odpoledne navštívit nějakou echtovní atrakci parku Oulanka. Protože neprší, nemohu jim doporučit cestu na Savinu, což je fakt zážitek a atrakce… Vážně je však posílám na Kiutaköngäs, který můžou dosáhnout prakticky aniž by opustili auto, když odbočí na Liikasenvaarskou cestu k Přírodnímu centru Oulanky. Druhé auto opouští čtyřčlenná partička Finů, jež se vydává na trekk. Nechávají se ode mě vyfotit a rovněž trochu paradoxně i poradit ohledně úskalí zdolané stezky. Tak to jsem dopadl – nakonec radím rodilým Finům, kde jsou ty nejkrásnější vyhlídky v jejich národním parku.

Po šesté hodině se základna zavírá. Slečny z centra nasedají do aut a odjíždí směr Kuusamo. Pro nás je to ta pravá chvíle poohlédnout se po místě na nocleh. Vítězí zastřešená teráska při zadním traktu základny. Nechce se nám stavět stan, zejména z toho důvodu, že zítra již něco po sedmé ranní musíme chytit autobus zpět do Kuusama. Poblíž se nachází malá expozice původních sámských výrobků včetně kos na žatí trávy pro soby, starých slaměných škorní, koster saní a lodí… Jelikož nejsme na Severu nováčci, už nás ani nepřekvapuje, že vystavené věci jsou zcela volně rozvěšeny po venkovních zdech, „ k dispozici" nenechavým rukám. Zde žádné takové ruce zřejmě nejsou, u nás by se počítám taková výstava ani „neohřála" přes noc, i když likvidita a praktická užitečnost prastarých exponátů je mizivá…

Původně si říkáme, že přespíme jen ve spacácích po stříškou, ale je s tím trochu potíž. Je totiž dost velké vedro a když si člověk vleze do spacáku jen tak napůl, začnou jej obtěžovat komáři, kterých sice není vůbec moc, ale ono při usínání stačí i pětihlavé hejno, aby značně znepříjemnilo večerní pohodu. Když si zalezeš do spacáku až po nos, nedá ti zase usnout extrémní vedro. Situaci řešíme postavením vnitřní moskytiéry stanu na zem, bez kolíků. Porézní tkaninou profukuje větřík a my můžeme před usnutím s potěšením sledovat bezmocné komáří sosáky venku…

Vstáváme okolo šesté a zíráme na oblohu, která vypadá, že dnes předvede něco ze svého četného repertoáru severské proměnlivosti. Část nebe je jasně modrá, část zase olověně černá, nic mezi tím. Raději rychle balíme, protože v noci dvakrát přeprchlo a nechce se nám balit vlhký stan po další hrozící přeháňce. Stěhujeme se před centrum dřív, než přijedou slečny, aby nám nevyhubovaly, že jsme tábořili hned u zdi základny. Místo slečen vidíme však jen dva dělníky Metsähallitusu, kteří před základnu přijeli makat do lesa. Svolávají se mobilem (jak jinak, jsme ve Finsku), do kterého křičí hlasité a bodré „*Huomenta, huomenta*!!!"

Zastávka směrem na Kuusamo již leží za polárním kruhem (asi 50 metrů). Mohli bychom to tu tedy zabalit a doma napsat odbornou stať o životě za polárním kruhem… Místo toho se pohledem loučíme s Hautajärvi a těšíme se na další cestu. Vždyť nás dnes čeká dobrých 550 kilometrů na severozápad, do horského střediska Tunturikeskus Kiilopää, jež je východiskem do druhého největšího finského divokého parku, pojmenovaného po prezidentu Kekkonenovi.

Na prázdné silnici vyhlížíme autobus. Přijíždí na minutu přesně a kromě nás a řidiče jsou v něm jen asi čtyři, šest lidí, ač spoje na této destinaci jedou jen 2-3 x denně. Prostě ve Finsku moc lidí není, jen mě udivuje, proč i na tak odlehlých linkách jezdí velké, klasické autobusy místo úspornějších mikrobusů, jakými jsme jeli loni třeba do „Kauta". Milý šofér opět razantně odmítá, abychom si dávali věci do úložního prostoru sami, jen letmo zkontroluje naše Bussilomalippu pasy a odtrhává po menších zdržovačkách spojených s domluvou, kolik kilometrů pojedeme, určený počet lístků z tisícikilometrové kilometrické banky.

Pohodlně se usazujeme v křeslech, koukáme z okýnka a přijde nám trochu absurdní, že úsek, který jsme šli skoro týden, se autobusem po silnici zvládne za hodinu… Aspoň se značnou satisfakcí sledujeme scenérie okolo a vždy nadšeně vykřikujeme, když vidíme něco známého (odbočku na Ristikallio, Liikasenvaaru atd.) Nejvíce u vytržení jsme až na samém konci cesty, když míjíme pohoří Valtavaara-Konttainen. Naposled s hlasitým obdivem sledujeme strmý masiv „Kontíku", jež svou pekelnou vizáží jako by do této milé přírody ani nepatřil. Holé vrchy Valtavaary, první domky a rekreační chatičky komplexu Rukatunturi, ravintola „Starý Medvěd" a už jsme „doma" v Ruce. Samozřejmě, že zde vidíme zase při silnici soby. Vy domestikované mrchy! říkáme si posměšně, vy už taky nevíte, jak vypadá příroda! Než byste se plahočili někde po horách a lesích, raději zevlujete při silnici a matete jižanské cestovatele, kteří se těší, že budou za polárních bílých nocí v divočině poslouchat vaše poťouchlé poštěkávání… !!!

A tím končí naše nezapomenutelné putování oblastí Oulanka, Kuusamo…

NĚCO JINÉHO, NEŽ FINSKÁ PŘÍRODA

Abyste se, milí čtenáři, necítili příliš znaveni líčením krás finské přírody a nezáviděli mi zas až tak fakt, že jsem si touhle epesní přírodou brouzdal s báglem na zádech, přinesu Vám nyní pár více méně praktických a informativních vět o finské zemi a jejích obyvatelích.

FINSKO

Finsko je rozlohou pátou největší zemí Evropy s plochou 337 032 km^2. Přes deset procent území zabírá na 200 000 jezer (pokud byste v jiných pramenech našli jiná čísla, nedivte se, zkuste to sami se do Finska vydat a jezera spočítat…) Podstatnou část země pokrývají bažiny, rašeliniště a mokřady, Finsko je rozhodně nejbažinatější zemí Evropy a možná i světa (konkuruje mu Bangladéš, Brazílie a podobné exotické destinace). Přes 80% země pokrývají lesy a země Suomi je tak relativně nejzalesněnější zemí na světě.

Co se týče počtu obyvatel, řadí se Finsko mezi malé evropské státy s pěti miliony obyvatel. Svou průměrnou zeměpisnou polohou je po Islandu nejsevernější zemí světa, i když severněji sahá ještě Norsko, Grónsko (tedy Dánsko), Kanada a Rusko. Kromě výlučnosti v severní zeměpisné poloze je jistě výjimečné v kontextu Evropy svou polohou na hranici kulturních a společenských systémů Západu a Východu, což je výborný předpoklad pro současnou pozici Finska jako neutrálního státu, tvořícího od 2.poloviny 20.století politický most mezi nimi.

Finsko má výborné historicky determinované vztahy s ostatními severskými státy, i když etnicky a v podstatě ani geomorfologicky nepatří do Skandinávie, resp. Finové nejsou nordickou germánskou rasou. Skandinávské státy od Islandu po Finsko tvoří v mnohých ohledech jednotnou oblast, přesahující význam Evropské unie (ve které není Norsko a Island) či EMU (ve které je ze severských zemí pouze Finsko). Společný postup severských zemí zajistil mnohá privilegia a výhody například v oblasti vzájemného obchodu, celních pravidel, vzájemného ovlivňování vnitřní i zahraniční politiky, faktické neexistence vnitřních hranic apod. Názor ostatních skandinávských států má pro vnitřní politiku jednotlivých zemí větší význam, než by byl normální v rámci jiných suverénních států. (Například v nedávné době toho byla nejviditelnějším příkladem ostrá reakce severských zemí na výsledky dánských parlamentních voleb, kdy ostatní skandinávské státy příliš nekvitovaly snahu vítězné pravicové strany Venstre jít do tiché koalice s Lidovou stranou, inklinující k fašismu, což v konečném součtu vedlo v Dánsku k uzavření „velké koalice" Venstre se socialisty.)

Finská krajina je charakteristická svým klimatem (přechodné kontinentální, jež je výrazně odlišné od oceánského klimatu západoskandinávských oblastí – Finsko má oproti jiným severským zemím výrazně chladnější zimy a teplejší léta), rázem (Finská jezerní plošina a rozlehlé nížiny, přecházející na severu v ledovcové tundrové vrchy, což je v rámci evropské přírody unikum, stářím i způsobem vzniku odlišné od krajiny švédské či norské), vodstvem (již zmiňovaná jezera, delší a vodnatější řeky) a vegetací (typická příslušnost k sibiřskému tajgovému subarktickému pásmu s přimíšením západoseverských druhů). Příznačná je i extrémní protaženost země v severojižním směru, což může způsobovat zejména v zimě až třicetistupňové teplotní rozdíly v rámci země během jediného dne – zatímco na souostroví Ahvenanmaa na jihozápadě země bývá v zimě často nad nulou, v oblasti Sodankylä, jež je nejchladnější oblastí Finska, bývá často v ten samý den pod –25C.

Velkou část Finska tvoří nížina, mírně se svažující k jihu a jihovýchodu. Země je až po polární kruh víceméně rovinatá, s nadmořskou výškou kolem 100 m n.m.. Až nad polárním kruhem se zdvihá několik pohoří, z nichž ta nejvýznamnější (Pallas-Ounas, Saariselkä, Morgam-Viipus či Haltia) měří od 500 do 1300 m nad mořem.) Nejvyšší horstvo Haltia, nalézající se v severozápadním výběžku Finska, nazývaném Käsi, (což znamená „ruka", jak zřejmě pochopíte při pohledu na mapu země, kde „hlavu" tvoří oblast Inari) jako jediné přesahuje 1000 metrů (Haltitunturi 1328m), ale v podstatě se nejedná o klasické finské tunturi-pohoří, ale o jen jeden z nižších výběžků Skandinávských Alp. Nejvyšším klasickým vrcholem Finska je tak hora Pallas-Taivaskero-tunturi s 821 m n.m. Průměrná výška Finska je 150 metrů, zatím co u Evropy to je 330 metrů a na celém světě 840 metrů.

Ledovec ustoupil z Finska zhruba před 9000 lety. Ustupoval k severozápadu, což dokladují dosud protažené tvary jezer a říčních údolí. Dobu ledovou ještě připomíná postupné zvedání země z moře. Rozloha Finska se díky tomu ročně zvětšuje o 7 km2! V oblasti Pohjanmaa se země zvedla z moře za posledních 100 let o celý metr. Země je tektonicky naprosto klidnou oblastí, nikdy zde nebyla aktivní žádná sopka.

Pobřeží země je velmi členité, i když ne tak extrémně, jako v Norsku. Přesto však zejména jihozápad země, kde se Balt větví do Botnického zálivu, je výlučný obrovským souostrovím, nazývaným Saaristomeri (Moře ostrovů). Jedná se o statisíce šérových ostrovů a ostrůvků, z nichž jen ty největší se seskupují ve známou Okouní zemi, Ahvenanmaa – Åland. Ostrůvky jsou třeba jen několik metrů čtverečních velké, buďto holé, či porostlé borovicemi, některé s nánosy písečných dun. Bi-

otop souostroví je naprosto ojedinělý, v rámci celého světa se jedná o neopakovatelné unikum. Některé části souostroví jsou chráněny jako přírodní přísné rezervace či národní parky a veřejnosti nejsou dostupné.

FINOVÉ

Finové jsou národem ugrofinským, jež začal osidlovat svou zemi podle archeologů někdy v roce 3000 let př. Kr., podle jazykovědců někdy kolem roku 1500 př.Kr.. Jejich pravlastí je oblast středního Ruska na středním toku Volhy, kde se našly nálezy dokladující přítomnost ugrofinské kultury. Uralské a zauralské kmeny se na území dnešní Moskevské oblasti rozdělily na dvě základní větve. Jižní skončila svou pouť v Maďarsku, severní, která se dále dělila, doputovala do oblasti severního Pobaltí a na východ Skandinávského poloostrova jako národy Eestů, Karelů, Finů a mnoha dalších, dnes již neexistujících nárůdků. Finové a Maďaři mají tedy, ač se to zdá v dnešní době podivné, společný původ, avšak v oblasti kultury i jazyka se jedná o odlišná etnika.

Finové začali vytlačovat původní, velmi řídké osídlení sámských obyvatel na sever. Staří Finové se dělili na západní, „pravé" Finy (varsi suomalaiset), střední Finy, takzvané hämälaiset a východní, Karely (karjalaiset). Název země Suomi je možná odvozen od slova Sámi (Laponci), ale jde však spíše o geografický pojem, označující „zem bažin – suo maa". Jiný výklad připouští odvození od sousloví „děti štěstěny", „onnen suoma", někdo zase připomíná starofinské sloveso „suomia", které označovalo postupné osidlování a klučení neprostupných lesů.

Finové si uhájili během bouřlivých dějin svou identitu a svébytnost. V současnosti počet obyvatel Finska překračuje mírně počet 5 milionů lidí. Národnostně je Finsko dosti homogenní zemí. Karelové asimilovali s Finy a v současnosti nejsou považováni za samostatné etnikum. Krom Finů žije ve Finsku asi 6% „suomen ruotsalaiset" – finských Švédů, asi 7 000 Sámů, z nichž více než 5 000 obývá nejsevernější oblasti Finska a přibližně stejný počet Romů, jež žijí rozptýleně po zemi jako menšina, jež se usadila ve Finsku asi v 18.-19.století.

Finové se v průměru dožívají 70 let, Finky 78 let, což je nejméně ze všech skandinávských národů, zato v oblasti kojenecké úmrtnosti zaujímají Finové nejlepší pozici na světě. Průměrný věk Finů se jako v případě Čech neustále zvyšuje, stoupá podíl starých lidí. Ve Finsku žije velmi málo cizinců, emigranty země přijímá v omezeném množství.

Vzhledově jsou Finové o něco méně „severští", než jejich západní sousedé, což souvisí s jejich zauralským původem. Ač jsou Finové hodně geneticky ovlivněni Švédy a Nory, stále zde najdeme hodně tmavých typů, typických pro Sibiřany. Finské ženy nejsou tak vysoké jako třeba Švédky nebo Dánky, bývají považovány za pohlednější než například Norky, ale dost žen v dospělém věku trpí nadváhou.

Po Islandu a Norsku je Finsko nejřidčeji osídlenou zemí v Evropě. Hustota obyvatel je asi 16 lidí na kilometr čtvereční. Existují však výrazné rozdíly mezi Severem a Jihem. Na jihu, v oblasti Uusimaa (okolí Helsinek) hustota obyvatel překračuje 120 lidí/km^2 (něco jako Čechy), zatímco finské Laponsko patří k nejpustším evropským lokalitám s hustotou pouhých 2 obyvatel na km^2.

Největším městem jsou Helsinki (500 000 obyvatel, ve spojení se satelity Vantaa a Espoo 900 000 lidí), dále mezi významná města patří vnitrozemské Tampere (170 000 obyv.), ležící na západě jezerní oblasti a přímořské Turku na jihozápadě (165 000 obyvatel.) Na severu je největším městem Oulu (111 000 obyvatel) a ještě severněji, skoro na polárním kruhu, leží Rovaniemi (55 000 lidí). Nad polárním kruhem leží v podstatě již jen jedno město – Kemijärvi s asi 20 000 lidmi. Dále

na sever se dá mluvit jen o vesnicích a osadách, z nichž nejvýznamnější jsou Sodankylä, Ivalo, Inari, Utsjoki a Enontekiö – Hetta. Tyto obce mají okolo tisíce obyvatel.

Finové jsou dosti religiózním národem, k víře se hlásí přes 90% obyvatel. Drtivá většina z nich přináleží k evangelicko-luteránským církvím, asi 1% obyvatel, žijících v Karélii, věří v pravoslaví. Relativně velký počet věřících se hlásí k neregistrovaným spolkům a "sektám", mezi nimiž jsou nejvýznamnější Sámové, věřící v pohanské šamansko-animistické náboženství. Asi jen 8% lidí se považuje za ateisty.

FINŠTINA

Finština je považována za jeden z nejkomplikovanějších jazyků na světě. Jakási britská studie jej umístila na třetí místo ve světovém žebříčku za čínštinu a – češtinu (!) Je pravdou, že finština zůstává velmi původní a zakonzervovanou řečí s minimálním vlivem cizích výrazů, podobně jako islandština, což souvisí s etnickou a geografickou izolovaností, přetrvávající po dlouhá staletí. Finština přejímá minimum výrazů z ostatních jazyků, přičemž největší podíl zaujímá švédština, jejíž některé výrazy jsou pofinšťovány (kontori – konttor /kancelář, hamina – havn/přístav, lasi – glass/sklo, sklenice). Finština je dále ovlivněna laponštinou, od níž přejala v historii některé výrazy, týkající se zejména přírody a mezilidských vazeb. Výraz pro přítele „ystävä" pochází ze sámského „ustibiid", slovo „vaara" – vrch se odvozuje ze sámského „várri".

Finština je pravda jazykem dosti obtížným, zejména pro složitou gramatiku, jež nemá podobnost s žádným jiným evropským jazykem s výjimkou estonštiny. Gramatické jevy jsou nicméně dosti pravidelné, stejně je tomu tak i s výslovností, jež je oproti jiným nordickým jazykům pravidelná a dosti jednoduchá. Používá se 13-15 pádů, které nahrazují předložkové vazby či vyjadřují lokaci, a asi 350 postpozic a prepozic, což komplikuje porozumění lidí, hovořících jazyky s jinou strukturou a syntaxí, což jsou skoro všechny ostatní… Ve výslovnosti je třeba dávat pozor na každou hlásku, slova velmi podobně znějící můžou mít pitoreskně odlišný význam (mutta = ale, muta= bahno, resp. matto = koberec, mato=červ, žížala). Věta „Huomenna tapaan sinut" znamená „Zítra tě potkám", ale „Huomenna tappan sinut" značí „Zítra tě zabiju." (!!!)

Finština je plná samohlásek a diftongů (huoli, suomalainen, maa) a zní proto velmi měkce, ač nezná měkké sykavky jako „š" či „č" – leda z laponštiny, kterou však většina Finů vůbec nezná a v životě ji neviděla. V mluvené podobě je to pomalá řeč s téměř nulovou intonací. Akcent je bez výjimek na první slabice, ale je dosti slabý, takže slova mohou splývat dohromady. Otázky se vůbec neintonují, což ještě více znesnadňuje porozumění mluveného slova. Pochopení psaného slova znesnadňují složité pádové přípony a četné postpozice, které často úplně mění vzhled slova, jelikož některé pády mění i slovní kmen v podobě tzv. stříd – jisté souhlásky se v jistém pádu mění, třeba „t" na „d" (katu /ulice – kadulla / na ulici), nebo mizí úplně (Turku / Turku – Turusta / z Turku). V porovnání s češtinou se mi však zdá, že výhodou je velká pravidelnost , což může být příčina toho, že čeština vyšla v inkriminované lingvistické studii jako jazyk obtížnější. Vezměte si například české sloveso „jít". Minulý čas je „šel jsem", budoucí „půjdu". Najdete jiný jazyk , které by podobně složitě skloňoval a časoval? podobně? Těžko. Finština má čtyři slovesné vzory takřka bez výjimek a budoucnost vyjadřuje přítomností. Nerozlišuje navíc rody. Takže – pokud se chcete naučit finsky, neváhejte!!! Pokud jste se už jednou v dětství naučili tak šílenou řeč, jako je čeština, určitě nějaká finština nebude problém…

Není ovšem finština jako finština! Docela „drsně" se liší spisovná forma od oficiálního hovorového jazyka. S univerzitním vzděláním oboru finistika se nemusíte vůbec ve Finsku domluvit, neboť nebudete nikomu rozumět! Složité gramatické konstrukce a spisovné tvary vám budou k ničemu, pokud nebudete znát základy tvorby „puhekieli" – hovorového jazyka. Jednoduchý příklad. „Jmenuji se Richard" se spisovně řekne „Minun nimeni on Riku", zatímco každý Fin řekne „Mun nimi on Riku". a aby to nebylo tak jednoduché, existují značné rozdíly mezi nářečími jednotlivých krajů. V Tampere se mluví úplně jinak než v Helsinkách či Savonlinně, nemluvě vůbec o laponské finštině. Domnívám se však, že lepší než knižní finštinu je užitečné ovládat helsinský „puhekieli", neboť Finové považují za věc prestiže umět mluvit „po helsinsku", ať jsou odkudkoli (výrazný rozdíl oproti Čechám, kde je „pražská pepičtina" za hranicemi hlavního města věcí obecného opovržení.)

Kromě finštiny je úředním jazykem ve Finsku švédština. Těžko říct proč, když Finsko není pod švédským vlivem již od konce 18.století. Na východě země se můžeme setkat dokonce s trojjazyčností – přibývá ještě ruština. Finští Švédové navíc mluví pofinštělou švédštinou, která nemá se švédštinou hovořenou ve Švédsku skoro nic společného. Posledním významným jazykem je laponština, respektive „vuovddi sámi", jazyk lesních Sámů, výrazně odlišný od norské (fjeldské) sámštiny. V okolí jezera Inari se navíc mluví archaickou enarštinou a východolaponskou skoltštinou, což je neuvěřitelně nesrozumitelný jazyk plný trojhlásek apod.

Domluvit se ve Finsku tedy rozhodně není jednoduché, zvláště i z toho důvodu, že Finové na rozdíl od jiných skandinávských národů nemají moc rádi angličtinu a v případě kontaktu se starší generací, zejm. na severovýchodě země je domluva s cizinci nepřekonatelným problémem, takže se zdá, že Finové jsou ještě více uzavření a málomluvní, než to odpovídá skutečnosti.

HISTORIE FINSKA

Jak již bylo řečeno, Finové osídlili oblast své dnešní vlasti nejpozději kolem roku 1500 před Kristem. Původními obyvateli země byli s velkou pravděpodobností Sámové, kteří jsou zde dokladováni archeologickými nálezy starými přes 7 000 let, jako je například kultura Kiukainen, kultura pohřebních mohyl „kamenů zlých duchů" – hiidenkiuas. Finská prehistorie se dosti často ztotožňuje s předřímskou dobou železnou (500-50 let př.Kr.), kdy již ve Finsku prokazatelně existovalo osídlení finskými národy. Z doby železné čerpá nejen mytologie (Kalevala), ale i vzory starých krojů, nástrojů apod., jež jsou ve Finsku uznávány jako posvátné historické artefakty.

Finské osídlení v předhistorické době (v době před dochováním písemných záznamů – do 12.století n.l.) se týkalo v podstatě jen jihozápadního pobřeží (okolí Turku a historická země Varsi-Suomi – Pravé Finsko), kraje Häme severně od pobřeží Finského zálivu (okolí města Hämeenlinna a historická provincie Satakunta) a kraje starých Karelů (provincie Savo a nynější ruská Karélie, prostírající se až k západnímu břehu Ladogy). Osídlení východního pobřeží Botnického zálivu (Ostrobothnie, resp. Pohjanmaa-Severní země) bylo přerušeno v období vikingských výprav, kdy se obyvatelé stáhli do vnitrozemí a na jihovýchod do Häme. Pobřeží Finského zálivu, okolí nynějších Helsinek, čili kraj Uusimaa, se osídlilo až mnohem později, jak dokládá i překlad slova Uusimaa- Nová země, šlo až o dobu, kdy se začal ve Finsku prosazovat křesťanský vliv Švédska.

Finsko jako země a kultura na pomezí Západu a Východu není zdaleka fenoménem jen novodobé historie po 2.světové válce, jak se často mylně uvádí. Územím dnešního Finska již odnepaměti probíhala hranice západního a východního kulturního okruhu. Zatímco Häme a Varsi – Suomi se přičlenily z důvodu christiani-

zace Švédy ve 12.století k západnímu kulturnímu světu nejen náboženstvím, ale i kulturou a úrovní vyspělosti, východní Karelové, obývající východ jezerní oblasti až po Ladožské jezero byli jak nábožensky, tak i kulturně a hospodářsky ovlivněni novgorodským knížectvím na východě, což není nic jiného, než staré Rusko. Převládalo zde pravoslaví, obchod i válečné spojenectví, jak dokládají zápisy ze starých církevních kronik, podléhalo právě novgorodské, východní kultuře.

Zatímco Estonsko a Livonsko (dnešní Lotyšsko) patřilo pod vliv dánské a německé hanzovní síly, Finsko se ocitlo od 12-13. století napevno ve sféře švédských zájmů. Švédská moc se ve Finsku prosadila po 2.severní křížové výpravě okolo roku 1240 do Häme a hranice západního kulturního okruhu se ustálila mezi kraji Häme a Savo (oblast města Mikkeli v centrální jezerní oblasti na jihovýchodě dnešního Finska). V roce 1323 byl uzavřen tzv. Orechovský mír, po kterém připadla západní Karélie do sféry švédských zájmů a východní zůstala při Rusku. Západokarelské provincie Savo, Jääsky a Äyräpää, prostírající se prakticky po nejvýchodnější břehy jezerního systému Saimaa se staly součástí „švédského Finska" až do roku 1940 (v podstatě se jedná o umístění současných rusko-finských hranic, s výjimkou oblasti dnešního Vyborgu, jež patří Rusku) a karelská říše tak ztratila svou formální nezávislost.

Ve středověku se finské země staly dominiem švédských hradů a tvar území začal připomínat ten současný. Nejvýznamnějšími hrady byly Turku (jihozápad), Hämeenlinna, Porvoo a Raseborg (jih), Vyborg a Savonlinna (východ), Kokemäki (oblast Tampere) a Korsholm (sever). Laponsko bylo stále nerozděleným jednotným územím, nepřičleňovalo se ve své podstatě k Finsku, neboť Sámové obývali celou severní Skandinávii.

Ke stabilizaci Finska přispěla vláda švédského krále Erikssona Magnuse ve 14.století, Finsko upevnilo svou pozici švédské kolonie vůči novgorodskému Rusku.

Události, vedoucí v roce 1397 k uzavření ***Kalmarské unie*** *severských států, měly svůj počátek právě ve Finsku. Šlo o zmatek související se závětí krále Bo Jonssona. Zmatku využili Němci, snažící se zvýšit svůj vliv v Severní Evropě. Švédská šlechta neviděla v boji proti Němcům jiného východiska, než se spojit s dánskou a norskou královnou Margaretou. Ta souhlasila, ovšem pod podmínkou, že součástí jejího panství se stanou i državy finských hradů. Po jejím vítězství nad Němci v roce 1389 požádala pány finských hradů, aby uznali její nadvládu. Pokračovalo 10 let bojů mezi Dány a Meklenburčany, jež skončily vítězstvím Dánů, nástupem Dánů do sídelního finského hradu v Turku a sepsáním Kalmarské unie, jež sjednocovala celou Skandinávii pod dánským patronátem.*

Díky velké vzdálenosti od Kodaně však Finsko požívalo jisté autonomie. Přesto však existovala nespokojenost s vládou výbojného Erika Pomořanského, jež se nechal zatáhnout do zdlouhavé a vysilující války o německá hanzovní města na jihu. Nespokojenost s hospodářskou situací vedla k výrazným lidovým povstáním ve Švédsku, která podstatně ovlivnila i finské dějiny. Švédský král Karl Knutsson vyvedl Švédsko z potupné submise v rámci Kalmarské unie a Finsko se stalo po letech půtek a válek opět švédským dominiem.

Oslabení severských království využili na konci 15.století Rusové, jež roku 1495 zaútočili na Vyborg. Švédský král Sten Sture musel čelit účelovému spojenectví Dánů s Rusy. V té době vznikl přeslavný obranný hrad Olavinlinna v Savonlinně, jež je jednou z nejvýraznějších finských historických památek. Svenu Sturemu se podařilo ruský nástup odrazit a obnovit hranice v intencích orechovského míru.

Dalším klíčovým obdobím v dějinách Finska jako dominia Švédů byla vláda reformačního absolutisty Vasy (1523-1560), vůdce národně-osvobozeneckého boje

Švédů v době, kdy se v celé Evropě hroutily tradice a středověký systém pomalu dožíval. Vasa definitivně vyčlenil Švédsko z Kalmarské unie. Moc se začala přesouvat do rukou místní šlechty, jež přímo daňově podléhala Vasově absolutoriu, na úkor hradních samospráv. Král Vasa zorganizoval rozsáhlou kolonizaci dosud pustých lesních území ve středním Finsku a v jižním Laponsku. Vláda krále Vasy a jeho dynastie zapříčinila rozklad církevní nadvlády, s čímž souvisela i celoskandinávská náboženská reformace . Chudá Švédská koruna viděla v reformování církve a porážce katolicismu uvolnění obrovských finančních prostředků. Říšský sněm ve Västeråsu (1527) přinesl otevření myšlenek reformace, konfiskaci církevních majetků a začátek novověké luteránské epochy na Severu.

Tato doba dala vzniknout ze známých důvodů církevní reformace a zpřístupnění biblických textů obyčejným lidem i základům spisovného finského jazyka. Za otce spisovné finštiny je považován wittenberský biskup Mikael Agricola, jež zavedl luteránství do finských zemí.

V roce 1544 se Švédsko stalo ve vasovské dynastii dědičnou absolutní monarchií. Finsko se stalo državou příslušníků Vasova rodu ve formě Finského vévodství, jež se tak stalo nedělitelnou součástí švédské koruny.

Král Gustaf Adolf II. rázným způsobem zasáhl proti moskevskému knížectví, jež jako nástupce Novgorodu neustále ohrožovalo východní hranici. Gustaf dobyl Karélii, násilně zavedl reformaci a donutil mnoho karelských obyvatel k emigraci do Ruska. Dobytá území byla dosídlena Švédy a západními Finy, čímž se v podstatě uzavřela karelská autonomní historie ve Finsku a celé finské území se dostalo na jistý čas kompletně pod západní vliv.

Chaotická doba třicetileté války (1618-1648) byla obdobím, jež uvrhlo i Finsko do mnohaletého zmatku, z nějž plynuly další a další války. Švédsko v té době považovalo za největšího nepřítele Polsko, s nímž se střetávalo v oblasti zájmů v Pobaltí. Švédové Poláky porazili a rozšířili svůj vliv do Livonska a severovýchodních Prus. Tyto nároky však vzbudily odpor Němců a Dánů. Švédsko se ocitlo v situaci, na kterou už přestávalo stačit. Válečná fronta, na svou dobu neuvěřitelně dlouhá, oslabovala celou švédskou zem včetně Finska. Ač král Gustaf Adolf II.padl, vrcholnou moc Švédů udržovala mocensky jeho dcera, královna Kristina a posléze její syn Karel X.Gustaf. Tento král rozpoutal již po skončení 30.leté války novou sérii válek proti Polsku a Dánsku. Zdlouhavá polská válka upoutala veškeré švédské síly a v roce 1656 zaútočili v Karélii Rusové. Spojili se s Polskem a k dovršení všeho si na Švédsko „vzpomněli" dávní rivalové Dánové, jež nemohli Švédům odpustit porážku z posledních fází 30.leté války. Karel Gustaf však geniální strategií opustil zničené Polsko a vpádem do Jutska znemožnil Dánům útok. Potupný mír v Roskilde připravil Dány nejen o nové územní naděje, ale i o celé Norsko. Rusové se nechali vtáhnout do konfliktu s Polskem a Švédové hravě dobyli veškerá původní území i na východě.

Nic však netrvá věčně. Do hry se vložili Holanďané, kteří se spojili s Dánskem a porazili Švédy v Øresundu. Dánsko tak opět získalo norský přístup k Atlantiku formou koridoru. Švédsko uzavřelo mír s Ruskem. Mír obnovil hranice před obdobím půlstoletí válek. Sféra zájmu Švédů, jež začínala na začátku 17.století ve Finsku, se však začala orientovat na západ, na Norsko a Dánsko. Finsku z toho pochopitelně neplynulo vůbec nic dobrého. Územně série válek pro Švédy skoro nic nezměnily, ale pro Finy to znamenalo, že se ocitli opět na okraji zájmu a ve větším ohrožení Ruskem.

Následující léta znamenala pro Finsko mnoho přetahování o jejich zemi mezi Švédy a Rusy. Švédové podcenili schopnosti mladého cara Petra Velikého, který po-

stupně obsazoval karelská území, kde se mu podařilo nejen založit Petrohrad, ale podrobit mnoho finských měst. Rusové postupovali stále hloub do nitra finské země, oslabená švédská armáda jim nebyla schopna vzdorovat. Rozhodující bitva proběhla roku 1709 u Poltavy, kde Rusko drtivě zvítězilo. Král Karel ponechal Finsko svému osudu a soustředil se – v intencích konce třicetileté války – na Norsko. Po třinácti letech války padlo Finsko do ruských rukou, včetně nově založeného města Helsinki v kraji Uusimaa. Poslední léta severní války byla plná diplomatických vyjednávání, které skončily Nystadským mírem v roce 1718. Švédským diplomatům se podařilo na Rusech získat Finsko zpět, krom oblasti Vyborgu, na druhou stranu se k Finsku opět připojila východní Karélie.

Doba však přála více vysoké diplomacii, než osudu finského lidu. Protože Švédům na Finsku zas až tak nezáleželo, byly územní ústupky Rusům značné. Finsko bylo severní válkou tak oslabené, že v zemi žilo jen 350 000 lidí. Finové ztratili ve Švédy důvěru a báli se dalších ruských okupací. Obava to byla oprávněná. Rusové zvítězili v několika dalších bitvách a jejich vliv na Finsko se zvětšoval. Nesplnila se sice nejhorší obava z toho, že by Finsko bylo rozděleno mezi sousední velmoci, ale přesto se jeho území zmenšovalo. Švédská moc byla v 18.století zcela na dně. Finové dobře věděli, že zásadní dlouhodobý cíl Rusů je jediný – zcela dostat Finsko pod svou kontrolu.

V době napoleonských válek Rusko oproti Švédsku stále posilovalo své pozice. Finská armáda statečně vzdorovala ruské přesile, Švédové jim již vůbec nepomáhali, neboť měli starosti s vlastní existencí – doba slávy za třicetileté války již patřila nenávratně propadlišti dějin. Na jaře roku 1809 pronikli Rusové přes Botnický záliv do Švédska. Finská armáda věrně, ale marně bojovala za švédskou říši, z níž bylo již však Finsko definitivně vytrženo. Finsko bylo dobyto Rusy.

Na zemském sněmu v r.1809 Finsko přísahalo věrnost ruskému carství. Ruský car na oplátku potvrdil Finům rozsáhlé svobody. Finové se stali poprvé ve své historii oficiálně uznaným národem a car přiznal zemi status autonomního finského velkovévodství. Finové měli vlastní ústavu a samosprávu. Přes příslušnost k nenáviděnému východnímu sousedovi bylo na tom, co se týče národní identity, nejlépe za celou dobu své existence. Absolutistické Rusko poskytovalo paradoxně Finsku nejsilnější zdroj národní identity. Ve Finsku začalo pod vlivem celoevropských romantických tendencí silné národně-uvědomovací hnutí, jež vyvrcholilo sebráním národních mýtů, jež v roce 1835 vydal pod legendárním názvem Kalevala finský romantik Elias Lönnrot na základě ústně sebraných karelských mýtů ve verších. Kalevala se stala základem svébytné finské kultury a nosným kamenem národních tradic. Krom národně zaměřených tendencí získával také větší a větší vliv skandinavismus, přesvědčení, že Finsko historicky a kulturně patří mezi skandinávské národy, které by k sobě měly mít blíže víc, než jakékoli jiné.

Odpor vůči Rusům, jež začali postupně přitahovat absolutistické šrouby stále citelněji, nabral spád na konci 19.století. Panskandinávský liberalismus a nacionalistická hnutí se postavila proti plíživé rusifikaci země a východnímu typu absolutismu s opovržením a rozhodnou silou. Finům hrálo do karet oslabení Ruska balkánskými válkami. Rusko se však nevzdalo. Zrušilo Snellmannův zrovnoprávňující jazykový zákon, poté dokonce finskou autonomii, rozpustilo finskou armádu a nařídilo ruštinu jako úřední jazyk. Šovinistickému panslavismu se však postavil finský lid na odpor formou v té době osvědčené pasivní rezistence – důkladným bojkotováním všech úředních ruských aktivit. Rusové se „odměnili" zavedením policejního státu. V r.1904 byl ve Finsku zavražděn generální guvernér Bobrikov. Situace Ruska v rámci Evropy se dále zhoršovala a svět vkročil roztříštěn do 1.světové války.

V roce 1917 se carské Rusko zhroutilo. Do Petrohradu se vydala finská delegace, jež si vymohla uznání plné nezávislosti na Rusku. Problémy však nekončily. Nové sovětské vedení v čele s budoucím diktátorem Stalinem chtělo Finsko zařadit mezi sovětské republiky. Země se rozdělila v občanské válce, kde se na jednu stranu postavili prosovětští komunisté, podporovaní Moskvou a na straně druhé finští tradicionalisté a buržoazie, kterým bylo nakloněno Německo a Švédsko. V zimě a na jaře roku 1918 se v zemi rozhořela další ničivá válka, v níž nakonec prodemokratické síly Bílých gard pod velením Mannerheima zvítězily. Finsko se stalo královstvím, za krále byl dosazen hessenský princ Karel. Mezitím však říšské Německo padlo a ve Finsku byla po chaotickém vyjednávání ustavena republika. Byl rok 1919, když Finsko vydalo nezávislou ústavu a zvolilo svého prvního nezávislého prezidenta, K.J.Stahlberga.

Dvacátá a třicátá léta se nesla ve znamení posilování radikální pravice (hnutí Lapua), která však byla posléze vystřídána silnou koalicí středových stran jako sociální demokracie a Agrární svaz. Ovzduší vůči komunistickému SSSR bylo však nadále plné vzájemné nedůvěry, zejména vinou sovětských provokací. Sílící tendence v SSSR na revizi finského území, údajně pro zajištění bezpečnosti Leningradu a kontroly nad Finským zálivem vedly ke konkrétním požadavkům na výměnu území – strategická Karelská šíje, Vyborg a základna Hanko Rusům, sovětská pustina ve Východní Karélii Finům. Finsko požadavky SSSR odmítlo, což vedlo k rozpoutání tzv. „zimní války" v roce 1940. Válka začala po sovětské provokaci, kdy Sověti vypálili děly do svých vlastních řad a svedli to na Finy. Finové se snažili do války zatáhnout po svém boku Švédsko, tvrdili totiž, že po zabrání severofinského Laponska Rusy až k řece Torniojoki by se Švédsko stalo sousedem komunistického impéria. Švédové však přísně lpěli na své neutralitě.

Finové však zahájili válku s mnohem mocnějším nepřítelem impozantně – na tzv. Mannerheimově linii uhájili úzkou Karelskou šíji a sami s pomocí výborné znalosti prostředí partyzánským bojem zlikvidovali sovětské divize v severní Karélii. Rusy to rozezlilo natolik, že extrémně vystupňovali své územní požadavky a s obrovskou silou se vrhli na Karelskou šíji. Po těžkých dvoutýdenních bojích Rusové prolomili Mannerheimovu linii. Západní země v čele s Británií vážně uvažovali o vojenské intervenci na pomoc Finsku, ale mezinárodní tlak, podobně jako v případě Mnichova 1938, nechal opět Finy na holičkách. Rusové zvítězili a v březnu 1940 bylo Finsko nuceno podepsat kapitulaci, čítající rozsáhlé územní ztráty, včetně Karélie a části Laponska.

V červnu 1941 vyhlásilo Finsko SSSR válku (tzv. Pokračující válka, ve smyslu pokračování Zimní války) Po zahájení útoku Němců na SSSR vstoupili Finové jako skrytý spojenec Němců opět do boje a obsadilo ztracená území. Finové zastávali názor, že válka proti SSSR je válkou obrannou, striktně oddělenou od jiných bojů 2.světové války a spojenectví s Německem nevnímali jako podporu fašismu, vše bylo dané rozhořčením z nespravedlivé zimní války. Poté, co v roce 1943 Sovětský svaz otočil vývoj války, začal bombardovat Helsinky, vyhlásil hranice po zimní válce za platné a s pomocí propagandy USA a Británie se snažil Finy přesvědčit o nemorálnosti jejich postupu proti SSSR a kolaborace s fašismem. Finové však neskládali zbraně, i když Němci již z Finska prchali. Rusové však znásobili své územní požadavky a vpadli mocnou silou do Finska, kde čekali, že převálcují odpor. Ofenzivní fronta ve Finsku však byla jedinou, kde SSSR nedosáhl svého cíle. To byla pro Finy záchrana, protože tak nebyli počítáni mezi poražené mocnosti a nemuseli bezpodmínečně kapitulovat. Prozatímní prezident Mannerheim v diplomatických vyjednáváních se SSSR dosáhl kompromisní úpravy hranic. Finsko definitivně přišlo o Vyborg a východní Karélii, bylo jim však navráceno Laponsko a oblast Savo, za pod-

mínky, že Finové vyženou ze země Němce, což se podařilo dík kolabující třetí říši bez větších problémů.

Po válce Finsko vyhlásilo neutralitu a zahájilo mírovou politiku pod vedením prezidenta Urho Kekkonena (ve funkci 1956-1981). Obratný diplomat Kekkonen posílil svou vnitřní pozici ve Finsku a obratným manévrováním zajistil Finsku konečně svobodnou existenci mezi dvěma bloky nepřátel za studené války. Finsko sice bylo do jisté míry hospodářsky závislé na SSSR v důsledku těžkých poválečných reparací, ale udrželo si demokracii a svobodu. Poprvé v krvavých a těžkých dějinách země nastal v severské zemi Suomi klid. Finsko se stalo vyhledávaným příkladem nestrannosti ve vyhroceném bipolárním světě studené války. Hospodářsky bylo nuceno rozsáhle industrializovat a rozšířit těžební průmysl. Přesto začalo vynikat v oboru lehkého strojírenství, užitého designu a elektroniky.

Po zhroucení SSSR se Finsko vydalo nekompromisně na cestu tržní ekonomiky. Po počátečním propadu hospodářství v r.1991 se začalo znovu ekonomicky vzmáhat (v 70-80.letech patřilo mezi nejvyspělejší země s nejrasantnějším růstem HDP.) V roce 1995 vstoupilo po referendu spolu se Švédskem do Evropské unie (pro bylo 57% Finů), což Suomi zachránilo před vlivem kolapsu Ruska, na nějž bylo dosud ekonomicky značně orientováno. V roce 2001 bylo Finsko podle ekonomických a sociálních kritérií vyhlášeno MMF za zemi s nejvyšší životní úrovní na světě!!!

STÁTNÍ SPRÁVA

Finsko je od roku 1919 demokratickou parlamentní republikou. Správně se člení na 5 zemí (od roku 1997) a 15 ekonomicko-podnikatelských provincií. Země jsou: Jižní Finsko (30 229 km^2, 2 020 000 obyv., sídelní město Hämeenlinna), Západní Finsko (74 187 km^2, 1 830 000 obyv., Turku), Východní Finsko (48 728 km^2, 610 000 obyv., Mikkeli), Oulu (56 868 km^2, 450 000 obyv., Oulu) a Laponsko (93 057 km^2, 200 000 obyv., Rovaniemi) V čele země stojí zemský hejtman (maaherra) s rozsáhlými samosprávnými pravomocemi.

Hlavou státu je prezident, volený přímou volbou na 6leté volební období. Prezident má rozsáhlé pravomoci amerického typu. Současnou prezidentkou je od roku 2000 paní Tarja Halonen (podporována Sociální demokracií), která byla předtím ministryní zahraničních věcí. Vláda musí být schválená parlamentem, jež je stejně jako český dvousetčlenný a je volený na 4 roky. Po volbách v roce 1999 je v parlamentu 51 poslanců sociální demokracie, 47 Strany středu, 46 Národní koalice, 20 Aliance Levé křídlo, Švédská lidová strana má 12 poslanců, Zelení mají 11 mandátů, Křesťanská liga 10, Zemědělská strana a Reformní strana po jednom. Vládu tvoří středolevá „velká koalice" sociální demokracie a Strany středu.

Zahraniční politika se opírá o členství v EU (1995). Finsko je vojensky neutrální, podporuje velmi výrazně demokracii, osobní svobodu a lidská práva, což si vydobylo za vlády prezidenta Kekkonena. Finsko se připojilo k Evropské měnové unii (jako jediné ze severských států) a od 1.1.2002 zavádí jednotnou evropskou měnu Euro, jež nahrazuje tradiční finskou marku. Výchozí kurs je přibližně 5,90 FIM ku 1 Euru. Zahraniční politika je nadále úzce svázána s politikou zbylých skandinávských zemí, Finsko se též orientuje na pobaltské státy a Rusko. S NATO spolupracuje v rámci projektu Partnerství pro mír, což zahrnuje například účast na misích UNPROFOR v Bosně, Afghánistánu a dalších krizových oblastech planety Země.

VZDĚLÁVÁNÍ

Povinná školní docházka je ve Finsku od 7 do 16 let. Vzdělání nad tuto věkovou hranici je dobrovolné, po absolvování vyššího stupně základního vzdělání

(lukkio – gymnázium) lze nastoupit na „opisto", vyšší školu, jež připravuje na univerzitní vzdělání, „yliopisto". Ve Finsku je 20 univerzit a vysokých odborných škol. V současnosti studuje ve Finsku 275 000 mladých lidí, z nichž je 53% žen. 60% Finů má ukončené vyšší vzdělání a 13% je absolventy universit.

HOSPODÁŘSTVÍ

Cesta k industrializaci lesní země začala ve Finsku v 19.století. Rozvoj průmyslu začal zejména po roce 1945, v posledních desetiletích se průmysl omezuje s ohledem na ekologii a zintenzivňování výroby na úkor extenze. Dá se říci, že Finsko stojí na dvou nohou, z nichž jedna je dřevěná a druhou tvoří elektronický gigant Nokia. Dřevařství je intenzivní, nicméně ekologické a neohrožující neuvěřitelné lesní bohatství země. Elektrotechnika tvoří ve vývozu 31% průmyslové výroby, dřevařství a papírnictví 27%, strojírenství 10%, těžební průmysl 9%, automobilový průmysl 6% a chemický 4%. Finsko patří mezi nejvíce přírodně zachovalé země. Zjištění toxických látek v jihofinských vodách v 80.letech zapříčinilo nastartování ekologických programů a následné opětné radikální zlepšení do té doby již tak málo dotčeného životního prostředí.

Finsko dováží nejvíce ze zemí EU (55%), dále z Asie (14%), zemí CEFTA (5%,), zbytku Evropy (15%) a USA (7,5%). Čísla o vývozu se liší jen detailně, Finsko má vyrovnanou obchodní bilanci.

Růst HDP překračuje stabilně 5%, tempo růstu spolu s mírou přerozdělování na vzdělávání, sociální programy a ekologii činí z Finska nejvyspělejší zemi světa roku 2001 před USA, Norskem a Irskem.

KULTURA, UMĚNÍ

Finové jsou velmi kulturní národ s osobitou a nezaměnitelnou kulturou, což je opět zřejmě dáno pozicí Finska mezi západním a východním světem. Nejprve se zmíním o finské literatuře. Nejstarší základy finské literatury vycházejí z ústně tradovaných příběhů, legend a poezie. Starofinské eposy, ústně podávané dál, mají svůj kořen v nordických legendách, jak ostatně napovídá současný finský výraz pro verš, jež je „runo" (srovnej s „runa").

Základ spisovné finštiny položil, jak již bylo řečeno, Mikael Agricola (1510-1557). Národním básníkem Finska se stal v 19.století švédsky píšící básník Runeberg dík své sbírce balad „Příběhy poručíka Ståla", vycházející z tragédie finské války mezi Švédskem a Ruskem (1809). Na základy národní poezie navázal slavným eposem Kalevala Elias Lönnrot. Kalevala se stala jak vzorem pro novodobou spisovnou finštinu, tak i symbolem finského národního uvědomění. Dalším klíčovým člověkem byl Johan Snellman, jež se zasloužil o rovnoprávnost finštiny se švédštinou a ruštinou (Snellmanův jazykový zákon). Novoromantickou poezii reprezentuje básník Eino Leino, poet „tragického optimismu", tak typického pro finskou romantickou mentalitu. Leinovy verše jsou ve Finsku asi tak populární, jako v Čechách díla K.H.Máchy.

Jediným Finem, jež získal Nobelovu cenu za literaturu, byl F.E.Sillanpää, jež se proslavil rurálně-existenciálním románem „Umírala mladičká".

Nejslavnějším spisovatelem nové doby je bezpochyby Mika Waltari, jež se proslavil velkými historickými romány (např. Egypťan Sinuhet). Současná finská literatura se prosazuje zejména na poli naturalistických románů a mě osobně zas tak k srdci nepřirostla…

Finské malířství a sochařství sice není světoznámé, přesto je osobité. Staří finští malíři a sochaři jako Akseli Kallela či Erik Cainberg samozřejmě čerpali

z Kalevaly. Moderním sochařem, ve Finsku populárním, byl Wäinö Aaltonen (socha Paava Nurmiho, legendárního atleta). Finské sochařství je typické i prací se dřevem, jakož i kovem a netradičními materiály. Funkcionalismus se prosazuje i v užitém umění, díky němuž je Finsko známé po celém světě.

Nejznámějším designérem je všeuměl Alvar Aalto (1898-1976), jež navrhoval své židle, vázy apod. v období války a v padesátých letech. Jeho „modely" jsou však nadčasové a stále se dobře prodávají i v současné záplavě postmoderního designu.

Alvar Aalto je však zejména světoznámým architektem, jehož „bílý funkcionalismus" dobyl nejen Finsko, ale celý svět. Aaltův rukopis je čitelný ve všech finských městech a jeho následovníci z něj stále více či méně úspěšně vycházejí. Mezi nejznámější stavby Aalta patří Finlandiatalo v Helsinkách, sanatorium v Paimio či Lapintalo v Rovaniemi.

Finská hudba je velmi typická a je do velké míry ovlivněna přírodou. Z klasiků nelze zapomenout na geniálního romantika Jeana Sibelia, jehož romantické skladby jako „Labuť z Tuonely", či „Finlandia" uchvacují srdce stále nových a nových vnímavých posluchačů po celém kulturním světě. Moderní klasiku reprezentuje zejména Erik Bergman či Einar Englund.

Finská hudba je však velmi osobitá i v soudobém zvuku. Rocková skupina Waltari, hrající crossover, září na hudebním nebi již víc než 10 let. Zajímavý je jistě i projekt Apocalyptica čtveřice mladých helsinských filharmonistů, jež dokazují, že na smyčce lze hrát nepředstavitelně tvrdě (viz jejich geniální instrumentálky z tvorby Metalliky, či vlastní „akusticko-metalové" pecky…)

Vynikající je i hudba, ovlivněná lidovou tradicí. Nejslavnější je asi ženská čtveřice Värttinä z Karélie, jež se hraje mj. i na pražském Radiu 1. Finsko těží na tomto poli i ze sámské kultury, například díky Wimme Saarimu, jež kombinuje tradiční joik s dubovým a ambientním backgroundem, či dívčí sámské skupině Angelin tytöt (Girls of Angeli), popularizující tradiční joik.

Ve Finsku působí mnoho undergroundových a punkových skupin (např. Sortoa ja vihaa) a Finové vynikají i v hudbě soulové a docela slušně se tam začíná dařit hip-hopu…

SPORT

Finové jsou podobně jako ostatní Skandinávci sportovně založeni a milují aktivní pohyb v přírodě. Sport je u nich mnohem více o aktivní součásti života, než o pasivní konzumaci v hospodě jako v Čechách, i když jsou i nadšenými fanoušky. Národními sporty jsou především běžecké lyžování (nyní dost otřesené po nechutné aféře s dopingem největších hvězd typu Myllylääho na MS v klasickém lyžování 2001 v domácím Lahti), motorismus , zejména Formule 1 dík Miku Häkkinenovi a rallye (Mäkinen), v posledních deseti letech se stal takřka přes noc nejoblíbenějším sportem hokej, ve kterém se Finové výkonnostně obrovsky zvedli a podařilo se jim jednou i vyhrát MS. Tradici má atletika, zejména běhy na dlouhé tratě (legendy jako Paavo Nurmi či Lasse Viren) a v současnosti zejména atletika těžká (oštěpaři, koulaři). Moc dobří však Finové nejsou ve fotbale, kde zaostávají za evropským průměrem i druhými skandinávskými zeměmi. Přesto hráči jako Litmanen či Hyppiä se prosadili v anglické Premier League.

DOPRAVA, FACILITY PRO TURISTY

V této podkapitole se nechci zbytečně rozepisovat, neboť až vlastní návštěva Finska naučí se člověka orientovat a využívat veškerých vymožeností, jež jsou

zde pro návštěvníky připraveny. Finsko je dopravně dost těžko dostupné, což je na druhou stranu dobře, neboť je ušetřeno masového přílivu mnohdy bezohledných turistů, jak se děje například v Norsku. Do Finska se v podstatě můžete dostat trojím způsobem. Prvním je doprava letecká, jež je sice nejdražší, ale zato nejrychlejší a nejpohodlnější. Nejlevnější letenky do Helsinek a zpět stojí kolem 9.000,-Kč. Druhým způsobem je západní cesta přes Německo, Dánsko a Švédsko. Lze cestovat buďto autobusem z Prahy do Malmö (spoj Brno- Praha Florenc-Oslo, jede ve středu v 20:40), nebo až do Stockholmu (Brno-Praha Holešovice –Malmö-Stockholm), odjezd každé pondělí a středu v 16:00 z Prahy) Aktuální informace o odjezdech na www.vlak-bus.cz, zadat Praha-Malmö. Pokud vlastníte Inter-rail, je lacinější a z hlediska času i praktičtější jet vlakem přes Hamburg a Kodaň (denně v 8:44 z Prahy Hln, z Hamburku 17:28, v Kodani 21:59, z Kodaně v 22:00 a ve Stockholmu jste v 6:05, info na stejném serveru) Ze Stockholmu v každém případě musíte lodí, a to buďto do Turku, nebo do Helsinek -společnost Viking line, loď odplouvá z Vikingterminalen ve Stockholmu (asi 40min pěšky z nádraží). Spojení do Turku: Stockholm 7:45 – Turku 19:50, nebo 20:10 – 7:35. Spojení do Helsinek: Stockholm 16:50 – Helsinki 9:55[11]. Info na www.vikingline.se . Pokud jste majitelé Inter-railu, máte lodní lístek zlevněný o 50%! Ceny odvisí od ročního období a od toho, zda cestujete ve všední den či o víkendu, večerní spoj je o něco dražší než denní. V létě by po 50% slevě měl vyjít denní spoj na 12 Euro, mimo sezónu na 7 Euro.

Poslední možností je „východní cesta" přes Polsko a Pobaltí. Na začátku knihy máte údaje o časech a cenách, upozorňuji znovu jen na výhodný autobusový spoj Praha-Riga. V případě východní cesty se vám nevyplatí Inter-rail, lepší je zakoupit např. EuroDomino železniční lístek pro Finsko (můžete si vybrat počet procestovaných dnů po finských železnicích mezi 3-8 dny, třídenní stojí přes 3.000 Kč.)

Ve Finsku se můžete, pokud jste movití, přepravovat letecky, pro „obyčejné občany" se vyplatí cestovat vlakem na Inter-rail či EuroDomino (Finnrailpass a Scanrailpass vyjdou o mnoho dráž), pokud chcete jet až do Laponska, nevyhnete se cestování autobusy.

Co se týče výdajů na tento typ dopravy po Finsku, je třeba uvést jednu podstatnou změnu, jež vešla v platnost k 1.1.2002 a je to tudíž novinka – na první pohled ne zrovna příjemná. Společnost Matkahuolto, zastřešující všechny autobusové společnosti, totiž k tomuto datu ***zrušila čtrnáctidenní tisícikilometrovou banku BUSSILOMALIPPU (Holiday Ticket), jež stála v r. 2001 390 FIM (2.200 Kč).***

Znamená to, že pokud nejste studenti s průkazem Opiskelijakortti (student finské školy), senioři nad 65 let, vojáci či civilkáři Finské republiky, skupina nad 3 lidi a podobně, musíte počítat s kupováním řádného jízdného! Na druhou stranu, ***toto jízdné k výše uvedenému datu zlevnilo cca o 25%, což v konečném součtu zvyšuje výdaje na autobusovou dopravu přibližně o 20%,*** *což není tak krutý zásah do peněženek, jako by bylo používání řádného jízdného v roce 2001 a dříve.*

Cena autobusové dopravy se odvíjí podle délky cesty v kilometrech. O něco dražší jsou rychlíkové spoje, v jízdních řádech označeny slovem „Pika".

Kompletní přehled cen v závislosti na délce cesty najdete na internetové adrese:

---

[11] všechny časové údaje jsou místní, tj. finské časy jsou o hodinu posunuty vůči středoevropskému času.

www.matkahuolto.fi/matkapalvelut/lippuhintoja_index.htm po poklepání na odkaz „aikuinen, lapsi, opiskelija ja ryhmä". Nutné vysvětlivky:

aikuinen – dospělý

lapsi – dítě

opiskelija – student

ryhmä – skupina

vakiovuoro – běžný spoj

pikavuoro – rychlíkový, dálkový spoj

meno – jednosměrná jízda

m/p (meno/paluu) – obousměrná, zpáteční jízda

Příklad cen (výtažek z ceníku), platný pro rok 2002 v Eurech:

KM	***Dospělý***	***Děti***	***Skupina nad 3 lidi***
	Obyč. / rychlík	***Obyč. / rychlík***	***Obyč. / Rychlík***
20	*3,70 / 5,90*	*1,90 / 3,-*	*3,70 / 5,90*
50	*6,70 / 8,90*	*3,40 /4,50*	*6,70 / 8,90*
100	*12,40 / 14,60*	*6,20 /7,30*	*9,30 / 11,-*
200	*22,90 / 25.30*	*11,50 / 12,70*	*17,20 / 19,-*
500	*50,10/ 52,80*	*25,10 / 26,40*	*37,60 / 39,60*
1000	*92,70 / 95,40*	*46,40 / 47,70*	*69,60 / 71,60*

Euro násobte cca 32 Kč.

Vyplývá z toho, že se mnohem víc rentují delší kilometrové úseky. Když jsem si „ z pilnosti" přepočítával, kolik bych dal peněz za dopravu ve Finsku letos při stejných destinacích jako loni, kdyby neexistoval Bussilomalippu, vyšlo mi, že místo cca 3.300 Kč (permice Bussilomalippu + lístky do Kuusama a Ruky, kdy jsem se nevešel do 2-týdenní platnosti Bussilomalippu), bych utratil za dopravu asi 3.900 Kč, což při celkových výdajích na tak dlouhou výpravu považuji za celkem zanedbatelný rozdíl. Výhodu to má v tom, že si už nemusíte „hlídat dny" a kalkulovat, kolik kuponů vám ještě zbývá. Pokud vyrazíte v počtu 3 a víc lidí, pocítíte na spojích delších než 80 km příjemnou slevu kolem 20%. Levnější jsou i spoje nad 80km, pokud si koupíte zpáteční lístek, takže se výdaje mohou nakonec vyrovnat. Takže žádnou paniku, do Finska se od roku 2002 dá vyjet i bez „permice".

Slevy na Inter-rail či ISIC ve Finsku, pokud jedete autobusem, neexistují.

Vlaková doprava je drahá. Jednoznačně se rentuje Inter-rail (když jedete přes Dánsko a Švédsko), nebo Euro Domino (přes Polsko, Pobaltí). Scanrail a Finnrail jsou citelně dražší.

Příklady běžných cen:

Helsinki – Turku (250 km) – 20,80 Euro /IC 22,80 E = 666 Kč/ 730 Kč

Helsinki – Rovaniemi (1000 km) 65,20 Euro = 2100 Kč

Vlaková síť je velmi řídká, ve Finsku je rozhodně populárnější autobus. Vzdálenosti jsou však značné, takže pokud chcete jet až na sever, do Laponska, doporučuji kombinaci vlaku (na EuroDomino či Inter-rail), kterým se v pohodě dostanete z jihu za noc do 1000 km vzdáleného Rovaniemi, s autobusovou dopravou.

Cestovat autem není žádný med kvůli vysokým cenám benzínu. Litr Naturalu 98 stál v roce 2001 okolo 7,10 FIM (1,20 Euro,40 Kč), což řadilo Finsko v ceně

benzínu na nelichotivé první místo v Evropě. Nicméně silnice jsou velmi kvalitní a nevybírá se zde žádné mýtné. Výhodou je, že se autem dostanete vskutku všude, kam si zamanete, zatímco při autobusové dopravě to může být zvláště v Laponsku dost komplikované.

Jízdní řád se řekne finsky „aikataulu", vlakové nádraží „rautatieasema", autobusové „linja-autoasema", jízdenka je „lippu". Příklad jednoduché konverzace s řidičem:

„Kolik stojí lístek z Rovaniemi do Utsjoki?" – „Paljonko maksaa lippu Rovaniemelta Utsjoelle?"

„Jak dlouho trvá cesta?" – „Kuinka kauan kestää tämä matka?"

„Kolik má tahle cesta kilometrů?" -"Paljonko kilometriä tämä matkalla on?"

Co se týče stopování ve Finsku, je to docela problém. Samozřejmě, že se najdou borci, co Finsko prostopovali, ale pro stopaře, zhýčkaného Čechami a Německem, je stop ve Finsku celkem peklo. Finové, ač jsou velmi pohostinní a ochotní, moc nestaví, protože prostě nechápou, co po nich chcete. Stop zde není moc zažitý, i když na jihu země se na krátké vzdálenosti stopovat údajně dá. V Laponsku může být stop v určitých lokalitách, kde neexistuje veřejná doprava, jedinou možností. Problém je však v neuvěřitelně nízké frekvenci dopravy, mnohdy po hlavní silnici (a tam veřejná doprava bývá), projede 1 auto za hodinu. Myslím, že v totálních „dírách" je efektivnější se zkusit domluvit ve vesnici, jestli někdo výhledově nejede vaším směrem, a jestli by nebyl tak laskavý a nesvezl vás, či si počkat na poštovní dodávku a domluvit se s pošťákem, neb pošta jezdí úplně všude aspoň jednou za dva dny. Potíž je ovšem v tom, že budete muset umět trochu finsky, neboť čím větší venkov, tím je menší šance na domluvu v angličtině. Stop v Laponsku není moc o svobodě, protože se určitě nedostanete tam, kam chcete, ale tam, kam jede ochotný řidič. Na druhou stranu v Laponsku prý berou víc, než na jihu.

Na úplný závěr pár slov o pobytu ve finské přírodě. Ve Finsku, podobně jako v Norsku a Švédsku, platí nepsané zvykové právo „alllemansråd" – právo pro všechny lidi. V praxi to znamená, že můžete tábořit pod stanem naprosto všude, pokud zachováváte soukromí ostatních (150m od nejbližšího obydlí) a nerušíte a neničíte přírodu. V národních parcích (kansallispuisto) platí omezení typu, že v základních zónách smíte tábořit a dělat oheň jen na vyhrazených místech, zatímco v zónách divočiny tato omezení neplatí. V přísných přírodních rezervacích (luonnonpuisto)se smíte pohybovat jen po vytyčených značených stezkách a táboření je zde značně omezené. Pozor na soukromé pozemky (yksityinenalue)! Zde je nutná domluva s majitelem pozemku. Pokud se nedomluvíte předem, hlavu vám sice nikdo neutrhne, ani na vás nezavolá policii, ale nekompromisně vás ze svého pozemku vyhodí. V Laponsku je však drtivá většina území ve vlastnictví státu, takže se můžete pohybovat a tábořit, kde se vám zlíbí.

TREKK NÁRODNÍM PARKEM URHO KEKKONENA

Dříve, než naše kroky poprvé ochutnají kyselou půdu tundry v Kiilopää, musíme autobusy překonat stovky kilometrů, nejprve na západ do Rovaniemi a pak na sever po hlavní laponské silnici E 75 na Sodankylä, Inari a Utsjoki.

V Kuusamo, kde máme asi tři čtvrtě hodiny na přestup, stíháme podchytit část nákupu a posnídat ve známé příjemné kahvile při autobusovém nádraží typické finské sladké občerstvení – koblihu s hustou bílou kávou. Příjemně naladěni usedáme do poloprázdného spoje do Rovaniemi a užíváme si po dlouhých dnech na vlastních nohou klidu v dopravním prostředku. Počasí je dosti proměnlivé, na obloze se rychle střídají černá mračna, z nichž stříkají vydatné letní přeháňky, za chvíli zas umytá a jiskřící lesnatá krajina září v paprscích věčného polárního slunce.

V Rovaniemi máme celkem dost času, a tak si batohy necháváme na autobusovém nádraží (za přepážkou informací zase sedí stará známá Katja s fialkovýma očima, takže se na nic ani nepokoušíme zeptat) a vyrážíme do města. Na prostranství před obchodem to docela žije. Plácek se proměnil v barvité a lidnaté tržiště. Ve vzduchu visí vůně opékaných klobás, čerstvých i uzených ryb, všude zní tichá finština při stáncích s textilem, sámskými suvenýry a všemožným materiálem, na který si jen vzpomeneš. Na finské poměry je zde neuvěřitelně našlapáno, malé děti se s výskotem proplétají zástupy nakupujících otců a matek. Sámové v tradičních oblecích nabízí svoje zboží daleko od svého domova, vždyť do sámských oblastí je odsud, z centra kraje Lapinlääni skoro 400 kilometrů.

Procházíme tržištěm, ochutnáváme *lohikukko*, což je obdoba karelské speciality *kalakukko* – rybiček zapečených v tmavém žitném chlebovém těstě. Lohikukko je „řízlé" Laponskem, neboť v těstě není zapečená lecjaká ryba, ale sám král severských vod – losos. Výborné, i když poněkud drahé...

Navštěvujeme obchod a dokupujeme zásoby na dlouhou dobu dopředu, přičemž utrácíme i za vyslovené pochutiny, jako je třeba marmeláda, citron, konzerva tuňáka či balení krevet... Pochodování tundrovými vrchy v oblasti Koilliskaira, kde se nalézá park Urho Kekkonena, bude třeba jistě občas zpestřit nějakou mňamkou.

Ve 13:15 přiráží na své stanoviště autobus na sever. Přeochotný a velmi příjemný řidič nám sděluje, že pojedeme s ním do Sodankylä, a tam že nám najde hned navazující spoj směr Ivalo. Usazujeme se v pohodlí a vyrážíme. Brzo za Rovaniemi překračujeme definitivně polární kruh. Místo je to tedy pěkně poplatné byznysu, všude stánky a bary, přiléhající k Joulupukkiho vánoční vesničce. No nic, naštěstí nepatříme k těm, kteří by se spokojili s dosažením polárního kruhu a opitím se uprostřed lesů v drahém baru.

Krajina dále na sever je úžasná, i když po většinu času jedeme nekonečným lesem. Občas silnice protíná lučiny, na nichž jsou roztroušené kouzelné dřevěné chaloupky z hnědého, mořidlem a stářím potemnělého dřeva, občas přejíždíme modrou a klidnou řeku, či kopírujeme břeh jednoho z desetitisíců finskolaponských jezer. Snažíme se vysledovat nějakou změnu v přírodě, ale kromě toho, že les je čím dál tím hustší, nevidíme nic. Říká se, že „pravé Laponsko" začíná až u Sodankylä.

Stavíme na jednom odpočívadle s restaurací a obchůdkem, většina cestujících míří ven, na kávu anebo jednu Lapin Kultu. Prohlížíme si roztomilé laponské suvenýry, mezi nimiž vedou dřevěné *kuksa* hrníčky, popíjíme pivko z plechovky, zakoupené v Rovaniemi a diskutujeme o tom, jaká varianta pohybu v Urhu nakonec zvítězí. Máme před sebou ještě celých čtrnáct dní, které můžeme strávit ve Finsku, a tak si říkám, že by bylo asi nejlepší prásknout do koní a vydat se k jezeru Luirojärvi, ale neříkám to moc nahlas, nechci Martinu odradit, počkám si, až jí přesvědčí laponská příroda osobně...

Před Sodankylä se seznamujeme s pozůstatkem druhé světové války. Silnice se totiž najednou rozšiřuje snad do dvanácti proudů a takto zdánlivě nesmyslně pokračuje po asi pět kilometrů, než se „uklidní" do původní, dvouproudé podoby. Je

jasné, že jsme právě přejeli proslulé německé vojenské letiště, které bylo za dob, kdy Laponsko okupoval Hitler, nejdůležitějším dopravním uzlem v oblasti. Po válce Finové navázali na toto letiště, dlouhou vybetonovanou plochu uprostřed lesů ze všech stran, kvalitní asfaltkou v severojižním směru.

A už jsme v cíli další etapy našeho putování na sever, v laponském městečku Sodankylä. Říkám laponském a ne sámském, protože obyvatelstvo Sodankylä je skoro stoprocentně finské. Situace zde je úplně jiná než v Norsku, kde zeměpisné a etnické vymezení Laponska, resp. Sámieatnanu téměř splývá. Finové osidlují zeměpisné Laponsko v drtivé většině. Sámů žije ve Finsku jen málo, roztroušeně v krajích Enontekiö, Inari a Utsjoki, kde jen občas tvoří většinovou populaci v extrémně řídkém osídlení, kde chybí veřejné komunikace.

Sodankylä platí za oblast, kde je ve Finsku nejchladněji. Při výstupu z autobusu to vůbec není cítit, je zde úplně stejně, jako v Rovaniemi, tedy oblačno a kolem šestnácti, osmnácti stupňů, ale my už dobře víme, že se to týká hlavně zim, které jsou zde obzvláště kruté vinou vnitrozemské polohy. Jak Botnický záliv na jihozápadě, tak Bílé moře na východě a Severní ledový oceán na severu jsou odsud sakra daleko a nemají na zdejší počasí pražádný vliv. i veliké jezero Inari, které otepluje drsné laponské zimy o dobrých 250 km severněji, umí podnebí ovlivnit, ale je též daleko. Zima v Sodankylä – to znamená se dobře připravit třeba na měsíc třicetistupňových mrazů!

Sodankylä sama o sobě není žádným městem, a to ani v měřítku českých maloměsteček typu třeba Prčic, nebo Kamýku nad Vltavou, i když má také kolem čtyř tisíc obyvatel. Je to jedna široká hlavní ulice s obchodními centry a úřady, kde je též autobusové nádraží, dále však jen velmi řídké osídlení v podobě dřevěných chalup a srubů. Na mapě finského Laponska je to docela velká tečka, dále na sever už je podobně veliké jen Ivalo, ale ve skutečnosti je to jen vesnice, jež měla štěstí, že přes ni vede hlavní silnice na Nordkapp.

Náš kamarád řidič, neustále hýřící úsměvem a dobrou náladou, plní slib a osobně nás odvádí přes chaotický prostor docela rozlehlého nádraží k autobusu, v němž je řidička, směřující do Ivalo v kraji Inari. Oceňujeme ochotu pána volantů a jen se šklebíme při vzpomínce na jeho nerudné české kolegy.

Vyjíždíme na čas a kousek za Sodankylä, kdy z jakéhosi důvodu odbočujeme z hlavní silnice, jsme svědky docela nepěkného jevu, který jsme rozhodně ve Finsku nečekali, a kterému by se mohlo již říkat „devastace přírody". Rozlehlé bezlesé plochy jsou rozryty prazvláštními pruhy příkopů, v loukách a mezi potoky se povalují místo medvědů stroje těžké mechanizace. Z příkopů trčí různé potrubí a my jsme ze začátku málo moudří z toho, co to vlastně je. Rozhodně to nevypadá vábně a je to na pěkně velké ploše. Nejprve si myslíme, že se zde staví ropovod, ale blbost, přece ve Finsku žádná ropa není! Nebo stavba dálnice – ale proč, pro koho, když veškerému provozu na hlavní severní magistrále i v době automobilového boomu krásně postačí jeden proud v každém směru? Možné řešení mě napadá až mnohem později – celá tahle věc je pravděpodobně způsobená intenzivní těžbou rašeliny v jedné z mnoha místních aapa bažin! Tomu by odpovídaly ty pravidelné příkopy , neb aapa tvoří rašelinu právě v typických dlouhých pruzích, tomu by odpovídalo i to, že široko daleko není žádný les. a odvodňující potrubí tomu dávaly ten podivný ráz rodícího se ropovodu kdesi na Sibiři...

A tahle v podstatě nehezká věc nás paradoxně uvedla do pravé laponské krajiny, připravila a upozornila nás na změnu v přírodě, kterou jsme – ať bude jaká bude – tak toužebně očekávali! Když se totiž díváte do podrobného atlasu Finska, všimnete si, že od Sodankylä směrem k jezeru Inari, resp. nějakých 50 km pod něj,

je Finsko jednou velkou mokřadou! Nikde v celé zemi není tolik rozsáhlých bezlesých močálů, pro které má finština slovo *aapa*. Močály na jihu Finska se nazývají spíše *suo* a rozdíl je asi takový, jako je v češtině mezi slovy „bažina" a "rašeliniště". Zatímco bažinou může být nazývána jakákoli podmáčená, vytrvalými dešti rozbahněná louka, ze slova rašeliniště je již cítit kyselá vůně Šumavy s rozhoupanými travními ostrůvky na zrádných třasoviscích. Aapa, to je stejné, silné kouzlo. Aapa je dominantou kraje Sodankylä. Aapa je všude kolem a začíná vyrovnávat boj s jinde všude drtivě vítězícím lesem.

Aapa, to je rozlehlá pláň, prostor zdánlivě bez života, kde stromy nerostou, ale jen živoří, pokud jim to vůbec kyselá půda dovolí. Mrtvé větve černých pahýlů varují návštěvníky, aby se rychle otočili a spasili svůj ubohý život. Pruhy rašeliny, mírně vyvýšené nad okolním terénem jsou střídány zatravněnými plochami, které sice jdou lidskou nohou projít, ale není jediný důvod k takovému nerozvážnému činu, protože tyto plochy jen obklopují rozlehlá „srdce aapy", rašelinná třasoviště, kde jediný chybný krok znamená smrt. Voda zde neteče, ale stojí, říčky a potůčky zde ztrácí smysl svého toku, neboť sklon terénu zde neexistuje. Stovky malých jezírek s nezpevněnými břehy jsou sídlem mnoha druhů vodního ptactva, které zde naprosto nerušeně může hnízdit, neohrožováno žádným čtvernohým tvorem. Komáří hejna vytrvale bzučí nad hladinou malých, zrádných jezírek a odsud slyne jejich strašlivá pověst, která zaplavila celé Finsko, ač jinde to s komáry a hmyzem není o nic horší, než kdekoli jinde v Čechách za letních dnů.

Les, jak postupujeme v tiše předoucím autobusu stále na sever, přece jen nenávratně řídne a jeho výška se snižuje. Borovicím se zde v podmáčené zemi příliš nedaří a zem pokrývá koberec hubených smrků, semtam se objevuje i lesík roztroušených, však stále ještě pěkně statných bříz. Zakrslý březový les, který dominuje norskosámské Finnmarce, se ve Finsku objevuje až podstatně severněji, v kraji Utsjoki v nejsevernější výspě finské země.

Po levé straně je vidět vzdálené pohoří tundrových vrchů, které ční strmě z dokonale rovné a přehledné bažinné placky. Při silnici se občas v klidu popásá sob. Nápisy na tabulích udávajících směr se již začínají objevovat i v sámském jazyce. Zastavujeme při jakémsi tábořišti na březích rozsáhlé umělé nádrže Porttipahdan tekojärvi, jež leží západně od silnice, zatímco na východě se rozkládá ještě větší přehrada Lokka. Chvílemi je zataženo a prší ostrý, studený déšť, chvílemi je jasno a slunečno a krajina se ze svých bažinných chmur povznáší do jasné a barevné pohádkové podoby.

Šoférka zastavuje v sámské osadě Vuotso, což je asi nejjižnější osada, kde již žijí „praví Sámové". Je to vidět na architektuře, kdy domky jsou úplně nizoučké a černé, přičemž u silnice se již sem tam objevuje lávvo sámských obchodníků, je to vidět i na interiéru nádražní kahvily Matkahuolto, kde v černi starých trámů jásají barvy vlajky Sámieatnanu, vlajky čtyř ročních dob. Podnapilí finští študáci zde doplňují zásoby lahváčů a my v euforii vyvolané prostým faktem uskutečněného návratu do milované sámské země jsme opilí i bez piva a jiných alkoholických pochoutek... Vždyť už za nějakých dvacet kilometrů náš autobus opustí roviny nekonečných aapa bažin, odbočí z hlavní silnice doprava a zaveze nás k horskému hotýlku Kiilopää, kde jest hlavní brána (resp. jedna z nich) do nádherného a rozlehlého parku Urho Kekkonena!

Vuotso je též významným bodem pro milovníky přírody, poznávané po dvou vlastních nohou. Z tohoto sámského maličkého centra lze vyrazit na západ do Tankavaary, která je spolu s řekou Lemmenjoki proslulým zlatonosným nalezištěm, nebo na východ do oblasti přísné přírodní rezervace Sompio, jež již přímo sousedí s parkem Urho Kekkonena. Sompio je nádhernou oblastí plnou úžasných aapa raše-

linišť a nedostupných krásných jezer, kde se z bažin zvedají homole Näätänenských tundrových vrchů.

Nás čeká pár posledních kilometrů do Kakslautanenu, větší sobí farmy, odkud po šesti kilometrech na východ lze dosáhnout Kiilopy. Zdaleka ne všechny spoje zatahují až do Kiilopää, mám dojem, že ze šesti denních letních spojů do Ivalo sem jedou jen dva. Ale není problém vystoupit i v Kakslautanenu, odsud je to hodina a půl snadné chůze...

Lesy a mokřinami míříme na sever, když tu najednou vidíme, jak se pod šedou oblohou začínají na východě rýsovat obrysy hor. a to již odbočujeme na uzoučkou asfaltku, vinoucí se lesem, kolem níž je snadná turistická a běžkařská stezka, značená dřevěnými kříži. Po chvilce se nám naskýtá zázračný pohled. Než autobus zastaví u skromné dřevěné budovy hotýlku, jež spolu s ubytovacími chatkami tvoří jedinou zástavbu místa zvaného Kiilopää, vidíme před námi se vypínat bezlesé křivky tundrového pohoří Saariselkä, které i v pošmourném deštivém počasí působí neuvěřitelně svěžím a veselým dojmem! Les mizí jako mávnutím kouzelného proutku a nás zve dál výstavná brána parku, kde je rozcestník zatím ještě značených cest! Jsem ztracen, v mysli mi kvasí jediná myšlenka – tahle krása stojí za to zapomenout na únavu z Oulanky a my prostě MUSÍME jít až k jezeru Luiro!!! Potají se dívám na Martinu, ta sice mluví o velkém respektu k divočině parku, rozprostírajícího se na sto kilometrů až k ruským hranicím, ale zároveň vidím v jejích očích jiskřičky, napovídající něco o obdobných pocitech, jaké mám i já.

Odmítáme pomoc příjemné řidičky s batohy, necháváme autobus se vrátit zpět do Kakslautanenu a v začínajícím dešti nevěřícně stojíme tam, kde končí asfalt a lidská civilizace, tam kde začíná dva a půl tisíce čtverečních kilometrů pravé laponské divočiny, která si nám možná lehne k nohám, když ji s pokorou poprosíme o vstup dál.

MAPKA NÁRODNÍHO PARKU URHO KEKKONENA

NÁRODNÍ PARK URHO KEKKONENA

(přeloženo a přepsáno ze zdrojů Metsähallitus)

Nalézá se v krajích Sodankylä, Savukoski a Inari

Rozloha : 2538 km^2

Založen v roce 1983.

Národní park Urho Kekkonena je finský druhý nejrozlehlejší národní park. Prostírá se od západního okraje Železných hor (Rautatunturit), náležících do hornatiny Saariselkä, až po rozlehlé tajgové lesy na jihovýchodě při Savukoski a řece Nuortti. Park byl založen k ochraně lesních, horských a rašeliništních ekosystémů v partiích zalesněného Laponska (Metsä – Lapi) a v jižních částech Severního Laponska (Perä – Pohjola) a částečně k zachování podmínek pro provozování tradičního životního stylu přírodních lidí, což zejména zahrnuje sobí farmářství a tradici pohybu v divočině.

Severní část parku pokrývá bezlesá divočina plná tundrových vrchů, charakteristických svými stržemi, příkrými svahy a ledovcovými morénovými valy. Zde je jen chudé spektrum rostlinných druhů, ty náročnější druhy rostou jen v úzkých pásech při březích potoků a řek. Je zde spousta bezlesé tundry, kde borový a smrkový podrost ustupuje jalovcové a březové kleči, jež mizí nakonec v centimetrové výšce v záplavě lišejníků a odolných severských trav, tvořících hustý koberec na holých, mrazem rozpukaných skalách. Jistou změnu přináší krajina okolo řek Lutto a Suomujoki a jejích přítoků, kde je vegetace bohatá a odpovídá tajgovému subarktickému pásu. Nejznámější cíle trekkařů v parku, jezero Luirojärvi a nejvyšší vrchol, 718 metrové Sokosti, jsou dosažitelné právě přes tato údolí řek. Dobrými výchozími body se snadnou dostupností veřejné dopravy je horské centrum v Kiilopää, dále zimní středisko Saariselkä poblíž hory Kaunispää, jež se ovšem již nachází vně parku.

Zimní krajina na jihu parku, v pozadí s tundrovým pohořím Näätänen

Krom lesů se zde nacházejí rozlehlé bezlesé aapa bažiny v jihozápadním sektoru parku. V ročních obdobích, kdy jsou bažiny hnízdištěm velkého počtu ptačích druhů, jsou návštěvníci povinni zachovávat klid a jistá místa jsou veřejnosti uzavřena. Z bezpečnostních důvodů nejsou přístupná rozsáhlá jihozápadní rašeliniště během letní sezóny. Pohyb v zamokřeném terénu je v každém případě extrémně obtížný.

Jižní část parku s osamělými tundrovými vrchy je pokryta rozlehlými divokými pralesy, borovými a smrkovými lesy, kde je zem porostlá tlustými mechovými

koberci. Žije zde mnoho živočišných druhů ve svém původním, člověkem nenarušeném prostředí.

Důkaz dávné lidské existence v regionu parku spočívá v nálezech starých jámových pastí na divoké soby, základů starých sobích ohrad pro omezení pohybu polodivokých sobů, staré sruby a pozůstatky náčiní starých skoltských Sámů.

Nyní je kočování se soby na tomto území nejdůležitější lidskou činností v parku a dává mu tak svůj jedinečný status.

Národní park Urho Kekkonena nabízí vynikající možnosti trekkových aktivit po všechna roční období. Dlouhé, náročné pochody se dají uskutečňovat v divokých zónách parku, ačkoli je také možné podnikat snadné výlety pro nezkušené turisty po dobře značených stezkách v základní, dobře dosažitelné západní části parku, kde stezky odhalují základní krajinné reliéfy, jež je možno dopodrobna poznávat v divokém srdci území. Populární trasou je přibližně týden trvající trekk z Kiilopää přes Suomunruoktu a Tuiskukuru na jezero Luiro, odkud lze jít zpět do Kiilopää přes Lankojärvi a Rautalampi.

V zimě lze využít přes 200 km udržovaných běžeckých tras na západě parku v oblasti Tankavaary, Kiilopää a Saariselkä. V Tankavaaře a Savukoski jsou návštěvnická centra s výstavami a filmovými ukázkami života v místní přírodě, s vhodnými okruhy pro denní výlety v oblasti, jež jsou určené milovníkům přírody všeho věku a fyzické kondice.

Spojení: *Aktuální informace na internetu:* http://www.lapinbussivuorot.com/

- Větší množství autobusů jede denně na trase Rovaniemi – Sodankylä – Vuotso – Tankavaara – Kiilopää – Saariselkä – Ivalo na silnici E 75.

- O všedních dnech jede jeden spoj z Ivalo do finsko-ruského hraničního přechodu Raja-Jooseppi – na některých mapách jej lze najít pod názvem Luttojoki – (východisko do parku pro přechod celé oblasti z východního směru, např. cca 100 km trekk Raja Jooseppi – Muorravaaranjoki – Sokosti – Luirojärvi – Kiilopää)

- Jihovýchodní část je dostupná z Kemijärvi (konečná vlaku), ve všední den autobusem do Savukoski, pak do Tulppio, ze kterého vede stezka okolo 15 km údolím řeky Nuorttijoki na hranice parku.

- Je možné se na více místech dostat k hranicím parku vlastním autem odbočkami z hlavních silnic.

- Parkoviště a informační tabule se nacházejí v Luttojoki (Raja-Jooseppi), Kemihaaře, Kiilopää a v Aittajärvi (po lesní cestě na Kuutua, z hlavní cesty asi 10 km jižně od Ivalo).

Služby:

Stezky jsou značené jen na západním okraji národního parku, mapa a busola jsou vždy nutné pro zajištění přežití v divokých, nenavštěvovaných partiích!

Koilliskairské návštěvnické centrum se nachází poblíž zlatokopecké osady u Tankavaary.

Návštěvnické centrum je také v Savukoski.

Informační chata a kavárna v Luulampi je otevřená pouze během jarní lyžařské sezóny.

Přírodovědné naučné okruhy (1km, 3km a 6km) se nachází v Kiilopää a v Tankavaaře. Dvě naučné trasy jsou též v Saariselce.

Rybaření

V parku se nacházejí tři rybné oblasti, (Tsarmi, Lutto, Nuorttijoki), pro které je nutné zakoupení sezónní či celoroční povolenky (v návštěvnických centrech Metsähallitusu), jinak je v parku povoleno ekologické chytání (rybaření pro okamžitou osobní spotřebu)

Mapy:

Trekkové mapy 1:100 000: Koilliskaira, 1:100 000 Savukoski – Tuntsa

1:50 000 Sompio – Kiilopää a 1:50 000 Sokosti – Suomujoki

Mapy jsou k sehnání v návštěvnických centrech, v trekkových potřebách v obchodech v Kiilopää a Saariselkä, přes internet je lze předem objednat i ze zahraničí na e-mailové adrese mailto:ukpuisto@metsa.fi

Ubytování, kempování

V základní oblasti parku je skoro 200 míst, kde je možno tábořit a rozdělávat oheň. Tato místa mají většinou i zásobárnu dřeva, záchodky a vodní zdroj. V divokých zónách je stanování a rozdělávání ohně povoleno kdekoli.

Nejbližší placená tábořiště jsou ve Vuotso a Saariselkä.

V parku se nachází 30 otevřených útulen, z nichž 12 má uzamčenou sekci, která může být dopředu rezervovaná. Rezervace stála v r. 2001 50,- FIM za noc. Klíče vydává návštěvnické centrum Koilliskaira. Kromě těchto útulen se zde nachází jedna chata k pronajmutí, pět malých drnových útulen typu „kammi" (původní sámská drnová stavba), jež jsou uzamčeny a určeny pouze k pronajmutí, a sedm míst s otevřenou přírodní saunou.

Při západní hranici parku je mnoho ubytovacích a cestovních služeb, návštěvník může též přenocovat v Savukoski, Tulppiu a v Kemihaaře.

DEN PRVNÍ : Z KIILOPÄÄ K SOBÍM OHRADÁM (4,5 KM)

Začíná pěkně hustě pršet a tak jdeme do útrob budovy Tunturikeskus, Horského střediska Kiilopää. Chceme si to tady obhlédnout a přečkat déšť, než vyrazíme do nitra tundry. Středisko v Kiilopää je moc hezké, útulné a vkusné. Slouží jako recepce pro ubytované v místních chatkách, informační centrum, prodejna potravin a trekkového vybavení, jakož i kavárna s jídelnou. Obhlížíme zajímavé mapy oblasti, kde je třeba vykresleno geologické podloží, takže můžeme srovnávat, kde jsou žulové masivy, kde úzké eskery, kde rašeliniště atd. Z prvního pohledu se zdá, že situace odpovídá našim mapám, tedy že při cestě na Luiro by nikde neměly být žádné rozsáhlé močály, což považuji za klíčové vzhledem k budoucímu rozhodnutí, kam se dát. Dáváme si kávu a zákusek, sledujeme v televizi předpověď počasí, která slibně předpovídá zlepšení, protrhání oblačnosti a oteplení až na 18 stupňů.

Beru své mapy a vydávám se na recepci, nechat si poradit ohledně cesty na Luiro, jelikož se mi tam moc chce. Slečna za pultem, ač patří k obsluze kavárny, odpovídá velmi fundovaně. Tvrdí, že značené cesty končí kousek za masivem nedaleké tundrové hory Kiilopää. Podle ní se na Luiro jít dá, i když cesta se prý neustále bude zužovat a není vyloučeno, že se občas ztratí. Prý ale v toto roční období na jezero občas někdo vyrazí, tudíž by mohl být hlavní směr i trochu prošláplý. Vzrušení stoupá. Na jednu stranu – je jasné, že to nebude takový „veget" jako v Oulance, kdy nás kupředu zvala dobře značená a zřetelná Medvědí stezka, na stranu druhou – proč se nepustit do menšího dobrodružství? Orientace v terénu tohoto parku by mohla být snadnější, protože budeme procházet otevřenou tundrou a lesy by zde neměly být tak husté. K jednotlivým chatám při cestě navíc vedou potoky a říčky,

jež velmi usnadní orientaci. Slečna mi na závěr říká, že se není čeho bát, pokud máme trekkovou mapu s busolou a nejsme poprvé na trekku v otevřené přírodě. Vyhodnocuji to jako jasnou výzvu a vnitřně jsem rozhodnut, že na Luiro se půjde! Zbývá jen maličkost – přesvědčit Martinu, ať se nebojí!!!

V půl sedmé, zdá se, definitivně přestává pršet a my vyrážíme s rozechvěním kupředu. Obloha se trhá, kapičky deště na klečových stromcích a listech bříz svítí jako perly. Před branou si všímáme hákové váhy na batohy. Bágly nadité potravinami jsou těžší, než obvykle – můj má 19kg a Martinin skoro 16.

A přichází klíčový okamžik – procházíme branou a po dosti široké stezce se vydáváme nahoru do lesotundry! Hned za branou je dosti chaotický rozcestník mezi směry na Suomun Ruoktu, vrchol Kiilopää a chaty Rautalampi a Luulampi severně od vrcholu. Náš směr je Suomun Ruoktu, chata při největší místní řece Suomujoki, odsud vzdálená 16 km na jihovýchod. Je to místo, odkud se dá ještě bez problémů změnit plán a vyrazit po „bezpečné" západní části na sever, po zřetelných stezkách směrem na osadu a rekreační komplex Saariselkä. Na Suomun Ruoktu padne definitivní rozhodnutí...

Brzo po překročení hranic parku potkáváme dvojici finských chlapíků ve středním věku, s nimiž zapřádám krátkou řeč v lámané angličtině. Ptám se, kam mají namířeno.

„No...chceme jít na Luirojärvi!" říká jeden z nich, menší hubený chlapík v rybářském a druhý, rozložitý vousáč jej s pousmáním doplňuje:

„Možná! Jestli to půjde..."

Respekt k parku zase o něco vzrůstá. i tak zkušení finští maníci, opásání laponskými noži a ještě ostřejšími zkušenostmi z místní přírody se zatím ještě také nerozhodli. Napadá mě, že by bylo možná chytré se jich držet, ale chlapíci situaci řeší za mě:

„Jestli půjdete na Luiro, určitě se občas potkáme! Ale my půjdeme hrozně pomalu. Máme těžké batohy a navíc", chechtá se ten fousáč, „jsme už starší fotři, už nám to tak nechodí!"

Beru to jako vtípek a už si představuju, jak nám tahle sympatická a legrační dvojka v prvním kopci ukáže záda. Opak je pravdou. Ač nijak nespěcháme, chlapíci se brzo opožďují tak, že už je za sebou nevidíme.

Stoupáme pořád do mírného kopce nádhernou, neskutečnou a přízračnou krajinou. Nemá to nic společného ani s přírodou u nás, ani dejme tomu s přírodou v Oulance. Ač místní krajina výškově napodobuje třeba Středočeskou pahorkatinu a převýšením tak Šumavu, získáváme brzo pocit pobytu ve velehorách. Sever zde vítězí na celé čáře. Hranice lesa je zde, na jižních svazích Saariselkä, což znamená „Ostrovní hřbet", asi 350 metrů nad mořem. Brzo vycházíme z pásu zakrslých pokroucených bříz a dostáváme se do volné tundry. Ač batohy celkem tíží, můžeme si hlavu ukroutit z neustálého rozhlížení. Nalevo od nás, na severu, se tyčí impozantní oblé hřbety holých a skalnatých tundrových hor, mezi nimiž vede 550 m vysoká Kiilopää. Porost vřesu, borůvčí a plazivých zákrsků, jež se nezvedají výš než 10 centimetrů nad zem, brzo končí a začínají ponuré morénové valy balvanů a za nimi už jen holé skály ledem obroušených vrcholků. Před námi, směrem jihovýchodním, se zdvihá v tundře holé horské sedlo, po němž v dálce vidíme běžet bílou stezku s nějakými odbočkami do nikam. Za sedlem v dálce, v ostrém vzduchu večerního projasnění, se z mizejícího oparu vylupují převzdálené hory. Tipujeme, jestli nejvzdálenější vysoký masiv je již 50 km vzdálené Sokosti, či snad už pohraniční tundrové vrchy z Ruskem, jež jsou odsud asi 70, 80 kilometrů vzdušnou čarou.

Těžko říct, vrcholků je všude moc, všechny oblé a holé, mezi nimi civilizace veškerá žádná... Trošku se nechávám nakazit Martininým pocitem respektu, ale zároveň ten respekt ve mě vzbuzuje jasnou touhu jej překonat a vydat se do té neskutečné divoké samoty.

Tundra ve mě kupodivu vzbuzuje jen samé příjemné pocity. Její otevřenost pro mě neznamená pohlcení prostorem, ale možnost snadné orientace a rozletu neskutečné svobody. Její drsnost mě nedusí, nestísňuje ani nerozklepává obavou, ale spíše vábí a láká jít dál. Mnohem hůř a stísněněji jsem se cítil v temných mokřinných lesích Oulanky, kde jediný pohyb představovali agresivní roje černých komárů. Zde ani muška neproletí, velebné ticho Severu, své síly si vědomý věčný klid. Agorafobií rozhodně netrpím... Ač je můj batoh těžší, než bych si přál a krční páteř začíná pálit, nejradši bych místo chůze poskakoval a běžel jako malé dítě. Jít sám, asi by mě nic nezastavilo v nočním pochodu na Suomun Ruoktu a možná i dál, směrem k pohádkovému jezeru, jehož zálivy, pobřežní borové pralesy i věnec obepínajících tundrových hor znám jen z fotografie jistých odvážlivců z Finska, kteří svůj zážitek z něj zvěčnili na internetové stránce...

Šlapeme dál a ač se zátěží, jde se dobře, přesto, že neustále jdeme do kopce. Cesta je zatím velmi široká a relativně rovná. Aby ne, je značená i jako běžkařská stopa pro zimu. Vím, že se to brzy, už zítra, radikálně změní, ale těším se. Konečně začne pořádný férový boj s divočinou!

Již po chvíli se na obzoru, kousek napravo od našeho směru, objevují sobí ohrady. Když přicházíme blíž, nacházíme i malý srub, jež je v mapě zakreslený jako „uzamčený sobí barák" (Porokämppä lukittu). Kousek od baráčku je ohniště, kde shazujeme batohy a vyrážíme na průzkum.

Krajina je nádherná a je nám jasné, že nebudeme „lámat cestu přes koleno" a zůstaneme zde na noc. Od ohniště je odbočka na jih a nápis VESI 0,6 km, znamená to vodu, ale my máme plné láhve a zatím na doplňování nemusíme myslet. Směrem k vodnímu zdroji je výhled impozantní. Krajina se tímto směrem pozvolna snižuje a ty můžeš sledovat, jak se ve Finsku rodí les. Pod nohama jsou jen vřesy a břízy, po jejichž hubených rachitických větvičkách šlapeš. Plazí se po zemi, nezvednou se ani o centimetr výš, než je nutné, a já již chápu proč, když se nad večerní tundrou, zastíněnou horami na severu, začíná prohánět chladný vítr. Kousek dál na jih se objevují první keříky divokých jalovců, podobných těm, které si Češi vysazují na zahrádkách a skalkách. K našemu obrovskému překvapení tyhle odolné jehličnany jsou zde prvním odvážlivcem, jež se odhodlá v tundře vztyčit hlavu od věčně promrzlé a větrem bičované země aspoň na půl metru do výšky. Po chvilce se přidává bříza, zkroucená jako nohy po obrně, olezlá lišejníky a bílým mechem, jež se po bázlivých skupinkách shlukuje v křovinatých ostrůvcích. Ještě dále na jih začíná zem temnět pod korunami prvních klečovitých boroviček. Nejprve je jedna tak na sto metrů, pomalu ale četnost tmavozelených sinavých korunek roste a jejich výška se zvětšuje. Za chvíli již borovičky připomínají puntíky na muchomůrce, a po nějakém kilometru, dvou, začíná lesotundra, řídký borový les o výšce tak dvou metrů. Do toho najednou vyroste první vyšší a hubeňoučký smrček, následován pokroucenou jedlí. a tam, kde oko ještě umí rozlišit, nějakých pět kilometrů dolů, už stojí „běžný" a nekonečný finský les. Viditelnost je sice obrovská, ale k ničemu ti to není, protože ten les běží bez jediné změny dál a dál, až do Helsinek, odsud skoro 1500 kilometrů na jih vzdálených...

Jdeme se podívat na ohrady a sobí barák. Je to typické místo, které ožívá vždy v sámských krajích dvakrát do roka, při jarním třídění a podzimním značkování polodivokých kočujících sobích stád. Při domku, strohém dřevěném srubu, je malá, dobře vyspravená kruhová ohrada z kůlů a drátů. Je to místo, kam se sobi do-

stanou až úplně nakonec, zoufale zde krouží ve stísněném prostoru dokola kolem a čekají na laso sámského (zde ve Finsku i finského) sobaře[12], jež jej odchytne, označkuje a zase pustí, pokud se ovšem nejedná o staršího samce, takový putuje pod nůž a jeho maso a kůže končí, surově globalisticky řečeno, u spotřebitele. Na tento finální kruhový prostor navazuje obrovský, již mnohem chatrnějším plotem obehnaný trychtýř, jež se táhne na kilometry na jih. Do jeho ústí sobaři v dobách značkování pomocí čtyřkolých motorových oblud, barevných vlajek, řinčení zvonců a řevu lidí nahánějí sobí stáda, sebraná ze širé tundry, a ženou je ke kruhové ohradě. Sobí ohrady se odnepaměti staví v místech, kudy každoročně tundrou táhnou sobí stáda a je dosti pravděpodobné, že se zde objeví vždy v ten pravý, značkovací čas. Sobaři si samozřejmě nemohou zakroužkovat v kalendáři na rok dopředu den, kdy začne jejich největší šichta, ale rozpětí čekací doby většinou nepřesáhne dva, tři týdny. Stopaři „v terénu" mají již od tání sněhů informace o pohybu stád a postupně upřesňují datum, kdy všechno vypukne. Teď se tak děje pomocí vysílaček a mobilů, zatímco dříve přesné datum věštil sámský nojd, šaman...

Samozřejmě, že nikde v dohledu není ani sobí chlup. V parku Urho Kekkonena prý žije a migruje okolo deseti tisíc sobů! Ale kde ti finští sobi jsou? Je zase ten prokletý červenec, doba, kdy je každý pořádný sob někde u moře, nebo v nepřístupných horách...

Barák by měl být „lukittu", ale když se opatrně opřu o dveře v chodbičce, tak povolí. Zámek je vyštíplý, netuším, jestli je to pozůstatek řádění opilých sobařů, které překonávání bariéry rozčílilo natolik, že si „odemkli" hrubou silou, nebo je to dílo nějakého nevychovaného turisty, který si myslel, že se jedná o útulnu, a pokud si to nemyslel a věděl, o co jde, tak ještě hůř – prostě se sobařům do domečku „nasquattoval". Vevnitř je docela nepořádek, což spíše odpovídá verzi číslo jedna. i když se turisté většinou dokážou chovat pěkně hnusně (zvláště ti středo a západoevropští, jež nemají potřebnou úctu k zákonům Severu a nesmírné toleranci místních obyvatel), do Finska takových zas moc nejezdí. Spíš si dovedu představit, že rozbité flašky a obaly od potravin pocházejí od sobařů, jež zde slavili konec sezóny a tento bordýlek je zde od jara. Chvilku v boudě posedíme, klábosíme o sobech, sobařích a alkoholismu ve Skandinávii a pak si jdeme ven najít místečko na postavení stanu a uvaření čaje s večeří.

Stanujeme nakonec kousíček od srubu. Polární den je zde trochu zešeřelý, neb slunce, notabene za dosti oblačnou oblohou, je skryté za masivem ledových hor Kiilopää. Vítr od severozápadu prověřuje pevnost stanu, ale nemáme o něj strach, ten už přežil mnohem horší eskapády... Ještě chvíli sedíme venku, fascinovaně obhlížíme nádhernou a přesmutnou samotu tundry, černé stíny severních skalstev, vzdálené masivy na východě, v jejichž klínu někde bude kouzelné Luirojärvi, jižní dětský les a krvavé červánky na západě, které slibují na zítřejší ráno pěkný vítr.

Dělá se docela slušná zima a tak valíme do stanu. Nemůžeme stejně usnout, vjemů a zážitků je strašně moc. Martina se vyjadřuje, že uvidíme, jak dál, což beru jako velký posun směrem k tomu, že na Luiro se půjde. Taky jsem obětoval půl hodiny času na plamennou tirádu o bezpečnosti, nádheře a neopakovatelné možnosti – výletu do totálně opuštěné, nebezpečné a zrádné tundry. Respekt mám taky, to jsem neopomněl zdůraznit. Ale ona už mě zná. Vždycky mluvím stejně jako

[12] Zatímco v Norsku zákon výslovně pozitivně diskriminuje Sámy, jelikož říká, že majitelem sobích stád může být jen rodilý Sám, ve Finsku žádné takové omezení neexistuje a vlastníky sobů zde mohou být i Finové. Je to dáno tím, že ve Finsku je Sámů velmi málo, naopak sobů strašně moc. Souvisí to i celkovou sámskou politikou v jednotlivých skandinávských zemích. V Norsku jsou Sámové nejsvébytnější a vláda se o ně stará dotacemi na vzdělání, kulturu atd. Švédsko je někde uprostřed a Finsko až na samém chvostu. Zde jsou Sámové postupně čím dál víc Finy.

ona, o respektu, obavách a reálných možnostech, ale když přijde na věc, zapomenu na všechno, v hlavě mi lupne a lezu přes ledovcové řeky po tenkém sněhovém příkrovu (loni v Rago) a tak podobně... Už se známe a tak zavírám oči s jistotou, že za tři dny spatříme oba stříbrnou hladinu Luirojärvi a pokud mapa nelže, osvěžíme těla i duše v pravé přírodní finské sauně!

V jalovcovém a březovém houští nějakých padesát – sto metrů od nás se něco děje. Slyším dusot a praskot lámaných a ohýbaných větviček. Rosomák! napadá mě hned. Ježíšikriste, tak s tímhle chlapíkem s deseticentimetrovými drápy, drzostí opice, silou medvěda a agresivitou aligátora se potkat nechci! Samozřejmě, že jsme měli schovat jídlo do předsíně chaty a ne ho mít pod hlavou! Než se stačím proklít a uhranout za svou blbost, uklidňuji se, neb z roští se ozývá typické sobí škrundání a frkání!

Martina nespí, taky se asi bojí rosomáka. Říkám jí, že jsou venku sobi a jdu se podívat. Plazím se ze stanu tiše, přesto však nemám úspěch. Křoví se ani nepohne. Tichá tundra jako by byla bez života, jen občas na nebi zakvičí dravý pták a vítr v poryvu zaječí skalním údolím v meluzíně. Sobi, tisíckrát lépe připraveni na soužití s přírodou, než já, jsou pány situace a pokud tu někde jsou, vědí o mě. Nemá to smysl, a tak se vracím do stanu. Uléhám a za pár chvil mě zase ruší zvláštní zvuky. Od východu vítr nese zřetelné údery sekery, štípající dřevo, pravidelně prořezávající ticho tundry. Není mi vůbec jasné, o co jde, neboť tím směrem jednak není žádný les a nejbližší civilizací je – až po stovkách kilometrů – ruský Murmansk. Jediné možné vysvětlení je, že v tomto tichu vítr laponskou pustinou nese zvuky dočasných obyvatel nejbližší, odsud však ještě skoro 12 kilometrů vzdálené chaty Suomun Ruoktu! Že by již naši dva přátelé od brány, ač jdoucí pomalu, dosáhli svého cíle? Co jiného?

DEN DRUHÝ – OD SOBÍCH OHRAD NA SUOMUN RUOKTU (11,5 KM)

Brzo ráno nás probouzí vytrvalé pleskání plachty stanu, způsobené silným a vytrvalým větrem. Večerní červánky nelhaly. i z pohodlí uvnitř stanu cítíme ledový dech větru, skučícího nad pustou tundrou. Ven se nám vůbec nechce. Poté, co otevírám dveře, zalykám se v poryvech ledového větru a do nitra stanu útočí vlezlá zima. Jsem nucen si poprvé obléci osvědčenou větrovku polské výroby, jež mě tak dobře chránila loni ve studeném a deštivém Norsku. Musíme ocenit kvalitu našeho stanu firmy Jurek. V silném větru stojí jako skála, mocné poryvy tlumí vypnutá plachta. Nebe je šedé jako olovo, krajina je bezútěšná a smutná.

Vidím, že asi 150 metrů od nás táboří kdosi, kdo právě strhává stan a pomalu se vydává směrem Kiilopää. Tak tito lidé už mají svůj trekk za sebou. Nás čeká snídaně v podobě skrovné porce chleba se sýrem a obzvlášť „bodnoucího" horkého čaje. Vítr znesnadňuje balení stanu, ale my si umíme poradit. Ve chvíli, kdy vyrážíme, se počasí začíná zlepšovat. Nebe se prosvětluje a vítr slábne. Bereme to jako pozvání do nitra parku.

Pokračujeme ještě asi kilometr stoupáním po značené stezce, která je stále velmi široká a schůdná. Pustina je naprosto bezlesá, břízy se plazí po zemi pomocí dlouhých a vytrvalých oddenků, porostlých maličkými, jasně bledězelenými lístečky. Jen tu a tam vykukuje nad povrch štětinatý jalovec. Přicházíme na rozcestí. Zde končí definitivně jakékoli značení naším směrem. Značená stezka odbočuje doleva, do svahu tunturi, a vede k denní chatě Rautalampi. My pokračujeme rovně, kamenitou stezkou na hřeben. Zabloudit zatím nelze, cesta je zřetelná a rozhledy okolo mimořádné. Lepší, než po cestě plné balvanů a ostrých výčnělků je jít podél, suchým vřesovištěm. Nebem začíná prozařovat slunce. Nadmořská výška se neustále

zvedá, barva tundry stále více bledne, vřesu ubývá, tráva, tuhá a kratinká, nabírá hnědavé odstíny a kameny svítí žlutým lišejníkem.

Po chvíli se ocitáme na hřebenu, po pravé straně zůstává skalnatá oblá hora, jedna z mnoha bezejmenných tunturi. Viditelnost je vynikající, vidíme stezku, jak se kroutí tundrou dolů a posléze se ztrácí v březovém lesíku. Horizont hýří sytě zelenou barvou níže položeného borového lesa, jež začíná v jakémsi údolí a postupně, jak se reliéf snižuje, se rozlézá do přilehlých svahů. a v dálce, za oblým hřbetem kopců, se vypíná v mlžném oparu černý masiv Sokosti…

Klesáme stále níž a při srovnání pohledu do mapy a do reálného světa se musíme usmívat nad tím, čemu všemu se v této části Finska říká les. Mapa signalizuje, že opouštíme holou tundru a vcházíme do lesa. Jenže ten les tvoří jen občasná prastará, pokroucená a černá bříza, jejíž bílá kůra je zachována jen na závětrné straně kmene, jinak vidíš pouze vyschlý kmen a hluboké vrásky, způsobené pukáním dřeva za zimních třeskutých mrazů. „Les" však postupně stále houstne, výška bříz se zvětšuje, tráva se zase zelená a zvedá svou hlavu k nebi, po pravé straně slyšíme zurčení horského potůčku, jež osvěžuje tuto vyprahlou a větrem vyšisovanou krajinu.

Přicházíme údolím na další rozcestí, kde se podle mapy musíme dát doprava, směr jihojihovýchod. Jsme u prvního brodu, kdy musíme po kamenech přeskákat zde již docela mocný potok, který se nám ozval v podobě tichého kolotání někdy před půlhodinou. Zde si můžeme vychutnat rozdíl mezi Oulankou a touto oblastí, jelikož veškerá „péče" o turisty zde končí možná posunutím pár balvanů do řady tak, aby se potok dal bez problémů přeskákat. Zatímco v Oulance každá mokřinka či stružka, přetínající Karhunkierros, byla zabezpečena hatí, či dřevěným můstkem, zde si již musí každý pomoct sám. Brzo se ocitáme na pravém břehu říčky Suomujoki, která protéká v západovýchodním směru celým rozlehlým parkem. Zde to je ještě jen širší potok, ale na východě, při ruských hranicích, kde se stéká s řekou Lutto, jde již o slušnou rybnou laponskou řeku, jež se dá leda přeplavat.

Cesta ubíhá rychleji a snáz, než jsme si představovali. Vůbec nám nevadí, že zde není žádné značení, orientaci usnadňuje fakt, že se musíme stále držet pobřeží řeky, na jejímž druhém břehu kdesi vpředu je chata Suomun Ruoktu. Terén je velmi snadný, rovinka, vedoucí řídkým nejprve březovým, postupně světlým borovým lesem. To, že jsme před pár okamžiky ještě byli v tundře, je poznat jen při ohlédnutí nazpět, kde se tyčí světlezelené křivky Kiilopských tundrových hor. Nyní jsme zpět ve starém dobrém lese, přesto však mnohem vzdušnějším, sušším a světlejším, než v parku Oulanka. Jednou přecházíme vyschlé balvanité řečiště jakéhosi občasného přítoku, který se naplňuje jen v době jarního tání a podzimních dešťů. Tok Suomujoki je nicméně stálý a tichý, voda je dokonale čirá a studená.

Povídáme si a cesta příjemně ubíhá. Najednou vidíme, jak se stezka přibližuje k břehům řeky. Rovně pokračuje jen nezřetelná pěšina a naše stále ještě slušně viditelná „dálnice" končí u řeky, větvící se v několika zmatených ramenech lučního „lompolo", jak Sámové označují deltovitý, mnohoramenný tok nížinných laponských řek, prodírajících se rovinami. Nutí nás to se zastavit a rozhlédnout se po svěží a šťavnaté údolní krajině. Jsme docela překvapeni, že už vidíme na druhém břehu, v nízké stráňce, nízkou dřevěnou a podlouhlou stavbu, jež nemůže být ničím jiným, než tupou Suomun Ruoktu! To nám ta cesta příjemně utekla! Od chaty stoupá kouř z ohniště, svědčí to o tom, že zde, v tomto nádherném březovoborovém údolí nejsme sami. Naposled se rozhlížíme a vyrážíme brodit. Brod je usnadněný kameny, po kterých se dá přeskákat tam, kde je řeka hluboká, do bot si nenabereme ani při přecházení mělkého oblázkového dna v rozlivkách. Jsme na ostrově lompola a po chvíli váhání vybíráme správný brod, jež nás zavádí na druhý břeh. Na

druhé straně zůstává nezřetelná stezka směrem k velkému jezeru Kopsusjärvi, u nějž je údajně drnové „kammi", přístřešek v původním sámském stylu, určený však jen pro ty, kdo zaplatí v návštěvnickém centru pronajímací poplatek.

U chaty, položené na krásném břehu nad čistou tůní řeky, stojí naši známí z včerejška, jež nikam nepospíchají. Chlapíci šli zřejmě přes noc. Vesele se na nás smějí, ptají se jak se máme, kde jsme nocovali a jak se nám tu líbí. Sami jsou asi taky nadšení, protože se pořád chechtají, finsky vtipkují a v očičkách jim jen jiskří. Dvě takové veselé kopy odkudsi z jihu Finska, co opustili ženy a vydali se na vlastní pěst do přírody. i to poukazuje na finskou mentalitu bezproblémových a přírodu uctívajících lidiček…

Po krátkém pokecu se vydáváme obhlédnout chatu a okolí. Chata, nízký a dlouhý srub, je rozdělena na dvě části. Levá polovina je uzamčená, je to tzv. *vuokratupa* či *varaustupa*, prostě oddíl k pronajmutí. Pravá půlka, *autiotupa*, je otevřená všem. Vybavení je v podstatě stejné v obou formách, pouze nájemní část je opatřena matracemi na pryčnách, jak zjišťujeme pohledem do okýnka. Jde spíše o to, že si člověk zaplatí soukromí, neboť i tento odlehlý park, aspoň jeho základní část, je, zdá se, přes léto relativně dost navštěvovaný.

Vybavení *autiotupy* je super. Vevnitř jsou kamna, plynový sporák a pryčny, na které se složí asi 8 lidí. Přesto je interiér velmi útulný. Na stole leží kniha, do které se zapisují návštěvy, podobně jako v Oulance. Když se pokoušíme zapálit sporák, zjišťujeme, že bomba je prázdná. Za chatou však nacházíme větší množství plných bomb, složených v přístřešku. Jednu přináším a šikovné Martině se na první pokus daří bombu vyměnit, což kvitují jak chlapíci, tak starší párek, který sem právě přišel bez batohů, zřejmě na otočku z Kiilopää či Rautalampi (slušná štreka pro postarší lidi, ale ve Finsku je přece vše jinak, tady si zřejmě i zralí šedesátníci uchovávají výbornou fyzickou kondici!)

Děláme čaj a polévku, všímáme si, že sporák je tak „vychytaný", že člověk ani nepotřebuje sirky, stačí otočit kohoutkem a přeskočí jiskra, která zapálí unikající plyn… Po obědě, kolem půl druhé, dvojička chlapíků nahazuje batohy a odchází. Chlapíci tvrdí, že zkouší cestu na Tuiskukuru, další chatu, 15km odsud na jihovýchod, ve směru na Luirojärvi. Stále vyjadřují svou opatrnost, nemachrují, tvrdí, že kdyby cesta zmizela (což se může klidně stát), vrátí se zpátky. Člověk prý nikdy v divočině neví, nesmí přepínat síly a přeceňovat své schopnosti.

Do řeči se vkládá děda, zřejmě dostatečně zkušený, který bádá nad mapou a tvrdí, že odsud na Tuiskukuru vedou v podstatě dvě cesty. Za brodem přes Suomujoki, asi 3km odsud po proudu, je prý možno pokračovat buďto podél řeky a pak podél jednoho z potůčků stezkou, která je i vyznačená v mapě, či jít za brodem rovně, vylézt na hřeben Vintilatunturit a pokračovat tundrou na východ. Říká, že obě cesty dobře zná a že by neměl být problém na Tuiskukuru dojít za čtyři, pět hodin klidné cesty. Jeho jistota pomáhá i nám. Martina se svěřuje, že se jí na Suomun Ruoktu moc líbí, její obavy z nesmírné tundry již opadly a že je pro vyrazit zítra na Tuiskukuru. Paráda! Já se samozřejmě ani nemusím vyjadřovat. Rozhodnutí je již pevné a nezvratné.

Sympatičtí staříci se loučí a my jsme v chatě sami. Martina jde vyprat ponožky do řeky, já se věnuji zkoumání zápisků v kronice. Je zřejmé, že přes léto chodí na jezero Luiro relativně dost lidí. Každý den je v chatce zápis. Mnohem zajímavější je zkoumat poznámky z netradičních období, jako je zima a jaro. Pomaličku se začínám orientovat i v některých finsky psaných poznámkách. Finové se naštěstí do kronik moc nevykecávají, píší většinou jen svá jména a bydliště, odkud přišli, kam hodlají pokračovat, nanejvýš (a to je pro mé zkoumání obzvlášť příjemné), ja-

ké zrovna panuje venku počasí. Se vzrušením luštím poznámky třeba z února či března, kdy je v chatě tak jedna návštěva za týden, dva. Je zajímavé sledovat, že třeba jeden den je venku mínus patnáct a na druhý den třeba plus šest, všechno taje a nedá se pokračovat dál, a to ani na lyžích a sněžnicích. V dubnu je skoro jaro, lidé jsou už bez lyží, ale na začátku května nasněží 25 cm nového sněhu a udeří patnáctistupňové mrazy… Vidím i zápisky z období černé polární noci, jistý týpek si to na Luiro namířil po Vánocích a na Nový rok, šílené, vzhledem k představě, že zde plných čtyřicet dní nevyjde slunce…

Většina lidí, jak je patrno ze zápisků, volí trasu z Kiilopää přes toto místo a Tuiskukuru na Luiro, z jezera zpět přes Palovanku, Lankojärvi a Rautalampi. Někteří borci se však odhodlají dát příčný trekk od ruských hranic v Raja-Jooseppi, divokým údolím řeky Muorravaaranjoki a přes Sokosti na Luiro. Původně jsme to také zamýšleli jako jednu z alternativ, ale poté, co Míša s Dopitou „odpadli", zvítězila opatrnost. Se směsí protichůdných pocitů nacházím česky psaný zápis nějakých lidí z Jablonce, kteří zde byli už na konci března!!! Nojo, borče, zpátky na zem, říkám si se studem, nejsme ti nejtvrdší lidi na světě a navíc, zřejmě je pravda, že objevitelským a průkopnickým dobám odzvonilo už před 100 lety. Všude už zřejmě někdo někdy byl…

Plodnější bude jít ven a věnovat se obhlídce okolí chaty.

Za chatou objevuji dřevěný ukazatel, jež je jediným značením směru cesty. Jedna šipka míří směrem Kiilopää (16km), druhá Tuiskukuru (16km), třetí Rautalampi (11km). Je to jediná pomůcka kudy se vydat, dál už záleží jen na vás. Na stěně chaty objevuji masivní železný lis na konzervy. Super věc, dokladující ekologické myšlení Finů. Je zde popelnice na nespalitelný odpad a kontejner s víkem na kompost. Odkrývám víko a ve tmě opravdu pracují biologické procesy, odpad si v klidu tlí a na jeho povrchu rostou hnusné bledé houby… Záchod je čistý a nacházím zde další produkt finského ekomyšlení. Pod sedačkou je velký pytel s lesní hrabankou. Cedule navádí, že po vykonání potřeby je třeba do díry vsypat část hrabanky. Výkaly se zakryjí, záchod nesmrdí a neobtěžují zde mouchy. Pod hrabankou začne probíhat přirozený rozklad humusu a země se odpadem neotráví. Záchod se po naplnění zahrabe a vykope se jáma o kus dál, kam se kadibudka přenese. Přírodě tak nevznikne žádná škoda, naopak, půda se obohatí o živiny. Samozřejmě, že opodál je výborně zásobený dřevník s ostrou pilou a sekerou. Člověk se tu cítí líp, než doma… a to i přesto, že na stěně dřevníku visí strašidelná vybílená sobí lebka. Neodvažuju se jí ani dotknout, pro mě to je *seita*, posvátný sámský artefakt. Kdo ho ukradne, tomu do tří dnů hlava upadne…

Po odpolední krátké relaxaci před chatou, kde neopruzuje byť jen jediný komár, se rozhodujeme vyrazit na procházku směrem k brodu po proudu řeky, abychom se přesvědčili o slovech finského dědy a našli si pro zítřek cestu na Tuiskukuru. Rozhodnutí uspíší příchod páru finských třicátníků, od pohledu unavených a proto nemluvných. Vyrážíme bez zátěže lesem, po levém břehu Suomujoki na jihovýchod. Již kousíček za srubem vidíme na protějším břehu na malé loučce prastaré dřevěné stavení z černých, věky vysušených kmenů. U jeho dveří visí mosazná tabulka, kterou z opačného břehu neumíme přečíst, ale zřejmě se jedná o zachovalý, několik set let starý domek lesních Sámů, původní Suomun Ruoktu, jež je nyní chráněno v parku jako skanzen. Pokračujeme dále vzrostlým a velmi příjemným jehličnatým lesem. Cesta je pořád dostatečně široká a zřetelná, terén je stále velmi snadný. Obdivujeme nádherné, staleté kmeny obrovských borovic, jež rostou v přiměřené vzdálenosti od sebe a vytváří tak prostorný a světlý, přesto však mystický a úchvatný severský prales. Na zemi občas vidíme sobí trus, ale jinak se zdá být prales bez zvířat, jen velcí draví ptáci, symbol parku Urho Kekkone-

na, krouží vzduchem a vydávají ječivé skřeky. Sobi, ti tu asi někde budou, ale určitě se nezdržují při lidské stezce, kde denně někdo projde. Po více než půlhodině chůze sklesáváme z nábřežní planiny přes bažinu, jež se ovšem dá snadno projít, k říčnímu brodu. Velmi nás překvapuje, že je zde přes řeku starý, přesto však pevný a bytelný most! Je to docela příjemná věc, protože Suomujoki stihla během těch tří kilometrů od chaty pořádně zmohutnět. Přecházíme most a vidíme, že široká a přehledná stezka je v tahu – přesně, jak značí mapa. Blízko odsud, asi 2 kilometry po proudu, už končí základní část parku a začíná oblast Divočiny Saariselkä. Je to vidět na terénu. Místo snadné stezky se hned za mostem objevují dvě sotva zřetelné pěšinky, které jsou spíše zvířecí, než lidské. Přesto to však koresponduje se slovy dědy, který označoval existenci dvou možných cest na Tuiskukuru. Zítra nás čeká pochod tou, jež těsně kopíruje břeh Suomujoki, k jezeru Kotajärvi. Vydávám se sám pár set metrů tím směrem, abych se ještě ujistil o její schůdnosti. Zdá se to být dobré, pěšinka, ač sotva decimetr široká, je stále relativně dobře rozeznatelná- to bude náš zítřejší směr! Raději se vracím, přečetl jsem si totiž v kronice, že v květnu byl právě na tomto místě spatřen osamělým trekkařem medvěd. To samozřejmě nehodlám sdělovat Martině, když tak až zítra, až budeme za tím.

Vracíme se k chatě, počasí je příjemné, je polojasno a dosti teplo. Vítr již úplně přestal. Finská dvojička odpočívá v chatě, my připravujeme dřevo na večerní oheň. Po práci absolvujeme vynikající, byť trošku odvážnou koupačku v desetistupňové vodě hluboké tůně Suomujoki. Bohužel mi během ní definitivně kolabují hodinky, jež dostaly první „ránu" v Hautajärvi, kde mi upadlo řídící kolečko. Otvorem po něm, což mi jaksi nedošlo, do nich natekla voda a tak… sbohem a řetěz, milý časoměre!

K večeři máme výborné rovaniemské párky, opečené na ohni. Bohužel zjišťujeme, že jsme si na týden trekku koupili málo chleba a musíme s ním značně šetřit. Pobyt v Urhu rozhodně nebude o opulentních žranicích…

Naši finští kolegové už v osm večer spí jak polena. Nic proti, kdyby slečna dost masivně nechrápala. Chceme jít spát brzo, neb nás zítra čeká velmi náročný den v divočině, ale z našich plánů zbydou jen trosky. Chrápání té jinak sympatické ženy se postupem času zintenzivňuje. Snažíme se obalit uši oblečením, šátky, vším, co nám přijde pod ruku, ale vše je marné. Nepomáhá ani osvědčené mlaskání, to má jediný důsledek – a to, že se v přítmí chaty zdušeně chechtáme jako patnáctiletí pubescenti. Záchvaty smíchu jsou již na stejné úrovni, jako dívčino chrápání, po každém marném pokusu zamlaskat se nemůžeme udržet. Únava je pryč, když dochází smích, přichází nakrklost – vážně uvažujeme o postavení stanu venku. Jakýmsi zázrakem se nám však podaří – aspoň na pár hodin – v tom hrozném řezavém hluku usnout.

DEN TŘETÍ – ZE SUOMUN RUOKTU NA TUISKUKURU (16KM)

Během noci mám spoustu času na přemýšlení o relativitě lidského plánování. Jak bláhově jsem si vysnil dnešní klidnou noc, stvrzenou kvalitním spánkem v prostředí útulné chaty. Místo toho jsem nucen poslouchat silné chrápání finské blondýny a přemítat nad tím, že žádné plánování asi nemá smysl. Čím rezolutněji se pokouším usnout, tím to jde hůř. Hodiny se vlečou a já mám za sebou tak sto minut spánku. V pět ráno se to nedá vydržet. Lezu ze spacáku, oblékám se a jdu ven si rozdělat oheň, uvařit čaj a zakouřit si. Pod oblačným nebem sedím o samotě u ohniště, vnímám zpěv ptáků a začíná se mi vracet dobrá nálada. Moc jsem toho sice nenaspal, ale čert to vem, hlava je čistá a náročný pochod jistě donutí mysl k maximální bdělosti. Navíc si říkám, že když finský páreček zalehl již před osmou, musí být každou chvíli vzhůru a nám se podaří třeba hodinku dvě ještě dospat. Do chaty se vracím ve tři čtvrtě na šest s tím, že když budu lehce hlučet, třeba Finy

probudím a ti, do růžova vyspalí, opustí chatu a vydají se na Tuiskukuru. Moje těžké kroky budí však jen Martinu. Chrápající stvoření ještě zintenzivňuje svůj projev. No nic. Uléhám a zázrakem se mi daří usnout, cigareta mě asi trochu zklidnila. Finové vstávají až po sedmé hodině. V chatě konečně nastává vytoužené ticho. Spíme ještě hodinu, ve čtvrt na devět se probouzíme definitivně a zjišťujeme, že síly jsou natolik obnoveny, že se můžeme vyhrabat ze spacáků, najíst se a také vyrazit do lůna severské divočiny.

Oheň rozfoukáváme ještě z řeřavých ranních uhlíků, dojídáme párky a balíme. Po deváté hodině jsme připraveni vyrazit. První úsek k mostu přes Suomujoki se zdá o dost kratší, než včera, kdy jsme ho šli při procházce. Taky to dost metelíme, žene nás zvědavost a očekávání. Přecházíme řeku a vydáváme se po uzoučké sobí pěšince podél toku Suomujoki. Procházíme tichým a majestátním pralesem jehličnanů, po levé ruce meandry řeky, po pravé se začínají objevovat mokřiny. Cesta je krásná a každou chvilku jiná. Přecházíme přes bizarní skalnatý esker, tvořený strupatými a rozpukanými skalami, jež se kroutí nad bažinou. Malá rašeliništní jezírka lemují naši cestu, chvíli musíme brodit podmáčenými palouky, chvíli vesele šlapeme po pevném skalnatém podloží. Větve stromů se proplétají v živém labyrintu nad našimi hlavami. Stezka je zřetelná, navíc z mapy čteme, že půjdeme kolem Suomujoki tak dlouho, dokud neobejdeme třetí jezero po pravé ruce. Močální jezera se brzo začínají objevovat. Tiché, zahnědlé vodní plochy v rákosinách, brody chladných potůčků, jež z nich vytékají vstříc rozplynutí v Suomujoki. Po pár desítkách minut se objevuje relativně velké jezero Kotalampi, které obejdeme a zde přichází chvíle, kdy opustíme Suomujoki a máme se vydat na jihovýchod, kaňonem proti proudu potoka jménem Vintilaoja. Zde v podstatě končí základní část parku a začíná divoká oblast. Na břehu jezera je velké ohniště s odpočívadlem a zásobou dřeva. Je to poslední „organizované" a povolené tábořiště, neb v divoké zóně lze stanovat a rozdělávat oheň kdekoli. Od ohniště se rozebíhá několik steziček a náš úkol je vypátrat tu správnou. Je to ta nejvíc vpravo, která jako jediná kopíruje bystřinku Vintilaoja. Ostatní ji buďto přecházejí, nebo se ztrácejí v hustém borůvčí, jež v po kolena vysokém porostu zaplavuje svahy. Loučíme se se základní částí a začínáme stoupat po skalních stupních proti proudu potoka. Náročnost úseku je odměňována nádhernými přírodními scenériemi. Vintilaoja zde totiž vytváří sevřený skalnatý kaňon, hluboký sice jen 10 metrů, přesto však díky své rozervanosti a členitosti nezapomenutelný. Kolmé skály střídají roklinky, hustě zarostlé bujnou severskou vegetací. Neustále stoupáme, kaňon zvedá svoje dno, naše cesta je kamenitá a suchá, jen občas vidíme, že tudy vede stezka. Ztratit se však zatím nemůžeme, potok nás vede ke svému prameništi. Opět přelézáme vyschlé řečiště nějakého přítoku, stromy řídnou a borovice začínají střídat zkroucené prastaré polární břízy. Sem tam pod našima nohama vidíme obtisk stop, pocházejících od před námi jdoucího finského párečku, jež nám tak znepříjemnil dnešní noc. Všude se válí spousta sobích bobků, ale na živé tvory máme stále velkou smůlu. Jsme už tak vysoko, že když se ohlédneme za sebe, na obzoru se z pralesa pod námi, za úzkou roklí Vintilaoji, objevují siluety tundrových vrchů Kiilopää.

I naši cestu začínají lemovat z lesa vystupující tunturi. Po levé straně je to pohoří Pikkutunturit, po jehož zadní, jižní straně budeme posléze postupovat, napravo je to Vintitunturit, přes který pravděpodobně vede druhá, trochu delší cesta na Tuiskukuru. Ocitáme se na morénovém poli, kde přecházíme na druhou stranu potoka, jež je zde již jen uzoučkým pramínkem. Jeho vody se zde rozlévají v malém miskovitém údolíčku do bažiny. Myslíme si, že je to už prameniště, ale chyba lávky, do bažiny ještě shora vtéká potůček, podle nějž musíme jít dál. Občas se zastavíme, Martinu bolí záda. Ale nevadí to, protože naše psychika je hodně nahoře. Úsek kolem potoka je zatím z parku bezkonkurenčně nejkrásnější. Vegetační stupně se

zde střídají na čtyř – pětikilometrovém úseku od tmavých tajgových bažin přes skalnatá úbočí a otevřené suché stráně s polární břízou až po horskou morénu. Můžeš obdivovat výhledy na severozápadě, kde září i pod zataženou oblohou jasná zeleň kiilopského horského masivu, můžeš sledovat zvířecí stopy pod nohama či obdivovat pitoreskní údolí, kde zkroucené černé tvrdé větve bříz jako krajka dekorují rozervané údolí stále tenčího potůčku. Míjíme asi dvě ohniště, které však nejsou velká jako v základní části, jde vyloženě o místa, kde si znavený trekkař kdysi uvařil polívku. Mapa s busolou jsou v plné permanenci, ale ani chvilku nepropadám obavám, že bychom šli špatně, orientace je s těmito pomůckami velmi snadná. Ovšem bez nich by všechno bylo jinak! Zejména mapa je naprosto klíčová, bez ní bych si vůbec do divoké zóny bez cest netroufl. Busolou se dá neustále kontrolovat směr, když se v moréně či mokřině ztrácí stezka. Navíc můžeme určovat, která hora, návrší či skála je zrovna v našem zorném poli.

Konečně jsme na prameništi Vintilaoji. Po pěti kilometrech stoupání se loučíme s tímto nádherným údolím, které zcela splnilo moje představy o vzhledu divoké zóny parku. Stezka nás zavádí přes roklinku a doleva, tedy na východ. Ocitáme se na jih od pohoří Pikkutunturit, což znamená nejspíš Hůrky (Malé tundrové vrchy) a za nimi je již kdesi v údolí utopená chata Tuiskukuru. Postupujeme nyní nádherně snadnou stezkou, dobře vyšlapanou, vedoucí po vrstevnici úžasným pralesem malých zakrslých bříz. Jsme jen ve výšce asi 360 metrů, ale převýšení od Kotalampi je značné, přes 200 metrů. Výška okolo 360-400 metrů nad mořem je zde hranicí lesa. Břízy zde rostou nejvýš do dvou, tří metrů, jejich světlinami můžeme bez omezení pozorovat jak holé hřbety Hůrek, tak na jihu se vypínající dračí hřbet Vintitunturitu, pokrytý jakoby při hrách trollů pohozenými kameny a balvany z ledovcových morén. Půda je zde suchá a vegetace řídká, postupujeme vpřed jemným pískem, v němž se daří jen odolným břízám. Naší stezku od Vintitunturitu dělí mělké údolí s bažinou, zarostlou březovým pralesem – místo jako stvořené pro losy, ale ani nedoufáme, že bychom něco spatřili – stačil by jeden jediný sobík, ale i když je všude spousta trusu, zvířata jsou v současnosti jinde. Na nebi se začínají honit černé mraky, ale zatím neprší. i když krajinný reliéf a vegetace připomíná viddu v okolí Kautokeina, vůbec zde nejsou komáři. Po dvou kilometrech pochodu potkáváme dva trekkaře, jdoucí z Tuiskukuru, vyměňujeme si pozdrav *Hei*. Rovina se mírně zvedá, překonáváme oblý hřbet a ocitáme se v děsivě opuštěném a bezlesém prostoru mělkého údolí mezi horami. Uprostřed tohoto místa teče malý potůček, v jehož okolí roste šťavnatá tráva, jinak je všude okolo polární tundrová poušť. Ze všech stran se vypínají skalnaté tunturi, místo jak na konci světa. Možná takhle nějak si představuju Island. Samota a melancholický smutek čiší z místa na hony. U potůčku dáváme pauzu spojenou s cigaretou a konzumací trochy čokolády. Tuiskukuru už není daleko, stačí jen vystoupat na protilehlý hřeben, odkud nás čeká strmé klesání do údolí, kde má být chata. Odstíny mraků temní každou minutou, slunce definitivně mizí a od severozápadu se valí studená fronta, kterou zatím ještě zadržují vrcholky hor. Jen neochotně se zvedáme na pochod, protože opuštěná pláň má leccos do sebe a vydrželi bychom zde zevlovat třeba hodinu. Na svahu se zase začíná objevovat les. Nelezeme přímo na vrchol hory před námi, ale jen do mělkého sedla v jejím jižním svahu. Asi uprostřed výstupu začíná pršet. Studený déšť začíná pronikat oděvy a tak nezbývá než vytáhnout pláštěnky a přetáhnout je přes sebe i batohy. Začíná foukat ostrý severák, ale stoupání nás zahřívá. Brzy jsme již v sedle horského hřebenu a začíná docela ostré klesání lesnatou krajinou, kde se zase začínají objevovat vzrostlé borovice. Z hřebenu je nádherný výhled do pustiny, za údolím pod námi, skrytém v lesním porostu, se vypíná docela strmá a holá skalnatá hora Ampumapää, za níž se v dálce tyčí z mlhy Sokosti a další bezejmenné tundrové vrchy s výškou přes 600 metrů.

Kousek pod vrcholem sedla se zprava na naší stezičku napojuje další. Je to zřejmě vyústění cesty číslo dvě přes Vintitunturit. Klesáme po obřích terasovitých stupních, které jako by finští pohádkoví obři vytesali do svahu jako schody. Les houstne a stále dost silně leje. Sledujeme hřbety hor, jak se pomalu ztrácejí v zeleném pralese. Klesání, stále dosti strmé, končí u posledního „schodu", za nímž se nám otevírá úžasný pohled do údolí Tuiskukuru. Před námi se prostírá lučinatá podmáčená dolina, jejímž středem meandruje potok. Na protějším břehu, asi 50 m za potokem, stojí útulna Tuiskukuru, z jejíhož komína se kouří. Údolí trochu vypadá jako někde Šumavě, jak je milé, mírné a zelené. Dojem jak někde na Březníku „kazí" ostré holé hřbety tunturi, jež se vynořují po obou stranách sevřeného údolí za pásmem lesů. Je to úžasný pohled, protože zatímco nad údolím ještě dohasíná vydatná přeháňka, hřbety tundrových hor jsou již osvětleny ostrým slunečním svitem, takže vypadají, jako by byly ze zlata, v kontrastu s černým jehličnatým lesem v údolí. Z našeho, levého břehu, lze vidět úchvatné panorama hory Pikkutunturi, která vůbec není malá, jak se nám snaží namluvit její název. Je to dokonale symetrická homole, jež se vynořuje z kožichu lesů, pokračuje holou skalou a na jejím vrcholku je ještě jeden vrcholek, zakončený lidskýma rukama vystavěným *vardem*, kamennou mohylkou, zjednodušující zde na Severu často orientaci.

Sluneční svit stihl mezitím dorazit až k nám. Vzhled krajiny se proměňuje jako mávnutím kouzelného proutku, kdy v nadhlavníku je čistá nebeská modř, kapky na jehličí perlivě světélkují a hustá tráva v údolí opalizuje měňavými barvami duhy, jak se slunce odráží ve všech právě spadlých kapkách. Tuiskukuru, jak se zdá, je místem přímo rajským, umístěným v pohádkové krajině laponské divočiny. Překlad tohoto slova z finštiny je „ Strž sněhových bouří". Upozorňuje nás na to, že idylka zde netrvá věčně, že v zimě to tu musí být asi slušně „o hubu". Když se severní vítr řine údolím, jež je na půlnoční straně sevřené do úzkého skalnatého kaňonu, rozpíná svá křídla nad pláněmi a hřebeny hor, kdy ze svahů tunturi sjíždějí laviny a teplota je skoro mínus čtyřicet, je to jistojistě odlišný obrázek od toho současného. Překračujeme po lávce chladné a průzračné vody potoka a srdce se v té nádheře třepe v těle jako vyděšená myš, každý pohled okolo stojí za to, ať je to pohled na mystický Pikkutunturi, či na ostrý hřbet Ampumapää na protilehlé straně, do severního kaňonu či na jižní rozlehlé louky, odkud vytéká potok, jež má svůj pramen v rozlehlých a pro veřejnost uzavřených aapa bažinách v jižní části parku…

Odsud, jak hlásí další dřevěná šipka, umístěná před srubem, je to na legendární Luirojärvi už jen 8 kilometrů! Nicméně to nehodláme podcenit, mapa varuje, že cesta na Luiro bude velmi členitá, neboť budeme muset přejít vysoký hřeben Ampumapää, balancovat po morénových valech, brodit potoky a řeku. Jsme tedy dopředu rozhodnuti, že na tomhle zázračném místě dnes zapustíme kořeny a Luirojärvi dobudeme zítra. Nic nám přece neuteče!

Blížíme se ke srubu, jež jako by z oka vypadl tomu na Suomun Ruoktu, až na to, že zde je zasazen do ještě nádhernější a divočejší krajiny. Jak krásné asi bude jezero Luiro, když se dosud všechny krásy parku Urho Kekkonena s přibývajícími kilometry stupňují!

U srubu je docela živo, nicméně my už všechny lidičky známe. Jednak – žádné překvapení – zde nacházíme dvojičku veselých chlapíků, kteří ještě dnes nevyrazili, je přitom už půl třetí, dále je tu chrápající páreček. Chlapíci právě odcházejí. Chechtají se, hlučně se s námi zdraví, tvrdí, že se jistojistě uvidíme zítra na Luiru, že si dávají vždycky na čas. Tak s těmito lidmi by se těžko držel krok, když chodí od dvou odpoledne do noci a dopoledne asi spí. Jejich biorytmus je podstatně odlišný od našeho, ale nevadí, stačí, že se denně potkáváme, prohodíme pár slov

a uchechtnutí, víme navzájem, že žijeme a že se nám zatím náš smělý záměr dobýt jezero Luiro daří…

Musím říct, že mi docela zaplesá srdce, když vidím, že i druhá dvojka balí bágly a rozhoduje se pokračovat ještě dnes na Luiro (chudáci chlapíci, ti si dnes v noci užijou…) Nicméně zapřádám s Finkou řeč a musím říct, že je to jinak moc pohodová a příjemná žena, no nikdo přece není dokonalý. Ptá se nás, jestli jsme ve Finsku poprvé a poté, co slyší, že je to již druhá návštěva během dvou let a nechceme u toho zůstat, usmívá se a říká, že nás obdivuje, že jezdíme na letní dovolenou tak strašně daleko, ale že to chápe.

„Nechci působit jako patriot, ale upřímně musím říct, že Finsko je nejkrásnější země, kde jsem kdy byla! a není to tím, že jsem Finka!" říká. „Norské fjordy, rakouské velehory, holandské grachty, to má všechno dost do sebe, ale tady ve Finsku je nejlíp!" říká tichým klidným hlasem. a já souhlasím a říkám, že by bylo úplně nejlepší, kdybych se naučil finsky a mohl tak ještě líp poznávat místní, podle mě úžasný život. Finka se směje a říká, že mi nechce brát iluze, ale že si myslí, že se žádný cizinec není schopen naučit finsky, což je škoda, protože stejné problémy existují i naopak, pro Finy je prý dost těžké se naučit dobře anglicky, protože jsou to zcela odlišné jazyky. Ptá se, co všechno z Finska známe. Rozplývám se nejen nad Laponskem a Oulankou, ale oživuji si loňské příjemné vzpomínky na Karélii a savonlinnský hrad.

„Loni nám finské Laponsko uteklo a tak se letos věnujeme jen jemu" říkám a sděluji dále, že se chystáme po Urhu k jezeru Inari. Finka říká, že je to výborný nápad, jezero Inari je prý ve Finsku nejhezčí, protože zčásti připomíná jezero a zčásti moře, jak je veliké, trochu donutí si i vzpomenout na Norsko díky jeho fjordům a četným ostrovním labyrintům.

„Finsko na první pohled v mapě působí jednotvárně", uzavírá Finka svou oslavnou, přesto však upřímně znějící řeč, „ale ve skutečnosti je každý jeho kraj naprosto specifický a odlišný, jak přírodou, tak mentalitou lidí. Jižní část trochu připomíná zbytek Evropy, západ je hodně švédský. Karélie má hodně z ruského vlivu, střed Finska oplývá neprostupnými tajgovými pralesy. a Finské Laponsko, to je zase úplně něco jiného, než stejné šířky v Norsku."

Dávám jí za pravdu. Kdo je povrchním hledačem senzací, Finsko zřejmě odmítne jako nezajímavou zem. Jasně, nejsou zde dvoutisícové štíty, obří ledovce, ani černé fjordy. Ale kdo umí rozumět přírodě, ocení právě jemnost, mírnost a přívětivost finské krajiny. Pochopí, že právě v tom tkví sice nenápadné, ale o to omamnější kouzlo téhle úžasné země. a pustina, ta tu je sice méně drsná, než v Norsku, o to však osamělejší. Sem se žádné zástupy povrchních fototuristů z poznávacích autobusových zájezdů nehrnou. Nevědí co činí, ale tak je to jedině dobře. Finsko takové plašiptáky přeci vůbec nepotřebuje! Ve finské přírodě potkáš jen takové lidi, kteří upřímně a do hloubky milují její krásu.

Finská dvojička odchází a nechává nás o samotě v úžasné dolině sněžných bouří. Ty sice dnes nehrozí, ale přesto se přemisťujeme dovnitř. Rychlostí blesku se opět nebe od severozápadu zatahuje a začíná další přívalový liják. Dnešní počasí je hodně oceánské, jak v Norsku či na Islandu. Chvíli jasné slunce a horko, chvíli urputný ledový liják a vítr. Romantika to je však nepřekonatelná. Sedíme sami v útulné a prázdné chatě, venku zuří činěnice a do oken bubnuje v junglových breakbeatech ostrý déšť. Z ešusu voní čaj, notně okořeněný dávkou rumu. a my máme pocit, že nás místní bohové asi mají rádi, protože nám nabídli ochutnávku ráje, jež smí obzvlášť ctnostný smrtelník spatřit až poté, co naposledy vydechne…

Až do večera se počasí nese ve znamení střídání asi hodinových period žhavého slunce, kdy je vzduch jasný a barvy křišťálové, s poryvy bouří a větrů pod černou oblohou plnou deště. Rozdělání ohně je obtížné, ale nakonec se nám to daří. Opět připravuji asi čtyřikrát více dřeva, než spotřebujeme. Je to jednak dáno tím, že mě tahle práce moc baví a vždy se u ní dobře vyřádím, jednak i tím, že to beru jako moje malé poděkování za to všechno, co tu probíhá, poděkování, kterým třeba usnadním život unaveným a zmoklým trekkařům, kteří ocení, že je u kamen vrchovatě naloženo a v krytém dřevníku čeká suché naštípané dříví na oheň.

Kousek u dřevníku nacházím obrovský sobí paroh! Jsem si jistý, že nejsem první, kdo jej objevil, spíše jej sem někdo přinesl z lesa. Tentokrát z předmětu nemám strach, jako na Suomun Ruoktu, beru jej do ruky a blbnu s ním. Paroh je pěkně těžký, má aspoň tři, čtyři kila. Chudáci sobíci, když musí takovou tíhu nosit na svých miloučkých hlavách. Ale tohle paroží musel shodit pěkný kousek! Větví se do čtrnácti výhonků, bílých a silných jako sloní kly. Poskakuji v záři slunce na loučce u chaty, dělám že jsem sob, hýkám a blbnu jako puberťák, což Martina s hraným despektem komentuje, přesto mě však fotí – konečně ti došlo, jakej jsi paroháč! vtipkuje, ale mě to dnes nevadí.

Když se dosytosti s parohem vyblbnu, vracím jej ke dřevníku. Ani mě nenapadá, že bych si jej při zpáteční cestě přivlastnil. Nejde o jeho tíhu, spíš o to, že jsem jej opravdu nenašel ležet v lese. Ten paroh není moje kořist, je to hračka pro obveselení, seslaná sobím ochráncem, Veraldenolmaiem. Tak ať dělá radost dalším lidem!

Pokud máme nějaké nečisté myšlenky, týkají se konzervy luncheonmeatu, jež jsme, podobně jako na Suomun Ruoktu objevili v chatě. Zatím máme jídla dost, ale nevylučujeme, že pozítří, až se tudy budeme vracet od jezera, bychom si ho opekli. Chuť na něj je velká už dnes, ale chceme se ujistit, že neděláme nic špatného, že si konzervy třeba někdo neschovává v chatách pro zpáteční cestu. Jinak je ovšem běžné, že návštěvníci nechávají v chatách přebytečné potraviny pro ostatní, než by je vezli nevyužité domů. Nemá to nic společného s norským plýtváním, jež nás fascinovalo loni, spíše to beru jako u mě s tím naštípaným dřevem. Příležitost udělat někomu anonymnímu nezištnou radost.

Večeříme na ohni uvařené sýrové těstoviny se zbytkem rovaniemských krevet. Jdeme se chvilku projít po tundrové louce jižním směrem, míjíme zakrslé břízky, trsy laponských vrb a chomáče vřesů. Ve večerním slunci, které bude putovat během noci tam za hradbami tunturi, září a svítí holé skály, modrá tichý potok a dýchá hustý borový les.

Jdeme si lehnout asi v půl desáté, přece jen, nevyspání z minulé noci se hlásí. Chvilku poté, co zavřeme oči, do chaty vchází mladá dvojice. Již na první pohled to nejsou Finové, což prozrazuje i dokonalá angličtina. Že by Britové??? Chci jim říct, ať jdou dál, ale oni se omlouvají a velmi zdvořile nás nechávají v chatě o samotě, jdou si ven postavit stan. Chci jim naznačit, že to není potřeba, ale možná i oni sami chtějí mít soukromí, zdá se, že to je dvojička, která si chce užít vlastní vzájemnosti víc, než společnosti jiných poutníků. a tak to bereme, jak to je a jdeme definitivně spát. Zítra, pokud vše půjde, jak má, dosáhneme našeho cíle – jezera Luirojärvi. a pokud vyjde počasí, tak třeba i podnikneme výstup na nejvyšší tundrovou horu finského východního Laponska, 718metrů vysoké Sokosti…

DEN ČTVRTÝ – Z TUISKUKURU NA LUIROJÄRVI (8KM)

Ráno vstáváme pod šedou oblohou, i když někdy kolem druhé ranní bylo venku úplně jasno. Směr větru se podstatně změnil, ze včerejšího severozápadu se

stočil na jihovýchod až jih. Vzhledem k nízké oblačnosti se dá předpokládat, že se nacházíme bohužel ve víru tlakové níže.

Vyrážíme na cestu dříve, než ze stanu vyleze dvojice perfektně anglicky mluvících trekkařů. Nevadí mi to, protože po ránu se necítím na konverzaci s možná rodilými Brity…

Cesta začíná kratičkým stoupáním z říčního údolí na suchou náhorní planinu, porostlou statnými borovicemi a hustým vřesem. Po přebrodění menšího potoka s jakoby bílou, vápníkem obohacenou ledovou vodou začíná celkem strmé stoupání na hřeben, který včera tak oslnivě zářil ve slunci, když se vypínal nad pásmem lesů. Z tohoto hřebene má nejvyšší nadmořskou výšku Ampumapää se svými 560 metry. Náš směr však nevede přes její temný a bizarní vrcholek, pokrytý balvany morénových valů, ale o kousek východněji, kde se hřeben trochu snižuje.

S potěšením kvituji o mnoho lepší fyzickou kondici, než byla kdysi na Valtavaaře, když jsme začínali. (Jak už je to všechno neskutečně dávno?) Nyní, když máme za sebou asi 130 kilometrů po vlastní ose, se zdá, že nás žádná hora nemůže zaskočit, stoupání je rovnoměrné a vytrvalé. Přemýšlím o výstupu na Sokosti.

Během výstupu les řídne a snižuje se až do pásma pokroucených břízek. Masiv Ampumapää je již teď těsně vedle nás, tyčí se, hrozivý a drsný, jako by nás chtěl v nejbližší chvíli rozmačkat. Případný výstup na tuto horu by nebyl asi snadný, protože je na rozdíl třeba od Pikkutunturi, jež je jednolitou skalní masou, tvořen balvany, kameny a skalními úlomky, jež se hýbají a jsou slušně zvětralé, takže by hrozil i sesuv půdy. Takže se držíme původního plánu a pokračujeme na východ.

Mapa signalizuje tundru, ale ve skutečnosti se prodíráme pralesem zkroucených břízek, které bují všude kolem nás ve spleti balvanů a značně ztěžují jinak úchvatné výhledy po okolí. Už nestoupáme, jdeme v podstatě po vrstevnici, po nekonečném jižním návrší hory. Cesta je dosti komplikovaná, plná balvanů, kde hrozí zvrtnutí nohy, navíc se začíná ve spleti pralesa ztrácet. Nepropadáme panice a pralesem se brodíme trochu blíž k masivu hory, kde se objevuje jiná, o něco širší a přehlednější stezka. Klopýtání po balvanech je dosti zdlouhavé, i když cesta začíná mírně klesat. Kvalita stezky se opět rapidně zhoršuje, což zřejmě souvisí s tím, že jsme už spíše na východních svazích hory, kde je spousta morénových valů, kudy ledovec před svým rozpuštěním valil největší množství horniny. Nebezpečné úseky po morénových plató však mají mnoho do sebe. Jsou totiž bez jakékoli vegetace, a tak je z těchto kamenných moří nádherně vidět po širém okolí. Teď už nic nebrání ve výhledu na úžasné Sokosti, jež jako pravý král tundrových hor vystupuje z lesů kolem jezera Luiro, jež zatím zůstává skryto za menším zalesněným hřebenem, pne se na místní poměry do neuvěřitelné výšky v barvě šedozelených vřesů, nažloutlých lišejníků a šedých balvanitých valů. Sokosti, ještě s občasnými flíčky loňského sněhu, obr mezi laponskými tunturi! Krajina kolem je vůbec hodně hornatá a členitá, dokonce ještě více než v tundře při Kiilopää. Rokle zarostlé březovým pralesem střídají oka kamenných moří, měkké mechové a vřesové porosty jsou náhle nahrazeny pustými, naprosto holými skalami, jež se v oblinách i dračích hřbetech zjevují, kam oko dohlédne.

Začíná příkřejší sestup na borovou planinu mezi hřebenem Ampumapää a avizovaným nízkým zalesněným hřbetem, jež je posledním dělítkem mezi námi a jezerem Luiro.

Rychle se obnovuje původní ráz krajiny, jež byl při Tuiskukuru – suchá, vřesem porostlá rovina v řídkém borovém lese. Planinu prosekává v polovině potok, podle místních zvyklostí rozlitý v mnoha slepých ramenech lompola. Těsné okolí lompola je dost bažinaté, ale žádná aapa to není, spíše je problém najít vhodný

brod a po něm správný směr přímo na vrchol lesnatého hřebínku, což se po jistých průtazích daří. Dáváme krátký odpočinek a vyrážíme vzhůru. Uzoučká stezka se probíjí skoro neprostupným pralesem, je znát, že jdeme po západním svahu hory, který je srážkově mnohem bohatší než vyprahlé severní a východní svahy, nastavené vstříc nekonečným ruským pustinám. Výstup hustým smíšeným lesem není nicméně nijak dramatický. Dosahujeme oblého vrcholu a začínáme klesat podstatně řidším a sušším lesem dolů. Svah tímto směrem je také povlovnější. Stezka nabírá dech, zřetelně se vine mezi borovicemi. a v jednom místě – konečně – vidíme pod sebou probleskovat zářivě stříbrnou, rozlehlou hladinu jezera Luiro!!! Cíl je již nadosah!

Ale nikdy neříkej hop! dokud nepřeskočíš!!! V našem případě to platí skoro do slova a do písmene. Než se dostaneme k jezeru, respektive k břehům, kde se mají nacházet tupy, musíme zdolat širokou řeku Luirojoki, která vytéká v jižním cípu z jezera.

Jezero se přibližuje každým krokem, jeho hladina se již leskne skoro před námi. Na kraji lesa ze stezky odbočuje pěšina, jež vede na Palovanku a Lankojärvi, což je druhá eventualita cesty mezi Kiilopää a jezerem. Dorážíme na břeh řeky, jež je zde asi 20 – 30 metrů široká. Je sice docela mělká, ale suchou nohou v botě se rozhodně překonat nedá. Kousek od stezky vidíme shnilé a ztrouchnivělé zbytky prastarého dřevěného mostu, po němž se asi dalo kdysi dostat na druhý břeh. Nyní jsou z něj jen těžko identifikovatelné trosky.

Namlsáni Oulankou si říkáme, že možná bude kousek opodál postaven nový most. Směrem jižním, dál od jezera, je to zřejmě vyloučené, panorama skýtá daleký výhled po proudu a most veškerý žádný, navíc pobřeží je bažinaté a plné neprůchodných rákosin. Vydávám se tedy na průzkum směrem k jezeru. Na jeho březích chápu, že nikde žádný most není, dochází mi, že jsme opravdu v divočině. Pohled na jezero však stojí za to. Obrovská vodní plocha mělkého a křišťálově čistého jezera se v několika oblých záhybech prostírá v široké dolině, která je ovšem ze tří stran obklopena majestátními tundrovými horami. Ó, jak nicotně si člověk připadá tváří v tvář té nekonečné a mocné síle severské přírody! Stačí se na chvilku posadit na travnatém břehu, zapomenout na existenci vlastního těla a za chvíli slyšíš, jak hory mluví. Šeptají chvíli a pak zas burácí, dle toho, jak jejich vrcholy ovívá severský vítr. Mluví na pohled nesrozumitelnou, přesto však jednoduchou prastarou řečí, vypráví příběhy dávných věků, kdy lidé ještě neměli ani potuchy o tom, že se budou jednou nazývat pány tvorstva. Stačí se zaposlouchat a ta zdánlivě nesrozumitelná řeč najednou dává smysl, stává se součástí člověka, jeho mysli i duše. Až bych úplně zapomněl, že jsem byl hledat most, že na mě někdo čeká.

Luirojärvi, největší jezero širé oblasti Koilliskaira, s plochou hladiny přes 200 hektarů, je obklopeno úzkým pásem borových lesů, které jsou jakýmisi vousy, lemujícími tato vodní ústa zapomenutého severského kraje. Jeho vody nejsou nijak hluboké, a tak jsou během léta teplé i pro jen trochu otužilejší plavce. Ovšem již v říjnu jezero zamrzá skoro až po ústí řeky Luiro v jižním cípu. Jižní strana je vůbec netypická, neboť tímto směrem nejsou žádné hory. Řeka Luirojoki, mocná od samého počátku, se vine v širokém a mělkém údolí a asi 8 km pod jezerem, za útulnou Karapulju, se rozlévá v jednom z největších finských aapa komplexů. Podstatná část těchto bažin není lidskou nohou průchodná a její jisté oblasti jsou, ač se to příliš neslučuje s finskou mentalitou volnosti, veřejnosti v létě uzavřeny. Souvisí to s bezpečností pohybu v extrémně neprůchodné oblasti. Ale kam nemůže člověk, mohou ptáci, kterých v rozlehlých aapách na jihu sídlí na statisíce. Sobi se sem na jaře chodí pářit, bažiny ještě drží ztenčující se jarní led. Jinak je celé okolí jezera typické vysokými, oblými a holými tundrovými vrchy, jež zde dosahují od 500 do

718 metrů výšky. Na západě je to Ampumapää, jež ještě před jezero vysílá jako nárazník bezejmenný val. Na severu se tyčí dva skoro symetrické, šedé a depresivně pustě působící vrcholy Lupukkapää, Vlčí hlavy. a na východě přesahuje všechny místní vrcholky 718 metrové Sokosti! Celá krajina na severu a východě se na dlouhé kilometry vyznačuje množstvím tundrových, holých vrchů, po nichž se lze toulat celé týdny. V oblasti nejsou sice žádné stezky, ale orientaci zjednodušuje bezlesý terén, který končí až při toku Suomujoki daleko na severu, za níž je silnice z Ivalo do Murmansku. Je zde pár útulen (Porttikoski, Sarvioja). Na východ od Sokosti je hornatina přerušena velkou řekou Muorravaaranjoki, tekoucí odsud na sever, kde se vlévá do Suomujoki a společně vytvářejí veletok Lutto, mířící do Ruska, do nitra poloostrova Kola. Při Muorravaaře je také několik chat a tím veškerá civilizace končí. Za řekou se zvedají další divoká horstva, která již po pár kilometrech začínají patřit Rusku. Na finsko-ruské hranici jsou prý dosud dráty a asi dvoukilometrový pás je uzavřen jako hraniční pásmo. Jediný regulérní hraniční přechod je v Raja-Jooseppi při cestě na Murmansk. i toto místo je bráno jako dobré východisko do parku ze severovýchodu, z nějž jde po překonání Lutto jít do hraničních tundrových vrchů, či podél Muorravaary na Sokosti, nebo konečně do horstev severně od Luiro.

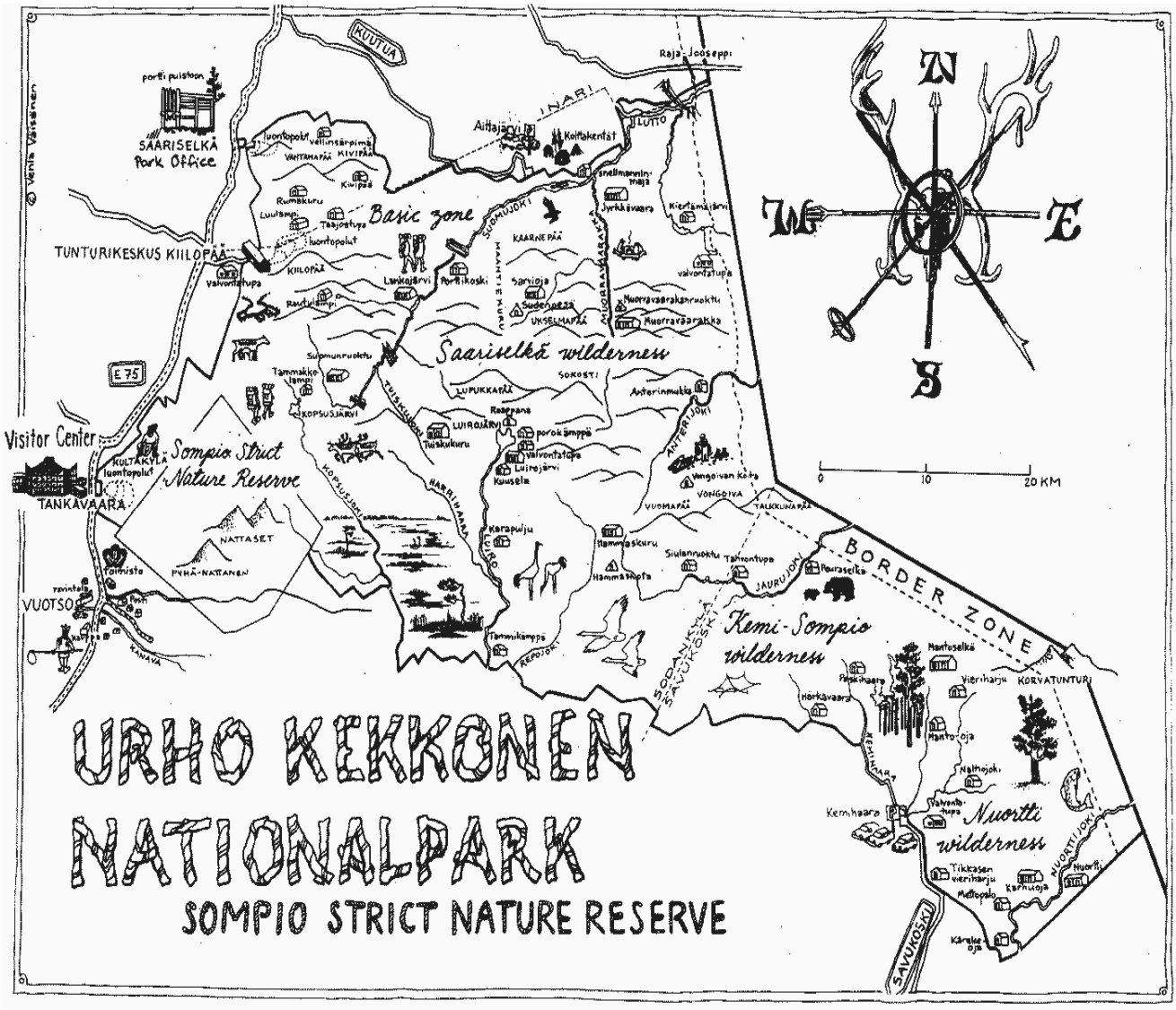

Vracím se zpět se špatnými zprávami ohledně neexistence mostu. Nezbývá, než zavzpomínat na loňské úspěšné brody v Rago, sundat boty, vyhrnout kalhoty nad kolena a vyrazit. Voda je na první omak o dost teplejší než v norských ledovco-

vých řekách, ale proud je zejména v prvních metrech dost silný a hloubka slušná. Dá se postupovat jen velmi pomalu, protože dno je plné ostrých oblázků. a jelikož nejsme z úsporných důvodů vybaveni žádnými sandály pro tyto účely, občas je došlápnutí pod hladinou dost nepříjemné. Asi od poloviny řeky se dno zvedá a dá se už rychleji skákat až na druhý břeh, kde musíme chvíli poskakovat po břehu, aby se do ztuhlých údů vrátila krev. Martina prská, kam jsem jí to vytáhl, a jak si dovoluju jí ještě fotit během jejích útrap.

„Copak si myslíš, že je každej takovej magor jako ty? Ta voda je strašně studená!"

Ale během minuty je zase všechno v pořádku a my překonáváme úzký pás přiříčních bažin, vedoucích do lesa k toužebně očekávaným útulnám.

Je třeba říci, že „zástavba" v okolí jezera je na místní poměry dost velká. Při stezce se nejprve objeví *varaustupa*, chata určená k pronajmutí a jakýsi srub z černých klád s komínem. Jelikož od něj vede molo z prken až do jezera, tušíme, že to je – SAUNA! Konečně budeme mít příležitost okusit během našeho pobytu ve Finsku tuto nejfinštější specialitu! Říká se sice, že sauna není původní pouze finský vynález, jelikož sauny se stavěly dříve i v zemích pobaltských, ale nedoporučuju tuto tezi vyslovit ve Finsku!!! V zemi, kde na 5 milionů obyvatel připadá skoro 2 miliony saun a každodenní pobyt v páře po práci patří k životu Finů více neodmyslitelně, než „coffee-break" v práci, či dlouhé pěší pochody v panenské přírodě!

Vrháme se k sauně a k naší potěše zjišťujeme, že je otevřená a zřejmě i funkční, neb je ještě trochu vlahá od včera. Blízko se nachází zásobený dřevník, takže nebude nic jednoduššího, než nařezat a naštípat dříví z velkých čtvrtek klád, sušících se pod stříškou.

Pokračujeme dál v průzkumu. Brzo nacházíme obrovskou a zcela novou chatu, jež je rozpůlená na otevřenou a uzamčenou část. Nese honosný název Luiro Hilton a dle nás zcela poprávu, neboť je obrovská, světlá, výborně zařízená například nerezovým nádobím, je zde navíc i sušárna prádla u dalších kamen. Ještě kus dál je stará otevřená chata a po asi dvou stech metrech, stále blízko pobřeží přenádherného jezera, je zamčená chata lesní správy s malou meteorologickou stanicí. Vskutku velkoměsto!!!

Rozhodujeme se ubytovat ve velké chatě. Zatím v ní nikdo není, ale společnost mít zřejmě budeme, protože u dveří visí batoh, jehož majitel se asi toulá někde na Sokosti. U malé chatky zastihujeme v družném hovoru naše staré dobré známé z Kiilopää! Veselí chlapíci konverzují s párem, se kterým jsme nocovali na Suomun Ruoktu. Všímají si nás, vesele pokřikují, jestli nechceme jít také na Sokosti. Tímto nápadem nejsem nyní unešen, chceme si po sice krátké, ale docela náročné cestě nejdřív odpočinout a pak – od severu se blíží černá mračna, hrozící lijákem. Vítr se zase záhadně otočil o 180 stupňů, což potvrzuje mou teorii o středu níže nad námi. Chlapíci zapřádají se mnou hovor na téma sauna. Trochu se stydím, že jsem v sauně ještě nikdy nebyl a musím se ptát, jak se zprovozňuje, ale chlapíci to berou, jsem přece cizinec. Upozorňují na to, že nesmím zapomenout nanosit do připravených džberů vodu, ta zvlhčuje vzduch. a voda se musí nalít i do nádrže přímo v kamnech. Saunová kamna mají na plotně kameny, které se musí během saunování polévat vodou. Vzniká tak *löylly,* pára, jež dělá vedro v sauně ještě intenzivnější. a jako finální třešnička na dortu musí být v sauně při ruce *vihta*, svazek čerstvých březových větviček, jímž se prošlehává kůže, aby se krev pořádně rozproudila. Je mi jasné, že zarytý nepřítel Finů by mohl poznamenat něco v tom smyslu, že prostě ti finští blázni dělají vše pro to, aby v sauně dostali infarkt, ale tady žádné podobné pako, které by pronášelo podobně stupidní poznámky, naštěstí

není. Teoreticky poučen jsem připraven na první setkání se saunou! Chlapíci zase blbnou, házejí koštětem do lesa a křičí, že včera dělali s jakýmsi chlapíkem závody v této disciplíně. Co mě obzvláště těší je, že při podařeném hodu neopomenou vykřiknout:

„Železný!!! Železný!!!" Finové jsou prostě správní sportovní fanatici…

Sotva chlapíci vyráží na Sokosti, spouští se nepříjemný liják. Nejprve droboučké, ledové kapky se postupně mění ve vytrvalý „chcavec". No, tak to jsem fakt rád, že jsme zůstali „doma". Sokosti po chvilce úplně mizí v mlze a mracích.

Zůstáváme v chatě, kde žasneme nad vybavením a prostorností. Sem by se určitě vešlo tak 15 lidí, o to pozitivnější je, že tu zatím nikdo není. Dáváme si topinky s tuňákem a pak asi hodinu relaxujeme ve spacáku. Nic víc se stejně dělat nedá, venku příšerně leje. Studujeme mapu a stále váháme, jestli se budeme vracet stejnou trasou, nebo přece jen zvolíme nějakou alternativu. Musíme obdivovat místní poutníky, jež dle kroniky dost často míří přes Sokosti do údolí Muorravaary a pak na ruské hranice. My raději zůstáváme při zemi, vůbec se nám v tomhle počasí ani nechce na Sokosti, které jako by vlastně nebylo – tam, kde se ještě před hodinou tyčil úžasný masiv, je jen mlha a mračna…

Zvláště, když je v chatě stále co objevovat. Mě obzvláště dostává nález asi tří xeroxových kopií jakýchsi tradičních finských lidových písní, které zde kdosi zanechal. Je zde dokonce skladba s názvem Inarijärvi –o jezeře, jež je dalším plánovaným vrcholem našeho putování – s textem nejen ve finštině, ale dokonce v sámštině : *Don jávrri guhkkin davvin, leátt hilggojuvvon nu…*

Vzhledem k tomu, že zpěvník je zde ve třech exemplářích, nemám sebemenší výčitky svědomí jeden zabavit pro účel tvorby s kapelou.

Déšť vůbec neustává, když se otevírají dveře do útulny a objevuje se zcela promočený a dost zničený párek, jež dorazil včera večer na Tuiskukuru. Nejsou to Angličani, ale Holanďani, přímo z Amsterdamu! No tak ti musí být ze zdejší přírody na větvi! Zapřádáme krátký pokec, krátký proto, že se potřebují nejdříve usušit a ohřát. a tak jdu ven, pod stříšku dřevníku a jdu nahoblovat pořádnou porci dříví pro saunu.

Po práci se daří bez problémů zapálit saunová kamna, jež krásně chytají a již brzo se místnůstka začíná příjemně oteplovat. Podle rad chlapíků to chce tak dvě hodiny topit, a pak na to jít! Sauna je nádherná, krom litinových kamen celá čistě přírodní. Hrubě tesané trámy, dvě patra lavic okolo celé místnosti. Tam nahoře, v koutku u kamen, bude zážitek jistě nejsilnější!

Čekání na roztopenou saunu si krátíme dialogem s již zrelaxovanými Nizozemci. Jde o mladou dvojičku, od pohledu sportovců a inteligentních lidí (jak už bývá v Holandsku zvykem). Jsou samozřejmě z finské přírody úplně unešení a na útrapy z cesty lijavcem už zdá se zapomněli. Je příjemné si s někým „zvenčí" pokecat o finských zkušenostech. Holanďani nás inspirují ohledně zpáteční cesty. Oni prý na Tuiskukuru dorazili z Rautalampi, což je chata při březích stejnojmenného jezera asi 14 kilometrů východně od Kiilopää. Odtud na Tuiskukuru je cesta prý dlouhá skoro 20 kilometrů, ale velmi zajímavá. Od Rautalampi tundrou do vysokých hor, pak do lesů při jednom z potoků, překročit Suomujoki a dát se pak údajně krásnou strží Tuiskukuru, jež ústí u chaty. No proč ne? Stezka prý není nic moc, ale s kompasem se nemusíme bát. a tak se rozhodujeme, že půjdeme zpět zrovna tudy, neboť naši cestu už známe a z jakýchsi intuitivních důvodů se nám nechce přes Palovanku a Lankojärvi.

My zase můžeme trochu pomoci jim, neboť nám říkají, že by po absolvování trekku v „Kekkonenovi" chtěli sjet nějakou divokou řeku. Ihned nás napadá Kitka v Oulance. Jim se to zdá zajímavé a tak jim dávám své prospekty v angličtině, jež jsem nabral v přírodním centru u Kiutaköngäs. Chvíli ještě bádáme nad mapou, promýšlíme zpáteční cestu, když usoudíme, že sauna už musí být akorát! Opatřuji si vihtu z četných místních bříz a vyrážíme! Ujišťujeme Holanďany, že sauna vydrží vyhřátá i pro ně, navíc že dříví jsem nadělal na den dopředu. Nemůžeme se dočkat, co tenhle prý velmi očistný zážitek přinese!!!

Už při vstupu do sauny se zalykáme horkým vzduchem. Usedáme na horní lavice a já se jen občas zvednu, abych velkou naběračkou polil rozžhavené kameny na plotně. Vždy to zasyčí, zapáří se a během tří vteřin se vedro vystupňuje do nepředstavitelné podoby. Brzo se z nás začíná lít, vihta ve vlhkém vedru začíná aromaticky vonět a při šlehání se její povadlé, vlhkem nalité listy lepí horce na kůži. Stařičký teploměr v koutě nad kamny brzo atakuje hranici bodu varu. Ve varu jsme i my, pot stéká z těla a já s každou kapkou cítím, jak ze mě odchází všerůzné jedy. Další dávka vody na rozpálené šutříky, další, ještě vystupňovanější vlna zalykavého vlhkého vedra. Už se skoro ani nedá mluvit, jaké je horko, tak jen počítám pomalu do sta a každou sudou desítku přilévám vodu na kamna. Nedá se to už skoro vydržet, ale je to moc příjemné a očistné! Konečně sto! Vyrážíme ze sauny a jako úder do hlavy působí patnáct stupňů venku. Z celého těla se kouří, jak běžíme po molu k jezeru, do nějž skáčeme a cítíme se podobně jako ty rozžhavené kameny na kamnech. Jezero je mělké, tak si člověk musí sednout na bobek, aby jej voda celá zalila. Cítím, jak tělo chladne, jehličky čistoty a chladu se zapichují pod kůži. Ihned je nám jasné, že jdeme do sauny ještě jednou! Už po pár vteřinách v jezeře totiž zažíváme nepřekonatelně nádherný pocit relaxace, vnitřní čistoty a rozšířeného vnímání. Je to lepší, než cokoli, co jsem v životě poznal a vyzkoušel! Ano, ve Finsku by se ze mě stal „saunový feťák", to je mi jasné už po první zkušenosti. Pocit uvolnění je lepší než po pivu, pocit euforie než po trávě, pocit vnitřní čistoty a dokonalého odpočinku jsem v této intenzivní podobě ještě nikdy nezažil!

A tak celou proceduru opakujeme. Tentokrát jdu opravdu do maxima, Martina už vedro nemůže vydržet a míří do jezera, já ještě přikládám dřevo do kamen pro Holanďany a přidávám další decilitry mezi kameny. Srdce bije jako splašené, vihta už je skoro úplně vysušená. To je znamení, že musím ven! Vypotácím se ze sauny a znovu hop! do jezera! Paráda!!! Odpolední únava z prochozených dnů je tatam, bez přehánění se cítím jako znovuzrozený.

No není na tom Finsku opravdu něco výjimečného? Pohodička v mentalitě lidí, nekonečné neporušené pralesy, nádherné tundrové hory a k dovršení všeho sauna! Já vím, nejsem asi objektivní, jak říkají Angličani *„all my geese are swans"*, ale já bych byl schopen vyzvat v tuhle chvíli na souboj na život a na smrt každého, kdo by proti zemi Suomi byť jen ceknul!

Je mi jasné, že tradici saunování musím zavést i doma, nejlepší by bylo třeba u mě na chatě takovou saunu postavit…

Pořád trochu prší, i když se nebe nad jezerem trochu projasnilo, Sokosti stále má svůj masivní vrcholek v mlze a dešti. Proč se pinožit na jeho vrchol, když bych pravděpodobně neviděl ani metr? Sauna byla určitě lepší!!! Od Vlčí hlavy navíc přichází další bouře.

V chatě nacházím kromě Holanďanů, jež už se nemohou dočkat po mém barvitém líčení sauny návštěvy této neobyčejné místnosti, ještě staršího finského muže, jehož batoh jsme zde našli při příchodu. Na rozdíl od většiny domorodců umí dost slušně anglicky a je velmi komunikativní. Říká, že byl na Sokosti a že to byla

docela síla. Nahoře zuřila větrná bouře a ledový déšť. Vidět prý nebylo vůbec nic. Na vrcholu se málem srazil s dvojičkou vtipálků, kteří podobně jako on bloudili v mlze.

Povídáme si o Finsku a zejména o saunování. Chlapík potvrzuje, že Finové jsou opravdu zvláštní pavouci. Tvrdí třeba:

„Teď v létě není Finsko nic moc, i když ta spousta světla je moc příjemná! Ale v zimě, to je teprve paráda! Nad hlavou blikotá polární záře, mrzne až praští a při výletu na běžkách do lesa nemusíš celý týden potkat ani živáčka, kromě sobů, losů a rosomáků. Sauna ani není potřeba! Když je mráz 35 stupňů, úplně stačí si vysekat sekerou díru do ledu a vykoupat se ve vodě! Zima? Jaká zima? Vždyť voda má o čtyřicet stupňů víc než vzduch! Zahřeješ se ve vodě a ochladí tě vzduch… „

Chlapík docela zná Prahu, říká, že jeden jeho kamarád Fin má v Praze nějakou cestovní agenturu. Povídá se s ním moc příjemně, mluví z něj letitá zkušenost a ani při tak nevšedním a expresivním líčení, jako bylo třeba to zde popisované, nemáme ani na okamžik pocit, že by se chlapík nějak vytahoval, nebo na nás něco „lakoval". Líčí, jak každý barák ve Finsku, včetně činžáků v hlavním městě, má svou saunu. Sice je elektrická a společná pro celý dům, ale to prý vůbec nesnižuje jedinečnost zážitků. V sauně se dá dobře pokecat, probrat každodenní starosti. Popírá, že by sauna byla místem, kde by probíhaly nějaké erotické hrátky, jak bývá zakořeněno v myslích mimofinských lidí. To, že jsou tam lidé nazí neznamená, že by se po sobě hned museli vrhat…

Docela fantastické zážitky, na tomhle úžasném Luirojärvi!!! Bože, dík za odvahu, kterou´s nám propůjčil, protože bez ní bychom se sem asi nevydali a placatili se jen ve snadno přístupné západní části, kde jistě není žádná sauna, žádné nádherné severské jezero a žádní samorostlí Finové, kteří se ve čtyřicetistupňovém mrazu cachtají pod ledem jak lachtani…

Další zážitek na sebe nenechá dlouho čekat. Zatímco nad Ampumapää vysvítá slunce v pruhu kýčovitě modré oblohy, nad jezerem, mezi Vlčí hlavou a Sokosti zuří bouře a přívalový liják. Vybíhám s fotoaparátem ven, v tušení duhy. Opravdu, nad borovým lesem se klene dvojitá sedmibarevná duha, sytá a v dokonalém oblouku vytesaná ze vzduchu, kapek vody a slunečních paprsků. Protože se projasňuje, sprintuji těch 400-500 metrů ke stanici ochránců přírody, jež se nachází na nezalesněném břehu s výhledem na Sokosti, odkud bude duha nejkrásnější. Mávám na veselou dvojici, jež ždímá před starou chatou promočené svršky, ale pospíchám dál.

Moje snažení je bohatě odměněno, když stojím na břehu jezera. Ze zálivu, lemovaného borovicemi, vyvěrá sedm barev duhy, a jistojistě označuje místo, kde leží nesmírný poklad. Poklad, který nepředstavují zlaté pruty, ani zakopané kufry s dolary. Je to poklad nedotčené přírody, jasného vzduchu, voňavého lesa a impozantních horstev. Duha se klene proti pomalu se projasňujícímu vrcholu holého Sokosti. Vody Luiro jsou vzedmuty větrem od severu, takže je hladina rozbrázděna vysokými hučícími vlnami, připomínajícími moře. a strašlivý je pohled na Vlčí hlavu, jak chytá do své rozeklané tlamy černé těžké mraky další bouře, Lupukkapää temnější než dříve, za níž jako by opravdu již končil svět…

Každým směrem, co se podíváš, vidíš nesmírnou krásu, tak diametrálně odlišnou od vjemu předchozího, až máš pocit, že nestojíš na jednom místě, ale prolétáváš v jakési přízračné halucinóze světem, který sis kdy byl schopen představit a vysnít v těch nejhorečnatějších představách…

Během zpáteční cesty se zastavuji na pokec u staré chaty. Chlapíci neztrácejí svůj příznačný smysl pro humor ani v situaci, kdy jim není nejlépe. Drkotají

totiž zuby, jsou jen v trenkách a tričkách, zatímco ze všech jejich ostatních oděvů odkapává v mocném toku voda.

„Sokosti? No nádhera!!! Proč jsi nešel s námi, tady není nic k vidění! Nahoře na Sokosti byl nádherný rozhled! Představ si, že jsem viděl celých půl metru před sebe!!! Průtrž mračen? Ale kdepak! Maličko jsme zmokli, ale těch pár kapek vůbec nestálo za řeč… Mírný jižní větřík hned všechno vysušil!"

Dovedu si představit, že se smíchem na rtech přešli i tu šílenou činu, co je zastihla na vrcholu Sokosti a možná i povzbudili našeho souseda v chatě…

Ve znamení neustálého střídání počasí, deště a větru probíhá i zbytek dne. Večeříme vynikající finské houbové těstoviny, klábosíme s Holanďany i se starším Finem, jež se dost diví, že sauny v našich domovských zemích nejsou tak rozšířené a mají je většinou jen zbohatlíci, kteří o finském způsobu a filosofii života nemají ani páru.

Asi v osm večer se Fin rozhoduje, že využije protrhání oblačnosti a vyrazí ještě na Tuiskukuru. Dvě hodinky chůze, to jej prý už nezabije. Loučí se s námi a zůstává po něm milý úsměv a příjemná atmosféra. My ještě chvíli konverzujeme s Holanďany, nadšenými saunou a kouzelnou přírodou okolí Luirojärvi. Máme o čem mluvit, vždyť Finsko je nevyčerpatelné téma. a Amsterdam a Praha taktéž…

DEN PÁTÝ – ZPĚT NA TUISKUKURU (8KM)

Po snídani se loučíme s našimi holandskými přáteli, vyměňujeme si e-mailový kontakt a vyrážíme vstříc brodění řeky Luiro. Bereme to v pohodě, pod zataženým nebem překonáváme zrádnou řeku a když se chystáme vyrazit dál, objevují se znovu Holanďani. Mají na brod sandálky, takže se jim nezapichují kameny do chodidel, na druhou stranu jim nezávidíme problémy s umisťováním promočených bot do batohů… Holt každá legrace něco stojí… Holanďani jdou s námi pár metrů, poté odbočují doprava směr Lankojärvi – dnes musí urazit plných 20 kilometrů. Před námi je podstatně jednodušší úkol.

Po dvou hodinách ostřejší chůze scházíme zpět k Tuiskukuru. Po cestě nás chytá další přívalová přeháňka, ale už si pomalu zvykáme. Na Tuiskukuru docházíme tak v pláštěnkách a já s mírně podvrtnutým kotníkem, jelikož jsem doplatil na to, že místo sledování povrchu jsem nadšeně obdivoval výhledy v tundře. Naštěstí to není nic vážného, po příchodu na chatu už o noze nevím.

V chatě je starší Finka, která skoro vůbec nekomunikuje. Dokonce mizí bez rozloučení, bůhví kam. Topíme v kamnech z ještě mnou naštípaného dříví, neboť Martině je trochu zima, obědváme luncheonmeat, jež zde zůstal „zašitý". Je to vítaná změna v jídelníčku, ale jsme pěkně nafouklí, protože na maso pomalu přestáváme být zvyklí – navíc takové porce. Kde je naše tallinnská rozežranost?

Siestu konáme před chatou, i když pořád dost prší, lavička pod stříškou zůstává suchá. Máme čas zhodnotit naše dosavadní zážitky z finské přírody. Oba musíme přiznat, že příroda v parku Urho Kekkonena je v něčem daleko lepší, než ta v Oulance. Jde zejména o to, že je zde pořádně cítit Sever, vegetace, ač chudší, než v Oulance, je zajímavější, protože podobný reliéf a porost v Čechách neexistuje. Je tu větší divočina, nikde nejsou žádné chodníčky ani schody, všechno je tak, jak příroda stvořila, i když chaty a jejich vybavení je na stejné vysoké úrovni jako v parku pod polárním kruhem. Dvě nezanedbatelná pozitiva jsou ta, že je tu mnohem méně komárů a lidí. Komáři, pokud vůbec nějací jsou, poletují jen v zalesněných údolích řek, a jejich počet a agresivita je docela obyčejná, jako v zamokřených oblastech Čech. Repelenty skoro vůbec nepoužíváme, moskytiéry lenivějí na dnech batohů.

Jsme nadšení, že jsme zvolili v rámci trekku pochod na Luirojärvi a nenechali se odradit odlehlostí parku. Při zkoumání map vidíme, že park se dá proputovat křížem krážem vždy tak, aby se dalo přespat v chatě. Kromě již zmíněného výšlapu na Sokosti, Muorravaaru a Raja-Jooseppi lze rovněž od jezera Luiro zvolit jihovýchodní směr, přes chatu Karapulju na východ, do tajgové oblasti v zóně Divočina Nuorttijoki, kde se dá asi po 80 kilometrech od Luiro dosáhnout parkoviště při osadě Tulppio, odkud prý již jezdí autobusy na Savukoski a Sodankylä. Kompletní prošlapání parku by zabralo několik týdnů s tím, že by poutník nachodil přes 300 kilometrů…

Asi v půl druhé se ze svahu pod Pikkutunturi objevuje promočená osamocená postavička. Jedná se o mladého sympatického Fina, který míří k chatě a ve chvíli, kdy nás vidí, začne radostně mávat. Když zjišťuje, že jsme cizinci, nehne ani brvou a přechází do celkem plynné angličtiny. Asi osmnáctiletý chlapík se představuje jako Antti a říká, že má strašnou radost, že nás vidí, protože už třetí den nikoho nepotkal a chybí mu kontakt s lidmi.

Říkáme mu, ať se jde usušit do chaty, že je zatopeno. Antti tak činí a za chvilku vylézá ven a neodmítá balenou vonnou cigaretu. Již trochu konsolidován začíná líčit, že je tyhle prázdniny poprvé od rodičů a že zvolil jako prázdninový výlet osamocenou cestu do Urho Kekkonena. Prý se může zbláznit radostí, že si může s někým pokecat a že je dobré, že jsme zrovna cizinci, z Čech, protože je pro něj moc zajímavé se dozvědět něco víc o jiných zemích. Včera prý přenocoval pod stanem někde při Kotajärvi. Jeho stará mapa tam avizovala přístřešek, takže byl dost zklamán, že tam nic není. Prý měl docela dost, četné deště a samota jej prý hodila do slušné deprese, kdy přemýšlel o tom, že nestojí za nic, nic nezvládá, a že bude muset s hanbou svůj trekk ukončit. Dnes je prý situace o dost lepší, za což nám děkuje, protože už měl pocit, že se zblázní ze samoty, špatné mapy a nepříznivého počasí.

Je to zajímavé, že i mezi samotářskými a uzavřenými Finy se najde taková otevřená duše. Odpoledne se tak rýsuje velmi zajímavě.

Celé hodiny sedíme před chatkou a kecáme. Antti teď pár týdnů bydlí v Espoo u dvou kamarádů. Jsou to prý fajn lidi, kteří pěstují na balkóně konopí a jsou prý velmi otevření, lituje, že tu s ním nejsou, protože bychom mohli udělat na pochod dobrou partu. Jinak jeho rodiče bydlí kousek od Helsinek, kde mají malou farmu s koňmi.

Hned se do mě začíná dávat nálada, kterou jsem cítil loni v Kautokeinu s Nilsem. Antti je sice v podstatě městský človíček z jihu Finska, ale je podobně příjemný a pokec s ním není jen o vzájemném získávání informací o životě v tak vzdálených zemích, ale o rychlém vytvoření atmosféry pohody a sounáležitosti, která mě přesvědčuje, že můj až fanatický zájem o Sever asi není úplně náhodný. Severským lidem totiž rozumím a jsou mi moc sympatičtí.

I Antti zná Prahu. Prý tam byl loni, zrovna, když probíhalo zasedání MMF. Hned ale vysvětluje, že není žádný zuřivý antiglobalista, který by tam jel protestovat. Prý pár lidí z okruhu jeho známých jelo na demonstrace dělat bordel, ale on s tím nechce mít nic společného. On sám Prahou zrovna projížděl, když jel do Tater s rodiči lézt po horách. Praha se mu moc líbila, i když prý neměl moc klidu na její prohlídku, když všude lítaly kameny a zápalné láhve.

On sám je vegetarián a má rád přírodu, na Slovensku se mu prý moc líbilo, protože jako malý byl ve Švédsku a slovenské hory mu přišly podobné. S nadšením poslouchá moje expresivní líčení finských zážitků a usmívá se nad mým nadšením. Ano, prý jsem si vybral dobře, protože Finsko je prý velmi příjemné místo k životu,

i když všude jsou samozřejmě nějaké problémy. Antti zrovna moc nekvituje členství Finska v EU, i když přiznává, že pod vlivem ruského hospodářství by to bylo ještě mnohem horší. Stěžuje si však na postupné zvyšování cen, které pomalu Finsko přibližují k ostatním skandinávským zemím. Evropská unie prý tlačí na regionální jednotnost prostřednictvím zvedání zejména spotřebních daní.

„Počkej schválně, jestli přijedeš do Finska za rok, kolik bude stát zrovna pivo! Ještě před dvěma roky stála v obchodě Lapin Kulta jen 6 marek, letos to je už skoro jednou tolik! Totéž chleba, máslo a další věci, které se vyrábí ve Finsku a nikdy nebyly tak drahé. Cenově se už pomalu dotahujeme na Švédsko a Norsko!" stěžuje si.

„Nezaměstnanost je přitom nejvyšší v celé Skandinávii, a to několikanásobně. Máme tu teď kolem 15% lidí bez práce, což je hrůza, když si vezmeš, že ve Švédsku je to 6% a v Norsku jenom 2-3%! Ale je to asi pozůstatek po hospodářské krizi ze začátku devadesátých let, kdy bylo najednou bez práce přes dvacet procent Finů."

Prý se situace pomalu vylepšuje, hlavně na jihu Finska je práce dost a platy obrovské, vyšší než kdykoli jindy. Navíc, pokud je ve Finsku člověk bez zaměstnání, vůbec to prý neznamená, že by se musel jít oběsit. Pokud v tom umí člověk jen trochu chodit, dá se ve Finsku žít i bez práce velmi dobře. Neznamená to vůbec, že by se takový človíček musel uchylovat k nějakým nezákonným praktikám, nebo žít jako bezdomovec. Sociální síť je tak hustá, že se dá velmi dobře žít i z podpory a všerůzných dávek pro mladé, osamocené živitele rodin a tak dál a tak dál. Nájemné je prý drahé jen v Helsinkách, na venkově je to úplně o něčem jiném, zejména proto, že spousta lidí žije ve svém a mívá při obydlí i dost velký pozemek, na němž lze leccos pěstovat a chovat. Ale ani ve městě není problém. Potraviny se prý dají získat od supermarketů, které každý večer odstavují vše, co se neprodalo, protože ve Finsku jsou velmi přísné normy na doby trvanlivosti. Co je prošlé, to by putovalo na skládky, a tak se to dává lidem, kteří si přijdou. Skromný člověk vystačí s málem, může si přivydělávat na spoustě typů polooficiálních brigád a pomocných činností.

On sám v létě skončil střední zahradnickou školu a sám si ještě dává pár let na rozmyšlenou, co by vlastně chtěl dělat. Ptám se ho, co je pravdy na tom, že prý finské školy poskytují svým absolventům spoustu výhod, včetně příspěvků na bydlení pro ex-studenty a vymáhání kvót pro absolventy v podnicích. Antti tvrdí, že o tom nic neví, pokud to tak je, týká se to zřejmě vysokých škol, na kterou on určitě nepůjde. Až skončí výlet, čeká ho prý brigáda, bude uklízet parky a starat se o květinové záhony v Helsinkách, na což má ze školy dobrou kvalifikaci. Finančně ho prý dosud podporují rodiče, což on sám sice nepotřebuje, protože by chtěl být nezávislý, ale ve Finsku je prý normální, že se rodiče o své děti starají i dost dlouho poté, co opustí domov. Je prý běžné, když si mladý člověk domluví s rodiči, že na pár měsíců či let půjde „do světa na zkušenou", leccos si vyzkouší a pak se třeba vrátí a pomáhá rodičům v jejich živnosti, kterou posléze od nich převezme. On sám se prý ještě vůbec nerozhodl, i když ho baví práce v přírodě a na farmě jeho otce by nebyl problém.

„Jsem ale mladej a chci vyzkoušet ledacos, co když mě začne bavit něco úplně jiného?"

V poklidném tempu, v záři slunce, jež opět vítězí nad mračny, probíráme další přehršle témat. Zajímají mě národnostní menšiny a jejich postavení. Antti tvrdí, že situace se začíná zlepšovat tak od osmdesátých let, i když prý proti Norům jsou Finové mnohem větší patrioti a snaží se, aby každý, kdo žije ve Finsku, byl ví-

ce méně Finem. Třeba Sámové. Je jich prý ve Finsku málo, protože nikdy se moc na území Finska nekočovalo, místní Sámové byli většinou lovci a rybáři a proto snadno přijali životní styl Finů, kteří se v severních částech země živili vždy podobným způsobem. Sámština se na školách prý vůbec neučí, on sám prý viděl sámská slova poprvé až na informačních dopravních značkách na severu země. Kdyby v Helsinkách někdo promluvil sámsky, nikdo mu nebude rozumět, protože je to úplně jiná řeč. V posledních letech se ale prý Finové po vzoru ostatních skandinávských zemí začínají starat o vzdělávání Sámů, protože je moderní trend si pěstovat svébytné národnostní menšiny.

Tím přecházíme k otázce finských Švédů, je mi totiž divné, že ve Finsku je stále úřední řečí kromě mateřštiny i švédština, i když ve Finsku je jen asi 6% obyvatel švédské národnosti. Antti odpovídá, že nad tím moc nepřemýšlel, protože švédština je úřední řečí Finska odnepaměti. Podle něj je to spíš taková tradice, která se moc neuplatňuje, protože Švédové žijí v uzavřených společenstvích na jihozápadě a v kraji Pohjanmaa na pobřeží Bothnie. Tam vše probíhá ve švédštině, včetně vydávání novin, školství a veřejného života. V ostatních částech Finska je to jen možnost, které ale nikdo nevyužívá. Navíc je prý potřeba brát v potaz, že finští Švédové sice mluví švédsky, ale je to prý taková hatmatilka, která se švédštinou, kterou se mluví za zálivem, nemá moc společného. Švédsky se musí každý učit na škole, ale nikoho to moc nebaví, protože se spisovnou švédštinou s menšinovými Švédy stejně nikdo nedomluví. Je lepší se učit anglicky, protože tak umí každý Švéd a Finů zatím prý docela málo. On osobně proti Švédům nic nemá, ale jsou prý dost legrační. Má několik známých mezi finskými Švédy a jsou to takoví podivíni, kteří prý hrozně chlastají a hrají si na Vikingy. Finové prý tohle všechno berou mnohem víc s nadhledem a v pohodě, do ničeho se prý nehrnou po hlavě.

Ptám se tedy na životní styl ve Finsku. Antti tvrdí, že Finsko je jedna z mála zemí, kde lidé stále žijí v těsném sepětí s přírodou. Od přírodních cyklů se prý všechno odvíjí, včetně toho, že v zimě se ve Finsku prý docela zastaví život. Moc se nepracuje, každý je „zpomalený" podle přírody, která také na dlouhou dobu utichá. Finové prý vůbec jsou takoví klidaři, kteří nic moc neprožívají a žijí hodně tradičním způsobem života. Když se prý jede z jihu na sever, tak jsou lidé více uzavření a větší tradicionalisté. V Helsinkách je teď už kosmopolitní společnost, lidé se zajímají o život jinde, ze kterého si umí brát to pozitivní. Není problém být černoch nebo Asiat, není problém mít svoje soukromí a netradiční zábavy. V Tampere je sice spousta mladých lidí a hodně možností kulturního vyžití, ale lidé tam jsou prý dost namyšlení na to, že jsou z Tampere, což prý znamená, že pohrdají Helsinčany za to, že už nejsou „praví Finové", že už příliš moc pošilhávají po zbytku Evropy, a tak Tampere žije sice intenzivně, ale dost po svém. Turku je spíš město s velkým švédským vlivem, které trochu žárlí na Helsinki, že jim kdysi sebralo status hlavního města.

A na venkovském severu už jsou prý lidé strašně tradiční, kteří nechtějí o ničem novém ani slyšet. Zajímá je, jak žijí sousedé, všechno se prý dost propírá, zřejmě podobně, jako na českém venkově. Lidé jsou ve Finsku sice všude milí a ochotní, ale rozhled se prý směrem k severu velmi zužuje.

Například v Helsinkách a okolí je prý normální, že skoro všichni mladí lidé kouří trávu. Nejde sice prý „běhat po Aleksanterinkatu (hlavní helsinská třída) se zapáleným „špekem" v puse a řvát, že hulení trávy je nejlepší věc na světě", ale po kamarádech v bytech a v určitých známých tolerantních hospůdkách se prý „čadí" ostošest. Antti přiznává, že tak dva roky zpátky hulil jointy denně, pak však pochopil, že být denně zkouřený přináší pasivitu a odklon od věcí, co ho dřív bavily, jen k jedinému smyslu – zase si zahulit. a tak kouření dost omezil, prý si dá jointa ob-

čas v příjemné společnosti, ale protože má rád svobodu a nezávislost, nechce záviset ani na tak avantgardní záležitosti, jako je kouření trávy.

Směrem na sever však prý začínají problémy, lidé buď vůbec nevědí, co to tráva je, nebo se k ní i mladí staví negativně ve smyslu postoje „chlastej radši pivo a vodku jako my a netahej sem žádný drogy". Výjimkou je prý město Oulu, které je podle spousty Finů nejpříjemnější, svobodné životním stylem a zároveň tradiční silným vědomím sounáležitosti s přírodou. Říká se to, ale Antti tam nikdy nebyl, a tak nemůže soudit.

Na severu jsou však lidé dost paličatí a vnutit jim jiný názor než ten, který mají oni a jejich předkové, je dost beznadějná věc.

S alkoholem jsou prý problémy, ale Antti zdůrazňuje, že v Norsku a Švédsku prý mnohem větší, protože tam „lámají věci přes koleno" (myslí prohibici) a tím jen podporují to, že lidé pijí ze vzdoru a zbytečně moc. Ve Finsku má sice také tradici se v pátek opít, ale rozhodně to nedělá každý, jako v nordických zemích. Ve Finsku buď někdo vůbec nemá alkohol rád a pak pochopitelně vůbec nepije, anebo se občas rád napije, a pak přece nezáleží na tom, jaký je den v týdnu. Alkoholici tu ovšem jsou jako všude a takoví lidé se moc nechytají ve společnosti, protože bývají většinou kvůli chlastu dlouho bez práce a když je v zemi taková nezaměstnanost, každý zaměstnavatel raději vezme někoho spolehlivého, kdo se kontroluje a neudělá třeba v továrně průšvih, že opilý někam spadne, nebo zapomene co vlastně má dělat…

Zajímavou debatu přerušujeme společnou přípravou dříví na oheň a do kamen. Já řežu a Antti štípe a při neustálém vzájemně otevřeném pokecu nám práce příjemně ubíhá. Mnu si v duchu ruce, jaké máme štěstí na lidi, co na Severu potkáváme, kolik nových věcí se dozvíme a přitom „žádná křeč", všechno je tak příjemné a spontánní…

Po práci se začne Antti přehrabovat ve dřevníku, a když se ho ptám, co hledá, tvrdí, že shání igelitový pytel, jež by mohl použít pro další trekk jako návlek na krosnu. Nic podobného prý nemá, a jeho postarší batoh dost promoká. Vinou toho má prý všechno mokré, což dost znepříjemňuje jeho další perspektivy. Prý četl v informačním prospektu, že při chatách bývají takové pytle k dispozici, ale že na Suomun Ruoktu nic takového nebylo. Konečně v jednom koutě nachází pár pytlů, které jsou určené pro hrabanku na zasypávání WC. Antti se dost kření, že to nejsou pytle na krosnu, že neví, jestli si má jeden vzít.

Směju se, že jsou sice určené pro potřeby záchoda, ale že jsou jistě nepoužité. Antti mi říká, že to myslel jinak, že mu jde o to, že ten pytel tu bude chybět. Ale že to udělá, protože pytel moc potřebuje a tak snad nedělá nic špatného.

Docela se divím a dávám najevo obdiv, že u nás v Čechách by podobný postoj byl vlastní tak někomu, kdo spadl z Měsíce, že se u nás strašně krade a tohle by nikdo nebral jako krádež, neboť je to věc veřejně k dispozici. Antti se docela diví, říká, že ve Finsku není skoro nic zakázané, ale ať ho neberu jako nějakého puritána, když takhle uvažoval. Říkám, že určitě ne, že se spíš stydím za sebe, že uvažuju zkaženě, že má určitě pravdu. Chvilku se smějeme absurditě situace. Antti to řeší hláškou, že mě naučí slovo z finského slangu, které značí „něco si neprávem přivlastnit", prostě něco „čornout, stáhnout, votočit". To slovo zní „dujukata" a pochází to prý z angličtiny, něco jako „*Do you got it*?" Tak si to hned běžím zapsat do kroniky.

Zase sedíme na sluníčku venku a klábosíme. Antti nabízí sušené ovoce, které je tak dobré, že kdybychom se nestyděli, normálně bychom mu je asi všechno snědli. Antti říká, že jeden jeho spolubydlící vlastní sušičku a suší všechny potravi-

ny, má z toho i menší byznys. On sám tak má všechno sušené, ovoce, zeleninu, houby. Máme si prý večer říct, že nám trochu od všeho dá, neboť , jak zjistil, všeho má zbytečně moc a bágl se pronáší.

Martinu moc mrzí, že neumí anglicky, že je konverzace přerušována tlumočením. Anttimu to nevadí, říká, ať se nestydí, že neznalost angličtiny je ve Finsku dost rozšířená, že mimo Helsinki a Tampere je dost problém se anglicky aspoň trochu domluvit.

Pro nás však není problém asi nic. Ptám se třeba, jak je to ve Finsku se sebevraždami, že jsem slyšel, že Finové prý v počtu sebevražd v Evropě vedou, a proč to tak je, když je, jak sám Antti tvrdí, ve Finsku taková pohoda a Finové nic neřeší.

Antti tvrdí, že je to pravda, že mé informace jsou správné. Prý slyšel v rádiu nějakou teorii o tom, že je to dané geneticky, protože na druhém místě jsou prý v Evropě Maďaři, a oba to jsou ugrofinské národy. Tahle teorie mu však příliš nesedí, on sám si myslí, že je to tím, že Finové jako národ jsou dost závislí na přírodě a jejích cyklech, což ve spojení s uzavřeností a introverzí Finů může působit značné problémy. On sám je prý trochu jiný, rád si o svých myšlenkách s někým povídá, ale ve Finsku je jinak běžné, že si Finové svoje problémy dost dlouho nechávají pro sebe, nechtějí tím nikoho obtěžovat a stydí se za své city. Problémy buď utápí v alkoholu, nebo se můžou klidně i zabít. Nejvíc sebevražd není, jak by se mohlo čekat, v temných zimních měsících, kdy je strašně málo denního světla a tma by mohla svádět ke chmurám a depresím. Když je tma, Finové „jdou s přírodou" a zklidňují se a zpomalují svůj životní rytmus. Je to prý vlastní všem Finům a tak nikdo nemá nějaké zvláštní deprese, všichni se spíš moc těší na jaro a sluníčko. To přijde a je to právě to rozhodující období, kdy se hodně lidí jde oběsit. Doba, kdy je na nebi Slunce, se prodlužuje, příroda je stále veselejší a většina lidí se zrychluje, aktivizuje a začíná být šťastná a nadšená ze života. Některým lidem to však nejde, jejich deprese přetrvávají a takoví lidé se prý neumí vyrovnat s tím, že přírodě a ostatním lidem to vychází a jim ne. Takoví lidé prý v dubnu a květnu ve Finsku dost často sáhnou po oprátce a rozhodnou se ukončit svůj život, zejména z toho důvodu, že mají pocit, že je „zradila i příroda", která nabrala jiné tempo, které oni neumí stíhat.

Tahle teorie mi tedy přijde mnohem zajímavější a rozumnější, než ta o ugrofinských dispozicích!

Pomalu se blíží večer a Antti je stejně jako my před dvěma dny fascinován horou Pikkutunturit, jejíž vrchol vypadá jako pohádkový hrad s ponurými věžičkami, vytesaný do holé skály na střeše světa. Pozoruje horu dalekohledem příruční velikosti, který nám zapůjčuje – no tohle je teda věc!!! Všechno je nádherné a ostré, každičký detail dokážeme zaměřit do neuvěřitelné blízkosti. Tak mám zase inspiraci, co pochystat na příští výpravu…

Antti se rozhoduje podniknout osamocený výstup na vrchol hory, do večera prý bude zpátky. My se zatím jdeme projít na chvilku do strže Tuiskukuru, kam se vydáme zítra. Antti mizí v lese, jež obrůstá úpatí té překrásné hory a my začínáme kodrcání po dost členité stezičce severním směrem. Jde se fakt špatně, ale odměnou je divoká a nedotčená příroda. Vyschlá balvanitá řečiště, příkře spadající z východních svahů, kamenná moře, ostré rozervané skalky, krásný kaňon Tuiskukuru, jež skoro strmými stěnami padá do obrovské hloubky… Jdeme asi kilometr, dva, kvalita stezky je pořád bídná, no asi si zítra pěkně štrejchnem, pokud bude takových celých 20 kilometrů na Rautalampi. Vidíme však obrovské tetřevy, kteří jsou strašně zmatení z lidské přítomnosti, takže by se možná i dali ulovit do ruky, vidíme

i krále laponských borovic, prazvláštního jehličnatého obra s tlustým kmenem, jež o polovinu převyšuje ostatní porost. Ta borovice je zvláštní tím, že její tlustý kmen se do výšky vůbec nezužuje, až najednou u vrcholku končí jako pahýl válečného veterána. Zde se však nejedná o žádnou zlomeninu či polom, strom je takto utvořen staletími a drsnou přírodou. a tak je pevný a silný a žádná zimní sněžná vichřice si na jeho kmenu zuby nevyláme…

Světlinkami v lese sledujeme stále majestátní vrchol Pikkutunturitu a marně na jeho holém vrcholku hledáme pohybující se tečku, jež by signalizovala šplhajícího Anttiho. Snad se mu nic nestalo!

Vracíme se a Antti tu ještě není a ať napínáme oči jak umíme, nikde jej nevidíme.

Místo něj se od Suomun Ruoktu krátce po 19.hodině z lesa vylupují čtyři lidé. Jedná se o dva chlapíky ve středním věku s dvěma asi šestnáctiletými slečnami. Čtveřice se ze začátku nejeví moc v pohodě. Obsazují chatu, vůbec nekomunikují a tak se raději balíme a stavíme si venku stan, abychom jim i sobě zajistili soukromí. Řídíme se dle nepsaných pravidel divočiny, jež ukládají uvolnit chatu unaveným cestovatelům. My se dnes flákali, tak na to mají právo, ale že ani nepoděkovali, to nám v této slušné zemi přijde zvláštní. Navíc, když jde Martina pro něco do chaty, něco jí říkají ohledně nějakých novin. Martina nerozumí, mám to jít vyřídit. V chatě se dozvídám, že nejde o žádný problém, Finové se jen ptají, jestli noviny, které chtějí použít na podpal v kamnech, nejsou náhodou naše. To už mi přijde v pohodě, Finové jsou prostě zdvořilí. Až teď si všímám, že čtveřice je strašně zdrchaná z dlouhého pochodu. Tak jim vše promíjím, je jasné, že je při cestě ze Suomun Ruoktu zastihly nejméně čtyři přívaláče.

V půl deváté se konečně objevuje Antti! Jsem rád, že ho vidím celého a ptám se, zda byl nahoře, že jsme ho neviděli. On říká že ano a směje se, že naopak on viděl nás. Nahoře to prý bylo úplně skvělé, nádherné rozhledy na Luirojärvi a Sokosti. Výšlap byl prý dost náročný, skála klouzala, uvolňovaly se kameny a navíc se s večerem vynořilo dost komárů, kteří jej poštípali. Antti se diví, že komáři otravovali na holém vrcholku, když je spíš čekal v lese, kde je vlhko. Na vrcholku prý udělal další kamenný vard a přispěl svou troškou do mlýna k mystickému výzoru vrcholu hory. Jde na chvilku do chaty. Protože se chystáme večeřet a dělat oheň, zvu Anttiho ven.

Jde a tak se ho ptám na nové sousedy, jak se mu zdají, že nám nepřišli zprvu moc v pohodě. Antti oponuje, že lidi jsou v klidu, ale že on si raději bude povídat s námi, že mu přijde skvělá možnost si pokecat s tak pohodovými lidičky z ciziny. Pokoušíme se z mokrého dříví udělat oheň a moc nám to nejde. Antti se chvilku shovívavě usmívá a pak prý, jestli ho k tomu pustíme, že to zvládne. Rozmetá naše ohniště stavěné do „teepee". Vedle sebe klade dvě velká polena, prostor mezi nimi zaplňuje suchou březovou kůrou. Na klády klade roští, přes ně slabé větvičky, jejichž velikost postupně zvětšuje až do hranice z velkých polen. Zapaluje a během minuty na ohništi šlehá půlmetrový fajrák. Nestíháme se divit a chápeme, jak rychle třeba Fin v Oulance na Savině dokázal ve vteřině rozdělat oheň… Antti vysvětluje, že důležitý je tah mezi velkými poleny, kam může dobře vzduch, který podpálí nejprve malé větvičky, od nichž vmžiku chytnou i velká polena nahoře! No to je geniální, musíme „finský způsob" rozdělávání ohně nahlas ocenit. Antti se trošku ironicky usmívá a říká, že to tak musí být, když jsou Finové přírodní národ. Je to prý velmi jednoduché, a každý Fin se prý takhle učí rozdělávat oheň již v první třídě základní školy! Opět se divím, jaké jsou mezi našimi národy rozdíly a na to konto se mi daří slušná hláška, když odpovídám, že my jsme se v první třídě na základce leda učili, že Sovětský svaz je náš jediný přítel!!!

Antti se chechtá a odpovídá, že po dnešku je našim dobrým přítelem on, protože se nám teď už vždy v divočině podaří rozdělat velký oheň. Pohoda dosahuje limitní hranice. Sedíme za nádherného polojasného podvečera u praskajícího ohně, klábosíme a je nádherné bezvětří a bezkomáří. Antti si vaří večeři na vegetariánský způsob. Ve svém stylovém sámském dřevěném hrníčku drtí množství sušené zeleniny, jíž zpracovává ostrým sámským nožem.

Finové podle něj aspoň takto oceňují staré sámské tradice. Každý Fin, který vyráží na dlouhé vandry, má u sebe prý jedinečný sámský „puukko", ostrý a odolný nůž, kterým lze dělat vše od přípravy potravy až po štípání třísek. Tento nůž je symbolem Finska a každému správnému trekkařovi se musí houpat v koženém pouzdře u pasu. Antti se směje, že se tak Fin dobře pozná v zahraničí, protože se nemůže od svého nože odloučit. Na adresu sámského dřevěného hrníčku *kuksa* podotýká, že je to výborný suvenýr z Finska, který navíc nemusí jen viset na zdi, ale najde velké praktické uplatnění. Vřele doporučuje Martině, ať svou touhu zhmotní a určitě si jej koupí. Martinu zajímají ceny, ale to Antti nemůže sloužit, dostal jej prý od táty. Ale Martina prý nemá na cenu koukat a určitě si jej má koupit až v Inari, protože tam bude zaručena původnost a ruční výroba těmi nejpovolanějšími – finskými Sámy. Přidává pár rad na údržbu hrníčku – prý když se delší dobu nepoužívá, je dobré jej vymazat máslem, aby nepopraskal, protože je z březového dřeva, náchylného na praskání. Máslo se prý bez problémů vyplaví, když se v hrníčku nechá stát pár hodin teplá voda. Máme prý pořádně vybírat, ve dřevě nesmí být žádná puklina, čím tmavší dřevo, tím lepší hrníček a máme si jej i pořádně proklepat, jedině jasný a zvonivý zvuk při poklepu prý zaručí to, že ve dřevě není žádná skrytá prasklina.

Antti si vaří zeleninovou polévku, kterou ochucuje sušenými houbami a paprikami. Od obého nám štědře přesypává do našich zásob, další potraviny už ze skromnosti musíme odmítnout, protože hodný a milý Antti by nám asi nejradši dal skoro všechno, co u sebe má. Smějeme se, když si vyměňujeme české a finské výrazy nejrůznějších potravin. Spojuje nás jedině „brokolice", která se finsky řekne „brokoli". To přijde Anttimu moc k smíchu. Je to legrace, protože oba nezvládáme v angličtině výrazy jako „květák" či „mrkev" a musíme se domlouvat, co to vlastně Antti má v ruce (sušením jsou potraviny změněny k nepoznání), že to roste v zemi, že se používá kořen atd.atd.

Sedíme u ohně, mlaskáme každý nad svou večeří a my se cítíme jako praví Finové, protože už se nemusíme na nic složitého vyptávat, stačí, že občas do ticha někdo z nás pronese nějakou „vyklidněnou" poznámku na téma počasí, místní přírody atd. Domlouváme se pohledy a mezi všemi vládne tak příjemná atmosféra porozumění, až je mi líto, že se zítra ráno s Anttim rozloučíme, neboť on míří na Luirojärvi. Říká, že je nám moc vděčný, že nás potkal, neboť jsme mu prý totálně otočili náladu. Zatímco to včera chtěl otočit, nyní má v úmyslu přes tundrové vrchy přejít až do Raja – Jooseppi. Je to prý všechno kvůli nám, neboť jsme mu dodali sílu a energii, spojenou s vírou, že všechno dobře dopadne. Vyměňujeme si emailový kontakt a slibujeme si, že si napíšeme, jak naše putování dopadlo. V záchvatu nadšení se definitivně rozhoduji, že se začnu od podzimu učit finsky. Antti se usmívá a medí si, že dlouho nepotkal tak v klidu lidi jako my. Prý bude paráda si občas napsat něco ve finštině… a pokud nám naše nadšení pro Finsko vydrží a rozhodneme se přijet za rok zase, jsme vítáni jak u něj, tak i u jeho kamarádů, kteří jsou prý velmi otevření přijmout pohodovou návštěvu ze zahraničí, neboť to rozšíří jejich obzory.

Ptám se ho, kdy ve Finsku nastupuje barevný podzim a svěřuji se, že pokud budu za rok mezi živými, plánuju návštěvu Suomi právě na toto období. Antti říká,

že nic nezkazím, když pojedu na sever Finska na začátku září. Je to doba barevného listí, rudých vřesů, modrého nebe a omračující průzračnosti vzduchu. Upozorňuje mě však, že to chce moc dobrý spacák, neboť v noci již může mrznout (právě noční mráz prý způsobí náhlé zčervenání listů) a mám se také připravit na noční tmu a na to, že v přírodě budu asi skoro sám, neboť od poloviny srpna ve Finsku „chcípnul pes", za což mohou deště a velké množství bodajícího hmyzu, zvaného *mäkkärä*. Plískanice však na konci srpna většinou končí a mráz spálí všechen obtížný hmyz. Barevný podzim, ve Finsku nazývaný *ruska* prý trvá jen čtrnáct dní a je střídán nechutným obdobím mlh a dešťů, ze kterých se posléze vyklube sněžení a nástup zimy. Říjen prý ve finštině znamená „měsíc bláta".

Chvíli se bavíme o počasí. Antti mi dává za pravdu v tom, že teploty nad 20 stupňů jsou již dosti neúnosné, že má nejraději, když svítí sluníčko a je kolem šestnácti stupňů. Směje se, že jsem se asi opravdu narodil špatně, o několik tisíc kilometrů jižněji. Jakmile je nad dvacet, už to není ono, a pokud nedejbože je přes pětadvacet, už se mu motá hlava a není ničeho schopný. Pohříchu, podnebí na Severu se v posledních letech nepříjemně otepluje. Zimy už nejsou to, co bývaly. Již málokdy je v zimě v Helsinkách dlouho sníh a mráz kolem –20 stupňů. Mnohem častější jsou prý dešťové plískanice a zvláště neoblíbené *räntä,* smíšené přeháňky, typické pro nesnesitelný finský listopad, dobu mlhy a rozpínající se všudypřítomné tmy.

A v létě, to je prý šílené, co se děje, ty třicetistupňové výhně, jež přihasily do Finska z prohnilého Jihu, ty jej jednou zabijí. Kývu hlavou na souhlas, to co letos probíhalo v Helsinkách, bylo vážně na infarkt. Shodujeme se, že je to zřejmě důsledek globálního oteplování a lamentujeme nad lidskou zvůlí, která ničí přírodu a mění podnebí, což však jednou naši civilizaci zřejmě zahubí… Kapeme si do noty ve všech názorech, snad kromě přístupu ke konzumaci masa…

Ještě chvilku rozebíráme věci jako kouření trávy a stavy s tím spojené, shodujeme se, že je to fajn věc takhle do přírody, pro větší prožití kouzla lesa, ale že to nemá budoucnost, když se tím lidi ubíjí ve svém všedním prožívání.

Po chvíli se zvedám a jdu mýt nádobí k potoku. Zde se potkávám s jedním z chlapíků, co bydlí v útulně. Opravdu jsem se mýlil ve svém prvním odhadu. Chlapík je moc příjemný, chvíli sedíme na lávce a povídáme si. Chlapík se omlouvá, že neměl na to mluvit, protože měli za sebou únavný trekk a dcery již trochu zlobily. Odpovídám, že mi přijde skvělé, že ve Finsku často vidím, že rodiče berou svoje adolescentní děti do přírody, že u nás to v podstatě neexistuje.

Bavíme se o Lurojärvi. Chlapík se strašně diví, že jsem tam byl poprvé v sauně. Vypráví, že jsou z Vantaa (předměstí Helsinek) a že se vrací na Luirojärvi po pětadvaceti letech!!! Tehdy tam prý byla jenom sauna a stará chata. Most již tehdy nefungoval! Vyprávím mu, co je všechno na jezeře nového a on se svěřuje se svým pohnutím, co to s ním dělá, vracet se na místa, kde byl naposledy jako kluk.

„-Je moc fajn", říkám, „že tady ve Finsku máte všichni takový vztah k přírodě, to mi u nás chybí!" On se usmívá a pokyvuje hlavou – taky je co mít rád, příroda je tady ve Finsku fantastická a lidé si toho váží.

Sledujeme nad potokem zvláštní hejna hnědého hmyzu a Fin vysvětluje, že to nejsou komáří děti, jak by se mohlo zdát, ale obzvláště bodavé potvory, které však, což je zvláštní, nekoušou, když jsou třeba ve stanu. Obtěžují jen ve volné přírodě.

Loučíme se a přejeme si dobrou noc – tak nečekaně i pokec s tímhle výborným chlapíkem mě ještě více ponořil do kotle s elixírem lásky k finské zemi… jak je

to všechno nepochopitelné, že jsem dlouhá léta uměl bez Severu a Finska žít… teď bych dal snad všechno za to, abych byl v téhle zemi doma…

Protože vidím, že se k potoku blíží Antti, čekám na něj. Jde ještě před ulehnutím pokecat. Sedíme chvíli na zemi a já si připadám jako v nějakém psychedelickém snu. Jen tak koukáme do neuvěřitelné přírody, zbarvené skoro půlnočním sluncem do prazvláštních, pastelově tónovaných odstínů, do mystického a melancholického údolí Tuiskukuru, nyní jemně potemnělého a sevřeného mezi skalami, černý Pikkutunturit a ve slunci zlatý hřeben Ampumapää, sedíme a ani moc nemluvíme, jen sdílíme tu krásu a jen občasnými glosami typu „nádhera, pohodička" se ujišťujeme, že cítíme totéž a že to není jen přelud, že je to dar od Boha, který nám k nohám za to všechno lopocení shodil ochutnávku pravého ráje.

Rozpouštíme sezení, Antti říká, že jde spát do dřevníku, aby lidičky v chatě měli klid a soukromí, že tam jsou navíc ty holky, před kterýma se trochu stydí. Prý se mu jedna dost líbí, tak radši uteče pokušení…

Slibujeme si, že se určitě ještě ráno uvidíme a pokecáme, než se naše cesty definitivně rozejdou. a mě je teď jasné, proč se nám od začátku nechtělo se vracet z Luiro přes Palovanku a Lankojärvi, nebylo v tom nějaké nebezpečí na téhle trase, jak jsme původně cítili, ale fakt, že bychom nikdy nepotkali tohoto báječného človíčka a nenavázali skvělý kontakt, který, doufám, přežije tenhle den a tohle místo… Náhoda prostě neexistuje.

Jdeme konečně spát, ale stejně nemůžeme pod vlivem báječných dojmů z kouzelného Tuiskukuru usnout, i když víme, že zítra nás čeká moc náročný den putování, den v parku Urho Kekkonena již předposlední…

DEN ŠESTÝ – Z TUISKUKURU NA RAUTALAMPI (20KM)

Vstáváme okolo osmé hodiny do krásného, konečně slunečného dne. Jasná obloha sice způsobila, že v noci bylo trochu chladno, ale nic drastického. a hned úvodní minuty mimo stan stojí za to! Splňuje se nám to, na co jsme marně tak dlouho čekali – od severu, ze strže Tuiskukuru se v údolí objevuje běžící stádo divokých sobů, čítajících dobrých 40 – 50 kusů!!!

Tentokrát to nejsou žádní domestikovaní sobíci s obojky jako v Ruce, ale nefalšovaná skupina divokých, volně žijících hnědých sobů, kteří tak konečně ukazují, že informace o jejich hojném počtu v areálu parku nejsou jen lákadlem pro hloupé turisty. Stádečko čítá i dost roztomilých mláďat, celou skupinu hlídá veliký, světlosrstý paroháč. Sobi rychlým tempem míří do jižních bažin, jen tak tak stíháme vylovit fotoaparát a zvěčnit tuto nevšední situaci na celuloid.

Brzo z dřevníku vylézá Antti. Se vzrušením mu sdělujeme naše čerstvé sobí zážitky. Antti říká, že když byl okolo páté ráno na záchodě, popásal se prý jeden velký sob kousíček od útulny! a tak se zdá, že prokletí je zlomeno a že sobi konečně zjistili, že je ten pravý čas opustit svá tajemná teritoria v horách a trochu si zaexhibovat před nadšenými lidskými bytostmi!

Snídáme venku v přírodě, zalité sluncem. Dávám ještě řeč s maníkem, se kterým jsem večer pokecal u potoka. Směje se a gratuluje k sobímu zážitku. Potvrzuje, že vidět soba v tuto roční dobu ve volné přírodě opravdu znamená kousek štěstí, prý je začátek července dobrý na setkání leda s komáry. On sám za celý život viděl divoké soby mnohokrát, ale jen dvakrát – třikrát v toto ročním období. Všichni se pomalu chystáme vyrazit, Antti se čtyřčlennou skupinou na Luiro, my neprobádanou stezkou k břehům Suomujoki a pak dál na Rautalampi. Počasí je dobré, převážná část oblohy svítí jasnou modří, kterou jen občas ruší bělavý obláček. Slunce pálí a chlapík potvrzuje, že podle předpovědi počasí má být dnes ko-

nečně krásně. Jsme rádi, dlouhá cesta neznámou divočinou za deště by jistě na psychice nepřidala.

Loučíme se se všemi, s Anttim si ještě jednou slibujeme, že si jistě napíšeme, a my jako první opouštíme ráj na Tuiskukuru a vyrážíme severním směrem, po špatné a rozervané stezce podél potoka. První tři kilometry jsou velmi náročné, i když nejdeme sotva viditelnou pěšinou při potoku, ale výše položenou stezkou vedoucí po vysokém úbočí rozervané Tuiskukurské strže. Všude je spousta balvanů, které musíme opatrně přeskakovat, cesta nepostupuje moc rychle, i proto, že ze stezky často odbočují slepá ramena, takže musíme dost pečlivě hlídat správný směr. Vidět není skoro nic, strž je hustě zarostlá pralesem, jen občas mezi korunami probleskují protilehlé masivy Pikkutunturitu, jen občas zaslechneme hluboko pod námi hučení stále mocnějšího potoka.

Poté, co přetrekkujeme skalnatou oblast, jakýsi výběžek skal Ampumapského hřebene, zasahujícího hluboko dolů do lesa, se však reliéf zásadním způsobem mění a my můžeme relativně snadno postupovat přehledným lesním terénem. Trekk v této chvíli spíše připomíná procházku, a tak se můžeme spolu nerušeně bavit a cesta ubíhá velmi příjemně, i když je rokle Tuiskukuru zdánlivě nekonečná. Uklidňuje se i ráz okolní krajiny, holé skály Pikkutunturitu jsou už definitivně za námi a kolem nás se zvedají jen mírné zalesněné hřbety, jež signalizují, že se pomalu začínáme blížit k nížině, kterou protéká největší místní řeka Suomujoki.

Vytrvalým tempem usekáváme další a další stovky metrů po suchém vysokém břehu, vsakujeme do sebe atmosféru nerušené divočiny. Tato stezka je opravdu velmi málo frekventovaná, nikde není ani živáčka, dokonce v blátě nejsou žádné lidské stopy, nebo cokoli, co by signalizovalo, že tudy v poslední době někdo prošel. Před námi z houštin vyletují ptáci, poplašení nečekanou přítomností člověka v panenské divočině.

Slézáme po balvanitém eskeru o pár desítek metrů dolů, stezička nás zavádí přímo k toku Tuiskujoki, zde již pěkně rozlité a klidné. Ve vlhkém lese se začínají po několika dnech objevovat staří známí – černí komáři, kteří nás po celou dobu v Urho Kekkonenu zatím nechávali na pokoji, a tak musíme použít osvědčený americký zabiják, neboť při jakémkoli zastavení se kolem hlav vmžiku zformuje slušná letka „Finnish Air Force", jak byli komáři pojmenováni na jednom tričku, které jsme viděli loni v Savonlinně. Jdeme teď po vřesovišti Tuiskukangas, po členité a balvanité, nicméně dobře zřetelné stezce, a již každým okamžikem očekáváme soutok se Suomujoki. Ta se brzo objevuje, tmavá a tichá, líně meandrující divokým pralesem. Mapa nás poučuje, že musíme jít ještě přes kilometr po jejím proudu pravým břehem, až v oblasti Kotaköngäs by měl její tok přehrazovat můstek, podle Holanďanů z Luira prý dost odvážný a chatrný.

Zjišťujeme, že jsme po čtyřech dnech vyšli z oblasti divočiny a nacházíme se již opět v základní zóně parku, neboť při cestě se objevuje první „oficiální" ohniště s lavičkami. Mimo toho se zde nalézají složené novotou svítící trámy, takže se dá usuzovat, že zde v blízké budoucnosti zřejmě vybuduje Metsähallitus novou útulnu. Máme v nohou bez zastavení deset kilometrů a tak zde dáváme čtvrthodinovou pauzu a "oběd" v podobě pár dílků dobré čokolády. a vyrážíme dál. Hučení vod Suomujoki signalizuje, že jsme v oblasti Kotaköngäs. Je to nádherné místo, s divokými příkrými skalami, přes jejichž nešlechtěné prahy se s pěněním a burácením přelévají vody řeky. Nalézáme uzoučkou dřevěnou lávku přes vodopády, nicméně s jejím přejitím nejsou žádné problémy, i když zde není žádné zábradlí. Obdivujeme naposled nádherné peřeje se zelenou vodou a obracíme směr proti proudu po druhém břehu. Stezka se ztrácí, my však musíme najít přítok Hikioja, proti jehož toku nás čeká asi pětikilometrové stoupání do tundry v oblasti Železných

hor, Rautaunturit. Brodíme se zamokřenými loučkami, naštěstí již brzo objevujeme potok Hikioja, u nějž se z trav a mokřin opět zničehonic vylupuje stezička.

Začínají menší problémy, protože Martina si stěžuje na úbytek sil, zejména psychických. Já osobně jsem na tom dobře, ale nedá se nic dělat, podstatně zpomalujeme dosavadní tempo. Říkám si, že Martinu zejména svazuje vědomí dlouhého táhlého výstupu do tundry. Stezka vede přes mokřiny podél potoka a dále hustým jehličnatým lesem. Stoupání však naštěstí není nijak brutální, tak se snažím Martině vyhovět a rozptýlit jí vtipkováním a dobrou náladou. Celkem se to daří a tak po hodině a něco dosahujeme hranice 350 metrů nad mořem, kde se hustý prales nad nyní již vyschlým korytem Hikioji začíná pomalu měnit v březový les s častými lukami. Začíná se před námi otevírat impozantní panorama tundrových vrchů, nejprve na protilehlém svahu, pak i před námi můžeme obdivovat světle zelenou nádheru pusté tundry, jež jako by mávnutím kouzelné hůlky střídá prastarý původní les. Zakrslé břízy sklání své sytě zelené hlavy stále blíž k zemi, porostlé tuhou travou a sobím vřesem. Rozhledy jsou nádherné, jak dopředu na nekonečné pláně Železných hor, tak zpět, na temné pralesy, z nichž v jemném oparu slunečního svitu vyvstávají svahy Pikkutunturitu a Ampumapää, tak neskutečně vzdálené… Jsme již opravdu dost daleko od Tuiskukuru, dobrých 16 kilometrů. Mrzí mě jen, že Martina dnes není v kondici, hrozně jí bolí záda a nálada není nic moc, takže si ani nechce užít tu výbornou přírodu všude kolem. Jen doufám, že na ni neleze nějaká nemoc, to by bylo v háji… Problémem navíc je to, že nám dochází voda a musíme s ní šetřit, protože krajina kolem je úplně suchá. Houštinami březových zákrsků vede hned několik zmatených zvířecích stezek, my se držíme co nejvíc vpravo, abychom drželi severozápadní směr. Nejsem si úplně jistý cestou, což se snažím zamlčet, abych Martině ještě víc nepocuchal nervy – tak se mě ptá, kde asi může být už Rautalampi a že jen pevně doufá, že nebude až za obřím holým hřbetem v dálce – já se obávám, že je to docela možné.

Nemáme už žádnou vodu, když se v mělké prohlubni pod námi objevuje maličké tundrové jezírko, seslané bohy jako mana pro Izraelity, když bloudili pouští. Nabírám vodu, sice teplou, ale přesto vodu, a Martina mezitím nabírá síly na břehu asi dvacetimetrového plesa, kde je největší hloubka sotva půl metru. Je jasné, že musíme zdolat docela vysoký hřeben, za nímž by snad mohla již začít náhorní pláň, která by se mohla pomalu svažovat k Rautalampi – doufám, že mapa nelže a že opravdu nemusíme šplhat ještě někam mnohem dál.

Snažím se nevnímat mizernou náladu mé společnice a ostrým tempem zdolávám hřeben. Přede mnou se rozprostírá nádherná, naprosto bezlesá pláň, skýtající nádherné rozhledy. Jezero Rautalampi však nevidět, snad se skrývá někde dole, v hustém březovém pralese, jež začíná asi po kilometru v údolí. Jdeme každý sám, Martinu nechávám jít vepředu a sám si balím cigárko a natruc všemu se snažím si co nejvíc užít severskou přírodu. Je se opravdu na co dívat, zejména mě fascinují jakési plazivé jehličnany, slaboučké oddenky ležící na zemi, z nichž raší bledničkově zelené jehličí. Břízy jsou vlastně jen skalničky s pár lístky, které převyšuje kdejaký mech, lišejník a vřes.

Klesáme teď už z kopce březovým pralesem a mě je divné, že stezka se stále zužuje, zatímco mapa říká, že by se měla naopak rozšířit v „highway", podobnou asi té při Kiilopää, protože je v mapě značena silnější přerušovanou čarou. Asi nejdeme úplně správně, což jen zvyšuje napětí. Klopýtáme březovým pralesem stále níž, což je v podstatě dobře, protože odchylka od původního směru nemůže být tak velká. Stačí podle mě jen dojít do údolí s potokem a podle něj jít stále na západ, protože tam musí někde být jezírko Rautalampi s denní chatou.

Údolí s potokem je již před námi. Kdyby bylo všechno úplně v klidu, museli bychom nadšeně obdivovat krásnou přírodu se šťavnatými lukami, ztepilými břízami a nádhernými meandry potoka, to vše se koupající v ostrém slunečním jasu. Takhle však i já pomalu ztrácím klid, třeba když naše stezka vede k lávce na druhý břeh, kde jsou jen mokřady. Tuhle variantu zavrhujeme, razím teorii, že se musíme neustále držet našeho břehu a západního směru.

Martina nemůže už ani fyzicky a mě je jasné, že je to ten nejméně vhodný okamžik pro zabloudění. Navenek zachovávám klid a hlásím, že během pár minut se situace vyřeší, ale uvnitř už mi opravdu není nejlíp. Stezka skoro neexistuje, já nechávám Martinu tentokrát vzadu a cítím, že se do mě dává ten známý horečnatý stav, kdy je třeba vypnout zbytečné pocity a věnovat se jen záchraně existence, nebo aspoň v relativním smyslu slova – nalezení jezera Rautalampi a přilehlé chaty. Vyhlídky však nejsou vábné, potok si stále vyrábí další zákruty v lesotundře a jezero nikde. i já už cítím palčivou bolest v oblasti krční páteře a cítím, že kdybych zastavil, začnou se mi i třást nohy. V duchu proklínám svou bohorovnost a přemítám, kde se stala chyba.

Vydrápávám se na další z mnoha pobřežních návrší a najednou – v momentě, kdy už propadám panice, že jsme v hajzlu – se na obzoru objevuje jakási dřevěná bouda. Musím se začít smát absurditě situace – jsou to totiž „hajzlíky" , jež pravděpodobně avizují denní útulnu Rautalampi!!! Ještě se pár skoky přesvědčuji, že mám pravdu. Ano. Po pár metrech horizont odhaluje krom záchodků i denní chatu a za ní již krásné modrozelené pleso, obklopené nehostinnými morénovými valy a vysokými tunturi. Ihned se obracím a začínám běžet vstříc Martině, s pokřikem : „Pohoda!!! Jsme tady!!!! Jezero!!!" a podobně.

Situace je opravdu zachráněna za minutu dvanáct. Poté, co mě Martina slyší a vidí, jak vesele poskakuji i přes poctivou dvacítku v nohách s báglem na zádech, začíná se jí do bledých tváří vracet barva.

Teď si konečně můžu připustit, že jsem taky pěkně utahaný a vinou posledních kilometrů i psychicky vycucaný. K Rautalampi jsme dorazili z jiného směru, než je obvyklé. „Dálnice" opravdu existuje, ale při břehu jiného z potoků, asi 30-40 stupňů severněji, než naše průkopnická nouzová stezka. No nevadí. Hlavně, že jsme vyvázli, hlavně, že teď již jsme za vodou, protože tahle správná cesta, pěkně zřetelná, je již od jezera značená dřevěnými sloupy až do 12 km vzdáleného východiska v Kiilopää!

Náhle nabytou euforii podtrhuje setkání s našimi kamarády z Holandska, jež si to vegetí u chaty! Překotně jim sděluji naše skoro horrorové zážitky z poslední fáze cesty, vylévám teplou břečku z jezírka a nabírám pro účely vypití posledního Tangu ledovou vodu Rautalampi. Holanďani se smějí, také mají radost ze setkání, mávají na nás plyšovým medvídkem a v žertu nám vyčítají, že náš talisman, norský medvěd Bjørn, nalezený před rokem na Majavatnet, musí trpět během trekku v batohu, zatímco ten jejich méďa trůní v kapse košile a může si užívat výhledů do přírody.

Holanďani tvrdí, že včera zdolali náročných dvacet kilometrů na útulnu Lankojärvi, která je odsud pouze 8 kilometrů na jihovýchod. Teď plánují pochod na Luulampi a Kiilopää, zítra chtějí jet do Oulanky, dle naší rady, sjet si Kitku na raftu či kánoi, co půjčovna na Kiutaköngäs dá, holt, to se někdo má, když žije na bohatém Západě…

Ptám se, jestli na Lankojärvi potkali naše známé, dvojičku veselých Finů. Tvrdí, že ne, celkem mám o „správnou dvojku" strach, podle všeho tu dnes měli také být…

Loučíme se s Nizozemci a zůstáváme na Rautalampi, Železném jezírku sami.

Denní chata je skromně zařízená, podobně jako ta na Valtavaaře, tedy žádné kavalce, jen lavičky a stůl. Nicméně je zde dost potravin, včetně kávy a cukru, nás nejvíce těší suchý knackebröt, protože už nám došel chleba. Můžeme si dopřát obědovečeři v podobě čínské polévky z místních zásob a finských těstovin z našeho batohu, výborně ochucených o sušené houby a papriky od Anttiho. Nálada je vynikající, stressy z bloudění jsou zapomenuty. Pročítáme kroniku, dobrou, i když trochu překvapivou zprávou je zápis od vtipálků. Zápis totiž má včerejší datum, to znamená, že dvojka veselých Finů oproti všem proklamacím a předpokladům včera na Luiru práskla do koní, vyrazila brzo ráno a na jeden zátah urazila skoro 30 kilometrů z jezera až sem. Dnes touhle dobou už asi sedí v kahvile v Kiilopää a oslavují úspěšně završený trekk! Máme radost, že se jim nic nestalo. Je celkem síla, kolik tu je na jaře běžkařů, sejdou se tady třeba třicetičlenné skupinky, no fakt netuším, kam se sem vejdou. Ale je pravda, že v Luulampi, kde je denní chata, je během běžkařské jarní sezóny od února do dubna otevřená příjemná kavárna, prý s nadmíru komunikativním dědou za barem, který se jinak věnuje chovu sobů. Velká škoda, že kavárna přes léto „nepremává", přesto se však rozhodujeme tam zítra vyrazit, vždyť si cestu do Kiilopää prodloužíme jen o dva, tři kiláčky, což už nás určitě po skoro čtrnácti dnech trekků nezabije…

Pereme věci a dáváme si výbornou osvěžující koupačku v chladných, větrem rozblázněných vlnách jezera, které je tak čisté, že když se potopíš a pod vodou otevřeš oči, vidíš modrozelenou čirou vodu a dno, nejprve kamenité, pak příjemně písčité, do obrovské dálky, skoro až na druhý, asi tak padesát – sedmdesát metrů vzdálený břeh, kde se strmě zvedá impozantní hřeben naprosto nehostinných tunturi, nosících přídomek „Železné hory" zcela po právu. i když tady by se to klidně mohlo jmenovat Tuulilampi, Větrné jezero, neboť všude kolem je holá tundra, i v příjemném letním odpoledni tu to fičí jak někde na ledovci ve velehorách. Což teprve v zimě za severáku!

Železné hory jsou součástí masivu Kiilopských tundrových vrchů, ale příroda je zde o poznání drsnější než v Kiilopää, neboť zde se nacházíme v severních partiích, odvrácených slunci, bičovaných ledovým severákem. i když je jasno a celý den bylo docela horko, musíme se na večer dobře obléci a ani neděláme oheň, máme po náročném dni dost. Jdeme spát brzo, v nitru takový ten zvláštní smíšený pocit, na jednu stranu docela radostný, že máme trekk skoro za sebou a pokud se nic vážného nestane, tak by už jej nemělo nic zkomplikovat, zítra už budeme slavit nad kávou v Kiilopää. Na druhou stranu je ten pocit docela nostalgický, vždyť zítřkem skončí naše „trekkovací" část výpravy do Finska, ze které zbývá už jen slabá třetina, už nás čeká jen výlet k jezeru Inari… V nohou máme po dnešku asi 160 kilometrů, jak těch medvědích, tak současných kekkonenských…

DEN SEDMÝ – Z RAUTALAMPI PŘES LUULAMPI DO KIILOPÄÄ (14KM)

Finské počasí je jako přízeň vytoužené ženy – v prchavém záblesku okamžiku se ti zdá, že ti vše leží u nohou a ty propadneš opojné bohorovnosti, abys byl vzápětí postaven před trudnou realitu – pro úspěch musíš podstoupit vyčerpávající boj s nejistým koncem.

A tak zjišťuji po probuzení, že obloha je studená a jednolitě šedá, i když ještě ve tři ráno na blankytné obloze zářilo nízké polární slunce. a má nálada jako by přesně kopírovala povětrnostní podmínky – jak jsem byl včera plný nezlomné energie a nadšení, dnes mám pocit, že jsem se probudil napůl mrtvý. Nepomáhá zelený čaj, ani důkladné omytí v ledové vodě Rautalampi. Rozčiluje mě lezavý vítr, nohy

jsou jako z olova a v hlavě mám zataženo jako po vysilující noční pitce. Nejraději bych se vrátil do útulny a v gándhíovské nečinnosti strávil celý den, ale vím, že se musím zvednout, nahodit batoh na záda a vykročit vstříc poslední etapě tohoto nekonečného pochodu laponskou pustinou. Poslední krok je, zdá se, nejtěžší. Očistec začíná před devátou dopolední hodinou. Jdu mlčky, bez nálady a zdá se mi, že každý krok po rozervané balvanité tundře bude vykoupen vlastní krví. Aspoň lépe chápu včerejší problémy Martiny.

Obcházíme po severním břehu Rautalampi a špatnou, nicméně kůly značenou stezkou se pouštíme do bizarního balvanitého údolí v tundře, nejprve zpestřované břízkami, poté již pusté a pod šedým nebem docela nepřívětivé. Údolí je plné morén, které občas zahrazují cestu vodě, takže se zde tvoří malá a mělká jezírka, která jsou však v tomto suchém ročním období mnohdy vyschlá, potažená kobercem řas. Hory kolem připomínají svou pustotou haldy hlušin z důlních oblastní, jen balvany, nakupené přes sebe, holé, jen občas s pokroucenou břízkou jako rachiticky vztyčeným prstem do prázdna. Měsíční krajina bez jakékoli přívětivosti, připomínající islandské pouště. Je zde jasně vidět severní návětrná strana, oproti šťavnatě zeleným jižním svahům při Kiilopää.

Asi po třech kilometrech dosahujeme nejvyššího bodu údolí, odkud se otevírá agorafobický rozhled po pusté krajině. Věci se však začínají dávat do pořádku, což nejspíše souvisí s tím, že si mé tělo konečně uvědomuje, kde je a jaký je jeho úkol a mě se dělá dobře a putování mě zase začíná bavit. Nohy jsou zase lehké, hlava vyčištěná a řečová centra v mozku připravená na komunikaci. Cesta je sice stále klopotná, protože kůly slouží jen jako orientační body v otevřené krajině, nejvhodnější směr postupu musíme stejně vymýšlet sami, neboť balvany a husté nízké březové křoví znemožňuje postupovat přímo, nejkratší cestou. Začínáme zlehka klesat, takže pustinu začíná zpříjemňovat sem tam někde nizoučký březový strom. Nebe se pomalu začíná projasňovat, vzdálené hory jsou zase světle zelené a dodávají tomu všemu jakýsi uklidňující nádech.

Nicméně ne vše je idylické. Při naší cestě najednou objevujeme suchý pahýl stromu, na němž je navlečená velká čelist. Určitě není sobí, takový sob by musel být velký jako stodola. a zuby, které z té čelisti trčí, spíše svědčí o tom, že v dobách, kdy zvíře žilo, byly zvyklé spíše trhat maso, než přežvykovat trávu.

Seita![13] napadá mě s posvátnou hrůzou a nic na světě by mě nepřinutilo jít blíž tu kost zkoumat, natož se jí dotknout. Poslední den trekku se mi rozhodně nechce na sebe přivolat hněv strašlivých sámských duchů, kterými se to kolem obětního stromu musí jenom hemžit. a tak beru jako pozitivum, že právě v blízkosti tohoto strašidelného totemu mě opustily ty prapodivné fyzické stavy, začalo se prosazovat slunce a příroda nabrala svěží dech. Jakoby *seita* oddělovala sektor zla a zmaru, prostírající se okolo jezera Rautalampi (viz i naše včerejší bloudění) a území klidu, míru a dobra, jež je před námi! a čeho se bát, jen dál kupředu, přes kameny, vyschlá řečiště a plazivé kmeny bříz, dál vstříc nekonečné prázdnotě, která však přes svou veškerou rozlehlost dnes skončí u horského střediska v Kiilopää…

Mystickou náladu přerušuje ryčné hučení stíhačky na nebi, která pekelnou rychlostí přelétává nad tundrou a vrhá na zem zlověstný stín. Že by během naší odloučenosti od civilizace vypukla třetí světová? Ale hloupost, už mi to nějak leze všechno na mozek, říkám si s úsměvem, jež bych ještě před půl hodinou marně „cucal z paty" a spíš se snažím fantazírovat na téma, jak by bylo těžké se

[13] Seita /seáitte (fin./lap.) – obětní místo starých Sámů, místo kde se setkává hmotný svět s nehmotnou duchovní říší sáivo.

v takovéto pusté tundře skrýt před leteckým bombardováním. Takový blázen se ve Finsku nenašel asi ani za války, zvláště když mohl zmizet v nekonečných a dokonale maskujících lesních spoustách!

Reliéf cesty se postupně, jak se vzdalujeme od seity, neustále zlepšuje. Balvany ustupují vysušenému písku, plazivé keře jsou střídány pěknými, živě zelenými břízkami, jež se koupou v jasném slunečním svitu. Po levé straně se začíná zvedat masiv Kiilopää, obrovské tundrové hory, jež budeme dnes muset překonat. V řídkém lesíku z bříz se objevuje odbočka na Tunturikeskus, jež vede skoro přes vrchol hory, vysoké 550 metrů. Ale my jdeme rovně, směrem k chatě Luulampi, jsme zvědavi a navíc prý i od ní má vést cesta přes horský hřeben k Tunturikeskus.

Náš postup k Luulampi je však zastaven předčasně. Mělké údolíčko, kde se nachází jezírko Luulampi, což znamená Jezero kostí (!), údolí se zurčivým potokem, svěžími loučkami a lesem z bříz i borovic, obklopené impozantními tunturi všude kolem, kde má být zimní kavárna, je obehnáno plotem a branka je zamčená. Majitel kahvily, jež má být – jak již bylo řečeno – sobařem, asi svůj majetek v době své nepřítomnosti zamyká. Věčná škoda, neboť místo je to krásné a plné energie, zvláště ve srovnání s depresivní pustinou, jež nás provázela na začátku dnešní cesty, se zdá být skoro pozemským rájem plným svěžích barev a života. No nevím, jak to řešili včera naši Nizozemci, kteří zde chtěli přespat, ale nám je jasné, že nebudeme nikde zkoumat co a jak, že se spíše ten kilometr vrátíme zpět a vystoupíme na Kiilopää tudy.

Předtím však dáváme docela dlouhou pauzičku na lávce nad potůčkem, kterou využíváme k uvaření poslední dávky přesilného zeleného čaje sorty Dračí oči, jež nám má připevnit dračí křídla, s jejichž pomocí bez problémů zdoláme značné převýšení na hřbet pod vrcholkem Kiilopää, jež dělá na 2 kilometrech skoro 300 metrů.

Čaj opravdu působí jak má. Neohlížíme se vlevo ani vpravo a s chutí se zakusujeme do ostrého stoupání bezlesou, vřesy a travinami porostlou krajinou. Vrchol Kiilopää se přibližuje a my můžeme obdivovat stovky kilometrů výhledů, které nepřerušuje žádná civilizace, snad vyjma jakéhosi stožáru na hoře Kaunispää u lyžařského centra Saariselkä. Zelená poušť s modrými oky jezer a žilkami řek, tundra a les, břízy, borovice a vřes. Fyzická kondice je na úrovni, prakticky neodpočíváme, vyjma krátkých vydechnutí za účelem kochání se přírodou. Když dosahujeme hřebene na horizontu, není to ještě konec stoupání, i když to nejhorší máme již zdárně za sebou. Jsme na malé náhorní plošině, nad kterou se ještě vlevo, na východě asi o třicet, čtyřicet metrů zvedá morénový vrcholek Kiilopää. Povrch tady tvoří rozeseté balvany, takže musíme paradoxně zpomalit a dávat bacha na každý krok, abychom se nezmrzačili na samém konci trekku. Pod námi, v zelené hloubce, kde začínají jehličnaté lesy, jsou jako krabičky od sirek rozesety ubytovací chaty horského střediska, náš cíl, který je již na dohled.

Zahajujeme poslední sestup, poslední dva kilometry, s notnou dávkou nostalgie v duších. Za chvíli už to všechno bude patřit minulosti, celých těch čtrnáct dní na vlastních nohou. a ještě pár balvanů, než se stezka rozšíří a zviditelní, ještě pásmo bříz a pásmo borovic a už jsme dole, už nás celé, živé a zdravé vítá náš finální „point", Tunturikeskus Kiilopää.

Trekk is over!

Se šťastným úsměvem na rtech se rozhlížíme po okolí, měříme si těch pět a půl lidí, co tu jsou, jako kdybychom jim všem chtěli říct – Máme to za sebou! a co vy? – a nic nás nemůže zastavit, abychom pověsili bágly na hřebík – a to doslova,

když je věšíme na hák váhy. Týden v pustině je docela citelně odlehčil, ten můj má 15,5 kg a Martinin ještě o dvě míň. Jdeme to všechno oslavit do kahvily.

Po cestě nejprve potkáváme dvojičku Finů, jež se taky vrací z trekku. Pohybovali se v oblasti Saariselkä a na Luiro to neznají. Než vlezeme do budovy na plánovanou oslavu, vidíme, jak za barák nabíhá asi sedmičlenné stádečko obrovských, notně vypelichaných sobů. „Vy potvory!" křičíme, „tak my se za vámi honíme lán světa do té nejbrutálnější divočiny a vy si zatím zevlujete u horského centra, kde vás zpoza okna mohou pozorovat mastňáci od kafíčka!" Horečně hledám foťák a sleduju soby na loučku za turistickou ubytovnou. Sobi jsou rozhodně méně plaší, než ti na Tuiskukuru, pouští mě k sobě asi na tři – čtyři metry, a tak se mi daří nasekat slušná série podařených fotek. Sobi nejsou teď v létě žádní krasavci, ta tam je jejich vysoce ceněná teploučká kožešina, která je chrání před třicetistupňovými mrazy. V tomto ročním období teploty obvykle atakují hranici dvaceti, dvaadvaceti nad nulou a sobí kožich je plný lysin, fleků a ostrůvků osamocených vypelichaných chlupů, takže se neznalci může znát, že mají nějakou prašivinu. Ale co, sobi se musí tady, ve vnitrozemském Finsku, kde teploty mezi létem a zimou oscilují až v šedesátistupňových intervalech, nějak takovým podmínkám přizpůsobit.

Pozorují mě klidnýma, moudrýma očima a až když se přibližuji na dva metry, zavelí největší parohatý samec k útěku. Ozve se tlumené dusání kopyt a stádo mizí přes potok v nízkém borovém lesíku.

Oslavujeme v kahvile, píšeme pohledy všem možným lidem, pozorujeme přes sklo velkého osamělého soba, jež se v klidu prochází po asfaltu mezi zaparkovanými auty.

Pak si vyrážíme pořádně prohlédnout komplex. Kromě hlavní budovy s kavárnou, recepcí, restaurací a obchodem trekkovými potřebami je zde několik domečků na ubytování, placená „savusauna", sauna vyhřívaná kouřem, ledové umělé jezírko na zchlazení, kde se ovšem může vykoupat kdokoli, všechno skromně, neokázale a vkusně zařízené.

Za hlavní budovou, kde je mezi břízkami vyhrazené volné místo na stanování, nalézáme ukázku drnového *kammi*, které je otevřené a můžeme si prohlédnout, jak vypadá tradiční bydlení lesních Sámů, které sice už tady, či v jiných osadách nefunguje, ale v odlehlých oblastech lesotundry mezi Inari a Utsjoki dosud slouží odloučeným sámským rodinám jako dům.

Počasí je nádherné, stavíme si stan na vyhrazeném místě při čirém potůčku, a pozorujeme, jak zde opět lelkuje osamocený sob. Tito sobi zřejmě nejsou divocí, ale asi patří k sobí farmě, jež leží v 6 km vzdáleném Kakslautanenu při hlavní silnici na Ivalo a Inari. Sobi, evidovaní v sobích farmách ovšem nejsou nikde ustájeni, mohou se volně pohybovat přírodou, jen na podzim během značkování jsou naháněni do rozlehlých ohrad, kde je hodně lišejníků a sobi tam mohou zimovat. Zatím jim je dopřán volný pohyb v neomezené míře.

Předpověď počasí, jež jsme shlédli v kahvile v televizi, vypadá neuvěřitelně dobře. Má být převážně slunečno po tři dny, pozítří má dokonce padnout na Inari teplotní rekord, neboť má být až 27C!!! Na téměř 70.rovnoběžku neuvěřitelná teplota! Nic ovšem není zdarma, toto vedro má být uťato bouřkou a dešti. Jasno je však už teď a tak přemýšlíme, pokud by se nám ovšem chtělo, na půlnoc vyrazit zpět na horu Kiilopää, shlédnout půlnoční slunce. Ale protože jsme po dlouhém trekkování dost utahaní, možná se na to vybodneme a raději se vyspíme na zítřejší cestu do Inari.

Vracíme se před centrum a objevujeme, že ve vedlejší přiléhací budově jsou otevřeny sprchy, k nimž přiléhá elektrická sauna! Polévám šutry vodou, podobně

jako na Luiro a užívám si v devadesátistupňovém vlhkém vedru znovu ten nádherný očistný pocit. Jezero u této sauny ovšem není, ale ochotně se spokojuji se sprchou ledové vody.

Večer trávíme lelkováním v kempu, je vysoce pozitivní, že se zde nic neplatí, pouze když někdo přijede s karavanem a používá elektřinu, má na recepci složit 10 marek na den. Ale tábořiště je úplně prázdné, Kiilopää je opravdu maximálně odlehlým místem naší planety.

V noci vítězí lenost, i když je jasno a slunce shora z vrcholu musí být krásné. V 23h se sice probouzím, ale po krátkém váhání pochod vypouštím. Už se nemůžeme dočkat zítřejší cesty k báječnému Inarijärvi!

Ráno se počasí trochu kazí, je oblačno, od jihu nastupuje teplá fronta, jež má přinést do severního Laponska tropická vedra.

Zevlujeme zase v kahvile, po parkovišti opět běhají sobi. Máme spoustu času a tak si užíváme zaslouženého odpočinku. Pozorujeme hosty ubytovny, jak se živí u švédských stolů v restauraci a s úsměvem vzpomínáme na loňský rok v Kautokeinu, kde jsme, zmrzlí a vyhladovělí, porušili všechna etická pravidla a vmísili se mezi hosty, abychom mrzce napchali svá břicha. Letos již jsme nad věcí, už známe Sever víc a máme už jasno, že takové chování vůbec neodpovídá místním normám, ač u nás by bylo zcela běžné. Máme co jíst a je teplo, tak nemusíme nikde somrovat a dělat naší zemi špatnou reputaci, i když opět nikdo nikoho nekontroluje a podobná „dujutaka", jak by jistě takové chování označil Antti, by se dala v klidu zrealizovat.

Pro úplnost si na recepci zjišťuji situaci ohledně placených chat (varaustupa). Slečna na recepci mi sděluje, že placená chata, či placené *kammi* stojí 50 marek na den. Pro nás je to dost, pro Finy určitě ne. Ale vzhledem k tomu, že vybavení je skoro totožné s otevřenými útulnami, kde navíc člověk může potkat zajímavé lidi, je to zcela zbytečný výdaj. Přesto uvádím, že klíče od chat lze v jakékoli oblasti, kde jsou, vždy vyzvednout v návštěvnických centrech národních parků či přírodních rezervací .

V 11:40 na parkoviště přijíždí autobus do Ivalo, jež zatahuje do Kiilopää. Cesta na Inari může začít!!!

NÁVSTĚVNICKÁ CENTRA

Přehled míst, kde jsou návštěvnická centra pro jednotlivé oblasti Laponska a Severní Karélie:

UKK, Koilliskaira: – Saariselkä, Tankavaara, Savukoski a Kiilopää.

Lemmenjoki, Kevo, Paistunturit, Ivalojoki, Hammastunturit: – Siida Inari.

Ounas-Pallastunturit: – Pallastunturin luontokeskus v Pallastunturi

Tunturi Lappi (oblast mezi Enontekiö a norskou hranicí pod Kautokeinem) + Käsivarsa (oblast Kilpisjärvi, Halti): – Enontekiö

Oulanka – Kiutaköngäs , Hautajärvi.

Levi, Yläs, Sirkka, Kittilä: – Äkäslompolo

Pyhätunturit: – Pyhätunturi

Hossa (Severní Karélie mezi Kuusamo a Kajaani): Suomussalmi

Další množství informací: www.metsa.fi

CENY VE FINSKU

V ROCE 2001 (FIM,EURO,CZK)

Když se setkávám s lidmi, kteří se zajímají o Finsko a hodlají jej navštívit, jejich nejčastější dotazy směřují k plánování rozpočtu a cenovým hladinám potravin, dopravy a základních komodit. Proto na tomto místě zařazuji orientační přehled cen, se kterými jsme se setkali v roce 2001. Rozpětí cen je ve Finsku docela velké, berte následující čísla opravdu jen orientačně, zvláště poté, co země od r. 2002 přešla na Euro, což může přinést mírné zvýšení cen při „zaokrouhlování".

Komodita	***Cena FIM***	***Cena Euro***	***Cena Kč***
Pita Kebab (Helsinki)	*29,-*	*4,90*	*156,-*
Pivo Lapin Kulta toč.	*18, až 28,-*	*3,- až 4,-*	*97,- až 128,-*
Pivo plech,láhev 0,5l	*9,- až 13,-*	*Okolo 1,60*	*Okolo 50,-*
Chléb žitný černý	*7,- až 10,-*	*Okolo 1,45*	*Okolo 45,-*
Sýr 1/2kg	*25,-*	*4,22*	*135,-*
Jablko 1ks	*1,50*	*0,25*	*8,-*
Káva v kavárně	*3, – až 8,-*	*0,50 až 1,35*	*16,- až 40,-*
Káva + koblížek	*5,- až 11,-*	*0,84 až 1,86*	*26,- až 60,-*
Pohled+ známka	*5,60 až 8,60*	*0,95 až 1,45*	*30,- až 45,-*
Koláč velký	*Okolo 10,-*	*1,70*	*Okolo 50,-*
Tabák Smart cig.	*17,-*	*2,88,-*	*92,-*
4 klobásy na opeč.	*6 ,- až 10,-*	*1,- až 1,70*	*32,- až 55,-*
Konzerva sobího m.	*27,-*	*4,58*	*150,-*
Cukr kostky	*8,-*	*1,35*	*44,-*
Sušenky Marie	*4,60*	*0,78*	*25,-*
Repelent	*24,-*	*4,06*	*130,-*
Čokoláda 200g	*9,-*	*1,53*	*50,-*
Jahodová marm.	*8,- až 10,50*	*1,35 až 1,77*	*43,- až 57,-*
Pomazánka Bonjour	*15,-*	*2,55*	*80,-*
Tuňák konz.	*9,-*	*1,53*	*50,-*
Těstoviny houb.velké	*13,-*	*2,20*	*70,-*
Lohikukko (losos v žitném chlebu)	*18,-*	*3,05*	*100,-*
Zmrzlina	*Okolo 6,-*	*Okolo 1,-*	*Okolo 32,-*
1kg jogurtu	*9,-*	*1,53*	*50,-*
Máslo 250g	*8,-*	*1,35*	*43,-*
Karelské pirožky	*13,-*	*2,20*	*70,-*
Džus 1l	*6,- až 8,-*	*1,- až 1,35*	*32,- až 43,-*
Klobása u stánku	*7,-*	*1,20*	*38,-*

Salám 200g	*16,-*	*2,70*	*86,-*

*Z tohoto přehledu můžete získat konkrétnější obrysy vašich výdajů během cesty. Ceny ve Finsku jsou cirka 2x vyšší než u nás, i když existují výjimky v obou směrech (**dolů** třeba **tabák**, buřty či marmeláda, **nahoru** pomazánky, salám, **pivo!!!**). Nezoufejte, neboť při návštěvě sousedních zemí – Švédska a Norska můžete počítat s cenovou hladinou cca 4x vyšší, než u nás, což je opravdu síla.*

INARIJÄRVI – TYRKYSOVÉ OKO SEVERU

ZEMĚ JE HŘÍŠNÁ PÍSEŇ

Sedíme v autobusu do Ivalo, v autobusu, jež je zcela netypicky plný pasažérů. Je to tím, že s námi cestuje početná ekipa svalnatých, dobře živených a nakratičko ostříhaných mladíků – floorballistů, jež zřejmě cestují z jihu na jakýsi zápas do Ivalo. Sotva najdeme volná místa k sezení. Floorbalisté vtipkují, zejména na účet sámštiny, kterou vidí asi poprvé v životě, napsanou na návěstích při silnici. S přehnanou artikulací nevěřícně opakují slova jako Roavvenjárga, což je po sámsku Rovaniemi, či Avvil, což je zase Ivalo. Potvrzuje se nám jen to, co naznačoval už Antti, že Finové se o Sámy nijak zvlášť nezajímají a jejich řeč, ač je v severních partiích země rovnoprávná s finštinou, je pro ně jako pro nás třeba maďarština.

Na krátký čas vyjíždíme z lesů do volné tundry, to když stoupáme na návrší při Saariselce. Krajina je zde dost hornatá, nejzápadnější výběžky Koilliskairy zde zasahují až za silnici. Vidíme pusté pahorky, jimž vévodí hora Kaunispää, Krásná hlava, a už zajíždíme po vedlejší cestě do střediska Saariselkä. Hned si musíme polichotit za dobrou intuici, že jsme si jako východisko na trekk po parku Kekkonena vybrali zrovna Kiilopää. Saariselkä je totiž rozlehlé středisko plné ubytovacích zařízení, restaurací, diskoték a hotelů, do kterého se stahují Japonci, Němci a další movití turisté. Ukazuje se zde, že Finové mají ve svém avantgardním uměleckém cítění značné problémy s udržením elementární úrovně vkusu. Tam, kde se nechávají inspirovat přírodou, je to samozřejmě v pořádku, taková byla třeba Kiilopää, takové bylo centrum v Kiutaköngäs či Hautajärvi – skromná neokázalost přírodních materiálů. Prostředí jako stvořené pro finskou mentalitu. Tam, kde vítězí urbanizace, to už bývá horší – finská města jsou moderní a mnohdy uniformně neosobní, i když zde člověk může obdivovat avantgardní funkcionalistickou architekturu. Jakmile však Finové usoudí, že jisté místo bude čelit náporu turistů, vypadá to, jako by se zbláznili. Jestli si myslí, že je to tak, že by je turisté zatratili a vysmáli se jim za skromnost a účelnost, to nevím, v každém případě taková vysoce frekventovaná místa vypadají, jako kdyby je navrhoval a stavěl uprchlý pacient psychotického oddělení helsinského blázince. a taková je zrovna Saariselkä. Příšerný hotel v barvě dalmatinské psí kůže, tu zas jakási *ravintola* podivných tvarů, ze které vybíhají nesmyslné černé útvary, podobné šupinám dávných stegosaurů. Do toho reklamy na Coca Colu a McDonalds. Tím hůř, že je vše utopeno v lesích, kterým by slušel zcela jiný lidmi vytvořený doplněk. Bizarní náladu podtrhují křepčící skupinky Japonců s videokamerami. Tak takhle ne! Musím každému návštěvníku severního Finska doporučit, aby se Saariselce vyhnul širokým obloukem a nenechal se navábit exotickým sámským názvem Suolločielga. Původní Sám tady nežije ani jeden. Podobně příšerný je třeba přechod polárního kruhu u Rovaniemi (už jsem popisoval plastové morušky velikosti dospělého člověka, rozeseté v bažinné tajze.)

Je nám to trošku k smíchu, zároveň však nechápeme, jak je to možné, že pár kilometrů od sebe existují takové kontrasty. Možná je to tím, že Finové opravdu

opovrhují penězi a materií a říkají si, že ostatní národy světa, které na to ještě nepřišly, budou asi pěkní idioti a jako k takovým je třeba se k nim chovat a připravit jim prostředí, ve kterém by se cítili jako doma. Asi je fakt, že většina prachatých turistů si nějaké architektury vůbec nevšimne, hlavně že je kde utrácet, a pokud si všimne, bude to povšimnutí mít podoby stupidních výkřiků znění : *Oh, that´s absolutely wonderful!*

Máme jen obavy, aby tak nevypadala třeba osada Inari při březích dříve posvátného a Sámy celého Severu kultovně uctívaného jezera.

Ivalo se blíží a s ním pomalu mizí obava o disneyovskou komercializaci nejkrajnějšího severu země. Ivalo je totiž do morku kostí provinční, šedé a skromné městečko, které prakticky končí dříve, než si člověk všimne, že je ve městě. Stromy, nekonečné lány klád při silnici ustoupí občasnému baráčku, šedé krabici s prašnou zahrádkou, neforemnému skladu místního obchodu, ničím naprosto nešokujícímu činžovnímu domečku, řadové bytovce o dvou patrech. Tohle trošku připomíná finnmarskou Altu, krajní sever Norska, která stojí ne proto, aby její tvary obdivovali turisté, ale proto, aby tam přežil lidský druh. Alta je ovšem podstatně větší, než Ivalo, které má podle našich odhadů tak tři, čtyři tisíce obyvatel. To, že jsme v centru, poznáváme podle toho, že přejíždíme velikou a úchvatnou severskou řeku Ivalojoki, řeku, jež na svém horním toku protéká v bouřných peřejích, pod kterými se prý ukládají v písčitých nánosech zlaté šupiny a nuggety. Řeku, tekoucími tichými lesy divočiny Hammastunturit, kterou mohou odvážlivci a milovníci extrémních zážitků sjíždět v kajacích. Tuto řeku nakonec její délka zklidní, aby kousíček za Ivalem pomalu metamorfovala v nejjižnější fjord obrovského Inarijärvi, jezera, jež svou plochou zabírá rozlohu okresů Příbram, Benešov a Praha-východ…

Autobus končí při místním nádražíčku, malinké budově na otevřené, ničím neobestavěné vyasfaltované pláni. Tohle je centrum celého Ivala, bez urážky skutečné „díry" ve finské zemi. Sem tam je v dohledu nějaký domeček, jinak jen tráva, břízy, nízké borovice a všudypřítomný vítr. Před nádražíčkem probíhá miniaturní trh se sámskými artefakty, včetně hrníčků *kuksa*, které zde mají jen za 120 FIM, což je zatím nejnižší cena, co jsme kde viděli, hrníčky však vypadají poněkud neforemně a obyčejně, koneckonců jako celé Ivalo.

Sportovci se soukají z autobusu, z úložného prostoru vytahují „mrtvoly", hokejové tašky a svazky floorbalových holí a za veselého brebtání míří kamsi do nikam, zřejmě do místní sportovní haly. Z jejich pohledů, přezíravých a uštěpačných, lze vytušit, že konverzují zřejmě o tom, že Ivalo je taková bohem zapomenutá dědina, že už teď nad místním klubem vedou 20:0.

My obrážíme kahvilu, máme zde skoro půl hodiny na přestup. Kahvila patří Matkahuoltu, je tudíž o něco dražší, než běžné kavárničky, ne však zas tolik, jako třeba v Rovaniemi. Raději usedáme na lavičku před nádražím a pozorujeme cvrkot.

Dojem z Ivalo je pozitivní, i přes popisovanou ospalost a beztvarost urbanizace. Možná právě proto. Místní obyvatelé, kteří korzují kolem nádraží, jsou staří, chudě a ošuntěle oblečení lidičci, bledí a neuvěřitelně prostí již od pohledu. Nezdá se nám, že by to byli Sámové, spíše takové ty nejvenkovštější severofinské typy, jež známe třeba z Mukkových knih, či z filmu „Země je hříšná píseň" – zrovna v tomto filmu, pokud jste jej neviděli, je popisovaný život v severním Finsku někdy po válce, život vesnických Finů jako prostých lidí, fanatických křesťanů, jež však stejně fanaticky hřeší obžerstvím a smilstvem, žijí v chudých chatrčích bez jakéhokoli vyššího smyslu života, než je sex, vodka a občasná návštěva kostela, kde káže pološílený sektář (ortodoxní a fanatické protestantské sekty byly v té době prý v severních odlehlých partiích země velkým problémem), mající vliv na černá své-

domí lidí, kteří jej slepě uctívají. Na druhé straně film ukazoval v protikladu život kočujících Sámů, kterými sice Finové opovrhovali, na rozdíl od nich však Sámové žili hrdě, kulturně, s původní vírou, tradicí, odíváním a životním „sobím" stylem, nebylo jim to však v konečném účtování pranic platné. Dosti ponurý snímek o severofinské realitě, film, kde pudy zvítězily nad duchovní mystikou.

Je jasné, že Finsko od té doby pokročilo obrovsky kupředu a i životní úroveň v těchto zapadlých oblastech se neuvěřitelně zvedla, což pomohlo i zkultivovat životní styl. Na druhou stranu, jisté pozůstatky vidíme dosud, je to možná to, o čem mluvila loni Sámi dívka Camilla z Kautokeina, když opovržlivě smetla Finy ze stolu prohlášením, že jsou to komunisti, Sovětský svaz, padesát až sto let pozadu za Norskem. Pokud v něčem, tak zrovna ve vztahu Finů a Sámů, vztahu vlažném a nerovnoprávném i v současnosti, v samotném sebeuvědomování finských Sámů, které ještě stále spí v plenkách nevědomí a může se klidně stát, že se z toho spánku už nikdy neprobudí, leda v podobě finské identity.

Již tady, v polosámském Avvilu-Ivalu je nám intuitivně jasné, že se nebude opakovat ten úžasný lidský zážitek ze svébytné existence hrdého a jedinečného národa Sámi, jež nás jako zářivá energetická koule udeřil do myslí loni v Guovdageaidnu. Ale co! Člověk nemůže chtít či mít všechno, vždyť celá povaha letošního výjezdu za divukrásným Severem je jiná než loni. Loni jsme poznávali a projížděli, letos jsme vyrazili za přírodou, ochutnávanou vlastníma nohama. a tak to má asi být, tak se výsledek pomyslného zápasu mezi Norskem a Finskem vyrovnává, možná dokonce i překuluje na finskou misku vah, neboť finská příroda, ač méně křičící svou okázalost do světa než ta norská, pro nás evidentně vede. Finské Laponsko prostě není hrdým Sámieatnanem, ale nevadí, když je překrásným nedotčeným Lapinlääni…

Bez jakéhokoli zklamání či nostalgie pozorujeme rázovité staříky a stařenky, hle, tohle jsou podle rysů tváře určitě Sámové, i když zde nenosí pestré tradiční kroje, jako Sámové v „Kautu". Ale zde to turista, jež Sámy nezná, určitě na první pohled nemůže poznat. a teď se do toho mísí třináctileté sámské dívenky, esemeskující na mobilu, jiskřivě konverzující nesrozumitelnou sámštinou, dívky, které jako by z oka vypadly Sámi dívčinám z Alty a Kautokeina. Možná se sámská identita probudí i tady, jen o pár desetiletí později, vždyť i v Norsku byli Sámové ještě v šedesátých letech pouze *lappsvinjen*, „laponský dobytek", jako etnikum prakticky na odpis…

Do toho se vynořuje naprosto exotický zjev, Australan, jež na autobus přihasil z místního letiště, jak prozrazují nálepky na jeho kufrech. S ulehčením kvituje, že umím anglicky, takže mu mohu poradit, jakým autobusem se dostane do Inari, jak se do busu nastupuje, jak se platí atd. atd. Nojo, ta globalizace…

Autobus přijíždí na čas a sedí v něm zase jen pár lidí. Je to naše poslední doprava směrem k severu, posledních čtyřicet kilometrů po pobřeží již blízkého mytického Inarijärvi. Kousek za Ivalem míjíme infotabuli, jež oznamuje, že první vodní plocha, kterou spatříme, již bude bez diskusí patřit k nesčetným zálivům pohádkové inarské vodoplochy.

Krajina, kterou projíždíme, na nás ze všech stran útočí laponskou mystikou a drsným kouzlem divoké přírody. Při silnici se popásají v klidu sobi a po pravé straně probleskují první rozervané skalnaté fjordy Inari, jezera, jež se odnikud nedá přehlédnout v celé jeho obří šíři, neboť tomu skály, ostrovy a lesy nedovolí. Ač jsme na stejné zeměpisné šířce, jako je území mezi Kautokeinem a Altou, jako je norská Finnmarksvidda, příroda je zde úplně jiná. Místo řídkých porostů zakrslých bříz jsou všude husté borovice, místo dalekých rozhledů náhorní plošinou každá zatáčka od-

haluje úzký, přesto však úchvatný výřez zálivů, jezírek, ostrovů i ostrůvků, místo písečných planin jsou zde k vidění drsné, snad opilými duchy tvarované skály z černé žuly, rozervané puklinami, z nichž raší borová kleč, vybíhající do azurových a smaragdových zátok, kde je odstín vody měněn hloubkou dna, kde z vodních prostor jako varovné prsty trčí bizarní balvany a skalky, kde jezera malá, k Inari přiléhající, rozdělují krajinu jako prastaré boží síto, jehož mřížkami jsou skalnaté uzoučké eskery, po nichž vede naše silnice. Tmavosrstí sobi civí na pomalu se šinoucí autobus, občas je v labyrintu vody a skal vybudovaná odbočka s parkovištěm, odkud vedou lesem a skalou pěší stezky na pobřežní pahorky a útesy, odkud se otevírají úchvatné vyhlídky na větší či menší část jezera Inari, jezera, o kterém již teď nemůže být pochyb, proč si jej původní Sámové zvolili za svaté.

Inarijärvi nám leží u nohou až teď, v roce 2001, a my víme, proč tomu tak mělo být, proč jsme jej nedosáhli loni. Je to proto, že už bychom ten nápor nevšednosti loni asi nezvládli. Je to natolik odlišný kout země od toho, co jsme loni projížděli, že by se nám všechny sjednocené vjemy mohly roztříštit v schizofrenní mozaice. Letošní cesta na Sever patří Finsku a proto jsme na Inari až teď, až teď vlastně vrcholí ta nádherná, přírodou čistou a dokonalou prostoupená cesta k sedmdesáté rovnoběžce.

INARIJÄRVI

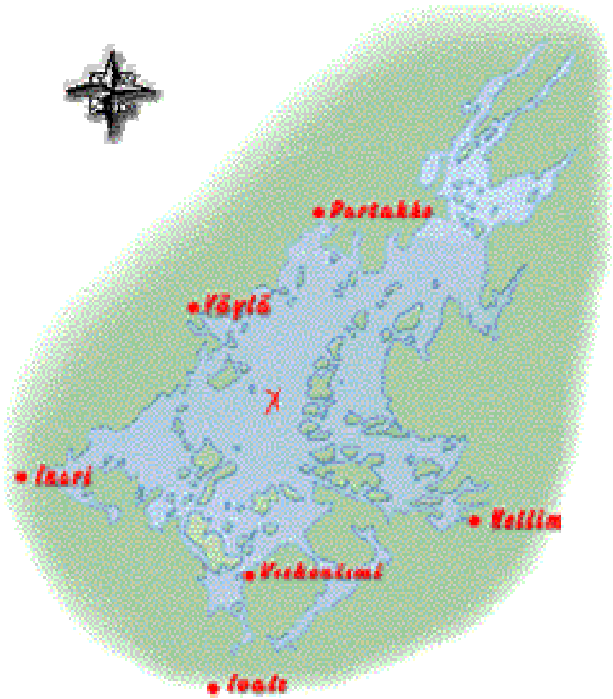

čerpáno z www.rakka.net

Jezero Inari, ve finštině Inarijärvi (obč. Inarinjärvi = Inarské jezero), v severosámštině Anárjávrre, v enarštině Enarejavrr, je ve Finsku rozlohou druhým největším (po jezerním systému Saimaa v Karélii a Savo) jezerem o rozloze 1386 km^2. Hloubkou je rovněž na druhém místě, nejhlubší místo má okolo 95 metrů. Staří Sámové říkali, že jezero je stejně hluboké, jako široké, což samozřejmě není možné, svědčí to však o tom, že tehdy dostupné měřící prostředky nebyly schopné hloubku naměřit. Bezednost jezera opravňovala k víře, že jeho vody jsou posvátným domovem vysoko postavených božstev, včetně nejmocnějšího Ukka (Veraldenolmaie), vládce světa, analogicky postaveného s naším Perunem, či vikingským Thórem. Ukkův domov je na bizarním ostrově Ukonkivi, Kameni bouří, jež je na jezeře asi 15 kilometrů na východ od osady Inari. Dále v jezeře sídlí prý nejmocnější

sáivo strážce, rohatý rybí duch, Praryba, jež bývá zobrazována se sobími parohy na hlavě a je stále znakem obce Inari.

Ač je hloubka jezera takřka bezedná, při pobřeží je jezero naopak mnohdy dlouho mělké, což znamená, že se zde voda může dobře prohřát. Zdá se to neskutečné, neboť ledová krusta pokrývá Inarijärvi od října do května a poslední ledové kry odtékají z jezera až koncem června. Na konci července voda v mělkých pasážích dosahuje až 16C, v průměru však pouze 11C. U dna je celoroční teplota kolem 6C. Podnebí je zde již subarktické, zima zde trvá přes 7 měsíců, přesto velká vodní plocha způsobuje lokální oteplení regionu o 3C oproti okolním krajům.

Na plochu se jezero prostírá cca 50 x 90 km, je protažené severovýchodním směrem. Délka pobřeží je 3.308 km, počet ostrovů dosahuje čísla 3.318. Jezero vzniklo po ústupu Severního ledovce někdy před 9000 lety.

Jezero tvoří centrální část a mnoho velkých fjordů, jež bývají v mapách označovány mnohdy jako samostatné jezerní části, jako Kasariselkä, Sammakoselkä, Vasikkaselkä, Ukonselkä atd.atd. Jedná se však samozřejmě stále o vody jezera Inari. Největší ostrovy jsou např. Mahlatti, Jääsaaret, Roiro, Varttasaari a Kaamasaari. Nejznámějším ostrovem, ke kterému jezdí pravidelná výletní lodní linka, je ovšem Ukonkivi, sídlo vládce bohů, jež ovšem nemusí mít z hluku lodního motoru radost a je tedy možné, že přesídlil na jeden z dalších tří tisíc ostrovů.

Voda v celém jezeře je nejenže pitná, navíc je vynikající kvality, jež by v zemi, co neoplývá vodou v tak extrémní míře jako Finsko, byla ceněna neskutečnými penězi. Z velkých finských jezer má nicméně Inari nejčistší vodu, kterou lze bez obav pít i na obydleném pobřeží např. u osady Inari. Voda je nádherně průzračná do deseti metrů, na rozdíl od jižnějších jezer, jež mají průhlednost do cca 4 metrů. Břehy jsou skalnaté a členité, dno je pevné a skalnaté, jen na severovýchodě přechází do mokřin a pobřeží je zarostlé rákosnatou tundrou.

Jezero je rybím rájem, vyskytují se zde jezerní lososi, pstruzi, velké „bílé ryby", okouni a spousta dalších severských druhů. Rybolov je odnepaměti určující hospodářskou činností regionu, zásoby jsou, zdá se, nevyčerpatelné.

Jezero je obklopeno neporušenou přírodou, jež je takřka bez lidského osídlení. Největší osadou na jeho březích je Inari (700 obyv.), dále se jedná jen o asi šest roztroušených samot o cca deseti obyvatelích. Vody jezera jsou určeny jen pro extrémně zkušené vodáky, neboť jezerní labyrint svádí k zabloudění, i když vlastníte kvalitní vodácké mapy. Nejsou zde žádné vodácké stálé trasy, kanoista musí mít na zřeteli rychle se měnící extrémní povětrnostní podmínky, silný měnící se vítr a až dva metry vysoké vlny. Proto se výrazně nedoporučuje na jezero vyjíždět, pokud nemáte zkušenosti s vodáctvím v extrémních podmínkách, jež v naší zemi prakticky nelze získat.

Po pobřeží lze podnikat náročné pěší expedice divokými a naprosto pustými lesními komplexy. Trekkování okolo jezera Inari se doporučuje jen velmi zkušeným turistům, mapa a busola jsou nutné pro zajištění přežití. Okolo jezera Metsähallitus udržuje okolo deseti otevřených chat a asi stejný počet pronajímatelných srubů či drnových kammi. Krom toho jsou zde i polooficiální otevřené chatrče, jež jsou vyznačeny v outdoor mapách. Doporučená mapa: Metsähallitus : Inarinjärvi, 1:100 000.

K nejznámějším atrakcím pro návštěvníky patří osada Inari s převažující sámskou populací, sámský kostel z 18.století v Pielpajärvské divočině, vzdálený cca 8km od Inari, odkud k němu vede značená cesta (kostel, denní útulna, sauna), výlet parníkem z Inari k ostrovu Ukonkivi (v r.2001 cena 60 FIM, tj. asi 11 Euro)

a samozřejmě neomezená možnost volného putování po jeho nádherných březích, kudy se vám, pokud ovšem máte potřebné zkušenosti a vybavení, v podstatě zlíbí.

NA INARI

V teplém počasí, nicméně pod oblačným nebem vystupujeme z autobusu v nečekaně malinké osadě Inari, ležící na břehu obrovského jezera, které se zde otevírá do širé dálky, takže připomíná moře se spoustou zelených, borovicemi zarostlých skalistých ostrůvků. Nečekali jsme, že by Inari bylo nějaké velkoměsto, ale jeho skutečná malost nás ohromuje – jde o jen pár roztroušených domků, obchůdků a malý přístav na břehu jezera, kolem kterého vede kvalitní asfaltka Rovaniemi-Utsjoki-Nordkapp.

Třítisícové Kautokeino, jež jsme navštívili loni, je oproti Inari tepajícím městem. Inari je poklidné a pospávající, šňůra prostých a jednoduchých staveb rozesetých na nevelkém úseku jezerního pobřeží. Silnice je prázdná, jen občas zde zastaví auto a v nejlepším případě několikrát za den přijede autobus s turisty, jež se tudy většinou vracejí z velkých skandinávských okruhů, začínajících v Norsku, které mají svůj vrchol na střeše Evropy, na Severním mysu, jež je odsud ještě nějakých 400 kilometrů na sever.

Tomu odpovídá i komerční využití, při silnici mnohem spíše než na obytný dům narazíte na obchod, nabízející turistické suvenýry, sobí paroží a kůže. Je zde pár kavárniček, skromný turistický hotýlek a pěkný, v severském duchu prostě zdobený luteránský kostel. V žádném případě však Inari nepůsobí jako nějaká turistická křižovatka s křiklavou nabídkou cetek, všechny obchůdky jsou nenápadné, nízké a skromné domky se spoustou prostoru okolo, v dokonalém stylu oblastí daleko za polárním kruhem. Obytné domy lze najít až po podrobnějším zkoumání kousek od silnice, či vzadu, za zálivem, kde do jezera vtéká řeka Lemmenjoki. Tam, na zalesněném břehu, občas vykukuje z borové záplavy malinký dřevěný domeček.

Nejprve míříme do obchodu s potravinami, abychom doplnili značně vyždímané zásoby. Obchod je velmi dobře zásoben a všímáme si, že základní potraviny jsou zde krapet lacinější, než „dole" ve Finsku. Dokonce i místní kavárnička při ravintole, hotýlku a autobusové zastávce je neskutečně levná, kafe stojí jen 3 marky, káva z koblížkem je za poloviční cenu, než třeba v Kuusamo, tedy za velmi přijatelných 5 FIM.

Ještě než se rozhodneme, co dál, bereme za své všechny obchody se suvenýry, zatím jen „na kukačku", co vlastně nabízejí. Po náročných dnech na trekku se chceme v posledních třech finských dnech trochu převtělit v běžné turisty a ulevit kapsám za všerůzné sámsky laděné zajímavosti. Nabídka je vskutku ohromující, takže je nám jasné, že strávíme spoustu času rozmýšlením, co si budeme moci dovolit, a klením, proč jsme se třeba nenarodili v bohatém Německu, či tak něco. Obchůdky nabízí *kuksa* hrníčky, jež jsou sice dražší než na zastávce v Ivalo, ale určitě pěknější a propracovanější. Je zde obrovská nabídka sámských *puukko*, ostrých nožů, podstatně lacinějších, než třeba v norském Kautokeinu, spousta sámských šperků ze dřeva, kůže i sobích kostí, nádherné chlupaté sobí kůže ze sobů bílých, šedých i hnědých. Co však pro mě naprosto vede, jsou *gievvre*, kopie šamanských bubínků, jež tu mají rovnou ve třech velikostech. Co v Kautu úplně chybělo, se zde nabízí v nepřeberném množství. Oválné bubínky, potažené vypjatou, magickými znaky hustě pokreslenou sobí kůží, s připevněným vyklepávacím kladívkem ze sobího parohu vypadají velmi originálně a zajímavě! Není to nic levného, ale myslím, že nejmenší velikost, ovál asi 30 x 20 cm, si snad budu moci dovolit, stojí totiž 220 marek. Obrovské bubny snad metr v průměru ovšem stojí přes 800 FIM. Takovýhle buben bych však stejně, auta nemaje, do Čech zaboha nemohl přepravit.

K obchodu přiléhá levná kahvila, takže si dáváme kávu se zákuskem a trochu klidníme naši nákupní horečku příjemným posezením s výhledem na jezero. Je nám jasné, proč vypadá Inari úplně vylidněně, všichni turisti totiž zevlují v obchodě. a všichni místní zřejmě pracují ve službách. Je to trošku smutné, podobně jako v Kautokeinu, že se turisté chovají jako nájezdní tlupy Avarů, přirazí totiž autobus s norskou, německou či francouzskou značkou, vyhrne se tlupa foťáky ověšených lidiček s tvářemi pobledlými po nekonečné noční jízdě z Nordkappu, vrazí do obchodu, nakoupí na co jim oko padne a zase šupem zpět do busu a odjezd! a další čárka v itineráři se může odškrtnout, Inari už známe! Trošku klidněji se tváří Němci, jež sem právě přijeli autem, dlouho se rozhlíží po jezeře a pak si v klidu dávají kávičku. Turisté se ženou z obchodu, fotí se u vypelichaného vycpaného sobíka při vchodu, jehož skromné paroží je celé oblýskané od doteku tisíců hladících rukou. Pološílení Japonci nehybného soba dokonce dlouze filmují na svou předrahou hypermoderní videokameru. Však najednou, jako když utne, autobus je pryč a kolem se rozhošťuje nesmírné ticho, malebné a omamující ticho pustého dálného Severu, ticho bez jediného rušivého elementu lidské civilizace. Nádhera!!! Dlouze naše oči spočívají na mlžném horizontu, kde se v pastelovém oparu stýká azurová voda s liniemi zalesněných břehů a ostrůvků.

Chvíli sníme a po vypití kávy vyrážíme na okružní obhlídku. Na jižním okraji vesnice je kostel v lese, který pokrývá v těchto místech břeh Inarijärvi. Na druhé straně silnice se nachází značkový sámský obchod Sámi duodji[14], kde prodává velmi příjemná starší Sámka, na jejímž elegantním černém kompletu se rozprostírají krásné černé dlouhé vlasy. Pozoruje nás tiše s úsměvem v zešikmených tmavých očích. Zboží v duodji je oproti turistickému obchodu mnohem dražší, ale odpovídá to i sortimentu. Jsou zde stříbrné šperky a přívěšky, originální ručně šité zářivé sámské kroje a oděvní doplňky, nože, původní staré knihy v sámském jazyce a co mě zajímá nejvíce, i dostatek CD nahrávek etnické hudby Sámů. Muziku s joiky lze sehnat i v běžném turistickém obchodě, ale zde je výběr bohatší a interpreti kvalitnější, i když cena je dvojnásobná. V obchodě jsou k mání většinou jen nahrávky tradičních joikařů, jež svého času přirovnal pan Stanovský ze Severských listů k Jarmile Šulákové. Sámi duodji oproti tomu nabízí kompletní diskografii norskosámské písničkářky Mari Boine, jejíž jméno má mezi znalci world music visačku nejvyšší kvality, rovněž tak ambientní kompozice finského Sáma Wimme Saariho, jež kombinuje nádherné joikové vokály se současným soundem dubu. Boha, proč jsem tak chudej! Úpíme nad nabitými regály a s rozpaky odcházíme. Jedno cédéčko Mari Boine přijde totiž na 140 FIM…

Vracíme se zpět a navštěvujeme turistické informace, kde v tichu pracuje silnější typická Sámka. Na rozdíl od Kautokeina zde však všichni Sámové chodí v civilu, včetně starých lidí i pracovníků ve službách, nikdo na sobě nemá ten úchvatný kroj v barvách čtyř ročních období, jež spolu krásně ladí na zářivé vlajce národů Sámi. Je to dalším důkazem toho, že finské Sámy postihla jistá „suomenizace" a jejich národní identita je oproti Sámům z Norska stále v plenkách. Finnmarksvidští Sámové stále kočují, udržují staré tradice včetně animistické víry se šamanskými prvky a jejich kraj je včetně center v Kautokeinu a Karasjoku stále nedotčený civilizací, globalizací a turistickým ruchem. Sámové finští oděvem, životním stylem i kulturou však téměř splývají s Finy. Na obranu Finska je však rozhodně třeba uvést fakt, že tato nivelizace není jen dílem „národnostního útlaku", mám-li použít socialistický termín, ale i životního stylu minulých staletí. Finští Sámové ni-

[14] Sámi duodji je podobným „trademarkem" jako např. značka Czech made. V místech, nazvaných Sámi duodji lze koupit jen zaručeně pravé, přírodní, původní sámské či ručně vyráběné zboží, jež prochází přísnou kontrolou. Suvenýr ze Sámi duodji je sice podstatně dražší, za to však zaručeně kvalitní.

kdy nebyli v této oblasti nějakými velkými kočovníky, jednalo se a jedná se stále o dosti odlišné etnikum, než jsou Sámové z Norska. Finští Sámové, ať Enařané, Skolti či lesní Sámové (Vuovvjosámi) byli vždy lovci, rybáři a lidmi lesa, jejichž sii´dy byly zakládány s pevným základem při březích řek, jezer a v ústích lompolů. Odjakživa žili způsobem, který se v podstatě shodoval s životem starých Finů. Nikam se nepřesouvali a sobi v jejich majetku byli vždy domestikovaní, bylo jich relativně málo a sloužili jako tažná a hospodářská zvířata. V Norsku však žijí v drtivé většině Fjellsámi, horští Sámové, kteří jsou odnepaměti kočovníky se zcela odlišným životním stylem, mentalitou a koneckonců i dost odlišným jazykem. Tito Sámové tedy nikdy neměli s většinovou populací nic moc společného a snadněji se jim podařilo svůj životní styl udržet. Fjellsámi jsou navíc mezi Sámy bráni jako elitní etnikum, kterým ostatní Sámové více méně závidí (což se projevuje třeba tím, že se každý usedlý Sám vážně zabývá odhalováním svého rodokmenu, jestli náhodou někdo z jeho předků někdy nekočoval v tundře viddy) a jsou obdivováni pro svou hrdost a svébytnost. Zcela natvrdo řečeno, Fjellsámi žijící v Norsku na viddě a v nejsevernějších horských partiích Švédska při jezeru Torneträsk obohacují kulturu států, ve kterých žijí, mnohem markantněji než Sámové finští, což se zřejmě i odráží v přístupu těchto států k nim.

Sámi žena v informacích je však pro člověka, jež už na Severu byl a o sámské etnikum se zajímá, zřetelně od Finky odlišitelná. Těžko však slovy popsat nějaký univerzálně platný rozdíl, díky kterému byste při své návštěvě dálného Severu odlišili Sámy od jiných národů. Jasně, že Sámové mohou mít trochu sešikmené oči, ale zároveň nemusí, mohou mít další asijské rysy včetně rovných černých vlasů, ale nemusí. V samotné etnografii Sámů se stále vedou odborné polemiky o jejich původu a vnitřním etnickém a geneticky daném rozdělování a třídění, jednotlivé teorie si spíše odporují, než aby se doplňovaly. Je třeba vzít jako jediný fakt, že Sámi je natolik záhadný, původní a prazvláštní národ, že se jeho „kód" zatím nikomu nepodařilo rozlousknout. Pokud se však spolehnete na instinkt, pokud máte k Sámům a Severu emotivní vztah, garantuji vám, že je rozeznáte skoro vždy. Já osobně, ať se to zdá sebebláznivější, vždy jako bych pod jejich bledou kůží cítil sychravý a trpce voňavý dech severního větru z tundry…

Jsme zase bohatší o pár informací. Ověřili jsme si, že i zde platí právo „allemansråd", dovolující po nezbytně nutnou dobu rozbít kdekoli stan, pokud nerušíte něčí soukromí (obvykle se udává 150 metrů od nejbližšího obydleného místa). Dostali jsme přehledný pláneček vesnice, víme už, odkud a za kolik odjíždějí vyhlídkové parníčky po jezeře, které si nesmíme nechat ujít! Víme, kudy se dostat na značenou stezku divočinou, která nás přivede k historickému unikátu – starému sámskému kostelu Pielpajärvi, vystavěného okolo roku 1760 v místě, jež leží utopeno v neprostupných mokřinných lesích, tam, kde prý již v roce 1646 vznikl zimní misijní srub protestantského kněze, jež zde působil na pokřesťanštění enarských animistů.

Zatím však pokračujeme dál po silnici na sever. Je zde ještě jeden obchod potravinami, několik menších obchůdků uměleckými předměty, mezi nimiž vyniká stříbrotepecká dílna, kde Sámové vyrábí úchvatné šperky podle prastarých vzorů. Takový svatební prsten odsud, z rukou severských umělců by sice stál „majland", ale určitě by byl aspoň pro nás dva symbolem toho, že co Bůh (a v tomto případě sám Veraldenolmai) spojí, člověk by nikdy neměl rozdělit. Takhle tedy spolu sníme a přemýšlíme, ale proč ne?

Následuje rybářský přístav na poloostrově, jež svým kosovitým tvarem odděluje jezero od vtoku širé Lemmenjoki, odbočka na Kittilä (po sámsku Gihttel) a národnímu parku Lemmenjoki (za rok?), cesta k sámské škole (netuším, jestli

i finští Sámi mají něco společného se svými norskými kolegy, jež v Kautu a Karasjoku zřídili *álavskuvla*, vysokou školu tradičního umění, řemesel, sobařství a učitelství, zdá se že ano – že by první vlaštovka probouzející se sámské identity – kéž by!!!), i když z nápisu, jež není finsky, ale hned ve dvou naprosto nesrozumitelných sámských jazycích, nerozumím zhola nic. Aby ano. Finština sice není lehká, ale ze svých zkušeností bych rozeznal něco jako *yliopisto*, či *korkeakoulu*, což ve finštině znamená „vysoká škola". Zdejší sámština žádné vodítko nenabízí, krom jednoho šíleného slova, jež končí na „sšuvvli", což „lehce" připomíná severosámský výraz „skuvla" – škola. Výrazy, jež jsou na tabuli zřejmě v enarštině a skoltštině ničím nepřipomínají fjeldskou kautokeinskou sámštinu, s jejímiž taji mě loni seznamoval Nils. Jo, měl tehdy pravdu, když k mému údivu tvrdil, že norští a finští Sámi mají velké problémy se dorozumět. Zvláště skoltština je příšerný nevyslovitelný oříšek, když slova mají aspoň 30 písmen a jsou zde trojhlásky či nakupeniny souhlásek, jež za sebou vůbec nejdou vyslovit… Finština ve srovnání s tímto jazykem vyznívá jako lehoučké esperanto.

Ještě že na návěstích u silnice je i finský překlad, takže víme, že např. Ohcejohka je ve skutečnosti Utsjoki. a to neuvádím ten nejhorší příklad.

Přecházíme chladnou řeku Lemmen (Leámmi) a ocitáme se na velikánském prostranství, na jehož jednom konci je další obchod se suvenýry (nabídkou i cenami naprosto identický s tím při autobusové zastávce) a přístaviště výletních lodí. Na straně druhé se tyčí impozantní budova slavné Siidy Inari, velkého muzea a informačního centra, jež zřídil Metsähallitus (kdo jiný) na místě staré bývalé usedlosti enarských Sámů, jejíž zchátralou opuštěnost přetavil do rozsáhlého přírodního a etnograficko-naučného parku, jehož návštěva vás seznámí s artefakty prapůvodního života Sámů při 70.rovnoběžce. Tento nyní oplocený rozsáhlý pozemek bývalé osady dal tedy jméno Siida krásné a obří několikapatrové, stylově řešené budově, kde probíhají stálé expozice a výstavy včetně filmů a hudebních ukázek, kde sídlí infocentrum Metsähallitusu pro parky Lemmenjoki a Kevo a oblasti široko daleko od jezera Inari. Siidu jako muzeum a expozici máme v úmyslu navštívit až poslední den našeho pobytu na Inari (a ve Finsku! Joj, to to letí) a dnes jen nahlídneme do přízemí, kde je základní infocentrum a prodej trekkových potřeb. Jsou tu k dostání všemožné brožury o přírodě a trekkování, trekkové mapy Lemmenjoki, Inari, Paistunturit a dalších, mně zatím neznámých divočin nejsevernějšího Finska, trička parků (Lemmenjoki s krásným emblémem rosomáka, Kevo zas s polární liškou), různé nášivky, přívěšky a samozřejmě spousta knih, nádherných, velkých a s obrázky, bohužel ve finštině a bohužel dosti nepřiměřeně drahých. Jedna kniha kompletně pojednává o jezeru Inari, jiná zas o plemenech severských sobařských psích plemen, jímž tady říkají „poronkoiraa" – sobí psi. Paráda! a co teprve celá expozice, kterou si ovšem necháme „na potom", abychom se všeho nepřejedli hned první den.

K večeru se vydáváme nalézt místo na táboření. Jdeme po asfaltce ještě kus za Siidu a podle plánku sledujeme z ní odbočující stezky, jež vedou lesem na pobřeží. Volíme asi třetí z nich, tam už by nemusely být obytné baráčky. Cesta v hlubokém písku, ve kterém se tak daří borovicím, končí přesto kus od chalupy, kde bydlí lidé. Nenápadně se tedy dáváme trochu zpět a vpravo a lesem, plným hustého borůvčí a moruškových keříčků, až dorážíme, zdá se nepozorovaně, na pobřeží, kde je krásná písečná pláž a malý zamčený srub, na jehož verandě se, pokud nás do večera nikdo nepřijde vyhodit, asi utáboříme ve formě postavení vnitřní stanové moskytiéry.

Místo je přímo extazijně krásné. Vzduch voní nekonečnou vodou, borovým jehličím, trpkým přídechem borůvčí a morušek, jejichž odkvétající květy již odhalují

nezralé zelené šištice jejích na podzim tak chutných plodů! Tiché jezero v brázdách mírných vln šumí a pění v neskutečné průzračnosti všude kolem. Voda je zde velmi mělká a je tudíž pěkně prohřátá, vhodná ke koupačce. Písečná pláž na malém výběžku mezi jinak skalnatým pobřežím už je skoro navíc, místo vypadá až kýčovitě krásně. Žulové balvany zpestřují reliéf , když připomínají trollí hrady, nedobytné po miliardy let, když přežily tlak kdysi mocného pevninského ledovce.

Jdem se koupat! Jezero je tak mělké, že musíme jít aspoň 100 metrů písčitým a oblázkovým dnem, abychom se vůbec mohli trochu potopit. Stanovský měl kdysi na své přednášce pravdu, já moc nevěřil, když vím, že někde má Inarijärvi skoro 100 m hloubky… Zdá se neuvěřitelné, že ještě před měsícem z jezera odtékaly kry, když je teď voda tak příjemně teplá.

Aby však vše nebylo jen pozitivní, po výlezu na břeh na chvíli propadám slušnému úleku. Když se dívám Martině na hlavu, vidím, jak jí pěšinkou ve vlasech teče krev! Co to bože může být! Martina necítí žádnou bolest, ale když si sáhne do vlasů, zůstává jí na prstech krev, která teď už prýští z několika míst. Než se stihneme pořádně vyděsit (severská nemoc???), objevuje se rozuzlení, které nás určitě uklidňuje. Na mou nohu totiž usedá malá, nenápadná moucha, které jsem si všiml na Inari již dřív, ale přišla mi úplně neškodná, neb nás vůbec nic za celý den neštíplo. (Pozitivem Inari se zdála být naprostá absence bzikajících a bodajících komárů). Moucha si sedí na noze, najednou vzlétá a mě z nohy teče krev! Tak takhle to je! Bodnutí tohoto zákeřného hmyzu sice nebolí ani nepálí jako to komáří, ale ta mrcha zřejmě pod kůži vstřikuje něco proti srážlivosti krve, neboť poté, co odletí, ještě dobrou minutu teče z ranky slušným potůčkem krev! Na první pohled je to sice málo nepříjemné, neboť každý potvrdí, že na komářím pobodání je nejstrašnější to svědivé pálení, na pohled druhý to však také není nic moc, protože se rány moc nechtějí hojit a ještě dva tři týdny po návratu domů jsme měli na Inari památku v podobě dost ošklivých jizev po strupech, stejných jizev, jaké jsme loni viděli třeba na nohou Camilliny maminky v Kautokeinu. Naštěstí po potření repelentem, jež již delší dobu nečinně spočíval v batohu, mouchy z našeho okolí mizí. Vskutku zajímavé specifikum tohoto jinak božsky překrásného místa!

Jelikož nás nikdo nepřišel vyhodit, stavíme na verandě moskytiéru a jdeme spát. Během noci se dělá neuvěřitelné vedro, rodí se den, kdy dle předpovědi má teplota vyšplhat až na 27C ve stínu!!! Zřejmě na tom něco bude, neboť ve tři ráno už se vedrem skoro nedá spát. Venkovní senzor teploměru ukazuje 21C. Obloha je úplně vymetená a popůlnoční slunce, spočívající na jehlicích borových větví nad jezerem na severovýchodní straně koná barevné širokospektré zázraky, neboť to, co bylo večer hnědavé či do šeda (balvany, pláž), je teď jasně oranžovozlaté, takže si připadáme skoro jako na LSD, v neskutečných barevných kaleidoskopech se mísí odstíny, oranžově ohnivé skály tyčící se z modrozeleného opalizujícího jezera, nad čímž se tetelí horká, modrozelenooranžová obloha, temné lesy a slunce, jež vlasy, kmeny stromů i listy borůvek barví do odstínu těžkého a poctivého laponského zlata. Chvilku posedáváme na pláži v němém úžasu a teprve když se objeví krvavé mouchy, zalézáme zpět a daří se nám zase na pár hodin usnout. V sedm je definitivní budíček, neboť na slunci už je vedro jak v Africe.

BLÁZEN, KDO ZA SLUNCEM MUSÍ NA JIH!

Ano, tímto výkřikem vítáme žhavý inarský den, den bez jediného oblaku na nebi, den, kdy bílé nízké slunce pálí jako tavící pec, jasný laponský den, jež se od toho našeho českého liší neskutečnou jiskrnatou zářivostí a průzračností, kdy odlesky slunce ve vodách Inarijärvi bodají do očí jako hrany diamantů, kdy se vidění zostřuje a vnímání rozevírá vstříc věčné čistotě, klidu a nirvánické vznešenosti…

Teploměr šplhá vzhůru a láme všechny místní rekordy, je takové vedro, že ani krvavé mušky nelítají, vánek nad jezerem je horký a suchý jako vzduch nad kamny, vše se třpytí ve slunci a líné vlnky omývají rozpálené oblázky na pobřeží. Máme fakt z pekla štěstí, že dnešní den nikde nelezeme s vyplazeným jazykem po svazích tunturi, ale můžeme v klidu zevlovat u vody a jediná povinnost, která nás dnes čeká, je moc příjemná, v podobě výletu lodí na jezero.

Od rána probíhá neskutečný veget, jen v trenkách se válím na břehu, stavím z písku hrad, jež nazývám Zevlov a zdá se, že nic nemůže náš klid narušit. Ale zdání – jak to už tak bývá – klame. Kolem desáté hodiny se totiž na našem stanovišti objevuje přísně vyhlížející starší muž, a nám je jasné, že přetekla trpělivost majitele nejbližšího obydlí, který zřejmě toleroval to, že se na jeho pozemku rozhodli přenocovat dva lidé, ale neskousl už to, že jsme se po probuzení nesbalili a nevyvalili zas o dům dál. Chlapík nás jde vyhodit od svého letního srubu.

Nedá se nic dělat, zvláště poté, co zcela vázne komunikace. Chlapík umí jen jediné slovo anglicky a to slovo zní PRIVAT. Ve spojení s důrazným vrtěním hlavou mi je jasné, že nepomůžou žádné prostředky, aby nás aspoň do poledne nechal válet na azurovém pobřeží, jež by nám dnes záviděl každý mastňák, válející se v Dalmácii na beachi.

Stíhám tedy jen rychlou koupačku a pak raději po anglicku mizíme – vždyť jezero Inari je velikánské a nějaký ten kousek pobřeží pro nás se jistě najde. Vracíme se blíž k Siidě a nalézáme po chvilce místečko za hřbitovem, jež již přiléhá ke skanzenu. Odsud nás nikdo nevyhodí, protože kus od nás parkuje auto a jeho osazenstvo zevluje podobně jako my. Navíc tu jsou nějací dělníci, kteří asi něco opravují na hřbitově. Není to tedy taková idylka jako ráno, což nás trošku štve, protože už jsme trochu v civilizaci, ani pobřeží není tak čisté, neboť jsme v jednom ze zálivů, kde už je dno trochu bahnitější, ale snažíme se na věc dívat pozitivně – voda je i zde průzračná a pitná a navíc místo skýtá překrásný výhled na ústí zálivu, jež je částečně zahrazeno bizarními skalkami. a tak se tu válíme na ručnících, opalujeme se, koupáme se a piknikujeme a vůbec si užíváme toho všeho, co dělají většinou naši krajané-paštikáři v Chorvatsku. Ale asi jsme hodně jiní, protože tohle zevlování nás už po dvou hodinách přestává bavit a toužíme po nějaké akci. Opravdu nemůžeme pochopit, co nutí lidi na dovče ve Středomoří třeba 14 dní zapustit kořeny na jednom místě na pláži, pod jedním a tím samým slunečníkem, natřít se olejem a zcela se stylizovat do image tučného vepře těsně před masopustní zabijačkou…

A tak vítáme, že čas se nachýlil natolik, že je třeba vyrazit do přístavu na výlet po jezeru. Je opravdu sedmadvacet stupňů, sotva se ploužíme po rozpálené silnici a je nám dost líto místních obyvatel, kteří na takovou výheň rozhodně nejsou zvyklí a musí dnes padat jako mouchy. Ač ve Finsku, pod vlivem ostatních skandinávských států, lidé příliš netolerují ty, kteří sedí na veřejnosti s lahváčem v ruce, dnes je všechno jinak, zdá se, že tímhle způsobem dnes všichni, kdo mají volno, tráví svůj čas, aby přežili. S vychlazeným pivkem pěkně ve stínu, ani nos nesmí na sluníčko.

Máme trochu obavy, aby loď vyjela, neboť prý podmínkou pro vyplutí je účast aspoň 10 lidí. Kdyby se kapacita nenaplnila zrovna dnes, byla by to věčná škoda, protože počasí tohoto kalibru na Inari rozhodně nevydrží věčně. Máme čas, po domluvě se sympatickou dívkou v obchodě si zde necháváme na celé odpoledne schované batohy a vyrážíme na průzkum ohledně dnešního noclehu. Rozhodujeme se prozkoumat poloostrov mezi jezerem a Lemmenjoki. Hned na úvod nás vítá cedule „No camping", ale nenecháme se zviklat, protože si myslíme, že se týká toho, aby na kraj poloostrova, kde je spousta prostoru mezi stromy a dobrá příjezdová cesta, nezajížděla auta s karavany. Pokračujeme dál po poloostrově. Cesta končí u

jakési dřevařské fabričky kapesní velikosti, to je dobré, rozhodně to není obytná budova, večer, až tudy poputujeme s báglem, zde nikdo nebude. Dál pokračuje jen pěšinka mezi zvedajícími se skalami porostlými borovicemi. S tím nekempováním to určitě nebude nijak horké, protože poloostrov, zdá se, je místem stvořeným pro paření – na jeho konci je několik ohnišť a docela nefinský bordýlek v podobě zátek od Lapin Kult a Koffů kolem nich. Vpravo, při ústí Lemmenjoki, jsou pěkné rovné skály, zvolna klesající pod hladinu – echtovní místo pro koupání. My objevujeme na samém konci naprosto ideální místo – mezi dvěma skalami je malá prohlubeň, kde se bude dát rozbít moskytiéra, a ta prohlubeň ústí do uzoučké, ale nádherné zátočinky s výhledem na širé jezero, se skalnatým podložím, po němž jde sestoupat do dostatečné hloubky. Tohle je snad ještě lepší flek než ten včera!

Plně uspokojení se vracíme k přístavu. Je tu už docela dost lidí, zdá se, že loď dnes vypluje! Za chvíli přichází kapitán a paluba se otevírá pro veřejnost. Všichni lidi míří nahoru, na otevřenou palubu, ale není jich tolik, takže i my si zde najdeme svoje příjemné místo. Kapitán všem naznačuje, že s placením se počká na chvíli těsně před vyplutím, až si všichni udělají pohodlí. Pro většinu turistů ze zahraničí to znamená konzumaci piva, ale na to nemáme prachy, lodní bar je mnohem dražší než obchod a samotná plavba také není zdarma, stojí 60 marek, ale my jsme si jistí, že to bude stát za to.

Nevím, kde jsem to četl, že lodi vzbuzují v lidech strašně zvláštní pocit touhy a stesku po dálkách, ovšem jen do té doby, než se na ně touhou sžíraný člověk nalodí a vypluje – pak prý všechno kouzlo mizí. Nemohu souhlasit! Mě to na lodích vždycky strašně baví – ovšem vyjma loňského bouřného horroru při cestě na Lofoten – ale také jsme se nenudili – jak bychom také mohli, mezi šestimetrovými vlnami!

A pohodová plavba může začít! Bílomodrá vlajka se třepetá ve větru a kolem nás začínají ujíždět překrásné břehy svatého Inarijärvi, zalesněná skalistá pobřeží, nejprve se skromnými domečky, pak už jen pustá a nádherná příroda. Reproduktor ve finštině, angličtině a němčině oznamuje, že loď popluje po jezeře celých 13 kilometrů, až k ostrůvku Ukonkivi, Kameni bouří, na který, pokud ovšem vydrží počasí, budeme moci po zakotvení vystoupit. Následují informace o jezeře a podnebních podmínkách, rovněž i informace o kompetencích Ukka – Veraldenolmaie – vrchního boha sámského panteonu, jež se stará o počasí, úrodu, plodnost žen, lov ryb, lidský životní osud a spoustu dalších klíčových věcí sféry duchovní. Mezitím můžeme už sledovat nádherné fjordy, labyrint ostrovů a mizející civilizaci osady Inari – až teď je v plné kráse vidět, jak maličké a titěrné je to místo ve srovnání s nedotčenou divočinou, jež jej obklopuje, domečky se mění v mizející červené a bílé tečky a příroda dominuje tomuto výletu natolik, že i turisté odkládají nedopitá pivka a všichni fascinovaně zírají na neustále se měnící scenérie, dané průjezdy mezi ostrovy, kterých je na jezeře přes tři tisíce… Na západním obzoru se z lesnaté pustiny v dálném oparu začínají zvedat členité tundrové vrchy, patřící pravděpodobně do oblasti odsud skoro 50 km vzdáleného národního parku Lemmenjoki, pohoří Viipustunturi, vysoké až 600 metrů. a před námi jiskřivá modrá voda a hnědočervené skály a hlavně všude zelené břehy a ostrovy, který tupec to tvrdil, že „zelená a modrá – pro blázna jen dobrá" – nedovedu si představit lepší kombinaci, neboť toto jsou barvy ryzí přírody, toto jsou barvy nádherného letního Finska.

Asi po půl hodině úchvatné plavby se na obzoru objevuje majestátní a bizarní skosená homole s příkrými svahy, jež se tolik liší od ostatních, plochých a zalesněných ostrůvků. Ukonkivi! Není divu, že zrovna tento ostrov, tak atypický svým tvarem, se stal jedním z nejposvátnějších sámských symbolů, sídlem Ukka, sídlem nejvyššího božstva Veraldenolmaie.

Jsme na otevřeném jezeře, jež připomíná moře, vlny se začínají vzdouvat a vítr sílí. Každá brožura pro trekkery a vodáky upozorňuje, že sice vody Inari jsou otevřené všem, kdo si na ně troufnou, ale že je třeba znát své síly a vodácké schopnosti, neboť se počasí může rychle měnit! Zdá se to být pravdou, jiskřivá zářivost jasu začíná ustupovat oparu mlhy, nebe se zatahuje nízkou oblačností a rapidně se ochlazuje. Jako by Praryba, obrovský strážný duch všech vodních živočichů, podvodních vil, skřítků a sáivoolmaků bránila Ukonkivi před nevítanou lidskou návštěvou! Ostrov, čím více se k němu blížíme, vzbuzuje větší a větší respekt – jeho ostré skalisté břehy s porostem klečových borovic a tundrových bříz temní a masivy skal jako by varovaly před přistáním. Spouště fotoaparátů cvakají jako zběsilé, už je vidět maličké molo u nejméně strmého břehu a mě začíná být jasné, že to s přistáním na ostrově a výstupem na jeho vrchol vypadá bledě – metrové vlny začínají s malým parníčkem házet a molo se zmítá v bouřlivém příboji. Za chvíli to potvrzuje hlas kapitána z amplionu – dnes kvůli špatným povětrnostním podmínkám nemůže loď na Ukonkivi přistát, neboť vítr zezadu hrozí rozbitím lodi v přístavu!

Věčná škoda! Moc jsme se těšili, že naše nohy stanou na nejposvátnější sámské půdě, vystoupají na balvanitou hlavu ostrova, kde se budeme moci věnovat chvilkovému rozjímání a tiché pohanské modlitbě, jež nás dokonale propojí s tímto mystickým světem dalekého Severu, světem duchů jezera Inarijärvi…

Tak snad bude stačit to, že kapitán za odměnu slibuje obeplutí ostrova dokola kolem a změnu trasy, její prodloužení na starou poštovní cestu při severozápadním břehu, trasu proplétající se mezi ním a ostrovem Hautasaari, Pohřebním ostrovem, jež v dobách pohanství sloužil jako místo posledního spočinutí enarských lesních lidí.

Obeplouváme ostrov kolem dokola, jezero teď není přívětivé ani modrozelené, ale větrem rozbrázděné, chladné a šedé, slunce vůbec není vidět a Ukonkivi ze severního pohledu vypadá jako varovný vztyčený prst – tak sem nikdo nesmí! Možná, že duch bouře seznal, že dnes jsou na lodi lidé, kterým je vstup na břeh svatého ostrova zapovězen, a my jen doufáme, že tím strašlivý Veraldenolmai nemyslel zrovna nás – no snad ne, už nás mohl zničit třeba na Rautalampi, či na Savinajoki, a vždy si to rozmyslel a nechal nás žít.

Teorii o mystické příčině změny počasí se mi začínají potvrzovat poté, co opouštíme nejbližší okolí Kamene bouří a zajíždíme do průlivu mezi pohřebním ostrovem a pevninou. Počasí se mávnutím kouzelného proutku utišuje. Obloha je zase modrá, vichr studený se mění v mírný laskající vánek, vlny si sedají do vlnek a šeď vody metamorfuje v průhledný a čirý azur. Ano, Praryba a Ukko uznali, že lidé se umoudřili a rozmysleli si tu bláhovost lézt jim do zelí a proto se přestali zlobit a vrátili zase klid, horko a jas dnešnímu dni, dni který patří nám a Inarijärvi.

Míjíme Hautasaari, dlouhý plochý ostrov, na němž jsou vidět zbytky starých mohyl se sámskými kříži-stromy života, symboly koloběhu energie a duchovní existence, plujeme podél pobřeží, odkud je jen 3,5 km k dalšímu významnému duchovnímu místu oblasti, Pielpajärvskému kostelu v divočině. Po necelých dvou hodinách nádherná plavba končí a nám už je fuk, že nám duchové přírody zakázali vstup na Ukonkivi. Parníček kotví v přístavu a my opět vstupujeme do rozžhaveného Inari, jehož se hněv bohů zřejmě ani v nejmenším nedotkl.

Nesnesitelné vedro řešíme po vzoru místních obyvatel – v obchodě kupujeme ledově vychlazená pivka a ve stínu popíjíme. Pak si vyzvedáváme u slečny v obchodě batohy a jdeme bivakovat do zátočinky. Jediný, kdo si nás všímá, jsou mravenci, ale když respektujeme jejich stezku, nechávají nás na pokoji. V jezeře se

chladí džus, jež mícháme s „pašovanou" becherovkou a užíváme si do mrtě dnešní žhavý vydařený den v klidu romantické skalisté zátoky, včetně bezvadného koupání a lezení po rozervaných skaliscích. Sem tam se někdo objeví, ale nemá s námi žádné špatné úmysly, jde většinou o Finy, kteří chvilku posedí na barevných skalách, zaplavou si a zase jdou domů. Nad jezerem v pravidelných intervalech létá aerotaxi, jež, jistě za šílenou cenu spojuje Inari s odlehlými končinami na severovýchodě jezera, létá zde i vyhlídkový vrtulník pro bohaté Nory a podobné vyvolené národy. Ale co nám chybí! Jsme příjemně naladěni koktejlem, osvěženi výbornou koupačkou a obklopeni přenádhernou přírodou! Snad jen ten podivný pocit lehce se vkrádající nostalgie, že za pár dní bude už bohužel po všem…

NOTRE-DAMME ARKTIDY

Smějete se, že přirovnávám dřevěný kostelíček Pielpajärvi erämakirkko k vznosné gotické katedrále v Paříži? Klidně se smějte, neb smích a veselí prodlužují život, ale věřte, že na Severu je všechno jinak a že věci malé a skromné zde nabývají obřích rozměrů, ne snad kvůli faktické velikosti, ale jen kvůli prosté skutečnosti, že existují, že přežily v nezměrné pustině a krutém podnebí a že se kolem nich vznáší duchovní náboj, jež z míst turisty přehlcených, jako je zrovna Notre-Damme, či katedrála sv.Pavla, už dávno vyprchal, přenechav svá místa byznysu, spěchu a povrchnosti.

Dnes máme v plánu menší trekk k místu, jež je v Laponsku známé jak falešná pětka, i když k němu nevede žádná cesta, natož silnice, a davy turistů se sem tudíž nehrnou. „Kostel divočiny", jak zní překlad slova „erämakirkko", je totiž v Severní Skandinávii jednou z nejstarších duchovních památek, i když se nedá stoprocentně říci, že se jedná o památku křesťanskou. O tom svědčí i to, že se v některých verzích kostel jmenuje Pielpajärvi lapinkirkko, laponský kostel! To se přece s křesťanstvím tak moc neslučuje! a tak berme za svou tu atmosféru, jež se vynoří při anglickém překladu, jež zní uším libozvučněji a věrohodněji než ten český – Pielpajärvi Wilderness Church. Již v 17.století se první luteránský misionář vydal do skalnatých a jezernatých pralesů severně od jezera Inari, kde sídlila mocná sii´da lesních Sámů, kteří se tvrdošíjně, christianizace-nechristianizace, drželi prastarých pohanských rituálů a šamanských věrouk. Tento odvážný chlapík švédského původu se usadil mezi močály, skalami a bezednými jezery a na loukách u jezera Pielpajärvi zrobil prostý srub, kde se rozhodl přežívat každou zimu a mluvit hrdým Sámům do duše. Nakolik se mu to zdařilo, je věcí polemik, protože více jsem se o tomto muži již nikde nedočetl ani nedozvěděl. Ale Sámové nejsou přece Dajákové, aby jej ve vzteku zabili, jeho lebku vypreparovali a vložili do otvoru pro kouř ve střeše jejich lávvo, aby křesťanova mumifikovaná lebka připomínala marnost boje křesťanských ďáblů proti všeobjímajícím vtělením bohů přírody.

Mnohem pravděpodobnější je kompromisní vyústění této legendy, neb se tvrdí, že kostel, jež vznikl na místě misionářova srubu asi o sto let později, prý v sobě nese prazvláštní kombinaci křesťanských symbolů a symbolů pohanských, jež ovšem spojuje úchvatná strohost a čistota místa, nabitého duchovní energií, ať je víra jakákoli, je to údajně vrchol ekumenismu, když na malé ploše dřevěného kostelíčku se snoubí litý zvon s prastarými trámy z divokých tundrových bříz, oltář dle vzorů luterských má nad sebou sice kříž, který však místo symbolu ukřižování Ježíše spíše vypovídá o tvaru sámského stromu života, základního symbolu duchovní reinkarnace, kříž s rameny rovnoměrnými, z nichž vybíhají šikmé odnože, větve stromu života, a střed kříže tvoří kosočtverec jako symbol sámského matriarchálního systému. a k dovršení všeho, již za plůtkem kostela se prý tyčí kamenné *seity*, obětní kameny, v nichž voda vyhlodala oválné jamky na sobí krev…

A pak už nikdo nemůže říct – Pche! Nějaký srub v lese, jež si říká kostel, nikdo už nemůže odolat a zvláštní síla jej pudí překonat členitý lesní terén a po uzoučké, věky prošlapané stezce se vydá na toto nevšední, neuvěřitelné místo, utopené v totální pustině! a touto cestou se vydáváme i my, v počasí, jež je pravým opakem toho ze včera, když je sice stále příjemné teplo okolo osmnácti stupňů, ale nebe je zatažené, komáři začínají v těžkém vzduchu houfovat své šiky, než za Siidou na naše hlavy začne dopadat nejprve mírný, pak však stále houstnoucí severský liják.

Cesta ke kostelu vede nejprve asi 2,5 km po silnici, vinoucí se kolem břehů jezera Inari, ta však končí u velké budovy Opisto, což je termín pro vyšší odbornou školu, která na Inari leží na úchvatném pobřeží jezera – tak tady bych asi nevynechal ani hodinu výuky, protože v takovém podnětném prostředí se musí studovat samo. Od *opista* pokračujeme asi půl kilometru po pískové cestě až na parkoviště, kde končí veškerá civilizace a začíná pustý subarktický prales, jímž vede již zmíněná těžko prostupná stezka, jež je ovšem, podobně jako v Oulance, značená barevnými cákanci na stromech. Leje již tak intenzivně, že musíme chtě – nechtě nahodit pláštěnková ponča a takto „okrášleni" mizíme v lese. Opět zažíváme lehce pozapomenuté pocity lidí na trekku, protože stezka rozhodně není jednoduchá a vhodná pro lenochy, či lidi jakkoli fyzicky handicapované. Podloží je totiž balvanité a skalnaté, členité eskery se střídají s balvanitými boulemi, hustý les je plný svahů, skalek, močálů a vodních ok menších či větších jezer. Počasí tomu také nepřidává, kořeny a balvany kloužou a my po dvou prozevlovaných dnech musíme překonávat ztuhlost svalů.

Příroda je ale nádherná, úchvatná, do morku kostí severská a tajemná! Často míjíme neuvěřitelná jezera s černou vodou, z nichž v dešti vystupují rozervané slizké černé skály, brodíme se podmáčeným terénem zarostlým travinami a mechy, při každém zastavení se na nás vrhají neodbytní komáři, staří finští braši. Na druhou stranu zde ovšem nejsou krvavé mušky, jež dosud stihly zhyzdit naše tváře a končetiny nepěknými boulemi a jizvami.

Eskery nás vedou stále dál, v hadech zákrut a plochách skal, jedno jezero střídá druhé a ani metr stezky není rovný a snadný. Po hodině a půl klopýtání opravdovou drsnou divočinou se před námi otevírá výhled na velikánské šedé jezero s ledově tichou tmavou vodou, jezero Pielpajärvi. a po chvíli, v hustých proudech nebeských závojů deště se otevírá nevšední scenérie, nevšední pro tyto zeměpisné šířky, neboť se ocitáme na rozlehlé zelené louce, na jejímž konci se pod větvemi prastarých stromů již někde skrývají na červeno natřené dřevěné trámy kostela! Na louce nejprve objevujeme zamčený srub, kde by prý měl každý den odpoledne dlít strážce kostela – zatím tu však jsme, zdá se, jen my. Brodíme se zmáčeni vysokou travou a narážíme na další chatrč, jež je jakousi stodolou, ve které jsou žebříky a další harampádí, určené asi na údržbu kostela. Musíme zde dát pauzu, neboť probíhá průtrž mračen. Sedíme ve stísněných prostorech na špriclích žebříku, z pláštěnek odkapává voda, ale je to fajn, protože jsme konečně v suchu, lijavec bubnuje na střechu a my si dovedeme představit i nouzovou variantu, že bychom zde po určitém úklidu a přemístění velkého žebříku mohli i přespat.

Nejsme si totiž jistí, zda je v této oblasti nějaká útulna. Některé informace, jež jsem stáhl doma z internetu tvrdily, že ano, že by tu měla být „päivätupa", denní útulna. Ale žádné prameny tady na Inari, včetně pohledu do trekkové mapy oblasti Inari v Siidě, tyto zvěsti nepotvrdily. Jelikož po nějakém čase déšť trochu mírní svou intenzitu, vyrážíme rozlehlou loukou ke kostelu. a už je před námi to posvátné a záhadné místo, pod kluzkými větvemi rozložitých bříz prosvítá veselou červení dřevěná hlavní stěna kostela, jež se v dešti leskne a září do ponuré samoty! Kostel

je maličký, nízký, přesto však úžasný, zejména pro to, že vznikl na tom nejméně pravděpodobném místě, uprostřed přírody, která musela být v době jeho vzniku úplně neprostupná a neprobádaná!

Jdeme dovnitř, dveře jsou otevřeny. Vcházíme do malé místnůstky, z níž jednak vede žebřík do zvonice, jednak dveře do nečekaně rozlehlé lodi s oltářem. Jdeme nejdřív tam. Ocitáme se v světle šedé, skromné a přesto útulné místnosti s pár lavicemi, oltářem, nad nímž svítí Boží oko v symbióze s prapodivným křížem z větví a travin, sámským stromem života. Na oknech jsou ve vázičkách sušené květiny, na lavicích staré modlitební knihy v laponštině. Dlouhou chvíli trávíme v rozjímání v těchto nádherných starých dřevěných zdech.

A objevujeme zde věc, která nás dosti dostává, neb něco podobného je asi mimo Skandinávii vyloučené. Při vchodu do lodi kostela se nachází stoleček s vyrovnanými sloupečky pohlednic, u nichž je přiložen lístek s údajem 3 FIM. a hned vedle je pokladnička, plná mincí a bankovek, finských, švédských i norských, kterých je tam opravdu spousta – po prvním odhadu aspoň dvě stě finských marek plus něco dalších skandinávských bankovek. a samozřejmě – nikde nikdo, kdo by to hlídal!!! Musíme se prudce zastydět byť jen za myšlenku, že by se to dalo bez problémů vybílit – a to jsme nemysleli jako konkrétně na nás, prostě jen jako myšlenku, že to jde. Na druhou stranu ten hluboký stud znamená, že jsme už Severem definitivně naočkováni, jelikož se červenáme nad běžnými normami naší české země. Fina či Švéda tohle nikdy asi ani nenapadne, pro něj je normální si vzít pohled a zaplatit, případně jen přiložit minci jako odměnu za to, že mu bylo umožněno navštívit takovou krásu a v tichu se zde pomodlit. Skandinávce nikdy taková hříšná myšlenka nenapadne z prostého důvodu – co není moje, po tom netoužím a vůbec mě to nezajímá! Z tohoto důvodu může proto návštěvník těchto zemí kdekoli nechat svůj batoh, a to včetně třeba nádraží v provinčním, přesto však velkém městě typu Kuusama či Rovaniemi!!! (Nedoporučuju tohle udělat třeba v Helsinkách či Stockholmu, přece jen, to už jsou města, která leccos chytla z prohnilého Jihu, tam už občas někdo fetuje nebo se živí zlodějnou, takže by se vám do věcí mohl podívat, ale přesto je podle mě pravděpodobnost, že takového člověka potkáte, asi stonásobně menší, než v Praze nebo kdekoli jinde v republice.)

Kupujeme si dva pohledy, jeden zachycuje krásné čisté interiéry kostela, druhý je pohledem zvenčí, pohledem neuvěřitelně barevným, neb je pořízen za krásného počasí, notabene v tom šíleném období finských barev podzimu, kdy je vše červené, žluté a zrzavé, v období *rusky*. a v paměti, duši a srdci nám navždy zůstane vzpomínka na neuvěřitelnou finskou, potažmo severskou poctivost a víru v dobro, vzpomínka, co snad nikdy nevybledne, i když je nám jasné, že jistí lidé, co známe, se budou, až jim tohle budem jednou doma povídat, potutelně ušklíbat a budou si říkat – vy pitomci – vy jste úplně mimo, to já bych nějaký prachy „zatáhnul", když je tam tak zkurveně draho, nebo bych aspoň určitě nic „nevatoval" za nějaký pohledy, když to nikdo nehlídá… Ach jo. Domů se nám chtít nebude ani trošku, to je úplně jasné.

Před odchodem z kostela nám to nedá a ještě šplháme po žebříku do zvonice. Je zde jakési mezipatro, kde z nápisu tužkou na dřevě usuzujeme, že zde kdosi přespával, samozřejmě by se to dalo, určitě by to tu bylo pohodlnější, než v kůlně na louce, ale moc se tou myšlenkou nezabýváme, jsa prodchnuti finskou poctivostí a úctou. Místo toho lezu úplně nahoru do zvonice – no úplně nahoru, žádná „megavýška" to není, asi jen 5 metrů nad zemí. Nad hlavou mi visí bytelný stařičký zvon a mě nedá, abych si nezazvonil pro štěstí, jasný a dunivý gong se rozléhá deštivou pustinou a já si přeju, aby tenhle zvuk byl pro nás věčným symbolem tohoto místa, aby navždy, ve chvílích pádu na vlastní duševní dno někdy v budoucnosti byl zvu-

kem naděje, že to s námi ani se světem není úplně k zahození. To ještě netuším, co se stane v Americe o dva měsíce později[15], kdy si na zvuk pielpajärvského zvonu vzpomenu v rozpoložení mnohem pohnutějším…

Opouštíme kostel za největšího lijavce a ve chvíli, kdy se chmury již již začínají stahovat nad našimi hlavami, objevujeme na jižním konci louky, při pielpajärvském pobřežním jezírku, útulnu! Z pahorku uprostřed lučin totiž vidíme dva další sruby, z jehož jednoho komína stoupá jemný pruh kouře!

Skoro běžíme k útulně a otevíráme dveře. Vevnitř jsou tři mladí kluci, ze kterých se klubou Poláci. Opět se mi potvrzuje, že polštině vůbec nerozumím a jsme nuceni komunikovat spolu anglicky. Kluci říkají, že teprve před chvílí vstali, probuzeni zvukem zvonu. Na místo totiž dorazili v pět ráno a ještě – což mě naplňuje radostí – dali saunu! Poslední chatrč, asi padesát metrů od tupy, na samém břehu jezera, je k naší velké radosti otevřená sauna! Poláci sice tvrdí, že její kamna nepříjemně kouří, ale to nám teď vůbec nevadí!

Kluci se pomalu balí a chatu nechávají jen pro nás! To je v neuvěřitelném nečase, vlhkém a teplém počasí, kdy ve vzduchu víří hejna lučních komárů, neuvěřitelná satisfakce. Chata je sice nic moc, když to srovnáváme s komfortními útulnami Metsähallitusu, bez pryčen, neřku-li matraček, ale s kamny a hlavně se střechou nad hlavou. Co na tom, že dveře netěsní a dovnitř létají komáři, ale moskytiéra postavená na podlaze to spraví. Hlavně, že máme spoustu místa, nemusíme hýbat s věcmi v kůlně a jsme zase někde na jednu noc doma.

Obědváme těstoviny vařené na vařiči a pak se vydávám ke srubu strážce kostela pro dřevo, neboť tam byl krytý, dobře zásobený dřevník. Strážce je už na místě, je to mladý Fin, a tak se ho dovoluju o dřevo. Fin se usmívá, že to není problém, ať si naberu, kolik chci.

Problém je, že se dřevo nedá moc zpracovat, neboť sekerka v chatě je malá a tupá. Chci se vydat znovu za strážcem, zeptat se, jestli nemá lepší, a – chvála finské povaze – potkávám ho na půl cestě, jde nám přinést sekeru a pilu a ještě nese v náručí pro nás další dřevo! Nestačím se divit té ochotě a prozíravosti! Beru od něj dřevo a jdeme spolu k chatě, kde ještě trochu pokecáme. Prý jezdí denně na kole z Inari na parkovišti, kde kolo nechá a pěšky putuje do svého strážního srubu a odpoledne zase zpátky. Příjemná a bezvadná práce, jen co je pravda!

Teď se mi daří posekat dřevo jak se patří a chystáme se připravit saunu!

Se saunou jsou však docela problémy, neboť z kamen uniká vytrvale mocný dým. Polena jsou navlhlá a kamna navíc netěsní. Snažíme se upustit vodu z nádrže, přikládat co nejmenší třísky, vůbec nebohým kamnům co nejvíce ulehčit. Situace se lepší jen pomalu, ale po dvou hodinách můžeme zavřít dveře sauny a zahájit vytápění. Dýmu uniká málo, drží se jen v horních partiích sauny. Aspoň spolehlivě zabíjí roje komárů a much uvnitř. Chtělo by to asi vymést komín, ale nemáme čím.

Mezitím k chatě doráží pár starších milých Finů, jež se s námi dělí o svou kávu, vařenou na ohništi, kde doutnají mokré špalky. Celkem se divím, proč Finové, podobní „kávomilci" jako ostatní Seveřané (co se ve Skandinávii pilo dřív, než dorazila v 19. století káva, to netuším – asi jen alkohol…), s sebou i na trekky tahají speciální kávové konvice, dosti objemné a těžké. Jejich vztah ke kávě zřejmě nedovoluje použít na vaření kávy běžný ešus na čaj, jídlo či polévky. Asi jako Češi by asi nikdy nelili pivo do plastových lahví – i když výjimky se bohužel už najdou.

[15] Narážka na smutné události 11.9.2001, kdy ve jménu náboženského fanatismu pomřely tisíce lidí

Komunikace s Finy dosti vázne, protože pán vůbec neumí anglicky a paní asi tolik, co já finsky (tj. asi 10 slov). Přesto se dozvídáme něco o nich, jsou to sobaři, kteří mají svou farmu v Kakslautanenu (to je to místo, odkud z hlavní odbočuje vedlejší cesta do Kiilopää). Bohužel, na většinu mých otázek odpovídají jen úsměvem. Ani já nemohu přispět do konverzace brilantní finštinou, a tak to vypadá třeba takhle:

Paní: (anglicky): „Oni být co země?"

Já: (finsky) „Čechy".

Paní: „Á, daleko… „(ukazuje na saunu): „Sauna? Oni být v?"

Já: (finsky): „Sauna – kouř – ne dobrý."

Když manželé-sobaři odcházejí, zkoušíme zvítězit nad kouřem v sauně. Situace je o dost lepší než zpočátku, ale ve velkém vlhku a vedru stejně není kouř v očích příjemný, a tak to Martina vzdává dříve, než by to chtělo a jde si místo toho řádně zaplavat v příjemně osvěžujících vodách Pielpajärvi. Já vytrvávám a dělám dobře. Boha, když jsem tolik večerů strávil v nedýchatelném prostředí podzemních katakomb „U Sudu", nějaká čtvrthodina v zahulené sauně mě nerozhodí! Protože je saunovací místnost malá, teplota brzy stoupá k 90 stupňům. Švihám se vihtou a vzápětí ze mě leje potoky pot. Koupání v jezeře pak navozuje skvělé, k rozjímání nad nekonečností přírody vhodné pocity a stavy…

Večer jdeme spát pod moskytiéru v chatě. Během noci několikrát vydatně leje a my blahořečíme za existenci útulny, i když není tak vybavená, jako tupy v Kekkonenu či Oulance. Ráno je sice pod mrakem, ale neprší, mraky jsou vysoko. Chvíli se přemlouváme ke koupačce v jezeře. Dobrý nápad! Voda je po deštích výborně teplá a tak si to vskutku „dáváme". Je čas se sbalit a vyrazit zpět na Inari. S bolestí si uvědomujeme, že zítra touto dobou už budeme na definitivní cestě domů…

Cesta ubíhá skvěle, neboť neprší a kameny už nekloužou. Potkáváme páreček Němců, jež se do divočiny vydávají nepochopitelně v bílých (tedy kdysi bílých) šusťákových soupravách, takže prskají, nezdraví a neusmívají se. Dost nepříjemně nám to opět avizuje blízkost návratu do Střední Evropy. Tady ve Finsku, i když je blbé počasí, kouří sauna a je deštivo, tady to nikoho nerozhodí. Lidé jsou příjemní a zdvořilí, věčně s dobrou náladou. To nám bude doma moc chybět…

Na parkovišti, kde končí stezka, potkáváme strážce kostela, zrovna zde parkuje svůj bicykl a vyráží na pracoviště. Smějeme se na sebe a poté se loučíme s pochody přírodou, poslední kiláčky už došlapáváme po asfaltu. Ach jo, konec je už neodvratný.

Počasí se vylepšuje, začíná se trhat nebe a začíná zase vedro. Dorážíme k Siidě, kde absolvujeme kompletní prohlídku. Je to úžasné místo, které může návštěvníku přiblížit život Sámů, jejich kulturu a zvyky, dávnou historii regionu Laponska, spoustu věcí o přírodě atd. Exponáty jsou moc zajímavé, bere nás srovnání života v Laponsku a v Evropě od 10.000 let před Kristem až doposud – je legrační vidět třeba rok 1970 – v Evropě vznikají počítačové laboratoře a staví se jaderné elektrárny – v Laponsku se začínají používat první sněžné skútry, jež pomalu vytlačí *akju,* dřevěné dýžené saně, tažené sobem…

Můžeme obdivovat dioramata přírody, mapu sledující hranici lesa nad polárním kruhem (v Kautokeinu, ač je stejně na severu jako Inari, rostou jen zakrslé břízy, ale zde vzrostlé borovice), skoukáváme zajímavé filmečky sledující životní cyklus sobů od narození přes značkování až po stáří (velmi roztomilé), usedáme na chvíli v kójích se sluchátky, kde posloucháme tradiční joiky. Procházíme výstavou o

kočovných Sámech. Je toho spousta, většina věcí je nám známa již od loňska, z Kautokeina, ale vůbec nevadí se do toho zase ponořit až po uši. Za pár dní už bude vše neskutečně vzdálené…

Dravý rosomák (vycpaný) odnáší v zubech pravou sobí nohu (jen krev a sníh jsou umělé), můžeme číst zajímavosti o tomto severském dravci. Ven to bereme přes kahvilu, kde je možno za slušné ceny pojíst z velkého výběru salátů, dát si hlavní jídlo (lasagne, či sobí smažené nudličky), což turisté z celého světa hojně využívají. My šetříme na nákup dárečků a suvenýrů, takže se „odbýváme" kávou a dobrým sladkým zákuskem. Poté procházíme sámský skanzen, který je vkusně zařízený a zasazený do přírody, exponátů je zde strašně moc, takže člověk může zjistit něco o tom, jaká se v jakých krajích stavěla lávva, jaká lávva měla jaký význam, v jakých srubech bydleli donedávna lesní Sámové (některé sruby jsou zařízené, jako kdyby zde dosud někdo žil), pozorujeme prosté, přesto důmyslné pasti na divoké soby, vlky, rosomáky a medvědy), do toho všeho je hojnost infotabulí v laponštině, finštině, angličtině a švédštině. Skanzen nám přijde bohatší, než ten v Kautokeinu – aspoň v něčem, co se týče Sámů, vedou Finové před Nory!

Po vyčerpávající (nemyslím ovšem fyzicky) prohlídce Siidy se na chvíli měníme v zuřivé turisty, jež nemají nic jiného na práci, než odlehčit svým kapsám. Rozhodujeme se „pustit" všechny prachy, neboť když už je jednou máme, je zbytečné je vozit zpět domů. Chceme si přivézt domů nějaké památky na nádherný pobyt ve Finsku, v jeho divoké, avšak příjemné a jedinečné přírodě, protože je jasné, že se hned tak spolu do Finska nepodíváme. V roce 2002 bude Martina mít dost práce ve škole – zvláště na podzim, kdy se sem chystám vyrazit znovu – má závislost na Severu je finančně ničivější, než ta heroinová, zdá se!

Největší důraz kladu na výběr *gievvre,* magického bubínku. Naštěstí si mě nikdo nevšímá, když z pultů beru jeden bubínek za druhým, pečlivě zkoumám vypjatost kůže, její kvalitu a zejména zvuk, který bubínek vydává. Tenhle má zvuk moc suchý, tenhle zas moc duní, tady ten by se brzy mohl povolit… Asi až sedmý, osmý exponát je podle mých představ. Směju se, že by mi ho prodavači mohli dát zdarma, neboť můžu působit pro turisty z Jihu jako nojd, šaman, který v obchodě dělá bubínkům reklamu, když na ně se zaujetím vyťukává prastaré rytmy.

Bubínek totiž nechci brát jen jako dekoraci (byla by to trochu drahá dekorace), ale chystám se jej zapojit do kapely – ve spojení se zpěvníkem z Luira, jež pečlivě spočívá na dně batohu, by mohl do naší produkce zavát „svěží severní vítr".

Dále si vybírám nůž, *puukko*, vybírám ostrou kudlici od Marttiniho, se střenkou z tmavého březového dřeva a čepelí z černé oceli, v níž je vyryta výrobcova značka. Martina si mě dobírá, že mě v Čechách zavřou do blázince, až si budu vykračovat jako pravý Sám po Praze s *gievvre* v ruce a *puukko* v pouzdře ze sobí kůže za pasem…

Martina si pořizuje roztomilý *kuksa* hrníček, pamětlivá rad Anttiho jej pečlivě proklepává, takže v tom bláznění už je vyrovnáno. Domů povezeme i konzervu sobího masa, aby rodičové věděli, o co přicházejí.

Nakonec navštěvujeme Sámi duodji, kde na mě čeká jedno CD Mari Boine. Krásná Sámka se záplavou havraních vlasů je opět zde, mile se usmívá a dovoluje nám použít CD přehrávač, abychom si vybrali při poslechu. Mari Boine zde má asi 6 titulů, do kompaktu sázím její nejnovější kousek „Bálvvoslatjna", což v češtině znamená něco jako „Místnost rozjímání". Obchodem se rozléhá ledový, nadpozemsky bezčasý hlas norské Sámky, jež jako by opravdu zněl z hlubin drnových *kammi* chýší, opepřený větrem bičujícím stěny lávva, kdy se zem, promrzlá na kost, chvěje pod kopyty tisícihlavých sobích stád. Moje dojetí už překračuje únosnou míru, bojím

se, abych se přímo v duodji nerozbrečel, z toho, jak to všechno nenávratně mizí pod nohama. Bálvvoslatjna musí být má, bude to pevné a věčné pojítko mezi mou maličkostí a nádhernou, přeobrovskou a tichou sámskou zemí! V kapse už je jen pár marek.

Od doby, kdy vycházíme z duodji, je to s námi špatné. Nálada ne že by šla dolů, ale osciluje v intenzivních vlnách nostalgie a smutku. Přecitlivěle vnímáme každý odlesk sluníčka v krásném Inarijärvi, každý závan borové pryskyřice, každé pípnutí severského ptactva… Musíme se jít uklidnit do kostela, ale klid nepřichází ani tady. Proč jen musíme zpátky???

Bude nám tak chybět zdejší ryzí příroda, rozjasněné barvy polárního dne, průzračnost přírody, vody i povah místních obyvatel, klid, sauna, poctivost, důvěra… atd… atd.-těžko všechny ty nádherné emoce směstnat do strohých písmen a slov na bílém papíře…

Za skoro poslední peníze míříme do ravintoly na slavnostní večeři v podobě kebabu. Bohužel, nějak nezvládám komunikaci (či ji možná nezvládá obsluha), takže Martině přináší kebab s bramborovou kaší, ale nevadí. Pojídáme a popíjíme pivko na terásce, kde je zakázáno kouření (typický jev pro Finsko, kde se skoro nikde na ulici nesmí čoudit), pozorujeme klidnou hladinu Inari v podvečerním slunci a po vydatném jídle míříme na poslední siestu na břeh, zazevlovat, dát čouda a ozkoušet zvuk bubínku.

Na břehu nejsme dlouho sami. Brzy se k nám potácí dva úplně sťatí chlapíci s lahváči v ruce. Jeden, ten starší, je dle výzoru bezpochyby Sám, vypadá to na vysloužilého sobaře, kteří, jak jsme již poznali v Kautu, inklinují ve stáří k láhvi víc, než je zdrávo.

„Terve!"[16] křičí už zdálky. „Terve!" odpovídám zvesela a nabízím chlapíkům místo na usednutí. Chlapíci ztěžka žuchají vedle nás.

„Itália? Espáň?" zjišťují. Hergot, to vypadáme tak jižansky? děsím se v duchu.

Když zjišťují náš původ, zřejmě instinktivně tuší, že jsme z pivní země a že jejich vrcholně spařenecké počínání budeme posuzovat shovívavě. Nabízejí pivko, předhánějí se, jestli nám bude víc chutnat Karjala, Karhu či Lapin Kulta (Lapin Kulta je nejlepší). Popíjíme a snažíme se komunikovat. Alkohol ani jazyková bariéra nejsou moc problém, docela si rozumíme, starší (míň nalitý) děda zná základní slovíčka anglicky, mladší umí jen norsky (asi to fakt jsou či byli sobaři, jež kočují až na norskou Finnmarksviddu). Jsou to samozřejmě Sámové.

„Olen Lapin poika![17]„ hlásí děda a směje se řídkými zuby. Mladší už moc nestíhá, opile se klátí a řve něco norsky, rozeznávám jen „Tilbakke", což stejně nevím, co znamená… Finsky dávám dohromady větu, že zítra už jedeme domů, že jsme byli ve Finsku 3 týdny a že moc dobrý. Děda je naprosto u vytržení. Cloumá svým kámošem a volá: „Hele, oni uměj finsky!"

Je to samozřejmě důvod k dalšímu napití, chlapíci opět nabízejí bohužel ne zrovna vychlazené pivko. Bereme to v pohodě, ty pařiče vůbec nehlásíme, i když jsou „na plech", je to stejně milé setkání v poslední laponský večer…

---

[16] terve – nazdar! (fin)

[17] Jsem laponskej kluk! (fin)

Ke břehu přiráží loď a vylézá rybář ve středním věku. Nejprve nám přijde, že jde pařiče vyhlásit, že zde musí zakotvit, ať vypadneme, ale chyba. Chlapík se s dědou vítá, ze dna lodi vytahuje karton Lapin Kulty, jednu plechárnu otevírá a přisedá. Děda líčí příběh setkání s námi (další okolovaný lahváč).

Komunikace brzy dochází, děda nám jen ukazuje vodní ptáky na Inari, směje se a dodává něco v tom smyslu, že tohle u nás v Čechách mít nebudeme, ať si to pořádně užijeme. Svatá pravda, dědo, ani nevíš, jak bolestně si to uvědomujeme…

Je čas se rozloučit, naposled si přihnout a zamávat veselící se trojici (rybář do sebe rychle klopí pivko, aby své kamarády dohnal). Jsme značně naměkko i z tohoto setkání, které by leckomu mohlo přijít jako tristní, jako že místní vysloužilci moc pijou a tak, nám to tak nepřijde, bereme to jakože super věc, takhle si pokecat s místními obyvateli, no a co, taky se občas doma nalejeme…

„Tak za rok tady na břehu, dědo!" říkám česky chlapíkovi v zelené maskáčové bundě a myslím to vážně, beru to jako slib sám sobě, že se tady, na břehu Inari, v roce 2002 posadím s lahváčem při ruce a budu čekat, až se chlapíci objeví (jistě sem chodí s flaškou trávit každý jasný letní večer…)

Jdeme na náš poslední bivak. Rozbíjíme tábor na zalesněném pobřeží jezera, v lesíku za kostelem, kousíček od zastávky, neboť bus jede již po sedmé ranní. Nostalgie a smutek vítězí na celé čáře, s pohnutím sledujeme vyklidněnou hladinu, na níž se houpe zakotvená stařičká lodička, jako symbol pomíjivosti naší cesty na Sever… Nálada stojí za chcíplou kočku a tak raději jdeme spát, protože je teplo, tak jen pod moskytiéru. V noci je přeháňka, takže musíme provizorně natáhnout horní tropiko plášť.

SBOHEM, LAPONSKO!

S parafrází Hemingwayova výroku se probouzíme kolem šesté ranní do jiskřivého a jasného, však neodvratně posledního laponského rána na březích Inarijärvi. Jezero se s námi loučí v těch nejnádhernějších barvách. Stan na slunci rychle osychá, bez problémů se balíme a vyrážíme do spícího Inari, k autobusové zastávce. Všude je pusto a prázdno, jen kamion zaváží do samoobsluhy čerstvé potraviny. Po silnici se s námi přichází rozloučit rozložitý sob s mechem porostlým parožím – jak je to stylové!!! Sobík si to klidně vykračuje po prosluněné silnici, která v tuto časnou hodinu patří jen jemu a nám. Ještě před příjezdem autobusu stíháme otvíračku ravintoly, kde si dáváme poslední kávu s koblížkem k snídani.

A to už se v záři východního slunce na silnici objevuje luxusní autobus, přímá linka Utsjoki-Rovaniemi. Odpočítáváme řidičovi poslední kupony z Bussilomalippu a usedáme v téměř prázdném voze za tónovaná skla. Nálada je nostalgická, vůbec se netěšíme na dlouhou, třídenní cestu domů. Laponsko nám začíná mizet za zády. Loučení je to velmi velkolepé, jako kdyby tamní příroda dělala vše pro to, abychom se rozmysleli, vystoupili a už se nikdy nevrátili domů. Azurová obloha s bílým, pálícím sluncem se zrcadlí v četných plochách ubíhajících jezer, větve stromů, traviny na aapách i skály čnící z jezer se předhání v jiskřivosti a barevnosti. Vidět je široko daleko, naposled můžeme obdivovat průzračnost Inarijärvi, projíždíme Ivalem, jež v průzračném ránu vypadá o mnoho vznešeněji než při cestě na sever, při cestě míjíme soby, dokonce konečně vidíme legendárního bílého soba, jež se popásá na aapě a nastavuje svůj albínský kožich hřejivým paprskům slunce. Tady je zase sobice s malým sobátkem, jež ještě nejistě stojí na hubených nožkách a zvědavě pozoruje projíždějící autobus. Vše je nádherné a smutné, i v tom veselém třpytu vody v slunci. Vše ubíhá a mizí, vše končí…

Poslední rozloučení s parkem Urho Kekkonena, kde jsme strávili tak úžasný týden na trekku, projezd Kakslautanenem, kde naše oči marně hledají sobaře, jež jsme potkali u kostela na Pielpajärvi. a vjíždíme do kraje nekonečných sodankylských aapa bažin, jejichž oka bahnitých jezírek září v kontrastu s ostře zelenými travinami. Vzduch se tetelí jasem a horkem, daleko na západě je vidět vysoké tunturi, které už může patřit k pásu Levi, poblíž osady Sirkka, kudy jsme projížděli loni při návratu z Kautokeina. Malá zastávka v Sodankylä, vykouřená cigaretka a zase dál. Okolo poledního končíme v Rovaniemi.

Počasí se trochu horší, od západu se stahují bílá a našedlá oblaka, fouká svěží vítr. Ale pořád je teplo, kolem 20 stupňů. Máme spoustu času, tak si ukládáme batohy na vlakovém nádraží do skříňky (za 10,-FIM je k mání velký box, kam se v klidu vejdou oba batohy plus igelitka se šamanským bubínkem). Vyrážíme na tržiště při autobusovém nádraží. Zdaleka to tu nežije tak jako při první návštěvě Rovaniemi, žádné sámské trhy ani chutná *kalakukka*. Obědváme litrový borůvkový jogurt s karelskými pirožky, zevlujeme na lavičkách, popíjíme chlazenou Lapin Kultu a posloucháme folklórní band, jež rozbalil svá fidlátka na náměstíčku. Tahací harmonika s basou a bicími, do toho táhlé, smutné zpěvy. Ano, odjíždíme, díky za všechno, nádherné Finsko!

Času je stále nazbyt, takže vyrážíme si prohlédnout nevelké město. Všude je spousta moderní architektury, můžeme pořádně prozkoumat linie domů Alvara Aalta, zejména slavný Lapintalo. Na to, že je Rovaniemi hlavním městem finského Laponska, je to tu strašně mrňavé. Město je menší než Příbram, můžeš se směle vydat spletí ulic bez obav o zabloudění, centrum je odevšad k dosažení, i když je celkem roztahané (jak už to je na Severu normální). Vkusná a jednoduchá předměstí volně přecházejí do nekonečných lesů. Děláme si legraci, když postáváme u vývěsky realitních agentur, nabízejících nemovitosti. Tak tady budeme bydlet! Dřevěnice 20 km od Rovaniemi, rozsáhlá aapa a les k tomu – ideální pro sobí farmu, cena „pouhých" půl milionu finských marek. Joj, bydlení je tu pěkně drahé, i obyčejná větší kůlna v jakési zahrádkářské kolonii stojí na naše milion. Tak nevím, nevím, jestli na to stihneme za krátký život našetřit.

Brouzdáme se dále čistým, tichým a klidným městem. Oproti norským městům tu to však dosti žije, na ulicích jsou lidi, což v Norsku vidno jen zřídka. Hodnou chvíli věnujeme rozjímání v krásném protestantském kostele, kde žasneme nad nádhernými malbami na zdech, které jsou netradiční v tom, že se v nich dává obrovský prostor přírodě, sobům, dokonce tu jsou nakresleni Sámové v tradičních krojích… Zíráme dlouhé minuty na hlavní zaoltářní fresku, která je rozdělená na Dobro a Zlo, v dobré polovině pracují lidé, pomáhají si, pasou soby a suší seno, svítí na ně sluníčko a Boží oko, lesy ve zvlněné krajině pahorků jsou mírné, tiché a životodárné spoustou zvěře, dřeva a lesních plodů. Zlá polovina je potemnělá a ponurá, lidé se hádají, pomlouvají, perou se a závidí si a mezitím jim vlci seběhnuvší z nehostinných skal a horstev požírají jejich zásoby a ničí domy. Člověk se nemůže nudit při tomto zážitku, neboť tolik postav, tolik výrazů ve tváři, tolik vlastností se na ten obří obraz vešlo, že si můžeš ve fantazii rozehrávat jednotlivé příběhy a osudy zde vyobrazených lidiček z Božího stáda. V kostele trávíme skoro hodinu a nálada se uklidňuje, neboť určitě nechceme dopadnout jako ti hříšníci z obrazu Zla, kteří jsou nespokojení a hádaví. Bereme to jako fakt, že naše cesta končí, ale proč se tím nechat vykolejit, vždyť teď jsou naše mysli a duše nabité nezměrnou silou přírody, jejíž dobro a mír stihly za tři finské týdny pevně zakořenit v našem nitru. Zážitky mohou vyblednout, fotky se mohou zničit, kronika se může ztratit. Ale pocit, když týden vandruješ nádhernou krajinou bez lidí, pocit nekonečnosti přírody a tvého splynutí z ní, ten nezmizí nikdy. Zůstane a požene nás stále dál, požene nás určitě zpátky na Sever…

Přecházíme po obrovském mostě jednu z velkých rovaniemských řek (Ounasjoki či Kemijoki) a navzájem se poučujeme, že Kemijoki vlastně pramení v jezeře Luiro, jelikož jedna z jejích hlavních větví je právě řeka Luirojoki. Při pohledu z mostu dolů, do té nekonečné vodní spousty veletoku pod námi cítíme to báječné propojení těch popisovaných pocitů s realitou, stejně jako se z říčky, jež se dala v klidu přebrodit bosou nohou, stala sto metrů široká, líná a hluboká řeka, která za pár desítek kilometrů skončí svou pouť v Botnickém zálivu.

Za řekou se nalézá klidná rezidenční čtvrť plná zahrad, úpravných skromných domečků a spousty hřišť pro děti a zeleně pro každého. Město již za chvíli končí, za ním se zdvihá o sto metrů nad horizont vyhlídková hora Ounasvaara. Rychle se blíží černé mraky a začíná přeháňka. Přesto na břehu řeky dovádějí děti, které se ráchají a koupou v překvapivě průzračné vodě. Míjíme velký kemp výhodně situovaný na písčitém pobřeží řeky. Ceny jsou však dost šílené – osoba a stan zaplatí za noc 105 marek, což je třeba dvakrát dražší, než v Kodani, dokonce o něco dražší, než jsou norské kempy. V zalesněném Finsku, kde je dovoleno tábořit skoro všude (a Rovaniemi není zas tak velké a do lesa je co by kamenem dohodil), nám to přijde jako zbytečný luxus.

V dešti se schováváme na chvíli v příjemném altánku a poté, co se počasí vylepšuje, míříme po velikánském mostě, po němž vede výpadovka na západ, zpět do centra. V Rovaniemi je jedna komerční ulice, kde je spousta restaurací, pizzérií a heren, ale trvá to všechno jen nějakých sto metrů a už jsme skoro u autobusového nádraží. Dávám si u stánku grilovanou klobásu a pak se zase usazujeme na našem oblíbeném místě u tržiště. Za skoro poslední peníze nakupujeme pár plechovek Kulty na cestu vlakem a míříme na vlakové nádraží, odjezd vlaku do Helsinek se blíží. Na nádraží zjišťuji, že jsem asi na lavičce u tržnice ztratil peněženku. Není to ovšem žádný velký problém, protože byla úplně prázdná (zbylou hotovost včetně latů a estonských korun mám ve speciální našité vnitřní kapse), jen mě mrzí, že byla od Martiny a měl jsem v ní rolničku pro štěstí od kamaráda Kance.

Martina se však přesto vrací na tržiště se po peněžence podívat, zatímco já hlídám vyzvednuté batohy u perónu a pozoruji, jak nám již přistavují vlak. Po chvilce slyším češtinu! Je to Martina, jež při neúspěšném hledání peněženky (celkem mě to překvapilo, myslel jsem, že ve Finsku se nic hned tak neztratí) „nabalila" český páreček. Po třech týdnech můžeme slyšet češtinu z jiných, než našich úst. Bohužel, dvojka není moc komunikativní ani sympatická, ti lidičky mi přijdou takoví namyšlení a moc decentní. Jen říkají, že byli v Utsjoki, na samém severu země a povídají něco o dopravě, mám pocit, že říkají že z Helsinek letí letadlem – aha, takže trošku jiná ekonomická kategorie, než my.

Vlézáme do vlaku, který je skoro prázdný, což je pohoda, protože nemáme místenku, tak doufáme, že nás nikdo během cesty do Helsinek nevyhodí. Češi se od nás separují, takže také ztrácíme chuť na kontakt, i když by jistě bylo si o čem povídat. Raději otvíráme pivo, abychom přehlušili další vlnu nostalgie, způsobenou tím, že v podvečerním slunci sledujeme, jak kolem nás nenávratně ubíhá nekonečný finský les…

SBOHEM, FINSKO!!!

Noc ve vlaku proběhla výborně. Taky je to zřejmě ta nejpříjemnější ze tří procestovaných nocí, než staneme v Praze, neboť finské vlaky jsou o mnoho pohodlnější, než estonské, lotyšské a české autobusy. Každý se můžeme natáhnout na vlastní sedačce a pod hlavu si dát měkké odepínací polštářky. Až do Tampere je vlak skoro prázdný a tichý, takže se dá výborně spát. V Tampere, jak je zřejmě ve Finsku normální, však nastupuje spousta podnapilé a hlučící mládeže. Skončila ja-

kási party, pařiči se vrací do Helsinek. Hned je tady hluk, hned se začíná vlak špinit ubrousky a kelímky od piva. Ale nevadí, Helsinki už jsou na dosah ruky. U Riihimäki je na trati nějaký problém, protože skoro hodinu stojíme z neznámých příčin na místě. Nám to nevadí, máme značnou časovou rezervu, neb naše „Janinka", vznášedlo do Tallinnu, odjíždí až v deset hodin. Na osmou, se čtyřicetiminutovým zpožděním, přirážíme do sobotního helsinského rána. Je příjemné počasí, ani zima, ani teplo, městem provívá svěží větřík. Procházíme městem, přes zelení oplývající Severní Esplanade, kde pozorujeme v plné práci mladé chlapíky, uklízející park – že by kamarádi Anttiho – zahradníka? Dost dobře možná, Helsinki jsou při vší úctě stejně jen velkou vesnicí. Všímáme si, že v jednom obchodě mají Sámi šamanské bubínky, podobné tomu, co třímám v tašce, ovšem ceny jsou skoro dvojnásobné, než na Inari.

Na Makasiini terminálu, odkud odjíždí Janinka, jsme s předstihem, takže se můžeme na WC omýt a převléknout do posledních čistých věcí a utratit poslední finské marky za kávu. Registrujeme naše zpáteční loděnky-jízdenky a procházíme celnicí, kde nejsou žádné problémy, poté, co celníkovi říkáme, že jsme tři týdny vandrovali Laponskem, u nástupiště na Janinku se už zase houfují Finové s pojízdnými vozíky, na které v Tallinnu naloží levné finské pivo a pohasí si to zpátky. Snažíme se být veselí a komunikativní, je v tom však trochu křeč. Uzavírá se velká finská cesta, cesta, která přinesla tisíce vynikajících zážitků a žádný problém. Cesta, která se povedla na dvě stě procent, která nám ukázala v plné nahotě nádheru divoké severofinské přírody, která nás příjemně seznámila s dobrým brachem jménem Finský les. Odjíždíme zamilovaní po uši do kůry stromů, vůně vřesovišť, milých úsměvů dobrých obyvatel lesní a močální země finské, čistých jezer a potoků, zaláskovaní na život a na smrt do modrého nebe, hučení vodopádů, větru kvílícího tundrou a větví pokroucených borovic a břízek… Poslední krok po pevné finské půdě, poslední pohled na vlající zástavu země Suomi. V tom okamžiku se neubráníme hlubokému pohnutí, vhánějícímu slzy do očí, v té jediné vteřině se za očima promítne zase pohled na vodní oka jezer z Valtavaary, strmý svah „Kontíku", řev Myllykoski, písečné břehy Oulanky, dešťové peklo na Savině. Vidím zase živě před sebou vševědoucí úsměv Jankovičáře i veselou tvář Anttiho. Znovu stoupám po svazích Kiilopää, přecházím lávku na divukrásném Tuiskukuru, saunuji se pod duhovým nebem na Luirojärvi, opět bloudím před Rautalampi, míjím rozervané břehy Inarijärvi a rozeznívám zvon pielpajärvského kostela, dávám si poslední lok zteplalého pivka s opilými Sámy a … konec, pryč a pryč je všechno…

Heslo? Jedině návrat zpátky! Už teď, na vratké palubě Janinky vím, že udělám všechno pro to, abych opět pohladil sobí lebku na Suomun Ruoktu, abych se vnořil do nekonečné divočiny lesotundry v Lemmenjoki a vydal se divukrásnou strží řeky Kevo… Už jen chvilku, jen nějakých 400 krátkých dní, a jsem zase u tebe, milé Finsko! Zase spolu doufám prožijeme to úchvatné dobrodružství, když mě přijmeš do své měkké a voňavé náruče, finský lese!!!

FINSKÉ NÁRODNÍ PARKY

Kapitola je zpracována ze zdrojů Metsähallitusu. Díky!

MAPA NÁRODNÍCH PARKŮ

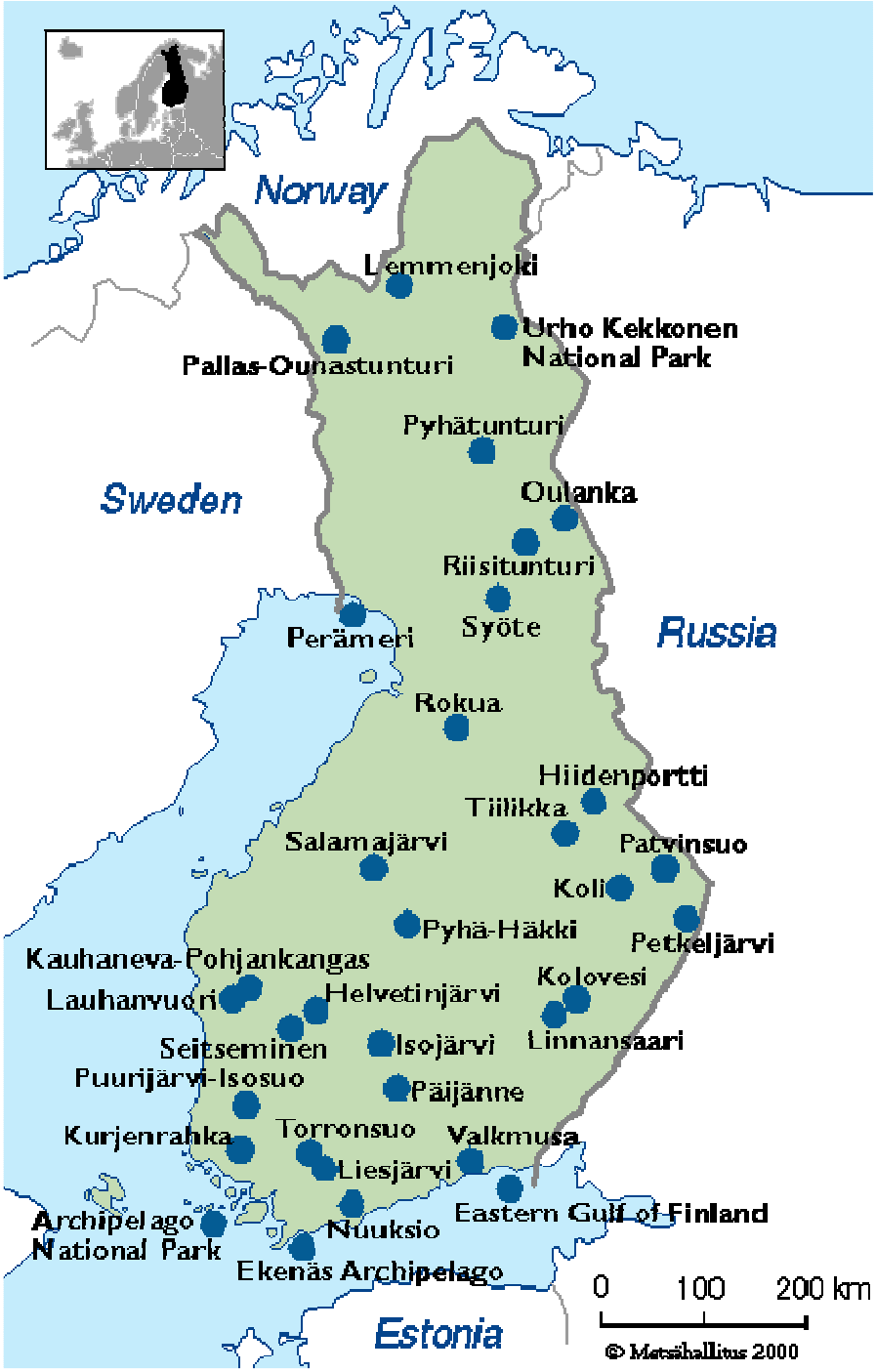

INFORMACE O NÁRODNÍCH PARCÍCH

Ve Finsku slouží k ochraně přírody celkem 33 národních parků a 19 přísných přírodních rezervací. Krom toho jsou pro náročné trekkování určeny státem vlastněné „oblasti divočiny", jichž je ve Finsku, resp. v Laponsku celkem 12.

Zmíním jen základní informace, neboť, pokud máte přístup na internet, vše potřebné naleznete i v angličtině na výborném serveru organizace Metsähallitus www.metsa.fi.

Metsähallitus spravuje 30 parků, sesterská organizace Metla (Institut pro výzkum finských lesů) má „pod palcem" tři parky – Koli, Ounas-Pallastunturi a Pyhätunturi.

Celková rozloha národních parků Finska činí 7 770 km^2.

„Důležitou rolí národních parků je nabídka příležitostí pro rekreaci, trekkování a další aktivity návštěvníka ve volné přírodě. Je třeba dodržovat základní pravidla pobytu v parku, ale jinak je návštěvníkovi poskytnuta velká míra svobody. Není nutno se držet značených stezek (pokud není stanoveno jinak), lze sbírat plody a houby, pokud má park „divokou zónu", je v ní možno kdekoli tábořit, rozdělávat oheň a rybařit. „Divoké zóny" mají však jen velké národní parky na severu.

V mnoha parcích jsou k dispozici naučné stezky a infotabule. Nacházejí se zde tábořiště s ohništi a většinou i volné otevřené útulny, někde i zamčené sruby k pronajmutí." (Metsähallitus)

Parky dle abecedního pořádku, základní informace:

1. Archipelag Finského zálivu (Saaristomeri)

Národní park o rozloze 220 km^2 se nachází v krajích Dragsfjärd, Nauvo, Korppoo a Houtskari. Jedná se o chráněnou část souostroví na jihozápadě Finska, ve Finském zálivu při Turku. Založen v r. 1983. Zahrnuje okolo 1000 ostrovů a šérových ostrůvků, buďto holých, nebo porostlých borovým lesem. Během hnízdící sezóny ptáků je většina parku nepřístupná. V oblasti žije jen kolem 250 lidí. Jižní hranicí parku je volné moře za ostrovem Utö, jež do dějin vešel jako nejbližší pevná zem od místa, kde ztroskotal trajekt Estonia.

Přístup: možný jen po vlastních lodích, či na organizovaných lodních exkurzích do oblasti parku. Lodní pravidelné linky do Archipelagu (mimo park) odjíždějí z Kasnäs, Verkan a Pärnäinenu.

Služby: Infocentrum Sinsimpukk v Kasnäs, infotabule v Höglandu a Yxkäru, též v Berghamnu a Konungskäru. Infocentrum organizuje lodní jednodenní výlety do parku.

Mapy: 1:100 000 Archipelago See (Saaristomeri), regionální mořské mapy, pokud používáte vlastní loď.

2. Eastern Gulf (Itäs Suomenlahti)

Leží v krajích Pyhtää, Kotka, Vehkalahti a Virolahti na samém východním okraji Finského zálivu, při hranicích s Ruskem. Zabírá pouhých 5 km^2 a zahrnuje okolo stovky malých ostrůvků, ležících asi 60km od pevniny. Jedná se o neobydlenou oblast. Většina ostrůvků je skalnatá a bezlesá (šéry), typická pro jižní pobřeží Finska. Ostrůvky jsou pozůstatek modulace ledovci při ústupu ledové doby. Flora je chudá, ze stromů zde najdeme pouze skotskou borovici, jinak je četný sobí lišejník a mořské traviny. Souostroví je domovem velkého počtu mořských ptáků, jde i o místo, kde se páří tuleni.

Přístup: Pravidelná lodní linka z Haminy do Ulko-Tammio, jež jezdí v létě. Další loď jede z Kotky na obydlené ostrovy Haapasaari a Kaunissaari poblíž chráněných ostrovů. Do Kotky jede několikrát denně autobus z Helsinek, či vlak z Kouvoly.

Služby: Infocentrum v Haapasaarské škole. Malý přístav v Ulko-Tammio (patří již do oblasti parku), kde je kemp a ptačí observatoř. Kempování je povoleno na Mustaviiri, Kilpisaari, Lanskeru a Suur-Piisi.

Mapy: Miniarchy mořských oblastí 1:50 000 serie A.

3. Ekenäský archipelag (Tammisaaren saaristo)

Zabírá 39 km^2 v samostatném kraji Tammisaari. Leží v západní části ostrovního labyrintu provincie Uusimaa, zahrnuje velký ostrov Älgö a větší počet malých šérů. Älgö je pokryt jehličnatým lesem, údolními bažinami a jsou zde tři malá sladkovodní jezírka. Název ostrova značí Losí ostrov, a opravdu zde žijí losi. Ostrovem prochází naučná stezka. Jižně od Älgö se nachází ostrovní labyrint. Žije zde mnoho druhů mořského ptactva.

Přístup: V létě lodí na Älgö, též možno objednat vodní taxi.

Služby: Návštěvnické centrum v bývalém rybářském domě na jižním břehu Älgö, kde je i kemp, jež je též na ostrovech Modermagan a Fladalandet. Na Modermaganu je též naučná stezka.

Mapy: Mořské mapy serie B, topograf. mapy 2013/02,/03 a /05.

4. Helvetinjärvi

Park o rozloze 30km^2 leží v kraji Ruovesi poblíž města Virrat. Park chrání pralesní ekosystém s hlubokými stržemi, příkrými skalami nad jezery v rozervané krajině. Park je oblíben pro svou členitost a divokost. Rostou zde borové a smrkové lesy, v dolinách jsou jezera a bažiny. Na Helvetinkolu je otevřená chata od roku 1920. Dobré místo pro plavání a kempování je na březích Helvetinjärvi.

Přístup: Neexistuje přístup veřejnou dopravou. Autem lze dosáhnout blízkosti hranic parku ze silnice Kuru-Virrat(335), či Tampere-Ruovesi-Virrat(66). Park leží 10km od silnice.

Služby: Parkem vede 40km značených cest, včetně Pirkaské stezky. Je zde 6 tábořišť a tři infotabule. Dvě chaty k pronajmutí a jedna denní chata (Helvetinkolu).

Mapy: 1:30 000 Helvetinjärvi, top.mapy 1:20 000 č. 2213/08, /09, /11, /12

5. Hiidenportti

Park o rozloze 44km^2 leží v kraji Sotkamo. Park chrání jižní část Kajanské divočiny v oblasti rašelinišť a hustých lesů. Lesy jsou převážně borové, v údolích roste smrk a jedle. Nejkrásnější lesy leží na úbočích Urpovaary. Rašeliniště jsou pokryta borovým lesem, jsou zde ovšem i otevřené aapa bažiny. Rostou zde náročné byliny, milující vlhko. Nejznámějším místem je Hiidenportské údolí (Ďáblova brána), strž s příkrými skalami. Žijí zde medvědi, lišky a bobři. V parku leží osada Kovasinvaara.

Přístup: Neexistuje veřejná doprava. Autem ze silnice 76 (Kajaani-Kuhmo) po vedlejší cestě č.9005 k Palolampi (návštěvní centrum), odsud je k Ďáblově bráně 1km chůze.

Služby: Park protíná UKK trasa (celofinská tisícikilometrová značená trasa) z Urpovaary na Hiidenportti. V Palolampi je infocentrum, tábořiště a kiosek. Celkem parkem vede 30km značených cest, většinou vedených po povalových hatích. Pět tábořišť.

Mapy: Top.mapa č. 4322/08, /11 a /12, 1:20 000

6. Isojärvi

Park o rozloze 19km^2 leží v kraji Kuhmoinen, západně od jezera Päijäne, na jihu provincie Střední Finsko. Park vede po fjordovém pobřeží jezera Isojärvi- je zde suchý skalnatý povrch, jen minimum bažin. Nejznámějšími místy v parku je Koňský esker (Hevosharju) a okolní údolí při potocích, kde je velmi bujná vege-

tace. Fauně vévodí bobři. V parku můžeme najít původní architektonické památky v podobě dřevěných staveb farmy z roku 1800. Park je ideální pro jednodenní výlety. Z Herettského návštěvního centra vede značená cesta.

Přístup: Silnice Kuhmoinen-Länkipohja (329) k Herretskému infocentru. Tato silnice je odbočkou z hlavní komunikace Tampere-Jyväskylä (9), či z Lahti (E4). Autobusová doprava do Länkipohja z Tampere a Jyväskylä, do Kuhmo z Helsinek, Lahti a Jyväskylä.

Služby: Rekonstruované infocentrum v Heretty, infotabule. Přibližně 12km značených cest, čtyři naučné stezky. 4 tábořiště, v Lortikka chata k pronajmutí.

Mapy: Top.mapy 2144/02 a /05

7. Kauhaneva-Pohjankangas

Rozloha parku je 33km^2 v kraji Kauhajoki a Karvia. Park chrání převážně rozlehlá vřesoviště a řetězec eskerů, vedoucích skrz ně. Jedná se o největší rašeliništní komplex v Jižní Ostrobothnii. Rostou zde močální borovice s pokroucenými větvemi, jež udávají krajinný ráz. Na rašeliništích je labyrint jezírek a ples, plněných dešťovou vodou. Rašeliniště jsou porostlá hnědým mechem a na jihu přecházejí v otevřené aapy. Na bažinách sídlí vodní ptactvo. Na vyvýšených suchých eskerech je borový les. Stará Kyrönská stezka vede po těchto krásných eskerových hřbetech. Park je nevhodný pro větší skupiny návštěvníků, jež by zde mohli poškodit přírodu.

Přístup: Hranic parku lze dosáhnout ze silnice Tampere-Parkano (3), odbočit na silnici 670 do Kauhajoki až k letní cestě Kyrökangas.

Služby: Kyröská stezka protíná park. Stezka vede po hatích kolem jezírka Kauhalampi. Tábořiště na eskeru Eliharju. Infotabule na Eliharju a severním břehu Kauhalampi.

Mapy: Top.mapy 1234/10 a /11.

8. Koli

Park ležící v karelském kraji Lieksa o rozloze 11km^2 (plánováno rozšíření na cca 25km^2). Prostírá se na západním břehu jezera Pielinen v Severní Karélii. Chrání divokou a členitou krajinu při jezeře a staré pralesy, pokrývající okolní vrcholky. Jádro parku je tvořeno horami Ipatti, Ukko-Koli a Mäkrä, které se tyčí nad jezerem do relativní výšky až 350 metrů. Do parku patří i pobřeží, řetěz ostrovů, které jsou původně zaplaveným eskerem. Skalnaté břehy, ostrovy pokryté borovými lesy, šťavnaté louky a údolí plné březových houštin činí z parku vítanou příležitost k objevování krás Karélie.

Park je ideální pro jednodenní výlety. Stezky spojují nejkrásnější vyhlídky na jezero s labyrintem ostrovů. Po jezeře se dají podnikat výlety na kánoích.

Přístup: Odbočkou č.504 z hlavní silnice Joensuu-Kajaani (18) k osadě Koli, poté na Ylä-Koli a k hranicím národního parku. Autobusy jezdí z Joensuu do Koli a Kolinportti (14 km od parku). Z Lieksa, Joensuu a Nurmesu jezdí do parku parníky (z Lieksa trajekt, jež může přepravovat auta). Vlak jezdí z Joensuu do Lieksa a Nurmes.

Služby: Přibližně 50km značených stezek. Stezka UKK vede směrem Kajaani. Asi 20km běžeckých tras. Infotabule u hotelu v Koli a v Kolinportti. V Koli je kemp.

Mapy: Top.mapy 1:20 000 č. 4313/08, /09, /10, /11, /12. Mapa 1:200 000 Pohjois-Karjala (Severní Karélie). Mapa Kolských stezek 1:20 000.

9. Kolovesi

Park Kolovesi, velký 23km^2 leží v krajích Enonkoski, Savonranta a Heinävesi v jezerní provincii Savo. Chrání přírodní ekosystém jezerního systému Saimaa, sladkovodní tuleně ze Saimaa a lesní ekosystémy jihovýchodního Finska. Park je převážně vodní, včetně ostrovů Vaajasalo a Mäntysalo. Rozervané scenérie jezera jsou výsledkem ledovcové doby. Dominují mu příkré skály a přírodní vodní kanály. Největší specialitou oblasti je výskyt ojedinělých sladkovodních tuleňů, kteří se ve vývoji přizpůsobili životu v uzavřeném jezerním systému. V lesích žijí losi a vlci. Nad skalnatými břehy jsou stinné louky a rašeliniště. Rostou zde borovice a břízy, včetně močálních druhů. Vyskytují se zde ojedinělé houby, parazitující na uschlých stromech, jezero je domovem vodním ptákům. Park je vhodný pro vodní sporty.

Přístup: Do parku není zavedena žádná veřejná doprava, jeho většina je dosažitelná jen po vodě. Výlety lodí musí být bukovány dopředu. Bez lodí lze objevovat pevninskou část, kudy vede naučná stezka. Autobusy jezdí ze Savonlinny do Heinävesi (vystoupit v Selkälahti). Vlaky jezdí z Turku a Joensuu do Heinävesi.

Služby: 3kilometrová naučná stezka seznamuje návštěvníky s lesním pobřežním ekosystémem. Jsou na ní dva maličké kempy s ohništi. Rybářské povolenky prodává místní rybářský svaz.

Mapy: Top.mapy: 4212/05, /06 a 08.

10. Kurjenrahka

Park o rozloze 25km^2 se nachází v krajích Turku a Yläne na jihozápadě země. Jedná se o největší chráněné rašeliniště v provincii Západní Finsko. Dvě třetiny parku zaujímá rozlehlé rašeliniště, zbytek tvoří les a otevřené vodní plochy. Park má tři oddělené části (Lammenrahka, Vajosuo a Laidassuo-Pukkipalo). Z bažin vystupují ojediněle zalesněné pahorky, či eskery. Západní část (Pukkipalo) je otevřenou neprůchodnou bažinou. Život v parku je typicky močální. Žijí zde například jeřábi a další vodní druhy, jinde vzácné. Vyskytuje se zde též vzácný hmyz a houby, libující si ve vlhkém prostředí.

Přístup: Po silnici Turku-Yläne-Eura asi 20 km na sever. Autobusové spojení do Yläne.

Služby:Parkoviště a kiosek při silnici na Yläne, kde je dovoleno tábořit. Stezky začínají u Kuhankuono a vedou po hatích vybranými částmi rašeliniště. Jsou zde ohniště. Při silnici jsou infotabule.

Mapa: Kurjenrahka kansallispuisto 1:50 000

11. Lauhanvuori

Park, nacházející se v Západním Finsku v krajích Isojoki a Kauhajoki, má rozlohu 36 km^2. Chrání neobvyklou geologickou strukturu a floru v oblasti nejvyšší pahorkatiny západního Finska. Morénami pokrytý vrchol Lauhanvuori (231m) převyšuje o 100 m okolní krajinu. Morény tvoří obrovský ostrov bez jakékoli vegetace. Okolo, na svazích kopce, jsou borové lesy se spoustou sobích lišejníků. Lesy protékají průzračné potoky, obrostlé bujnou vegetací. Park je vhodný pro jednodenní výlety a kempování.

Přístup: Autobusy z Tampere, Pori a Seinäjoki jezdí do Kauhajoki a Honkajoki (silnice 669). Na požádání vám zastaví na Muurahainen, odkud je to po stezce 5km k hranicím parku.

Služby: Observatoř na Lauhanvuori, kde je i letní kiosek. Naučná stezka po moréně dlouhá 2,6km, též začíná na vrcholku. Na parkovišti dole je infotabule. Celkem se zde nachází 10km značených tras, tři kempoviště, přístřešek a chata k pronajmutí.

Mapy: Top.mapy 1:20 000 č.1233/06, /09, 1234/04 a /07.

12. Lemmenjoki

Největší a nejdivočejší finský národní park leží v severním Laponsku, v krajích Inari a Kittilä a zabírá neuvěřitelných 2855km^2. Je to jedna z nejrozlehlejších divokých, převážně zalesněných oblastí bez cest a lidského osídlení v celé Evropě, navíc přímo sousedí s podobně rozlehlým, nedostupným parkem Øvre Anárjohka v norském Sámieatnanu! Krom cíle ochrany laponské přírody je velmi důležitým cílem vytvoření parku umožnění náročného mnohadenního trekkování a zachování tradičního kočovného sobařství místních obyvatel, Sámů.

Scenérie parku jsou charakterizovány velikými řekami, pralesy, fjeldovými pohořími a rašeliništi. Centrální části parku dominuje přes 70km dlouhý vodní tok Lemmenjoki, jež obklopují 600 metrová fjeldová pohoří Maarestatunturi a Viipustunturi. Severní část parku pokrývají rozlehlé březové pralesy, z nichž vystupují vrcholky fjeldů, bezlesé na svých vrcholcích. V údolí Lemmenjoki rostou borovice v úzkém pásu nížin. Severní hranice rozšíření smrku tečuje nejjižnější partie parku. Divoký charakter parku potvrzuje stabilní populace medvědů, rosomáků a zlatých orlů.

Doporučený startovní bod pro poznávání oblasti je sámská osada Njurgulahti, na severovýchodní hranici parku při řece Lemmenjoki. Zde začíná populární trekková značená stezka podél řeky s okruhem v zlatokopecké horské oblasti (asi 60km dlouhá). Další populární destinací je shromaždiště sobů Salivaara v jižní části parku. Obě tyto části jsou turisticky dobře dostupné, na značených stezkách jsou otevřené útulny, tábořiště a ohniště. Ovšem největší část parku (90% rozlohy) tvoří tzv. divoká zóna, kterou nevedou vůbec žádné stezky, krom sobích stezek, jež se z ničeho nic objevují a mizí. Divoká zóna je extrémně odlehlá a vhodná pro zkušené trekkery, jež zvládají mnohodenní náročné pochody. i v divoké zóně je několik útulen; tábořit, rybařit a rozdělávat oheň je povoleno kdekoli. Trekkovat lze bez konce po celé týdny. Dá se navštívit třeba horstvo Látnjoaivi, povodí řeky Vaskojoki či strmý řetězec hor Stuorrabogoaivi (vše v severní části), či okolí sámské sii´dy Lisma, rašeliniště Repokaira či aapakomplex Naaskama (vše v jižní části). Nejzajímavější je povodí řeky Ravadasjoki s divokými peřejemi a vodopády. Po řece Lemmenjoki jezdí drahá lodní doprava. Z holých vrcholků se nabízejí dalekosáhlé rozhledy po pusté laponské krajině

Přístup: Autobusové spojení z Inari do Njurgulahti, občas až do Lismy. Jižní část je dostupná pouze autem po silnici Inari-Kittilä (Salivaara).

Služby: V Njurgulahti je malé informační centrum, kde jsou výstavy, prodejna trekkových potřeb a odjezdové stanoviště lodí po řece. Centrum je otevřeno v době, kdy v oblasti neleží sníh (květen-říjen). Značené cesty na Kultasatamu (20km) a Joenkieli (9km), z Repojoki na Salivaaru (6 km). Infotabule je v Kultala-Morgamoja. V parku je 10 oficiálních útulen plus bývalé hraniční sruby. Asi tři otevřené sauny. Ve vyhlášené divoké oblasti neplatí striktní pravidla pro národní parky.

Mapa: 1:100 000 Lemmenjoki

13. Liesjärvi

Maličký národní park o rozloze 7km^2 v kraji Tammela chrání část vyhlášené Tammelské vysočiny. Park se nachází ve velmi divoké a rozervané oblasti, poznamenané leda zemědělstvím v dávno minulých stoletích. Krajinu tvoří pobřeží jezera a dvou menších bažinných ok. Pobřeží tvoří 31 zalesněných kilometrů. Mezi močály prochází Kyynänharju esker s písečnými plážemi, jež odděluje dvě jezera. Povrch pokrývají jehličnaté lesy a zakrslé formy močálních stromů, z nichž dominuje smrk.

Přístup: Vstup do parku je možný z křižovatky silnice č.2 Helsinki-Pori u Kirkkolampi (24km od Karkkily). Z Helsinek a Pori sem jezdí autobus. 3 km odsud v Salkolanjärvi je restaurace a motel.

Služby: Park je vhodný pro jednodenní výlety. Značená stezka, informační přístřešek v Korteniemi. Písečné pláže eskeru vhodné ke koupání. 1 km odsud kemp Savilahti.

Mapy: Top. 2024/09, /11, /12.

14. Linnansaari

Park o rozloze 36 km^2 leží v krajích Rantasalmi, Savonlinna a Kangaslampi. Rozkládá se na jezeře Haukivesi, jež je částí jezerního systému Saimaa. Představuje asi nejlépe Finsko jako zemi jezer. V parku se nalézá labyrint ostrovů i otevřená souostroví. Počet ostrovů v oblasti se pohybuje kolem 130. Do rozlohy parku se počítají jen ostrovy, ne vodní plochy. Park představuje specifika jezerní oblasti Finska, mezi nejvýznamnější patří populace sladkovodního tuleně. Břehy jsou skalnaté, porostlé borovými lesy. Některé ostrůvky jsou jen nakupeninami ledovcových balvanů, což činí krajinu poněkud bizarní. Lišejníky na suchých skalách jsou střídány bujnými lesy a rašeliništi, vyprahlá skaliska kontrastují se stinnými zamokřenými dolinami či loukami. Na území parku je možno vidět středověký systém klučení lesů a vypalování, což je jako relikt středověku povoleno, ba přímo chráněno jako ukázka původního života, jež přetrval do současnosti.

Přístup: Ze silnice č.14 Savonlinna-Parkumäki odbočit po vedlejší cestě č.464 do Rantasalmi. Do Rantasalmi jezdí autobusy Savonlinna-Pieksämäki. Z Rantasalmi – Mustalahti a Oravi jezdí v létě linkové lodní spoje. Lze si i najmout čluny v Oravi.

Služby: Na hlavním ostrově jsou značené stezky (celkem 12,5km) a naučná dvoukilometrová stezka. V Sammakoniemi je kemp a půjčovna lodí. Otevřeno 15.5. – 31.8. Na území parku je ještě 15 dalších kempovišť. Návštěvnické centrum je v Rantasalmi a nazývá se Järviluonnonkeskus (Přírodní středisko jezerní oblasti)

Mapy: 1:20 000 Linnansaari, k dostání u Metsähallitus či v návštěvnickém centru.

15. Nuuksio

Park o rozloze 17km^2 se nachází ze všech chráněných oblastí nejblíže k Helsinkám, leží v kraji Vihti a Espoo. Zahrnuje nejzápadnější kout rozlehlé jezerní oblasti, zasahující do provincie Uusimaa. Jedná se o mozaiku jehličnatých lesních komplexů, otevřených vyhlídek, bažinných jezírek s rašelinnou vodou a průzračných jezer umístěných v puklinách žulových skal. Celá tahle bizarní krajina, natěsnaná na malé rozloze v dosti osídlené oblasti, vznikla díky formující činnosti ustupujících ledovců. Skály se zde klenou až 110 metrů nad mořskou hladinu (tj. 100 m nad okolní krajinu, ležící těsně při pobřeží). Svahy skal jsou příkré, porostlé lišejníky. Světlé borové a smrkové lesy prudce kontrastují se stinnými, ponurými a vlhkými roklemi na úpatí černých skal, vyrůstajících kolmo

z vody. V oblasti je 25 jezer včetně menších bažinných ok. Potoky zde tvoří úchvatné vodopády.

Přístup: Není možné se dostat až na hranice parku veřejnou dopravou. Elektrovlaky E, L, S a U z Helsinek do Leppävaary v Espoo. Odsud busem 85, jež jede do Siikaniemi nebo Siikaranta. Vystoupit v Nuuksionpää. Odsud k hranicím parku pěšky po značené stezce.

Služby: značené stezky provádějí návštěvníka po celém parku, okolo jezer a přes vrcholy skal. V Nuuksionpää začíná čtyřkilometrový značený okruh-naučná stezka. Dvě tábořiště, dvě chaty k pronajmutí.

Mapa: 1:25 000 Nuuksio-Luukkaa

16. Oulanka

Zřejmě nejpopulárnější finský národní park se nachází v krajích Kuusamo a Salla na rozhraní severovýchodní Karélie a jižního Laponska. Park má rozlohu 270 km^2. Za ruskými hranicemi přechází v NP Paanajärvi, jež byl v Rusku založen v roce 1992. Severní výběžek Oulanky přiléhá k severnímu polárnímu kruhu. Předmětem ochrany je bohatost reliéfů i rozšíření vegetace a fauny, jež zde požívá velkých specifik. Mnohé živočišné i rostlinné druhy zde mají své severní, jižní či západní hranice rozšíření (žije zde několik typicky sibiřských rostlinných druhů včetně bažinných sibiřských orchidejí). Tento fakt souvisí s velkou členitostí a rozmanitostí oblasti, umožňující vznik mnoha odlišných biotopů. Část parku je ponechána už více než 100 let v nedotčeném stavu. Oulanka je oblastí velkých a divokých řek (Oulankajoki s přítoky), jež tečou na SV do Bílého moře. Údolí řek jsou hluboko zahryzlá do skalnatých stěn, tvořících úchvatné kaňony a vodopády (Jyrävä, Myllykoski, Taivalköngäs, Kiutaköngäs). Na severu parku jsou rozlehlé aapa-bažiny, člověkem těžko průchodné, jež jsou domovem vodních ptáků, včetně laponských labutí. V Oulance mj. žijí i medvědi. Zajímavým specifikem jsou i přiříční louky na řece Oulanka.

Na jihu k parku téměř přiléhá přírodní horská rezervace Valtavaara-Konttainen s rozervaným reliéfem tundrových vrchů, z nichž jsou velkolepé rozhledy na jezerní krajinu hluboko dole. Rezervaci s Oulankou spojuje 90km dlouhá Medvědí stezka (Karhunkierros), 64km leží v areálu parku. Bažinatou oblast na severu lze projít po stezce Keroharju, vedoucí po eskeru. Uvnitř parku se nachází přírodovědná stanice University Oulu.

Přístup: Silnice č.5 Kuusamo-Salla, (Ruka, Hautajärvi), či odbočky z ní do Juumy či na Kiutaköngäs (Käylä – Liikasenvaara, č. 8693). Autobusy z Kuusama do Ruky, Hautajärvi či na parkoviště 5km západně od Ristikallia. V létě jezdí busy i do Juumy (východisko jižní části parku) a na Kiutaköngäs (střed parku, kudy prochází Liikasenvaarská silnice).

Služby: Medvědí stezka (90km) začíná v Ruce, prochází přes Valtavaaru, za Juumou ústí do parku. Končí v Hautajärvi či na Ristikallském parkovišti. Kromě ní je v parku ještě značená Malá medvědí stezka (9km, oblast Myllykoski a Jyrävä) a stezka Keroharju (14km). Okolo 10 otevřených chat, 32 tábořišť. Návštěvnická centra s výborným vybavením a výstavami v Kiutaköngäs a Hautajärvi.

Mapa: 1:50 000 Rukatunturi-Oulanka

17. Ounas-Pallastunturi

Rozlehlý, 500 km^2 velký národní park se nachází v západním Laponsku v krajích Enontekiö, Kittilä a Muonio. Předmětem ochrany je skvělý řetězec tundrových hor Ounas a Pallas a ekosystémy, ležící na hranici výskytu stromů. Dalším ob-

jektem ochrany je čistota vod a vzduchu, jež zde je ve Finsku dlouhodobě nejkvalitnější, jak dokazují dlouhodobá měření. Nejkrásnějším lákadlem pro návštěvníky je pohoří, jehož pompézní, bezlesé okrouhlé vrcholky se zvedají do výšky 830 metrů nad mořem, což je přes 500 metrů nad okolní krajinou! Mnoho druhů zde má svou severní a jižní hranici výskytu. Hranice rozšíření smrku prochází napříč pohořím, mezi vrchy Outtakka a Pallastunturi. Po obou stranách horstev se rozprostírají rozsáhlá rašeliniště se specifickým životem. Původní louky skýtají obyvatelům oblasti seno jako pastvu pro soby. Seno se kosí ručně, stejně jak před stovkami let. Oblast je domovem kočovných sobařů, jež zde následují po staletí svá sobí stáda. Na svazích pohoří se nacházejí značkovací ohrady. Park je velmi vhodný pro dlouhé, namáhavé horské túry, včetně běžkařských trekků v zimě. Lze zde samozřejmě podnikat i jednodenní výlety, či výstupy na jednotlivé hory pohoří.

Spojení: Jižní konec parku leží pod vrcholem Pallastunturi, jež je z celého horstva nejvyšší (827m). Sem se dá dostat i veřejnou dopravou po cca 15km dlouhé odbočce z hlavní silnice Enontekiö-Muonio-Rovaniemi (č.79). Severní část parku je přístupná přímo z Hetty (Enontekiö), kde začíná značená stezka. Je třeba využít přívozu přes jezero, na jehož druhém konci se začínají zdvihat první vrcholy pohoří Ounastunturi. Autobusy do Pallastunturi i Enontekiö jezdí z Rovaniemi, či z norského Kautokeina.

Služby: Návštěvnická centra jsou v Pallastunturi a Hettě. Centra jsou výborně vybavená, včetně videoprogramů, prodejen trekkových potřeb a výstav s tématikou fjeldů, sobaření apod. Dají se zde i vyzvednout klíče od pronajímatelných chat. Parkem prochází na 260 km značených trekkerských a běžkařských tras. Nejznámější je hřebenovka Pallas-Hetta (55km), spojující všechny vrcholky řetězce. Na ní jsou 3 otevřené chaty. Ze stezky odbočují další trekkové cesty, na nichž jsou další chaty (celkem 8). Stanování je vzhledem k fjeldovému charakteru parku (nebezpečí eroze) povoleno jen při útulnách a tábořištích.

Mapa: 1:50 000 Hetta-Outtakka, 1:50 000 Pallas-Olos

18. Patvinsuo

100 km^2 velký park se nachází v severokarelských krajích Lieksa a Liomantsi. Jak již koncovka „suo" v názvu naznačuje, jedná se o území, chránící rozsáhlý ekosystém bažin a rašelinišť. Patří do komplexu Severokarelské biosférické rezervace. Park leží na hraniční linii mezi jihofinskými zalesněnými močály a otevřenými aapa-komplexy Severního Finska. Místní močály patří k nejvyhlášenějším ve Finsku pro síť eskerů, množství jezírek a pásy otevřené rašeliny. Oba zmiňované ekosystémy mají řadu odlišností a specifik. Potemnělé jezero Suomunjärvi leží ve středu oblasti, mezi eskery a morénovými valy, vytvořenými dobou ledovou. Jezero je cílem trekkerů, jež se mohou pohybovat úchvatnou rovinatou krajinou bažin, zahalených mlhou, po haťových povalech. Nejznámější trasou je okružní 15km stezka kolem Suomunjärvi. Maskotem parku je hnědý medvěd, jež může být na stezkách nečekaným společníkem. Žijí zde rovněž bobři, laponské labutě a další vodní ptactvo. Červenec je nevhodný pro návštěvu vinou velkého množství moskytů.

Přístup: Autobusové spojení mezi Joensuu, Kitsi a Kivilahti, z kterýchž je 15km pěším výletem k hranicím parku. Pro cestovatele s autem je odbočka na Kivilahti-Kitsi silnici (5202) až na konečnou křižovatku. Tato silnice je dosažitelná z hlavní cesty č.73 z Joensuu (516 v Eno, pak 520 a konečně 5202).

Služby: Parkem prochází část Severokarelské turistické stezky (90km) a část Lieksské Medvědí stezky (120km), jež se spojují u Suomunjärvi. Dále je zde dalších 55 km značených tras. 2 přístřešky, 9 ohnišť a 6 tábořišť. V horním patře informačního střediska v Suomu může přespat v základním vybavení až 10 lidí. Naučné stezky v biotopu lesů, bažin a eskerů.

Mapy: Top.redukované mapy 1:50 000 č.4333 1, 4333 2.

19. Perämeri

Přímořský park při samém nejsevernějším pobřeží Botnického zálivu, ležící v krajích Kemi a Tornio zabírá 157 km^2. Chrání neobyčejné souostroví postglaciální krajiny mezi jiholaponskými přístavy Kemi a Tornio. V parku můžeme nalézt živočišstvo a rostlinstvo, žijící ve specifických podmínkách brakických vod. Otevřené mělké moře severní Bothnie je pokryto množstvím nízkých šérových ostrůvků, morénových hradeb a valů se skalnatými břehy, rozrušenými větrem a vodou. Moře zde nikde není hlubší než 10 metrů, při odlivu z vody vyvstávají ponořené eskery. Vrcholky ostrovů jsou porostlé odolným jalovcem, nižší partie listnatými stromy, rostoucími roztroušeně na loukách, bičovaných větrem. Flora zahrnuje zajímavé endemické druhy, z fauny oblasti vévodí mořští ptáci. Oblast byla od nepaměti užívána jako základní rybářský tábor, jež ležel na ostrově Selkäsarvi. Tábor zde prokazatelně byl již od roku 1300, jak připomíná tzv. Biskupský kámen.

Přístup: Park je dosažitelný jen loďmi. Lodi jezdí z Tornia, jež je autobusem a vlakem přístupné ze Stockholmu i Helsinek.

Služby: žádné.

Mapy: Top. mapy 1:20 000 č. 2532 03, 06, 2541 01, 02 a 04

20. Petkeljärvi

Maličký, 6km^2 rozlehlý park se nachází v kraji Ilomantsi v Severní Karélii. Reprezentuje krajinu jezer, eskerů a lesních ekosystémů. Dvě třetiny parku tvoří vodní plocha. Voda v jezeře je tmavá, což způsobuje rašelinné podloží. Park je vhodný pro krátké výlety po eskerových stezkách. Smíšené lesy, bobří hráze, uzoučký esker, to vše tvoří zajímavou koláž tohoto území. Dá se využít vodní cesta z Ilomantsi na ruskou stranu hranice, do Tolvajärvi.

Přístup: Autobusové spojení Ilomantsi-Möhkö, odsud 6km po silničce na hranice parku. Autobusy jezdí do Ilomantsi z Joensuu. Z Ilomantsi jsou značky k parku. Autem: z hl. silnice č.74 před Ilomantsi odbočit na č.500 a poté na Möhkö po č.5004.

Služby: V parku jsou dvě okružní stezky (3,5 a 5km). Taitaiská stezka (22km) prochází parkem, končí v osadě Putkela. Naučná stezka 2,3km. Příležitosti ke kanoingu a výletech na člunech. V Petraniemi je malé návštěvnické centrum, kemp a kavárna.

Mapy: Top.mapy: 4243 06,09, 12.

21. Puurijärvi-Isosuo

Park o rozloze 23 km^2 leží v krajích Kokemäki a Huittinen. Zahrnuje rašeliniště v rozsáhlé močální zóně pobřežního Finska, kde leží mělké zarostlé jezero Puurijärvi. Území se rozprostírá kolem řeky Kokemäenjoki a jejích přítoků, kde jsou rašeliniště Isosuo, Korkeasuo, Aronsuo a Ronkansuo. Isosuo, největší z nich, má spoustu neprůchodných oblastí a jezírek. Otevřené centrální části močálů jsou řídce porostlé borovicí, okraje zase břízou. Jezero Puurijärvi, velké okolo 450 ha

je jedním z největších finských ptačích hnízdišť. Scenérie jezera se mění podle ročních období, v suchých obdobích se velké jezero mění na ostrovy vody ve vysychající rašelině. Kvůli citlivému přístupu k ptactvu se dá park navštívit jen s průvodcem, který organizuje jednodenní výlety.

Přístup: Městečka Huittinen a Kokemäki leží na hlavní silnici č.2 z Helsinek do Pori. Silnička 2481 vede na severní břeh jezera Puurijärvi, kudy vede velký esker mezi jezerem a Ronkasuo. Z vrcholu eskeru je výborný rozhled po širé podmáčené krajině.

Služby: Průvodce po eskerech – Kokemäki infocentrum. Další info: Metsähallitus – Oblast jižního pobřeží, Vantaa, Tikkurila, p.o. box 94 (Vernissakatu 4), FIN-01301 Vantaa, tel. (90)857 841

Mapy: Top.mapy: 2112 02 a 03

22. Pyhä-Häkki

Park o rozloze 12 km^2 leží v kraji Saarijärvi ve středním Finsku. V první řadě je to oblast nedotčených pralesů se stromy velmi vysokého věku. Jejich krása a divoký charakter území z něj dělá oblíbený cíl návštěvníků z celého Finska. Je to jeden z nejznámějších panenských lesů Finska, jež leží v lesnaté oblasti, která sama o sobě může návštěvníku z Jihu vyrazit dech svým pralesním charakterem. Borovice a jedle zde rostou přes 500 let, poté co padnou, pomalu předávají svou energii zemi, z níž bují mladé stromky. Lidské zásahy v oblasti nejsou známy ani z minulých století. Část území pokrývají bažiny a rašeliniště, porostlé borovicemi a rezavým mechem.

Oblast je vhodná pro jednodenní výlety, a to i v zimě. Během okružní stezky, jež je dobře značená, může návštěvník nasát náladu prastarého lesa a rašeliništních ekosystémů. Nejpůsobivější jsou pravděpodobně půltisícileté obří borovice na vrchu Masto.

Přístup: Po sinici č.13 z Jyväskylä, odbočit na č.651 z Viitasaari do Saarijärvi. Silnice prochází parkem. Autobusová doprava z Jyväskylä.

Služby: Informační srub při silnici z Viitasaari, u parkoviště. Přibližně 15 km značených tras, 6,5 km naučných stezek. Okolo jezera Kotajärvi prochází trasa UKK. U jezera je ohniště a místo na koupání. V parku není dovoleno přenocovat.

Mapa: Top.mapa 1:20 000 č. 2244 12

23. Pyhätunturi

Jiholaponský park, velký 43 km^2, chrání jedno z nejpůsobivějších tundrových pohoří v Laponsku. Svaté hory – Pyhätunturi jsou jasnou dominantou jinak rovinatého, zalesněného a močálního kraje jižního Laponska, jež se prostírá široko daleko. Pyhätunturi tvoří sedm vrcholků o nadmořské výšce přes 540 metrů (Noitatunturi-Šamanova hora), jež se zničeho nic zvedají z krajiny 300 metrů do výšky. Jednotlivá pohoří oddělují hluboké rokle. Pohoří, jak název napovídá, byly centrem dřívějších šamanských obřadů starých Sámů. Nyní slouží jednak k biologickému výzkumu, jednak v zimě k lyžařským radovánkám, což je vzhledem k původnímu významu horstva trochu škoda. Sedm hor je vidět na desítky kilometrů ze všech stran.

Svahy hor jsou strmé a v zimě se pokrývají ledem. Je zde možno vidět střídání vegetačních stupňů – od močální smrkové tajgy přes pásmo borovic a bříz až po holé vrcholky, kde se daří jen severským odolným skalním bylinám. V pásmu údolí je flora poměrně bohatá, i když zde rostou zejména druhy milující stín

a stálé vlhké klima. Mnoho druhů zde má svou jižní hranici rozšíření. Žijí zde velké šelmy včetně medvědů, z ptáků kraluje skalní orel.

Území parku má fascinující historii, předávanou ústně původními sámskými obyvateli. Sedm hor tvořilo sedm míst, kde se šamani stýkali se zásvětím a pronikali až do říše mrtvých. Zde byli uctíváni obětmi a složitými rituály všudypřítomní bohové přírody, jež zajišťovali štěstí v lovu a chovu sobů. Oblast Pyhätunturi pro svou nepřístupnost z hlediska okolních bažin nejdéle vzdorovala christianizaci a finští Sámové ji berou jako nejduchovnější místo své země, podobně jako norští Sámové fjeldy kolem Kautokeina. O to tristnější je současný lyžařský boom v oblasti.

Park je ideální pro jednodenní výstupy na jednotlivé vrcholky. Nejlépe je začít u infocentra Pyhätunturi, kde se dozvíte o zakázaných oblastech, nejzajímavějších místech apod. Doporučuje se z hlediska ochrany přírody držet se značených stezek, ačkoli to není povinností.

Přístup: Autobusová doprava z Rovaniemi a Kemijärvi. Nár.parku lze dosáhnout autem po odbočení z hl.silnice č.5 ve Vuostimo na silnici 9621.

Služby: Návštěvní centrum na severovýchodním okraji parku. Výstavy, videoexhibice, prodejna map a vybavení. Celkem kolem 35 km značených tras. Lesní a rašeliništní ekosystém může být studován z naučné stezky, dlouhé 5 km. Tři ohniště, denní útulna a otevřená chata.

Mapa: 1:40 000 Luosto-Pyhätunturi

24. Päijäne

Park o rozloze 10 km^2 se nachází v krajích Padasjoki, Asikkala a Sysmä. Je to první finský národní park, který chrání jezerní ekosystém mimo jezerní komplex Saimaa. Nalézá se na jižním pobřeží jezera Päijäne, zahrnuje okolo padesáti neosídlených ostrovů a ostrůvků. Některé z ostrovů jsou nejvyššími body bývalých eskerových řetězů, takové mají písčité břehy. Jiné ostrovy jsou pozůstatkem morénových valů, ty jsou skalnaté a jejich břehy jsou balvanité. Nejkrásnějším ostrovem je Kelvenne, jeden z největších eskerových ostrovů ve Finsku se svými lagunovitými zátokami, nádhernými bílými plážemi a malými jezírky. Kelvenne a přilehlé ostrůvky tvoří 11km dlouhý eskerový pás. Působivý je také esker Pulkkilanharju, tvořící jihovýchodní bránu do parku. Skalnaté ostrovy Lammasaari a Haukkasalo jsou pozoruhodné příkrými skalami, tyčícími se na dvacet-třicet metrů přímo z hladin jezera. Lesy v okolí parku jsou relativně mladé, borové a smrkové, na jižních svazích i listnaté. Pobřeží jezera je typické písečnými dunami.

Přístup: Z přístavů Padasjoki a Vääksy (Asikkala), jež jsou dosažitelné z hlavní silnice E4. Podél eskeru Pulkkilanharju vede silnice 314, odbočka blízko Lahti z E4. Autobusy jezdí z Helsinek, via Vääksy, do Pulkkilanharju.

Služby: Oficiální služby pro park neexistují. Je zde ovšem mnoho dobrých kotvišť pro lodě. Informační tabule v přístavu Padasjoki. Naučná stezka po eskeru začíná na severním konci Karisalmiského mostu.

Mapy: Top.mapy: 2143 07, 10, 11, 3112 03, 3121 01 a 02. Vodácká mapa 1:40 000 Ruoniemi-Kalkkinen.

25. Riisitunturi

Park o rozloze 77 km^2 leží v jiholaponském kraji Posio, jež sousedí na východě s krajem Kuusamo, což je jedna z nejatraktivnějších lokalit Finska. Pohoří Riisitunturi tvoří rozvodí mezi Botnickým zálivem a Bílým mořem (Kemijoki/Oulanka)

Park chrání reprezentativní komplex tundrových vrchů regionu Koillismaa a dává příležitost k nerušeným pochodům úchvatnou divokou krajinou. Nejpůsobivější vyhlídky jsou při jezeru Kitkajärvi a z vrcholů Naatikkavaara, Kouervaara a Ruka-Valtavaara-Konttainen, jež leží východně od parku při jezeře Kitka. Nejvyšší vrcholy Riisitunturi jsou vysoké 466m nad mořem a 250 m nad jezerem. 90% parku je zalesněno. Převládají mechy a lišejníky zarostlé prastaré smrky a jedle. Třetina území je podmáčená rašeliništi. Četné lišejníky jsou potravou pro početná stáda sobů. Síť stezek dává příležitost k jedno či dvoudenním pochodům. Populární trasa vede přes dva vrcholy Riisitunturi a protíná nejzajímavější místa parku.

Přístup: Autobus Rovaniemi-Kuusamo (silnice 9471), vystoupit na Syrjälahti (3 km od parku).Další alternativou je linka Posio-Maaninkavaara, na křižovatce Tolva-Niironkumpu vystoupit, odsud je to 11 km k infotabuli Noukajärvi na hranicích parku.

Služby: Park protíná stezka UKK. V parku je navíc 23km značených tras. Je zde 5 tábořišť a jedna otevřená chata. Infotabule na Noukavvaře a Syrjälahti.

Mapy: Top.mapy 1:20 000 č. 3533 04, 3633 07, 08, 4611 04 a 05. Turistická mapa 1:100 000 Kuusamo.

26. Rokua

Park o rozloze 4 km^2 zahrnuje 20km dlouhý a 5 km široký esker Rokuanvaara v severní Ostrobothnii. Písečný a dunovitý esker se zdvihá z rašeliništního podkladu. Chrání nedotčené vysoké koberce lišejníků a unikátní geologickou formaci eskeru. Sníženiny eskeru jsou vyplněny rašeliništi, jezírky a pánvemi porostlými starými borovicemi. Unikátní scenérii vytvořil ledovec při svém ústupu do Botnického zálivu. Duny a písek skýtají půdu pro růst zvláštních, suchomilných druhů v kontrastu s mokřinnými pánvemi a sníženinami. Příkré stěny pánví jsou balvanité z ustupujících morén. Až 20 cm vysoké koberce lišejníků jsou odedávna potravou pro soby; jedná se o nejjižnější známou oblast, kde Sámové kočovali se soby. Jižně od parku vede „Královská cesta", stará komunikace, vybudovaná švédským králem, která spojovala Švédsko a Finsko a vedla až do Estonska.

Přístup: Hlavní silnice č.221 Oulu-Ahmas, z níž lze odbočit na č. 8293 na Rokua křižovatku. Z Vaala vede silnice 21 km na severní okraj parku. (Rokuanhovi). Sem jedou i autobusy. Z Rokuanhovi vede stezka napříč parkem (2,5 km jižně začíná park). Z železniční stanice Ahmas je to 14 km k hranicím parku.

Služby: Značené stezky, dvě tábořiště, infotabule. V Rokuanhovi je hotel (2,5 km od parku)

Mapa: Top. Mapa 1:20 000 č. 3423 04

27. Salamajärvi

Park je veliký 60km^2 a leží v krajích Kivijärvi, Kinnula a Perho na rozhraní provincií Střední Finsko a Pohjanmaa (Ostrobothnia). Na jeho relativně jižní polohu je zde netypicky rozlehlý komplex rašelinišť a divokých, nedotčených lesů. Úlohou parku je chránit nedotknutelnost lesů, rašelinišť a vodních toků. Salamajärvský park je především rašeliništěm. Žijí zde i velká zvířata jako jsou losi. Velká území jsou otevřená, hnědým mechem porostlá rašeliniště, po kterých se lze pohybovat povalovými chodníky. Ty vedou lesy, kolem bažinných jezírek a přes podmáčené louky. Nejpůsobivější oblastí jsou Psí jezera (Koirajärvi), jichž lze dosáhnout z osady Koirasalmi. V letním období, z důvodu ochrany klidu zví-

řat, je zakázáno se pohybovat mimo stezky, což ovšem nijak nesnižuje dojem, jež návštěvník při průchodu parkem získá.

Přístup: Silnice č. 652 Perho-Kivijärvi prochází jižní částí parku, silnice č.752 Perho-Kinnula zase severem území. Autobusy jezdí právě touto destinací. Vzdálenost parku od krajských sídel Perho, Kinnula a Kivijärvi je 20 –25 km. Denně jezdí busy z Perho do Jyväskylä a Kokkoly.

Služby: Bývalá lovecká chata Koirasalmi nyní slouží jako návštěvní centrum (výstavy, kiosek, ubytování pro cca 20 lidí). Infopřístřešek v Sysilampi se spartánským ubytováním. 4 tábořiště. Přibližně 60 km značených stezek s 15 ohništi. Dvě naučné trasy. Sobí stezka (Peuran Polku) a Laponský prst (Lapin Sormi) jsou dvě mnohakilometrové turistické cesty, jež prochází parkem.

Mapy: Top. mapy 1:20 000 č. 2332 10, 11 a 2334 01. Trekková mapa 1:50 000 Peuran Polku (Sobí stezka).

28. Seitseminen

Park o rozloze 42 km^2 leží v krajích Kuru a Ikaalinen ve středním Finsku. Zahrnuje lesní a rašeliništní ekosystém. V 19. století bylo mnoho rašelinišť odvodňováno a místní lesy se využívaly pro kácení. Od roku 1910 však jakákoli činnost v parku ustala a tak zde můžeme najít nádherná rašeliniště, obklopená prastarými jehličnatými lesy. Panenské lesy, stromy porostlé mechy, velké, mechem a lišejníkem zakryté balvany, to jsou hlavní lákadla parku. Nalézají se zde staré lovecké chaty, cyklotrasy i stezky pro pěší. Probíhá zde biologický výzkum života v močálech. Je ideální pro kratší výlety, včetně těch cyklistických.

Přístup: Autobusové spojení z Tampere do osady Länsi-Aure na severním okraji parku (silnice č.332 Kuru-Parkano). Odsud je to 1 km k návštěvnickému centru.

Služby: Návštěvnické centrum s kavárnou je v Kulomäki na severním okraji parku. Infotabule v Multiharju, Kovero a Pakkulakangas. Čtyři naučné stezky přibližují hnízdění ptáků v dutinách stromů, eskery, rašeliniště a nedotčené lesy. Přes 50 km značených cest. Sedm tábořišť, dvě ohniště, tři chaty k pronajmutí. Rekreační rybaření v Kirkas-Soljanen.

Mapy: Outdoor 1:30 000 Seitseminen, top.mapy č. 2213 01, 02, 04 a 05.

29. Syöte[18]

Nejnovější finský park, založený v roce 2000, pokrývá 294 km^2 v krajích Pudasjärvi, Taivalkoski a Posio v severovýchodní Karélii (Koillismaa). Chrání krajinu zalesněných vrchů, původních lesů a bažin v jedné z nejkrásnějších oblastí Finska, oblasti Kuusamo. Park má čtyři části: Syöte, Maaselkä, Latva-Korte-Kärppävaara a Salmitunturi. Tyto části jsou od sebe odděleny „běžnou" krajinou. Jde o nejjižnější finskou oblast, kde se už vyskytují tundrové vrchy s holými vrcholky. Nejvyšší tunturi, nejjižnější ve Finsku je hora Iso-Syöte s výškou 431 metrů. Oblast Maaselkä je nižší hřeben se smrkovými lesy, Latva je oblastí s otevřenými aapa močály. Salmitunturi je hora tyčící se z rašeliništní roviny 100 metrů vysoko. Park je domovem četných přírodních druhů, ojedinělých v rámci Finska dík rozmanitosti a členitosti krajiny. Žijí zde např. medvědi, losi, divocí sobi, laponské labutě a další mokřinné ptactvo.

Přístup. Silnice č.20 Oulu-Kuusamo, park se nachází severozápadně od Taivalkoski, po projetí Pudasjärvi. Za Poikulou odbočit po silnici č.860. Z Pudasjärvi je

---

[18] *– omlouvám se za případné nedostatky či nepřesnosti, neb informace o tomto parku jsou zatím pouze ve finštině*

to k parku 30 km, z Oulu 116 km. Návštěvnické centrum Iso-Syöte leží na silnici 860 asi 15 km za odbočkou. Z Taivalkoski je to k návštěvnickému centru 12 km.

Služby: Návštěvnické centrum Iso-Syöte. Na 100 kilometrů značených tras, pět otevřených chat a asi 30 kempovišť. Parkem prochází UKK stezka.

Mapa: Outdoor 1:50 000 Iso-Syöte – Taivalvaara – Kylmäluoma

.

30. Tiilikka

Park o rozloze 34 km^2, ležící v krajích Rautavaara a Sotkamo, chrání krajinu divokého jezera Tiilikkajärvi, přilehlých aapa bažin, říčního a eskerového ekosystému na rozhraní provincií Severní Savo a Kainuu na východě Finska. Jezero Tiilikka, velké přes 400 ha, je mělké a rašelinné jezero s hnědou vodou. Je známé pro jeho překrásné písečné pláže. Je napájeno řekou Itkonjoki, tekoucí z rozlehlých bažin. Kolem něj jsou eskery, tvořené tvrdou žulou, které jasně vyčnívají z okolních bažin. Vzrostlé borovice, lemující eskery, jsou typickým stromem v oblasti. Zalesněnou je však pouhá čtvrtina parku, zbytek tvoří voda a otevřené močály. Park je vhodný pro pěší túry, plavby na kanoích či člunech. Od infocentra vede 7 kilometrová stezka Uitto, nejznámější pláží je Venäjänhiekka.

Přístup: Autobusová linka Kuopio-Rautavaara, odkud je ještě 15 km pěšky k hranicím parku. Silnice č.18 Joensuu-Kajaani nás zavede k odbočce č.87 Rautavaara-Savikylä.

Služby: 20 km značených tras, dvě kempoviště a šest ohnišť. Chata na Uitto je k pronajmutí skupinám s průvodcem. Infocentrum je při cestě Valtimo-Rautavaara (č.585). Prodávají se zde rybářské povolenky a půjčují se zde lodě. Místo je otevřeno během letní sezóny.

Mapy: Top.mapy 1:20 000 č. 3343 08 a 09.

31. Torronsuo

Park o rozloze 26 km^2 leží v kraji Tammela. Je to finská nejrozlehlejší bažina při pobřeží moře, charakterizovaná zalesněným rašeliništěm s jezírky a vyvýšenými břehy. Přes její blízkost urbanizovaným oblastem si zachovává přírodní, původní vzhled a význam. Asi patnáct kilometrů rozlehlý močál je řídce porostlý zakrslou borovicí, rašelinný podklad je hluboký 6-10 metrů, takže chůze mimo povaly je velmi nebezpečná. Torronsuo je významným hnízdištěm bažinného ptactva, z flory zde vévodí bažinné vrby, místy tvořící neprostupný houštinný podrost. Ptáci a hmyz zde žijící zde dosahují severní hranice svého rozšíření.

Přístup: Z hlavní silnice Pori-Helsinki (č.2) je dosažitelná východní část parku, silnice č, 280 Forssa-Sormero jde skrz západní část. Autobusy jedou po obou komunikacích (z Turku a Helsinek do Forssa a Somero).

Služby: stezky podpořené povaly.

Mapy: Top.mapy 1:20 000 č. 2024 06 a 09.

32. Urho Kekkonen

Obrovský východolaponský park, pojmenovaný po prezidentu Kekkonenovi, je druhým největším národním parkem Finska s rozlohou 2 500 km^2. Leží v krajích Sodankylä, Savukoski a Inari. Rozprostírá se od horských masivů Rautatunturi a Saariselkä na severozápadě až po rozsáhlé tajgové pralesy při Savukoski a Nuorttijoki na jihovýchodě. Park ochraňuje lesy, bažiny a horstva laponských

ekoregionů Lesní a Jižní Laponsko. Chrání také konzervaci tradičních forem života lidí v oblasti, zejména tradičního sobařství a tradici trekkování v oblasti.

Severní část parku tvoří drsná fjeldová horstva, charakterizovaná stržemi, příkrými svahy a morénami. Je zde chudá vegetace a spousty bezlesé tundry. Březové háje jsou suché a zem je zde porostlá tlustým kobercem lišejníků. Změnu přináší vegetace při údolí řek Luttojoki a Suomujoki a jejich přítoků, kde najdeme bažiny, bujnou vegetaci a borový les. Nejznámější atrakce parku najdeme právě zde, dále při jezeru Luirojärvi a v nejvyšších horách, kterým vévodí Sokosti (718m).

Krom lesů se na jihu a jihozápadě rozkládají obrovské plochy neprostupných aapa bažin. Močály jsou hnízdištěm ptáků a člověk by měl při svých pochodech brát na toto ohled. V každém případě, chůze těmito oblastmi je extrémně náročná.

Jihovýchod oblasti tvoří divoké tajgové lesy s izolovaně se tyčícími tundrovými vrchy. Zde žijí všechny laponské šelmy včetně medvědů, vlků, lišek a rosomáků.

Lidská historie v parku je spojena s národem Sámů. Pro ně byla tundrová horská oblast místem, kudy kočovali se soby, zalesněné partie byly vhodné pro lov a kladení pastí. Sobaření stále požívá v oblasti speciálního statusu.

Park UKK nabízí vynikající příležitosti pro náročné a dlouhotrvající pochody, rybaření a zlézání hor po všechny sezóny. Dlouhé, náročné trekky mohou bez přerušení trvat několik týdnů. Pro méně zkušené tuláky postačí dobře značená základní zóna parku, ležící na západě, za silnicí Rovaniemi-Inari. Velkou většinu parku však tvoří divoké zóny s méně restriktivními pravidly, podobně jako tomu je v Lemmenjoki. Nejpopulárnějším trekkem je asi týdenní pochod z Kiilopää přes Suomun Ruoktu a Tuiskukuru k jezeru Luirojärvi, odsud na Sokosti a zpět přes Lankojärvi a Rautalampi do Kiilopää.

Přístup: Několik autobusových linek jede denně po trase Rovaniemi-Sodankylä-Ivalo-Inari po E 75. (výstup v Kakslautanen, Kiilopää, Saariselkä, Vuotso či Tankavaara). Ve všední dny jede linka Ivalo-Murmansk, výstup na ruských hranicích Raja-Jooseppi pro trekky v severovýchodní oblasti parku. Z Kemijärvi jezdí ve všední dny linka do Savukoski a Tulppio pro trekky v jihovýchodní lesnaté části.

Služby: Značené cesty existují v základní části na západním okraji parku. Zde je okolo 200 kempovišť. Dále je možno pokračovat do divokých zón, kde je však nutné umět pracovat s mapou a busolou pro zajištění přežití. V parku se nachází 28 otevřených chat, z nichž 11 má část určenou k pronajmutí. Je zde navíc 7 drnových kammi přístřešků k pronajmutí, tři denní chaty a sedm saun. Park je rozdělen na tři rybářské zóny. Návštěvnické centrum je v Tankavaaře a Savukoski, informace a základní služby podá i ubytovna v Kiilopää. Též v turistickém středisku Saariselkä je možno získat základní informace. Během lyžařské jarní sezóny funguje v Luulampi kavárna. Pět naučných stezek (Kiilopää, Tankavaara a Saariselkä).

Mapy: Outdoor 1:100 000 Koilliskaira, 1:100 000 Savukoski-Tuntsa, 1:50 000 Sompio-Kiilopää a 1:50 000 Sokosti-Suomujoki.

33. Valkmusa

Park Valkmusa se nachází v krajích Pyhtää a Kotka při pobřeží Finského zálivu. Jeho rozloha je 17km^2. Chrání rozlehlé močální oblasti v pobřežním regionu. Rašeliniště Munasuo je největší svého typu v jižním Finsku a je nejpřístupnější. Zakrslé borovice a smrky lemují centrální plošinu rašeliniště. Dále se zde nachází komplex bažin Kananiemensuo s typickými močálními živočichy, z nichž nejty-

pičtější je populace můr přástevníků, jež daly parku jméno. Nejhezčí vyhlídky na překrásná rašeliniště se otvírají z eskerů, tvořených rudou žulou, jež obepínají valkmusské rašeliniště. Západní okraj parku tvoří povodí řeky Kymijoki. Pouze 100 ha parku je zalesněných. Ptáci a bažinný velký hmyz jsou typickými obyvateli oblasti.

Přístup: Silnice č.356, severně od městečka Pyhtää.

Služby: 2 km stezka po povalech v severní části parku s biologickou observatoří. V parku nelze rozdělávat oheň ani tábořit. Infocentrum v Tikankontti.

Mapy: Top.mapy 1:20 000 č. 3024 a 3024/07

DIVOKÉ OBLASTI FINSKA

Divokou oblastí se rozumí rozlehlé, neosídlené oblasti bez komunikací, většinou zalesněné. Pro Finy je to tradiční místo, kde lze trávit náročnou dovolenou spojenou s rybařením, pochody a nabíráním životní energie. Lze zde, pokud máte zkušenosti a odvahu, po mnoho dnů, týdnů a snad i měsíců nerušeně trávit čas mimo jakoukoli civilizaci. Divoké oblasti znamenají: žádný hluk, žádné cesty, klid. 12 oblastí divočiny byly vyhlášeny v severním Laponsku v roce 1991.

Cílem je uchování původní divočiny, sámské kultury a přírodního stylu života.

Divoké oblasti pokrývají ve Finsku cca 15 000 km^2. Jsou vlastněny státem, pod patronací Metsähallitusu. Les se zde nechává v původním stavu, nejsou zde dovoleny žádné lidské aktivity směřující k pozměnění původního rázu krajiny. Neexistují zde žádné cesty a je zakázáno je budovat.

***Náročný trekking:** Pohyb v oblastech divočiny je ideální příležitostí pro zkušené trekkery, kteří ocení klid přírody a nerušenou rozlehlost. Každý si může vybrat trasu dle vlastní vůle bez nebezpečí, že se bude potkávat s jinými lidmi. Předpokládají se schopnosti přežití v divočině, včetně připravenosti na extrémní klimatické podmínky. Orientace v mapě a s busolou je základní podmínkou k přežití . Mít dobrý spacák a stan je rovněž základní podmínkou. Útulen zde totiž není mnoho, značené cesty jsou spíše výjimkou. Je třeba brát v úvahu možnost ohrožení zablouděním, možnost úrazu a dalších nepříjemností. V některých oblastech existují na mapě zaznačené telefonní stanice na solární pohon. V posledních letech toto nebezpečí omezuje rozšíření mobilních telefonů. i v těchto extrémně odlehlých oblastech lze na vrcholcích fjeldů bez problémů chytit signál.*

MAPA DIVOKÝCH OBLASTÍ

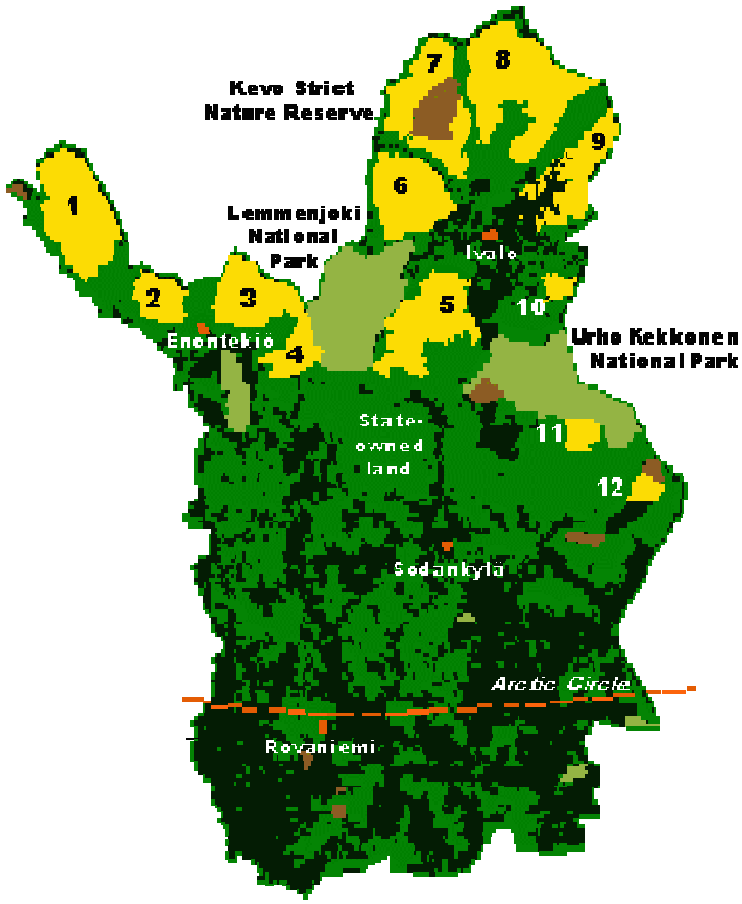

INFORMACE O DIVOKÝCH OBLASTECH

Číslování oblastí odpovídá číslům na mapce.

*1.**Käsivärsi**[19]*

Oblast leží v kraji Enontekiö v severozápadním Laponsku. Rozlohou 2206 km² je druhou největší divokou oblastí Finska. Oblast sousedí s národním parkem Reisa v Norsku. Jedná se o nejpopulárnější a nejnavštěvovanější divočinu Finska pro hornatý reliéf se štíty, jež horopisně patří ke Skandinávským Kaledonským Alpám. Nejvyšší horou je Halti (1328m), nejznámější je vrcholek Saana při Kilpisjärvi, jež má přes 1000m. Oblast je protkána sítí značených i neznačených stezek, mezi ni-

[19] Käsivärsi znamená finsky „ruka“, což souvisí s tvarem finské země, připomínajícím člověka (hlava je krajní sever -kraje Inari a Utsjoki, ruka je právě ten zvláštní severozáp. výběžek mezi Švédskem a Norskem). Finové své zemi něžně přezdívají Neiti Suomi (Slečna Finsko)

miž vyniká finský 70km úsek celoskandinávské tisícikilometrové trasy Arctic Trail (Arktická stezka), ve finštině zvaná Kalottireitti. V oblasti je 19 otevřených útulen a 5 chat k pronajmutí.

Přístup možný ze silnice Kaaresuvanto-Kilpisjärvi-Tromsø, nejlépe z osady Kilpisjärvi.

Mapy: outdoor Käsivärsi 1:100 000, mapa Metsähallitusu M 18.

Infocentrum: Hetta, Enontekiö.

2. Tarvantovaara

Oblast leží v kraji Enontekiö. Má rozlohu 670 km^2. Nalézá se severně od vesnice Kaaresuvanto, západně od Leppäjarvi. Na severu oblast přiléhá k norské hranici jižně od Kautokeina. V reliéfu převládá tundrová vysočina s vrcholy nad 600 metrů. Částečně jde o suchou oblast lišejníkové tundry, částečně o neprůchodné palsa bažiny. Stromoví zahrnují zakrslé borovice a tundrové břízy. K velkým atrakcím oblasti patří možnost sjíždění řeky Lätäsenojoki, která je nejtěžším vodáckým oříškem Finska. Řeka je lososovou vodou. Oblast nemá žádné značené cesty, prochází tudy jen stará poštovní stezka. Na severu je značená snowmobilová trasa. Tarvantovaara má dvě otevřené útulny.

Přístup: Kaaresuvanto, Leppajärvi, Kultima.

Mapy: Mets. M 18, topografické archy 2811/2, 2812/2, 2813/1, 2814/1.

Infocentrum: Hetta, Enontekiö.

3. Pöyrisjärvi

Oblast leží v kraji Enontekiö a zabírá rozlohu 1280 km^2. Na mapě odpovídá ramenu „slečny Finsko". Oblast je neobydlená a zcela bez cest. Nejbližší cesta je z Enontekiö k sámské osadě Näkkälä a k Vuontisjärvi. 43km^2 zabírá chráněná palsa bažina Pöyrisvuoma. Oblast sousedí s národními parky Øvre Anárjohka (Norsko) a Lemmenjoki, taktéž s divokou oblastí Pulju. Reliéf tvoří holé fjeldy, lesy ze zakrslých bříz a rozlehlé, člověkem neprůchodné bažiny. Trekker se může pohybovat po značené stezce Hetta – Näkkälä, či po staré neznačené stezce k jezeru Pöyris (a samozřejmě volně divočinou). Oblastí prochází ještě několik starých, neudržovaných sámských stezek sobařů. Doposud zde v létě můžete potkat kočovné Sámy. Nachází se zde 6 otevřených útulen. Lze sjíždět divokou řeku Käkkälöjoki.

Přístup: Hetta, Näkkälä.

Mapy: Mets. M 16 a M 18, topogr. archy 2813,2814,2831 a 2832.

Infocentrum: Hetta, Enontekiö.

4. Pulju

Divočina Pulju se nalézá v krajích Enontekiö a Kittilä v západním Laponsku. Její rozloha je 614 km^2. Oblast půlí bezvýznamná silnice Nunnanen-Pulju. Hranice oblasti sousedí s divočinou Pöyrisjärvi a národním parkem Lemmenjoki. Sever a západ oblasti tvoří fjeldy okolo 400 metrů výšky, protkané strmými stržemi a údolními bažinami. Zbytek tvoří močály a zamokřená morušková rašeliniště. V oblasti má pramen slavná zlatonosná řeka Ivalojoki, oblíbená finskými vodáky. Nejsou zde žádné značené stezky a pro trekkera jsou k dispozici pouze 3 otevřené chaty, z nichž jedna má být ve velmi špatném stavu. V oblasti stále probíhá sámské kočování se soby.

Přístup ze silnice Enontekiö-Kautokeino, po odbočce na Nunnanen.

Mapy: outdoor Länsi-Lappi (Západní Laponsko) 1:100 000, Mets. M 16.

Infocentrum: Hetta, Enontekiö.

5. Hammastunturi

Území o rozloze 1820 km^2 se nalézá v krajích Inari, Sodankylä a Kittilä v centrálním Laponsku. Ze západu ji tečuje park Lemmenjoki, na východě se nachází park Urho Kekkonen. Krajina je velmi rozmanitá. Na jihu převládají bažiny a smrková tajga, centrální část zaujímají vysočiny s tunturi vysokými kolem 500 metrů, na severu je borový suchý les, typický pro kraj Inari. Oblastí protéká řeka Ivalojoki, známá rýžováním zlata, oblíbená vodáky i trekkery pro úchvatný kaňon. Jsou zde dvě značené trasy: Kultala-Sotajoki a Kultala-Kuttura. Centrální část je bez značených cest. Prochází tudy snowmobilová trasa Hammasjärvi-Inari. Oblast nabízí 6 otevřených chat.

Přístup: silnice Sodankylä-Ivalo.

Mapy: outdoor Hammasjärvi-Inari a Lemmenjoki 1:100 000. Mets. M 16 a M 17

Infocentrum: Siida, Inari

6. Muotkatunturi

Oblast se nalézá v krajích Utsjoki a Inari v severním Laponsku a má rozlohu 1570 km^2. Reliéf je pro trekky velmi náročný, krajina je hornatá a rozervaná, což na druhou stranu přitahuje všechny kované dobrodruhy. Na jihu oblasti jsou bažiny a borové lesy, centrální a severní část tvoří úchvatná a jedinečná krajina hor a strží přítoků řeky Kaamasjoki a nádherné jezero Peltojärvi. Území je ideální pro dlouhodobé náročné trekky. Bezpečné je začít trekk od jedné z usedlostí hraniční osady Karigasniemi a odsud na jih. Prochází tudy snowmobilová trasa Inari-Karigasniemi. Je zde špatně značená cesta vedoucí ze sámské lesní usedlosti Tirro západně od Inari do Karigasniemi. Lze jít i po neznačené stezce Muotkaruoktu – Peltojärvi. Jsou zde dvě otevřené útulny.

Přístup: Karigasniemi, silnice Inari-Kaammanen-Karasjok.

Mapy: Mets. M 19, topogr.archy 3822,3823 a 3824

Infocentrum: Siida, Inari

7. Paistunturi + přísná přírodní rezervace Kevo

Oblast se nalézá v severolaponských krajích Utsjoki a Inari. V jejím středu leží přísná přírodní rezervace Kevo, obklopující úžasný strmý kaňon řeky Kevojoki. Jih území tvoří bažinný reliéf při Kaamasjoki. Centrální část je poškozená ekologickou katastrofou z let 1964-5, kdy místní březové porosty napadly larvy můry Oporinia autumnata, které sežraly břízám listy, takže stromy zahynuly. Poškozená krajina se přirozeně pomalu obnovuje. Pozůstatky katastrofy byly zakonzervovány, takže návštěvník může vidět suché a shnilé březové pahýly na velké rozloze. Většinu oblasti, krom zmíněného Kevonského kaňonu, zabírají horstva Paistunturi o výšce 600 metrů, v údolích se nalézají palsa bažiny. Z oblasti je vidět věčně zasněžená Rástiggaisa, severonorská tisícovka. Podmínky pro trekkery jsou zde značně obtížné i v létě. V bezlesé vysočině nejsou žádné chaty, a tak i v létě se návštěvník musí připravit na sněžení a ostrý vítr. Kaňonem řeky Kevo vede značená Kevonská stezka o délce 64km, jež začíná na parkovišti Sulaoja (silnice Inari-Karigasniemi-Karasjok, 11km vých.od Karigasniemi) a končí u Kenestupy (20 km jižně od Utsjoki na silnici Inari-Utsjoki). Stezka vede kaňonem, eskery mezi Luobmoskými jezery a vysočinou. Z ní odbočuje Kuivský okruh, vedoucí přes centrální vysočinu. Nachází se zde 4 útulny (z toho 2 v rezervaci). V rezervaci panují přísné podmínky omezující pohyb mimo značené cesty, zakazující sběr plodin a lov ryb. Místní Sámové mají širší práva.

Přístup: Sulaoja, Karigasniemi, Kenestupa, Utsjoki

Mapy: outdoor Utsjoki-Kevo 1:100 000, Mets. M 19.

Infocentrum: Siida, Inari.

8.Kaldoaivi

Nejrozlehlejší divoká oblast v krajích Utsjoki a Inari zaujímá rozlohu 2 940km^2 v nejsevernější části Finska, v severovýchodním Laponsku. Oblast vzbuzuje svou velikostí, extrémní náročností a odloučeností maximální respekt. Návštěvník se ocitá v gigantické divočině bez cest a osídlení. Jih ohraničuje řeka Näätämöjoki a jezero Petrikko, kde začíná oblast pralesa zakrslých bříz, písečných vrchů a palsa bažin. Centrální části dominuje hora Kaldoaivi a dál na sever pokračují tunturi svažující se k povodí veletoku Tenojoki (nor.Tana, lap. Đeáttnu). Jedná se o trekkařsky nejnáročnější, ale zároveň nejklidnější a nejosamělejší oblast Finska. Snadnější možnost objevování oblasti umožňuje stezka Sevetti-Pulmanki, při níž je 6 otevřených chat. Jiné facility pro trekkery v tak obří oblasti nejsou. ***Pozor!*** *Mapa outdoor Sevettijärvi-Nuorgam poskytuje zavádějící údaje!!! Zejména jsou zde špatně vyznačené chaty při stezce!*

Přístup: Silnice Utsjoki-Nuorgam

Mapy: outdoor Sevettijärvi-Nuorgam 1:100 000 (špatná!), Mets. M 19

Infocentrum: Siida, Inari.

9. Vätsäri

Oblast o rozloze 1550 km^2 se nachází v kraji Inari ve východním Laponsku. Začíná při severovýchodních březích jezera Inarijärvi s jeho skalnatými břehy, labyrintem ostrovů, borovými lesy a množstvím přírodních vodních kanálů, propojujících oblast s Norskem (jeho nejvýchodnějším výběžkem jižně od Kirkenes). Oblast sousedí s nejzapadlejším norským národním parkem Øvre Pasvik. Severovýchod oblasti taktéž poškodily nálety ničivé můry Oporinia autumnata, takže místní fjeldy jsou zcela bezlesé. Oblast je pro trekkování extrémně náročná, zejména pro její nepřístupnost. Jediné východisko totiž představuje překonání řeky Kessijoki, vytékající z jezera Inari. Je zde sice most, ale ten je každoročně vysoko zaplaven celé jaro a část léta (záleží na počasí). Most je i v suchých období nebezpečný, neboť hnije pod vodou. Nový most se prý nebude stavět!!! Oblast nabízí tři útulny.

Přístup: osada Nellim na SV jezera Inari.

Mapy: outdoor Inarinjärvi 1:100 000, Mets. M 19

Infocentrum: Siida, Inari.

10.Tsarmitunturi

Nejmenší divoká oblast zabírá „pouhých" 150 km^2 kraje Inari ve východním Laponsku. Středem oblasti je fjeld Tsarmitunturi, při pohledu z nějž se otevírá výhled do okolní impozantní krajiny poblíž ruských hranic. Oblast se nachází severně od parku Urho Kekkonena. Krajina je členitá a lesnatá, trekkování zde je určeno jen pro zkušené borce, neboť zde nejsou pražádné facility pro turisty, včetně byť neznačených stezek. Nejsou zde žádné útulny. Lze zde podnikat jednodenní i mnohem delší trekky a výlety.

Přístup: ze silnice Ivalo-Murmansk odbočit po lesní cestě do Kontosjärvi a Nangujä.

Mapy: outdoor Inarijärvi 1:100 000, Mets. M 17

Infocentrum: Siida, Inari

11. Kemihaara

Území o rozloze 302 km^2 se nachází v kraji Savukoski ve východním Laponsku, jižně od parku Urho Kekkonen a západně od horního toku Kemijoki. V krajině převládají rozlehlé aapa bažiny, množství vodních toků, husté borové a smrkové tajgové lesy. Jih je hornatější (vrchol Sorvotantunturi 420m), sever zabírají aapa močály. Oblast je ideální pro zkušené trekkery, neboť zde široko-daleko není žádné osídlení a nejsou zde žádné silnice. Nejsou zde žádné značené cesty, jen jedna útulna, oblast je vskutku nefalšovanou divočinou.

Přístup: cesta vede k bývalému hraničnímu srubu Kemihaara, odkud je východisko do oblasti.

Mapy: outdoor Koilliskaira 1:100 000, Savukoski-Tuntsa 1:100 000, Mets. M 17

Infocentrum: Koilliskaira, Tankavaara nebo Savukoski.

12. Tuntsa

Poslední divoká oblast o rozloze 210 km^2 se nachází v krajích Salla a Savukoski v jihovýchodním Laponsku. Divočina Tuntsa je součástí cca 2x rozlehlejší oblasti Tuntsa – leží v její severní polovině. Východní hranici tvoří státní hranice s Ruskem a přísná přírodní rezervace Värriö. Slovo Tuntsa označuje lesotundru, je složeninou ze slov tundra a metsä (les). Krajina je kamenitá, s žulovými vrcholky. Nejvyšší vrch Sorsatunturi měří 629m. Oblastí prochází hranice smrku, na fjeldech roste severský jalovec. Nejsou zde bory ani březové porosty, které zničil v šedesátých letech lesní požár. Při řekách jsou mokřiny a bujná vegetace. V celé Tuntse je jen jediné jezero, což je na finské poměry velmi málo.

Tvrdí se, že oblast Tuntsa je excelentní krajinou pro trekkování. Pro její snadný pevný terén a velkou přehlednost se najdou tací, kteří říkají, že je to nejlepší oblast na trekky v celé Evropě! Jsou zde značené cesty, otevřené chaty, kotalávva i přístřešky. Oblastí prochází famózní tisícikilometrová UKK trekková stezka, mezi Finy velmi oblíbená. Řeka Naruskajoki je ideální pro sjíždění a rybaření.

Přístup: Savukoski

Mapy: outdoor Savukoski-Tuntsa 1:100 000, Salla-Alakurti 1:100 000, Mets. M 17

Infocentrum: Koilliskaira v Tankavaaře, Savukoski.

Z RÁJE DO PEKEL – ANEB BÝVALÉ SSSR PODRUHÉ

TALLINN – ODVRÁCENÁ STRANA MĚSÍCE

Pokud si, milí čtenáři, myslíte, že by zde moje povídání mohlo skončit, jste trochu na omylu. Nelze přece vpadnou rovnýma nohama z blaženosti, vyvolané naším pobytem ve finské zemi, do pražské reality. Tak hodný na vás nebudu. Přiblížím vám ještě úskalí, jež nás lehce překvapila na naší zpáteční cestě. Jak bývá obvyklé, nic, co se naplánuje, není neotřesitelné a zejména, když pobýváte po uklidňujícím pobytu ve Finsku najednou v zemích bývalého SSSR, musíte počítat s ledasčím. Takže hezky po pořádku:

Naše první kroky na estonské půdě ještě nic nenasvědčují tomu, že bychom museli měnit připravený plán. Usedáme v odbavovací místnosti Linda Line a pochutnáváme si na výborných a najednou strašně levných pirožcích a trochu rozmrzele konstatujeme, že se možná v Tallinnu budeme trochu nudit, když je zde celých jedenáct hodin času, než nám pojede noční spoj do Rigy. Centrum už známe a tak trochu lehkovážně plánujeme, jak si projdeme sídlištní, ex-sovětské čtvrti.

První nepříjemnost nás potkává už při cestě na tramvajovou zastávku dvojky, co nás má odvézt k autobusovému nádraží. Nejde o nic, co by nás osobně nějak poškodilo, ale jde o první šok, jež nám napovídá, že se pomalu blížíme k domovu. Po tramvajové zastávce se vratkým krokem pohybují tři sotva třináctiletí mladíci, jež jsou evidentně pod vlivem heroinu. Velmi smutný obrázek poté, co si naše oči zvykly na klid lesa za polárním kruhem…

Brzy přijíždí tramvaj, jedoucí k autobusovému nádraží. Nastupujeme a dáváme si celou cestu „bacha" na osobní věci, přece jen, už nejsme ve Finsku. Jakýsi ochotný Estonec nám ukazuje, kde máme vystoupit. Autobusové nádraží se nachází sice jen 2 kilometry od centra, ale středověká velebnost estonské metropole je tatam. Celou dobu tramvaj projíždí ne příliš vzhlednými, šedými čtvrtěmi. Samotné nádraží už je jen kousek od neblaze proslulého sídliště Lasnamäe se svými rozpadlými fabrikami, králíkárenskými krabicemi a neexistující infrastrukturou, kde žije nuzná ruská minorita. Nalézáme jej snadno a dříve, než cokoli, chceme si zabukovat jízdenku u společnosti Eurolines na spoj, jež z Tallinnu odjíždí v 22:35 a má být v Rize před pátou, dvě hodiny před odjezdem linky Riga-Praha.

U přepážky v kanceláři Eurolines se splňuje Martinina nejčernější obava, kterou na mne občas „vytáhla" již ve Finsku. Noční spoj je beznadějně vyprodaný!!!

A co teď? Cítím se provinile, neboť si dobře vzpomínám, že mě Martina na začátku naší cesty nabádala, ať rovnou zarezervuju zpáteční lístek na dnešní den. Já oponoval trochu blahosklonně, že je to zbytečné, navíc, kdo může vidět do budoucnosti, co když se budeme z Finska vracet úplně jindy?! Navíc jsem argumentoval tím, že by se rezervace mohla v chaotickém rezervačním systému za více než tři týdny ztratit…

A teď to máme!!!

Rýsují se dvě alternativní varianty, z nichž ani jedna není dobrá. První znamená dát rezervaci na ještě pozdější spoj, jež doráží do Rigy v 6:40, pouhou čtvrthodinku před odjezdem busu do Prahy. Slečna za přepážkou mě od této alternativy odrazuje – mezi Tallinnem a Rigou jsou hranice, kde se nedá odhadnout doba zdržení. Zpoždění je prý dost pravděpodobné – to bychom byli dost v pytli, kdyby nám bus jedoucí 1x týdně ujel, a vzhledem k tomu, že jsme už skoro bez peněz, nezbývalo by nic jiného, než se sebrat a jít domů stopovat.

Druhá a zřejmě jediná možná alternativa je naopak odjet z Tallinnu už v šest a v Rize být po půlnoci. a tam – jako bezdomovci – přežít celou noc na ulici!

Nastává slušný chaos a velká deprese. Cigarety značky Davidoff, jež jsem zakoupil za směšných 18 EEK, mizí kosmickou rychlostí v mých plicích, ale situaci to pochopitelně neřeší. Po horečné poradě bukuji dva lístky na 18 hodinu. Nálada je v tahu. Tak jsme si mysleli, jak dnešek pronudíme, a místo toho nás čeká několik nevyzpytatelných hodin v noční Rize, která může být v době tmy úplně něčím jiným, než jak se tvářila za dne, ve svátečním dnu slunovratu. Lůza vyleze z děr a co si počnou dva naivkové milující klid přírody??? Sakra, to jsme si to zavařili!

Pamatujeme samozřejmě na možnost přečkat noc v non-stop otevřené internetové kavárně, kde bylo tehdy docela příjemně. Nějaké peníze zbyly, o to nic, ale

přece jen… pochyby se vkrádají… večer při státním svátku byla kavárna už zavřená… tak jakýpak nonstop?!

Stará moudrost radí – veškeré trampoty se lépe snášejí s plným žaludkem! a tak se rozhodujeme se přestat dohadovat a vyrazit do místní ruské tržnice něco pojíst, případně popít něco alkoholického.

Tržnice není od nádraží daleko, asi půl kilometru směrem do centra. Není zdaleka tak dobrá jako ta v Rize, je to trhovecký prostor pod stánky a plachtami, připomínající pražský „blešák", jež trůnil za komunistů na Havelském trhu. Nicméně – pirožky a pečivo zde mají velmi dobré. a navíc, na jejím kraji se krčí ruská nálevna. Jdeme dovnitř. Osazenstvo a obsluha jsou do posledního Rusové, nabídka je psaná výhradně v azbuce. No co, aspoň se domluvíme! Usedáme k umakartovým stolům a já u pultu oprašuji ruštinu a objednávám dvě pivka za cenu 11 EEK.

Nálada se při pivu hned trochu zvedá, poté co z výborných kameninových půllitrů stékají první kapky dobrého vychlazeného pivka do našich útrob, stává se aspoň odhodlanou a bojovnou. No a co? Přežili jsme Medvědí stezku i divočinu Koilliskairy, tak jaký problém je noc v Rize? Peníze, o které by nás chtěl někdo obrat, stejně nemáme, místo toho se mi houpá u pasu ostrý sámský *puukko,* říkám si, že v případě nouze bych jej mohl na nenechavce vytasit.

Do odjezdu autobusu zbývají tři hodiny, chystáme se aspoň řádně alkoholicky posilnit, abychom trochu vytvrdli. Zákaznictvo hospody se na nás se zájmem dívá, v těch pohledech není ani ň nevraživosti, spíš spousta zvědavosti, protože cizinci v téhle chudé čtvrti vůbec nejsou. Snaží se zaposlouchat vždy, když si něco povídáme, jakou že to řečí vlastně mluvíme.

Když objednávám další pivo, zajímá se o nás i ruská hospodská, sympatická žena středního věku. Češi? Výborné! Umíte dobře rusky!

Aby ne, říkám si v duchu, když jste nám to od kolíbky vtloukali do hlav, soudruzi!

Potěšující je (nevím, jestli za to může nás slovanský původ), že druhé pivo (a i třetí) stojí místo 11,- jen 9 estonských korun.

Brzy se seznamujeme s typickým reliktem sovětských časů. Hospoda, ať se díváme jak můžeme, nikde nemá záchod! Hospodská na můj dotaz udiveně krčí rameny a povytahuje vytrhané obočí:

„Záchod? Záchod tady samozřejmě není! Kam jít? No kamkoli ven!"

No potěš… Což já, to není problém, chlapi to mají aspoň v tomhle opravdu jednodušší. Mířím do tržnice, a s hlubokým smutkem vnímám chudobu postsovětských dob. Špinavé bábušky, se smutným a rezignovaným pohledem zapadlých očí ve vrásčitých tvářích pod sepranými šátky prodávají uschlé svazečky kvítků po dvou EEK. Jakýsi chlapík, hubený jak kost, prodává na rohu za třicet EEK miloučká štěňátka. Má pouť končí v jakémsi dvoře, kde očurávám rozpadající se zeď, zarostlou šlahouny svlačce.

Třetí pivo, Martina jde ven hledat nějaké místo, kde se dá vyprázdnit „močák", já se směsicí pobavení a nevěřícnosti poslouchám místní ruskou rozhlasovou stanici, jež na plné pecky vyhrává předělávku někdejšího hitu The Cure „Friday I´m in Love". Ano, tušíte správně. Píseň je v ruštině, zřetelně rozeznávám refrén „V pjatnicu ja ljublju těbja!"

„DRITTE WELT"

Opouštíme tuto svéráznou knajpu a pomalu se vracíme na nádraží. Martina do mě strká, abych podniknul ještě jeden pokus u slečen v kanceláři Eurolines. Co kdyby na poslední chvíli někdo odřekl cestu naším vysněným a ztraceným nočním spojem! Krčím rameny, ale jdu do toho. V kanceláři jdu k druhé přepážce, protože si nejsem jistý, jestli u té první je stejná slečna, co mě tak nepříjemně vytrhla před pár hodinami z finského snu.

Slečně za pultem vysvětluji naši situaci a ptám se, jestli náhodou někdo neodřekl jízdu, jestli jsou v autobusu nějaká volná místa. Slečna sjíždí počítač a zvedá ke mně své velké oči:

„Ale tady na tento spoj jsou dvě poslední volná místa! a pořád byla, i odpoledne!"

No to snad není pravda, říkám si, ale co, paráda!!!

„No ale slečna vedle říkala, že je to obsazené! Nevadí, asi se spletla, v tom případě prosím o přebukování našich lístků na tenhle spoj!"

Nikdy neříkej hop před přeskočením! napadá mě o pár vteřin později, když se tělem rozlévá další vlna vzteku a beznaděje. Slečna totiž vraští tvář a povídá:

„Ale to nepůjde!"

COŽE??? Zírám na ni jako vejr, ve vteřině si uvědomuju, že už nemáme tolik peněz, abychom si koupili další jízdenku. „Jak to, že to nejde!"

Odpověď vyráží dech: „OTHER COMPANY!" usmívá se ta slečinka, kterou bych v tu chvíli nejradši zabil.

„Jak OTHER COMPANY!" začíná mi rozčilením mutovat hlas. Roztřeseným ukazováčkem ukazuji na výsměšně jásavé logo Eurolines na dveřích kanceláře. „Vždyť jste Eurolines!"

Slečna krčí rameny, nejraději by se asi už věnovala své manikúře a telefonování s kamarádkou.

„Prostě jiná společnost! Kaliningradské linky! Musíte si koupit nové lístky!"

„Na to vám s… !" vyrážím ze sebe česky a nejsem schopen slova. Abych nepopadl nejbližší předmět a nerozmlátil to tam na padrť, musím radši rychle pryč. Uvědomuji si, že „díky" slípce č.1 , její chybě, nám utekla šance se dostat do Rigy podle plánu a vlastně tohle všechno bylo zbytečné. Uvědomuji si, že jsme vlastně ještě ve větším pytli, než jsme si původně mysleli, že jsme. Kdyby se ta slečinka před třemi hodinami pořádně koukla do počítače, mohlo být všechno v klidu a my si mohli někde užívat v zahradní restauraci. Zklamaná naděje je o dost horší než permanentní beznaděj.

Téměř se slzami v očích utíkám k Martině a překotně jí vysvětluji situaci. Naštěstí, ženské jsou občas o mnoho silnější, než si chlapi dovedou připustit.

„No tak to ne! Na to bych se podívala!" říká mi s nebývalou rozhodností. „Já budu říkat a ty budeš překládat! Takhle to nenechám! Posraný Rusko!" a vleče mě zpět k přepážce.

Rozhlíží se po kanceláři a ukazuje na slečnu u přepážky č.1.

„To je ta slepice, co to všechno spískala! Jdeme na ní!"

Spojenými silami a dost ostrým hlasem ji uvádíme do situace a naléhavě ji upozorňujeme, ať kouká přebukovat lístky. Slečna se ohrazuje, že ten renonc musela udělat její předchůdkyně, že tam sedí jen hodinu, že jsme si ji spletli.

„To je možný, ale to je přece úplně jedno!" dostávám se také do varu. Slečna krčí rameny a sjíždí počítač. Nechápavě se na nás dívá:

„Ale tenhle spoj je opravdu vyprodaný! Žádná volná místa!"

Moje ruka začíná maně tápat po pouzdru s nožem. Vše už mi je úplně jedno.

„Ale před minutou vaše kolegyně tvrdila, že máte dvě volná místa! Tahleta ženská to byla!" řvu už skoro a rozčileně ukazuji na slečnu č.2, která chtě nechtě pokládá telefon, do kterého se vykecávala s kamarádkou. Padají nějaké věty v estonštině a slečny se slézají u jednoho počítače. Martina kroutí hlavou, ostentativně bubnuje prstem do přepážky a ze rtů jí splývá opovržlivá hláška: „DRITTE WELT!!!"

Netuším, zda slečny rozumí německy, ale zdá se, že hláška zabrala. Slečna č.2 s provinilým výrazem zvedá oči a říká:

„Máte pravdu, jsou zde dvě volná místa! Přebukujeme vám to, ale musíte zaplatit stornovací poplatek 40 EEK… „

Ulehčeně se po sobě díváme. Takovej pakatel stojí za to…

„No tak ať už to je! To je strašnej bordel!" dodávám bez známek smířlivosti v hlase.

Konečně v ruce držíme dva lístky na spoj v 22:35. Martina se nehodlá vzdálit, dokud, nakloněná nad slečny, si není jistá, že všechny údaje odpovídají, a že naše jména jsou opravdu zanesená v počítači.

„Přelož jim, že jestli bude ještě nějakej problém, že jim to tady obrátíme vzhůru nohama!" dodává Martina a oči se jí blýskají tak, že slečny zřejmě na dnešní směnu hned tak nezapomenou. „Rusáci idiotský! Houby Estonsko, houby Evropa! Obyčejný Rusko!"

Ale už je všechno snad konečně v klidu!

„A jdeme se ožrat!" ryčíme už se smíchem na rtech!

Poslední záchvěv nepříjemnosti zažívám v obchodě s tabákem, kde mi ruská matrona za pultem odmítá směnit papírovou pětikorunu za kovovou, abychom si mohli dát batohy do úschovny. Ale já už jsem nad věcí. S milým úsměvem jí česky říkám:

„Tak si polib plíce, ty stará ruská krávo."

Vyrážíme do ulic, na večeři. Jdeme chvíli městem, všímáme si, že hmotná úroveň se rapidně zlepšuje. Ano, opustili jsme ruskou čtvrť, už jsme zase v Estonsku, kde žijí normální lidi. Zapadáváme do jakési příjemné tiché špagetérie, kde je estonská obsluha, čisté záchodky a bohatý výběr levných těstovinových jídel. Dáváme si to nejdražší jídlo, těstoviny s mořskými plody, plný talíř přijde na pouhých sedmdesát českých kaček. a k tomu – vzpomínkou na Finsko – lahvovou Lapin Kultu, jež tu k naší velké radosti mají.

Naši euforii už nic nezastaví. Vracíme se na nádraží (Martina jde ještě jednou zprudit slečny v kanceláři, jestli se jim neztratila naše jména z počítače – nic nenamítám, i když se jinak snažím vyhnout tomu, abych dělal někomu problémy, teď je to jiná situace) a pak se hodláme zbylé hodiny oddávat neskutečným rusko-estonským kontrastům, propastem mezi dožívajícím komunismem a rodícím se ka-

pitalismem, což se tu, v Tallinnu, mísí v neskutečném šejku. K tomu popíjíme levnou estonskou vodku, smíšenou štědře s džusem. Smějeme se, když vidíme odjíždět z nástupiště, opatřeného hrdým nápisem Eurolines, autobus, popsaný azbukou (Kaliningradské linky). Příjemně podnapilí se mstíme odvrácené straně Tallinnu, když se procházíme sídlištěm Lasnamäe, hrůzyplným bídným ghettem s paneláky bez záclon, plnými škvír a trhlin, před kterými se v křoví rvou hubené toulavé kočky. Vidíme strašidelné rozpadlé a opuštěné továrny, ze kterých trčí hrůzné rezavé potrubí a rozpadlými střechami se na světlo derou větve a koruny stromů, jež rostou přímo z podlah bývalých fabrik. Vše fotíme, abychom měli hmotnou památku na tenhle večer, abychom v Praze před kamarády mohli srovnat vedle sebe středověkou nádheru hansovního Tallinnu se sovětskou bídou 20.století.

Asi nejšílenější kontrast nacházíme na samém okraji města, na Tartu maantee. Po pravé straně ulice je úplná zbořenina z těch přízračných bledničkových cihel, ze které trčí roury a traverzy, pomalu podléhající zkáze a bujnosti přírody, jež kořeny stromů a haluzemi větví pomalu domordovává zapomenutý sovětský sen o nadvládě nad světem. Nalevo, přímo naproti, se nalézá hypermoderní obrovský supermarket ze skla a blyštícího se chromu, na parkovišti před nímž stojí drahá západní a švédská auta. Všude vlají reklamní vlaječky a do aut nasedají blahobytní Estonci s obřími nákupními taškami, narvanými luxusním západním zbožím. Pohyb hlavou o 180 stupňů tě přenese časem a prostorem ze Stalingradu sedmdesátých let do Paříže roku 2000. Fotíme obě strany ulice a jdeme utratit poslední peníze do marketu.

K obchoďáku přiléhá rozlehlá a drahá kavárna s vonícími pirožky, vše v chromu a mramoru. Z ní se dá rovnou vejít do ultramoderní nákupní haly, rozlehlejší než fotbalový stadion. Chápeme, že asi zde se nachází místo, kam jezdí Finové na své drancovací spanilé jízdy z Helsinek. Všechno zboží (a možná i mnohem víc), co seženeš ve Finsku, je zde k mání za ceny, které ohromí nejen Fina, ale i Pražáka. Pivo Lapin Kulta tu stojí v přepočtu na finskou měnu tři marky, takže na jednom půllitru Fin ušetří neskutečných 9 marek!!! Neváháme a dopřáváme si pár plechovek tohoto výborného piva, v ceně necelé české dvacky. Ovoce, vynikající plněné pirožky, čokoláda Toblerone atd. Mají tu dokonce moruškovou marmeládu, vítané a dosti nedostatkové zboží i v rodném Laponsku.

Skoro bez peněz, v poetickém soumraku, kde kdesi nad Finským zálivem zapadá krvavé slunce, jehož mírnou záři prosekávají černé siluety honosných tallinnských věží v dálce pod námi, míříme naposled na autobusové nádraží.

Poslední komickou scénku zažíváme v ubohém bufáči při nádraží, kde si dáváme lacinou, přesto však výbornou kávu. Když si ji však chceme zamíchat umělohmotnými lžičkami, jež k ní jsou k dispozici, ocitáme se rázem v ději filmu „Pelíšky". Po dvou vteřinách se v horkém nápoji lžičky kroutí a začínají se v kávě rozpouštět! To, co z lžiček zbylo, pečlivě uschováváme jako suvenýr – ve všem je ještě sladká pomsta za bordel na nádraží – tak vy chcete do Evropy, holenkové? Samozřejmě, že to tak nemyslíme, spíš je to všechno pro legraci, zároveň chápeme, že pořádkumilovní a poctiví Estonci, povahou i řečí blízcí Finům, to nemají s početnou ruskou menšinou, jež jim stále, i po rozpadu SSSR zanáší do země neuvěřitelný šlendrián, vůbec lehké. Budu sám osobně rád, až pobaltské země setřesou stíny sovětské minulosti navždy do horoucích pekel.

A že to setřást chtějí, dokazuje následující scénka. K nám se vtírá jakýsi chlapík s flaškou vodky v ruce, jež se svou poněkud v ruském stylu extravagantní společnicí nejprve nabízí loka z flašky a poté kus uzeného za sto EEK. Ihned však na něj startuje estonská kavárnice, pakuje ho nekompromisně ven a nám jako cizincům se zdvořile omlouvá, abychom neměli z Estonska pokřivený dojem. Netuší, že rozporný obrázek o Pobaltí už nám z myslí nikdy nikdo nesebere…

EUROLINŠTÍ NEPOCTIVCI

Konečně se blíží doba odjezdu vytouženého autobusu. Na nástupišti se houfuje neuvěřitelná horda lidí. Sice je nám znám „ruský" zvyk emotivního loučení, že se s jedním cestujícím človíčkem přijde rozloučit celá rodina až k autobusu, ale přesto trošku trneme, jestli se do autobusu vejdeme, jestli naše místenky platí (tyto obavy nejsou, jak se později ukáže, zas tak úplně od věci).

Po příjezdu litevského autobusu Tallinn-Riga-Vilnius začíná obrovský chaos, potvrzující zmatenost Eurolines. Dva šoféři, rozložití a bodří chlapíci, začínají organizovat nástup do busu. Každého cestujícího se ptají, zda jede do Rigy, či do Vilna. Kontrolují lístky, třídí bagáž do úložného prostoru, nalepují na ni jakési bumážky, berou si lístky a za ně vydávají další bumážky, vše je neskutečně složité, ale jak pozdější vývoj ukáže, jsou to naštěstí velcí pohodáři a fajn ochotní lidé. Děje se totiž to, že opravdu na peróně zůstává několik lidí, kteří sice mají lístek s místenkou, ale místenka platí na neexistující sedadla! Autobus má 45 sedadel, ale objevují se zde třeba lístky s místenkou na č. 52 apod. Tak takhle to je! Ta prapodivná společnost Eurolines si klidně vydává načerno lístky navíc, s neexistující místenkou, shrábne prachy a cestující si musí poradit, jak umí! Nás se to naštěstí netýká, Martina má místo úplně vzadu a já v přední části busu vedle starší Litevky.

Musím však ven, neboť je třeba zafungovat jako tlumočník mezi anglicky hovořícími cizinci s falešnými místenkami a rusky mluvícími řidiči. Ti jsou naštěstí v klidu, neboť nad místenkami vrtí opovržlivě hlavou a hlásí ne zrovna zdvořilé věty směrem k přepravní společnosti Eurolines. Omlouvají se cizincům za nepohodlí a šlendrián a všechny do autobusu berou, aby prominuli, že si musí sednout na zem. Cizinci, jako třeba hezoučká Asiatka a jiní, příliš nechápou, tak jim vysvětluji, že tady kdysi bylo SSSR a fungují tu jiná pravidla, než ve Skandinávii. Cizinci jsou blahem bez sebe, že se mohou svézt tam, kam si zaplatili. Řidiči ten bordel kompenzují příjemným vystupováním a milými úsměvy – nevadí, v ničem není problém, omlouváme se, klidně můžete dovnitř, Ríga, Ríga?? Vilnius?? Tak jedém!

Projíždíme nočním Estonskem, v přímořském letovisku Pärnu na peróně čekají asi tři další lidé s podobným problémem – mají lístek s místenkou, ale sedadla neexistují. Opět tlumočím, šoféři opět překypují dobrou náladou a klidem a všechny berou dovnitř. Venku je také starší Japonec, který vůbec nemá lístek a asi moc ani nepočítá s tím, že by ho bus nabral. Řidiči se smějí, že to není problém a já tlumočím, že Japonci stačí zaplatit 90 EEK a může si sednout do uličky. Cena mě velmi příjemně překvapuje, neboť lístek nás z Tallinnu do Rigy stál 200 EEK a rozhodně nejsme za polovičkou! Šoféři rozhodně nejsou žádní kšeftaři, kteří by se snažili někoho „natáhnout". Japonec nevěří svým očím, že může dovnitř a obřadně mi děkuje za tlumočení. Autobus je narvaný k prasknutí, ale všichni jsou v pohodě a já musím ty tlouštíky za volantem obdivovat, že nejsou takoví jako ti dacani z Eurolines, mohli by přeci klidně s kamennou tváří ty falešné jízdenky roztrhat a nechat ty nešťastníky napospas osudu. Místo toho se snaží každému pomoct. Ještě, že existuje v těchto zemích lidský faktor, který mírní zatím stále přetrvávající nepoctivost a bordel na oficiálních místech. a tak snad jednou Pobaltí konečně dojde pokoje…

Další problémy nastávají na hranicích s Lotyšskem. Kotvíme v „zemi nikoho" mezi oběma státy, nikde není záchod a ženské, které běží do křovíčka, jsou túrovány nepříjemnou pohraničnicí lotyšské národnosti, která si snad myslí, že se jedná o pokus o emigraci. Ale to by nebylo všechno. K autobusu, před nímž my cestující sedíme na zemi a krátíme si čas vzájemným seznamováním a pokuřováním cigaret, se blíží s nekompromisním výrazem lotyšští celníci.

Jsem obklopen Asiaty, z jedné strany ta hezká dívčina (Vietnamka, jež studovala ve Švédsku byznys) a z druhé strany ten vděčný Japonec, klábosíme a vtipkujeme, vtom tu pohodu prořízne hlas celníků:

„Je tady někde pan Norman z Austrálie??"

Jedná se o mladého týpka, jež cestuje se svou dívkou. Jde o dost vážný problém, zdá se. Celníci při kontrole objevili nějaké problémy v pasu, zdá se, že kluk nemá v pořádku vízum. Tvrdí, že jej nepustí dál. Jeho přítelkyně se zkouší hádat, že jim letí z Rigy letadlo do Paříže, ale celníci jsou nekompromisní. Kluk začíná natahovat, ale celníci tvrdí – dokud si nevystoupíš, autobus nesmí dál! (bylo by vskutku bláhové spoléhat na pozdější spoj, neboť zdržení se protahuje tak, že bychom v podobném případě český autobus určitě nestihli). Australanka ječí na řidiče, ať s tím něco dělají (opět překládám), chlapíci říkají, že problém není u nich, ale na hranicích, přesto však ochotně vyráží na celnici a snaží se párku zastat a pokouší se situaci vyřešit tak, aby se mohlo jet v kompletním složení dál. Asi po půl hodině se vrací s nešťastným výrazem v masitých tvářích – bohužel, nemáte platné vízum. Pro kluka už si jdou celníci a odvádí jej, plačícího, s rozčílenou společnicí do útrob celnice. No tak tohle jim nezávidím! Sakra, to může být průser- co když ho zadrží a třeba i zavřou! Promeškané letadlo je ten nejmenší problém… Na druhou stranu si říkám – já být ze země, kde platí vízová povinnost, tak si sakra zjistím všechny záležitosti a nic neponechám náhodě – za blbost se zde však platí dost tvrdě.

Australané jsou zadrženi a my pokračujeme Lotyšskem.

Chvilku si povídám rusky se sympatickou litevskou starší paní. Je zvědavá co dělám a tak, docela si medím, že jsem ještě úplně nezapomněl ruský jazyk. Paní pak usíná, já nejdu spát a se zvědavostí sleduji krajinu začínajícího lotyšského úsvitu. Krajina vypadá super – samé lesy a mlžnaté mokřiny, civilizace žádná, jen sem tam osamělý statek či usedlost. Na komínech sedí čápi, nad silnicí v mlze občas přeletí orel či sokol. Na jednom místě na jedné samotě hoří na louce velké ohně, je zde jakási slavnost, baví se zde snad 100 lidí, ač už je po třetí ranní hodině. Pomaličku se rozednívá a já si užívám ten nádherný okamžik nového rozbřesku, zrození nového dne, který snad spláchne všechny chmury a zmatky toho chaotického včerejška…

Pak konečně usínám a probouzím se až na předměstí Rigy. Pohledem vyhledávám vzadu Martinu, už nespí a sleduje město. Všechno je zvláštní, je pět ráno, ale už je plné světlo a na ulicích to vypadá jako ve dne. Docela dost lidí je venku a nejsou to zdaleka jen pařiči, opouštějící na vratkých nohách noční podniky (kterých je, jak se zdá, v Rize docela hodně). Lidé už korzují po ulicích a to je prosím neděle, krátce po páté ranní!!!

Brzy se objevuje silueta vlakového nádraží, obrovské televizní věže nad Daugavou a další známá místa! Jsme na autobusovém nádraží a před námi už je poslední problém –šestadvacetihodinová cesta domů…

E. T. VORKÁČ

Náš kratičký pobyt v Rize začínáme na neblaze proslulých veřejných záchodcích na autobusovém nádraží, které právě otvírá. Při placení obligántního deseticentu najednou za sebou slyším češtinu. Otáčím se a vidím dvě dívčiny s objemnými batohy, které nechápou jakési procedurální zmatky při vyzvedávání toaletního papíru.

„Nazdárek" oslovuji je familiérně.

„Ježiši, Čech!" holky do sebe šťouchají a smějí se. „To snad není možný, tady je taky Čech?"

„A proč ne", opáčím, říkaje si, že jsem to s tou žoviálností přehnal, holky se po mě vrhají, až bábuška startuje ze své kukaně, že ženy nesmí do mužského oddělení.

„Taky jedeš na vorkáč?" povídá jedna z nich a hrne se ke mně.

Co já vim, dost možná, říkám si v duchu, kdybych ovšem věděl, co to ten „vorkáč" je… a tak říkám:

„To ne, já se vracím z Finska."

„Z Finska?" zase ječí jedna z dívek, jako kdyby tohle slovo slyšela poprvé. Druhá trochu zklamaně dodává: „My myslely, že jedeš taky na vorkáč."

„Hele, mě se docela chce", měním téma, „vydržíte moment?"

„No jasně, nám se taky chce, žejo! a počkáš na nás? Musíme pokecat! Počkáš tady před záchodama?"

„No jo", odpovídám a říkám si – proč ne, třeba se dozvím, co to je „vorkáč".

Jenže pak se stane divná věc. Po vykonání potřeby na těch šílených hajzlících (naštěstí čistých, neboť právě otvírají), čekám venku. Čekám minutu, dvě (holkám to trvá dýl), pak přichází Martina, kde je mi konec. Sděluji jí příhodu a tak čekáme spolu. Pět minut, deset. Holky nikde.

„Třeba mě viděly a utekly", míní Martina v žertu, „určitě tě chtěly sbalit s sebou na vorkáč."

„Nojo, to bych celkem věřil", opáčím, „ale jedna věc tu nehraje! Kudy by proboha utekly, když tu tvrdnu před dveřma a vidím každou štěnici! Tys snad viděla nějaký holky s báglem, když jsem byl vevnitř?"

„No to ne."

Záhada… Holky se vůbec neobjevily. a tak jsme usoudili, že se jednalo pravděpodobně o mojí halucinaci, způsobenou včerejším popíjením estonské vodky…

PASY, DOLARY A PÁR FACEK

Čekání na autobus se nepříjemně protahuje a my začínáme být nervózní, vtipkování a bytí nad věcí (naučil jsem jistého chlapa, jak má obsloužit automat na čaj a kávu – po vhození mince a výběru nápoje je třeba uštědřit automatu mocný kopanec) nás pomalu opouští. Je totiž už za deset sedm a náš autobus nikde! Marně vyhlížíme Karosu i ve vozovém parku za nádražím, odkud přijíždějí všechny autobusy. Začínáme být dost nervózní – my snad do té Prahy neodjedeme! Čeká tu sice dost lidí, ale není jasné, na jaký autobus. Opět začínám nadměrně kouřit a uvažovat o strastiplné cestě stopem.

Je 6:58 a konečně se objevuje autobus s českou značkou!!! Jsme zachráněni! Je to sice jiná mašina, než při cestě sem, ale dva obhroublí a neomalení šoféři se poznají na první pohled. Usedáme dovnitř, ti „páskové" řidiči zase hlásí nějaké nacionalistické vtípky proti Pobalťanům, ale my po probdělé noci raději nechápeme.

Co však chápeme je, že pár pohledných Lotyšek, jež nastoupily s námi, se s řidiči asi zná, a my podle celkového kontextu vzájemné komunikace usuzujeme, že jde o lehčí děvy, jež se prodávají v Rakousku. Šoféři lascivně vtipkují a holky uráží v ruském jazyce:

„Tak co, kočičko, poď si sednout ke mně na klín, když sis zaplatila, stejně ten tvůj má už v Praze úplně jinou děvočku… „

Je nám docela zle z návratu do reality. a přijde nám, že jsme včera Tallinnu trochu křivdili, protože už jsme v tu dobu asi byli mnohem víc Finy než Čechy. Zdá se, že pravý Východ začíná až v české kotlině, alespoň podle kultury našich řidičů…

A vyrážíme. Cesta je dlouhá, dlouhá, dlouhá a předlouhá. Venku je šílené vedro, Lotyšsko a Litva tone v dusném, šedivém žáru. a není skoro nic, co by stálo za zmínku. Snad jen ti idiotští šoféři, kteří mi nechtějí zastavit na záchod a nutí mě se vybavovat s jednou ruskou Lotyškou, která sice asi není lehčí dívkou, ale zato svým afektovaným chováním, organizátorským komplexem a neupřímným úsměvem dokonale zapadá do obrazu sovětské svazačky.

Vedro sílí a v Kaunasu se bus zaplňuje do posledního místečka, ještě že jsme se do té doby stihli trochu vyspat.

Litva mizí za zády a začíná šedé, vedrem rozpálené Polsko. Svazačka organizuje rozdávání pasů a nepříjemným hlasem volá na Martinu: Marína??? Čéška??? Fuj. Jsem smutný, když si vybavím jiskřivou průzračnost slunných rán na Inari, zde šeď, prach a +34C.

Sledujeme, jak se při téhle dlouhé cestě pomalu seznamují dva mladí moc sympatičtí lidé z Litvy – on sportovní typ, ona šik zrzka – nejprve sedí přes uličku, pak si sedají vedle sebe a tiše si povídají a postupem jízdy se na sebe začínají zamilovaně dívat. Přijde mi to až dojemně krásné a v duchu si fantazíruji romantický příběh začátku velké lásky a spousty překážek – třeba že ji odvelí do Paříže a on se ji vydá hledat… je to asi možná všechno blbost, ale mě se to fantazírování líbí a krátím si tak nudnou cestu a vracím se tak do poetických finských stavů…

Těšíme se na noc, až přestane to strašné vedro. Před Varšavou se začíná stmívat a schyluje se k bouřce.

Martina zase pouští čerty na zeď:

„Když jsem se loni vracela s máti z Chorvatska, tak ti šílenci řidiči pouštěli všechny tři filmy ze série „Slunce seno a pár facek", to bylo úplný peklo, řev a stupidní hlášky, vůbec se nedalo spát, tak jen doufám, že to neproběhne i dneska!!!"

Peskuji jí, ať nevidí ve všem katastrofické scénáře, ale bohužel, za pár minut otáčím a doporučuji jí, ať se vrhne na dráhu sámského noida.

Ti makovci řidiči totiž zapínají video.

„Vo co, že bude „Slunce-seno!"

Bohužel. Je to tak. Z klidného spánku nebude nic. Vůbec nechápu, proč to ti blázni pouští, vždyť Lotyši a Litevci, jež v autobuse drtivě vládnou svým počtem, nemůžou nic rozumět (a udělají si leda o Češích ten nejhorší obrázek) a Češi tenhle film notoricky nemůžou…

Nespíme a já začínám šílet. Začíná totiž druhý díl, ten ve kterém se jen řve! Jsem přitom strašně unavený a toužím po spánku. Začínám být hysterický a sahám opět po noži, jako že jdu s obnaženou ocelí za šoféry a spáchám teroristický čin, pokud to ihned nevypnou. Martina se mě snaží uklidnit, ale podobně trpí i nově se tvořící litevský pár, se kterým si vyměňujeme soustrastné pohledy. Jim navíc nechtějí šoféři zastavit na záchod.

Naštěstí, když krize kulminuje, video se vypíná! Busem se rozléhá dlouho odpírané ticho…

Konečně se dá spát, aspoň chvilku se natahuji na oblíbené místo v uličce.

Stavíme na odpočívadle uprostřed polské noci. Zamilovávavší se Litevci sedí spolu na lavičce, pokradmu se po sobě dívají a jejich ruce se přibližují… je to nádhera… jen potud, než k nim přisedá ta šílená svazačka, která vůbec nic nechápe a nutí je k rusky vedené konverzaci na stupidní konvenční témata. Nic jí nedochází a nedá pokoj a nedá. Litevec protáčí panenky a já jej pohledem ujišťuji, že je mi to jasné a že bych tu Marfušu taky nejradši nechal na silnici…

Po páté ranní konečně české hranice! Zdržení, vyvolané kontrolou běloruského autobusu před námi naštěstí není velké a my jsme zase doma!!!

Náchod a Hradec Králové, zastávka!

Setkání s domovinou se nese v absurdním duchu. Lotyšská lehká dívka vystupuje, šoféři zase vulgárně vtipkují a vtom se na nástupišti objevuje nablýskaný černý mercedes a z něj vylézá Rusák jak poleno, evidentní pasák. Kazeťák v jeho autě vydává přes kvalitní aparát sovětské techno. a dějí se věci. Pasák se přitáčí k našim šoférským „gentlemanům" a vypaluje na ně:

„Máte ty dolary? a co pasy, pasy, máte pasy? Máte dolary?"

Jo tak takhle se věci mají… .

Proč jsme raději nezůstali ve Finsku a nerozhodli se tam pást soby??? Kam se to vracíme, co je tohle za zem? Šoféři odvádějí veksláka za autobus a něco dohadují.

Hradec je nepřívětivý a šedý, lidi se nám zdají neurvalí a vypruzení. To zas budou „postseverské deprese", už je to tak…

Ale co s tím? Obrnit se proti vnějšímu světu a ve vlastním nitru zachovat severskou slušnost, zdvořilost a ochotu. Nezapomenout a šířit ji všude kolem sebe! Snad si někdo všimne… snad se něco změní.

A pokud ne?

Nezapomenout, šetřit a co nejdříve se VRÁTIT NA SEVER!!!

Nastoupit na jazykovku, začít se učit finsky, postavit si na zahradě saunu, ctít finskou vodku a vůbec začít dělat něco pro to, aby se tato země aspoň pro nás přiblížila mnohem víc, než je vzdálenost zeměpisná, těch několik tisíc dlouhých, nekonečných kilometrů… .

A tak se uzavírá moje povídání o zázračné zemi finské, povídání o pohádkovém finském lese, ohraničené glosami ze zemí pobaltských. Snad vás to povídání bavilo aspoň ze zlomku tak, jak mě bavilo vám tohle všechno sdělovat.

Nebudu se loučit pateticky, smutně ani pomocí pompézních slov. Co by změnila? Já osobně mám v sobě jasno – duch FINSKÉHO LESA se do mě vtělil a dal mi to, co mi před rokem 2000 mnohokrát chybělo – něco jako víru a pevný světobod, ke kterému se dá vždycky, když je zle, bez problémů a oklik vrátit. Jsme nyní spolu pevně spojeni a já si jen počkám na volání divočiny a jestli mě nohy ponesou a hlava bude sloužit, vyrazím zase za polární kruh!!!

A jestli chcete, můžeme se zase setkat a povídat si o kouzlech finské země! Tak, jak říká Lars von Trier – buďte připraveni na všechno – v dobrém i ve zlém!

NÄKEMIIN!!!

Praha, 19.4.2002

Richard N.Podzemský

LITERATURA A PÁR ZAJÍMAVÝCH WEBŮ

KNÍŽKY:

Jutikkala E., Pirinen K.(2001): Dějiny Finska.Nakladatelství LN, Praha
Švec L., Macura V.(2001): Dějiny Pobaltí.Nakladatelství LN, Praha
Sebral Lönrot E.(1894):Kalevala, národní epos Finů.Vlastní nakladatelství a tiskárna V.Neuberta na Smíchově, Praha
Myslíková M.(1992):V zemi Kalevově.Formát, Boskovice
Kučerová H.,Rubín J.(1998):Finsko – průvodce do zahraničí.Olympia, Praha
Metsähallitus (2001): Finland´s National parks. Metsähallitus, Vantaa, Suomi
Rajala P.(2001): Oma luonto kirjani, Kansaskirjasto,Helsinki,Suomi
Miškovský J.(2000): Pobaltí.Globus, Jindřichův Hradec
Krutilová J.(2000):Pobaltské republiky – průvodce do zahraničí.Olympia,Praha
Podzemský R. N.(2001): Cesta za nekonečným dnem. Společnost alternativního umění Pražský Hyperkutík, Praha

PAVUČINA:

www.metsa.fi – stránky Metsähallitus – Správa finských lesů a národních parků-SUPER!!!
www.metla.fi – stránky Metla – Vědecký a výzkumný ústav finských lesů
www.lapinbussivuorot.com – jízdní řády všech autobusových společností jezdících finským Laponskem
www.matkahuolto.fi – stránka zastřešující autobusové společnosti Matkahuolto
www.vr.fi – Finské státní dráhy
www.vikingline.se – stránky spol. Viking Line, jízdní řády, ceny
www.inyourpocket.com – spousta zajímavostí a užitečností o mnoha zemích Evropy
www.inari.fi – stránka kraje Inari
www.ruka.fi – stránka střediska Ruka, info o Medvědí stezce aj.
www.kuusamo.fi – stránka kraje Kuusamo
www.severskelisty.cz – internetový čtrnáctideník Severské listy – vše o Severu v češtině!!!
http://kutik.webpark.cz – stránka Společnosti alternativního umění Pražský Hyperkutík
www.foreca.com/fin/saa – předpověď počasí pro Finsko a Švédsko
www.saariselka.fi – informace o oblasti Saariselkä
www.virtual.finland.fi – informace o Finsku v souhrnu

a spousta dalších skvělých webů, které tu nebudu vypisovat, ale jestli jste nadšenci, určitě je vyšťouráte sami…

MAPY:

Suomi 1:750 000
Estland, Latvia, Lithuania 1:500 000
Rukatunturi - Oulanka 1:50 000 *
Sompio – Kiilopää 1:50 000 *
Sokosti – Suomujoki 1:50 000 *
Inarinjärvi 1:100 000 *

* – tyto mapy nelze sehnat v Čechách, já si je objednal přes e-mailové kontakty infocenter jednotlivých národních parků. Tyto kontakty naleznete na serveru Metsähallitusu, v sekci National Parks/Contact.